

Bijlage 4 bij het boek “Het fort Sint Anna in de polder van Namen” van J.M.G. Leune Compilatie van de verbalen van de Raad van State betreffende de inspecties van het fort Sint Anna in de polder van Namen in de periode 1636-1718

Vooraf

Aanvankelijk jaarlijks en vanaf het jaar 1656 tweemaal per jaar bezochten twee vertegenwoordigers (“gedeputeerden”, veelal inspecteurs genoemd) van de Raad van State het fort Sint Anna in de polder van Namen in het kader van meeromvattende inspecties van de Staatse vestingen (vestingsteden en forten) in Staats-Vlaanderen (inclusief de Staatse Scheldeforten) en in West-Brabant (in het bijzonder de steden Bergen op Zoom en Steenberg en hun bijbehorende forten en vanaf het begin van de 18de eeuw ook de vesting Willemstad). Hun verslagen (verbalen) speelden een belangrijke rol in de besluitvorming van de Raad van State over het onderhoud en de inrichting van de betreffende vestingen. Ze bevatten uiteenlopende gegevens over de vestingbouwkundige staat van de onderzochte locaties en over diverse aspecten van het leven daarbinnen. Met de inspecties van de genoemde Staatse vestingen was doorgaans een maand gemoeid. Zo vertrokken de inspecteurs in het voorjaar van 1685 op 13 maart vanuit Den Haag en keerden zij er op 12 april ’s avonds weer terug.¹ Een vaak voorkomende volgorde van inspecteren was dat werd begonnen in Steenberg (inclusief het fort Henricus). Daarna werd doorgereisd naar Bergen op Zoom (waar met de inspectie van de stad en de vier bijbehorende forten enkele dagen waren gemoeid), waarna de inspecties in Staats-Vlaanderen werden uitgevoerd.

Incidenteel was het fort St. Anna als eerste aan de beurt. Dat was bijvoorbeeld het geval in het najaar van 1666. Het reisschema was toen als volgt:²

- Vertrek uit Den Haag zaterdag 4 september 1666.
- Tegen de avond vanuit Rotterdam naar St. Anna gevaren.
- Daar gearriveerd maandag 6 september 1666.

Soms was St. Anna als laatste aan de beurt, zoals in het voorjaar van 1687. Het schema was toen als volgt:³

- Vertrek uit St. Anna: 6 april namiddag.
- Aankomst in Rotterdam: 9 april.
- Terugkeer in Den Haag: 9 april ’s avonds.

De voorjaarsinspecties vingen steeds aan in de maand maart en de najaarsinspecties in de maand september.

In de meeste vestingen die werden bezocht vonden gelijktijdig de verpachtingen plaats van de “gemene” middelen van consumptie (zie hiervoor paragraaf 4.4). De inspecteurs zagen toe op de wijze waarop de publieke verpachtingen plaatsvonden. In het fort St. Anna was dit toezicht niet nodig omdat de gemene middelen die op de bewoners van het fort betrekking hadden elders werden verpacht.⁴

Op St. Anna werden de fortificatiewerkzaamheden geïnspecteerd (en goed- of afgekeurd), onderhoudswerken aanbesteed, toestemming verleend om betalingen te verrichten, verzoeken van relevante betrokkenen (zoals de commandeur, de commies van het magazijn, de fortpredikant, de schoolmeester en belanghebbenden in de omgeving van het fort) in behandeling genomen (en doorgeleid naar de Raad van State) en als ze spoedeisend waren afgehandeld. Incidenteel fungeerden de gedelegeerden als intermediair tussen de Raad van State en pachters van land in de polder van Namen dat eigendom was van de Generaliteit (“het land”). Toen de

¹ RvS, inv. 1582.

² RvS, inv. 1575, fol 1. Met het overbruggen van de afstand van Den Haag naar St. Anna was soms aanzienlijk meer tijd gemoeid. Neem de reis naar het fort van het lid van de Raad van State Marinus van Crommon in het najaar van 1684. Hij vertrok op woensdag 25 oktober ’s middags uit Den Haag naar Rotterdam, waar hij ’s avonds inscheepte in het landsjacht onder kapitein Jan Cornet. ’s Nachts werd naar Dordrecht gezeild. De andere dag viel het jacht stil buiten de Kille. Pas ’s nachts kon worden doorgezeild tot halt werd gehouden bij de “vlakke van Wijdaers” [schorren nabij Bruinisse] onder Duiveland. Vrijdags werd doorgereisd via het Keeten, voorbij het eiland Tholen en via de Schelde en voorbij het Bergse Hoofd (nabij het Zuidfort ofwel de Waterschans bij Bergen op Zoom). Pas op maandag 30 oktober kwam het jacht bij Saftinge aan en arriveerde Van Crommon ’s avonds op het fort St. Anna. De reis had vrijwel zes dagen geduurd (RvS, inv. 1856, Verbaal dijkage polder van Namen 1683 en 1684, Verbaal van Van Crommon d.d. 7 juli 1684, fol. 1 v-2). De terugreis verliep aanzienlijk sneller. Op 4 november werd vanuit de polder van Namen ’s morgens op zaterdag 4 november 1684 vertrokken. De andere dag arriveerde het jacht ’s avonds in Rotterdam. Op 6 november keerde Van Crommon in Den Haag terug (idem, fol. 21).

³ RvS, inv. 1584, fol. 180 en 181 v.

⁴ Na de Staatse verovering van Hulst in november 1645 vond de verpachting van de gemene middelen van consumptie in Hulst en het Hulsterambacht plaats in de stad Hulst. Daar hield een door de Raad van State aangestelde ontvanger kantoor.

machtspositie van de Generaliteit na de herbedijking in 1684 aanzienlijk was versterkt (de Generaliteit werd veruit de grootste eigenaar van land in de polder) fungeerden de inspecteurs ook als bewakers van de belangen van de Generaliteit in de polder.

Ongetwijfeld vervulden de inspecties een preventieve functie. Het was voor de leiding van het fort (de commandeur voorop) van groot belang dat de gedelegeerden de vesting in een goede staat aantreffen. Als verbeteringen nodig waren was overtuigingskracht vereist om met succes de kas van de Generaliteit te kunnen aanboren. Het kwam vaak voor dat de inspecteurs kenbaar maakten dat een wenselijk geachte aanpassing (nog) niet nodig was of goedkoper kon worden gerealiseerd dan was voorgesteld. Omdat zij vergelijkbare vestingen bezochten en veelal konden bogen op een lange ervaring waren zij doorgaans uitstekend in staat om de redelijkheid en de vereiste kosten van onderhoud en van aanpassingen in te schatten en te normeren. Soms riepen zij daarbij de hulp in van vestingbouwkundige ingenieurs die in dienst waren van de Republiek.

De inspecteurs reisden met een jacht van de Generaliteit. Daarop was een trompetter werkzaam, waarschijnlijk belast met het aankondigen van het inspectiebezoek.⁵ De kapitein van het jacht verzocht in het voorjaar van 1669 om een verhoging van het kostgeld van het personeel aan boord van zeven naar acht stuivers per dag.⁶ Over de totale kosten die met de inspecties gemoeid waren zijn geen systematische gegevens aangetroffen. In oktober 1675 werd over de voorafgaande zes maanden aan kapitein Johan Pell fl. 2321 en 3 stuivers betaald aan gage en kostgeld voor hem, de officieren en de matrozen op het landsjacht.⁷ Daarbij waren de kosten van het jacht zelf niet inbegrepen en evenmin de honoraria van de inspecteurs en hun verblijfskosten buiten het jacht.

Verreweg de meeste inspectieverslagen zijn bewaard gebleven.⁸ Wat St. Anna betreft ontbreken de verslagen van de jaren 1632 tot en met 1635, 1638 tot en met 1641, 1643 tot en met 1645, 1648, 1650 tot en met 1654 en het verslag betreffende de inspectie in het najaar van 1663. Vrijwel alle bijlagen die bij de verbalen behoorden gingen verloren. Voor de reconstructie van de geschiedenis van het fort, in het bijzonder van de vestingbouwkundige ontwikkeling ervan, bevatten de wel bewaard gebleven verbalen belangrijke informatie.

Het was vrijwel onbegonnen werk om de verbalen volledig te transcriberen. Nadat ze waren gefotografeerd, zijn ze selectief bewerkt door ze beknopt (en in telegramstijl) te compileren. Daarbij is vooral aandacht besteed aan bijzondere gebeurtenissen en ontwikkelingen. Volledigheid wordt dus niet gepretendeerd. Wie er grondiger in wilt duiken dient de verbalen integraal te bekijken.

De verbalen zijn soms wel en soms niet gefolieerd. Daarom ontbreken in de navolgende aantekeningen soms verwijzingen naar specifieke bladzijden.

Nadat de Generaliteit in 1684 eigenaar was geworden van ruim 70 % land in de polder van Namen inclusief de bijbehorende satellietpoldertjes werd zij, vertegenwoordigd door de Raad van State, in die polder ook tiendheffer. Zij verwierf het tiendrecht dat eerder in handen was van het Kapittel van Kortrijk. De betreffende tienden werden jaarlijks, vrijwel steeds in de maand juli, publiekelijk verpacht, voor het eerst in 1686.⁹ Een gedeputeerde van de Raad van State zag daarop toe. Veelal maakte deze van de gelegenheid gebruik om kwesties te bekijken en te bespreken die op dat moment speelden, ook als deze op de tiendheffing geen betrekking hadden. Dit gebeurde vrijwel halverwege de periode tussen de jaarlijkse inspecties door de Raad van State van het fort St. Anna in maart en in september. Op die wijze konden vertegenwoordigers van die Raad dus, althans vanaf 1688, driemaal per jaar poolshoogte nemen van gebeurtenissen en ontwikkelingen betreffende het fort en de omringende polder. De gedeputeerde die was belast met toezicht op de verpachting van de tienden bemoeide zich ook met kwesties betreffende het fort Sint Anna, bijvoorbeeld met aanbestedingen betreffende het onderhoud van het fort, goedkeuring van uitgevoerde reparaties en het in ontvangst nemen en soms afhandelen van verzoekschriften van burgers. De desbetreffende verbalen zijn (met hiaten) bewaard gebleven voor de

⁵ De trompetter zal qua taak en status gelijkenis vertoond hebben met de trompetters op de admiraliteitsjachten van de Republiek; zie: Henssen, p. 144.

⁶ RvS, inv. 1574, verbaal van het najaar van 1669, fol. 122 v en 123. De toen dienstdoende trompetter, Jan Groen, verzocht (via de kapitein van het schip) om vervanging van zijn koperen trompet door een zilveren exemplaar, hetgeen destijds gold als een statussymbool (Henssen, p. 144). Voorts wenste hij de aanschaf van een "liberij rock". De inspecteurs toonden zich niet bereid om deze wensen met een positief advies aan de Raad van State voor te leggen.

⁷ RvS, inv. 1579, fol. 110 v. Een vergelijkbaar bedrag voor het gebruik van het jacht gedurende een half jaar is ook in andere jaren betaald (zie diverse verbalen).

⁸ De verbalen berusten in het archief van de Raad van State onder de inventarisnummers 1569 tot en met 1603. Ze zijn in dit archief enigszins misleidend omschreven als verbalen van de inspecties (van de fortificatiewerken e.d.) in Vlaanderen omdat ze ook betrekking hebben op Bergen op Zoom en Steenberg (en later, zeker vanaf voorjaar 1709, ook op Willemstad).

⁹ Zie het verpachtingsverbaal van juli 1695.

periode 1688-1706; verballen betreffende de verpachting van de tienden over de jaren 1686-1687, 1699-1701 en de jaren na 1706 zijn niet aangetroffen.

Aan de navolgende compilatie van de verballen betreffende de fortificatie-inspecties is een (eveneens chronologisch geordende) compilatie van de verballen betreffende de verpachting van de tienden in de polder van Namen toegevoegd. Dit geldt ook voor een compilatie van een extraordinaire inspectie van het fort St. Anna die in juni 1678 plaatsvond.

Incidenteel zijn over tijdvakken waarvan geen verballen bewaard zijn gebleven bijzonderheden betreffende St. Anna vermeld die zijn ontleend aan resoluties van de Raad van State.¹⁰ Op deze wijze is getracht de hiaten in de verballen op te vullen. Deze betreffen vooral de tijdvakken 1633-1636, 1643-1646 en 1648-1652.

Compilatie van de verballen (en soms van de resoluties)

1633-1636

In deze periode is in de Raad van State regelmatig en veelvuldig beraadslaagd over het verleggen van de zeedijken aan weerszijden van het fort. De desbetreffende resoluties blijven in deze bijlage overwegend buiten beschouwing. De dijkverlegging wordt behandeld in paragraaf 7.3 van de hoofdttekst.

7-8-1633

Tot de vele kwesties betreffende St. Anna waarover de Raad van State vergaderde behoorde op 7-8-1633 een aantal voorstellen van ingenieur Jacob Vleugels om aanpassingen door te voeren. Hij legde tijdens de Raadsvergadering uit hoe en waar de ingelanden van de polder hun uitwateringssluis zouden verleggen. Hij gaf in overweging om op kosten van de Generaliteit een sluis te leggen in de contrescarpgracht om daardoor zoet water in het fort te kunnen krijgen. Voorts adviseerde hij om een dam met een klein houten riool en een "schoftdeur" aan te leggen door de contrescarpgracht tot het "houwen" van een kolk of haven zodat de schepen verzekerd konden liggen.¹¹ Over deze voorstellen werd advies ingewonnen van de prins van Oranje. Op 14-8-1633 stemde de Raad van State ermee in, gehoord het advies van de prins. Ook gaf de Raad toen machtiging aan de commandeur van het fort en aan Jacob Vleugels om op de andere zijde van de Saftinger Kil [het Saftingergat], op de dijk aan het gors, een aarden redoute aan te laten leggen.¹²

Voorts werden over andere voorstellen van Vleugels de volgende beslissingen genomen:¹³

- Over verplaatsing van de kruittoren wordt de commandeur gehoord [op 9-8-1633 besloot de Raad van State dat Vleugels in St. Anna de kruittoren mocht aanbesteden voor ca. fl. 300].¹⁴
- Twee corps du gardes worden verplaatst.
- De aanleg van een half maantje op de sluis van de ingelanden wordt uitgesteld.¹⁵
- Hout dat bij de sluis lag toen het fort werd veroverd en het hout van de oude houten poort dient naar het magazijn gebracht te worden [Vleugels had gemeld dat dit hout door aannemers in beslag was genomen].
- Dit geldt ook voor de "schakelwatermolen" die de vijand had achtergelaten.

14-8-1633

De Raad van State besluit dat de aannemer Marten [Michiel] Gillissen voor fl. 1000 de volgende werkzaamheden zal uitvoeren:¹⁶

- Het bouwen van een nieuwe poort en het aanleggen van twee riolen (in plaats van één) om het water beter te kunnen afvoeren.
- Het bouwen van een brug met drie gebinten of zoveel meer als nodig zal blijken gelet op de breedte van de gracht; de brug dient sterk genoeg te zijn om een kanon en andere goederen over te kunnen vervoeren.

¹⁰ Het voerde te ver om in het bestek van de onderhavige bijlage alle gegevens die in de resoluties van de Raad van State over het fort zijn aangetroffen betreffende de tijdvakken waarover geen verballen bewaard zijn gebleven te verwerken. Deze gegevens zijn, thematisch geordend, verwerkt in de hoofdttekst en niet (nog eens) apart integraal chronologisch geordend in deze bijlage.

¹¹ De dam en het riool met de "schoftdeur" waren bedoeld om het dichtslibben van de haven tegen te gaan. Het ging dus om de aanleg van een spuisluisje.

¹² RvS, inv. 50, 17-8-1633, fol. 122. Hierdoor kon de toegang tot het Saftingergat niet alleen vanuit het fort Sint Anna gecontroleerd worden.

¹³ RvS, inv. 50, 7-8-1633, fol. 100-101.

¹⁴ Idem, 9-8-1633, fol. 103. Op 27-8-1633 keurde de Raad van State het bestek goed; vermeld werd dat de kruittoren werd verplaatst naar het noordoostbolwerk (idem, inv. 50, fol. 135).

¹⁵ Een half maantje is een vestingbouwkundige term; zie Kamps e.a. (red.), p. 23-24.

¹⁶ RvS, inv. 50, 14-8-1633, fol. 119.

29-9-1633

De waarnemend commandeur van het fort schrijft dat de contrescarp aan de landzijde nog niet op de gewenste hoogte is gebracht.¹⁷

10-10-1633

De commandeur en de andere officieren beklagen zich bij de Raad van State over de bewoonbaarheid van de soldatenhutten; het is niet mogelijk daarin droog te verblijven.¹⁸

4-11-1633

De commies van het fort wordt door de Raad van State gemachtigd om (extra) rogge te laten malen om in tijd van nood te kunnen gebruiken. Voorts mag hij op de nieuwe bolwerken enige sentinelhuisjes (wachthuisjes) plaatsen.¹⁹

17-11-1633

De Raad van State besluit de forten Kruisschans annex St. Jacob, St. Anna en Philippine te laten bevoorraden met resp. 100, 130 en 130 tonnen bier. Het bier zal geleverd worden door de commies [Adriaen] Schilperoort te Bergen op Zoom.²⁰

2-6-1634

De Raad van State stelt het bestek vast van het verzwaren van de binnencontrescarp van het fort St. Anna en stemt ermee in dat Gillis Stiermans wordt belast met het verhogen ervan over 5 of 6 roeden strekkende naar de nieuw verlegde [zee]dijk. Ontvanger Bergaigne krijgt opdracht om hem hiervoor alvast fl. 200 of fl. 300 ter hand te stellen.²¹

6-12-1634

Commandeur Broucsault van het fort St. Anna bericht de Raad van State dat tijdens een springvloed op 20-11-1634 de nieuwe dijken langs het fort op twee plaatsen zijn doorgebroken. De ingelanden van de polder hebben verzocht om een dam te mogen leggen door de gracht van de buitencontrescarp met een lengte van 1,5 roede [ca. 5,6 meter] en ruim 3 voeten (ca. 90 cm) hoog, aan de ene zijde grenzend aan de genoemde contrescarp en aan de andere zijde aan "het drijstal" van de oude geslechte dijk. In die dam dient een buis gelegd te worden van twee voeten "dagh" [doorsnee?] met een schuif om het water uit en in te laten. Dit kan dan via de haven worden geloosd. De prins van Oranje heeft kenbaar gemaakt een tekening van het plan te willen zien. Hij acht een betere onderbouwing nodig.²²

19-2-1635

Commandeur Broucsault van het fort St. Anna berichtte de Raad van State op 13-2-1635 dat een aanslag van de vijand op het fort is mislukt ("gefailleert") ("Godt sij gelooft") door het inlaten van sluiswater in de gracht.²³

16-3-1635

De predikant van het fort St. Anna (Johannes Bosschaert) bericht namens de kerkenraad dat het kerkgebouw in het fort is ingestort. Hij verzoekt om wederopbouw en om een "bequame" predikantswoning.²⁴

23-10-1635

Commandeur Broucsault van het fort St. Anna verzocht de Raad van State op 3-10-1635 om toestemming om de pastoors die hij op bevel van de Raad van State reeds 16 maanden gevangen houdt vrij te laten. Dit wordt toegestaan, mits de pastoors de kosten van hun gevangenschap betalen.²⁵

¹⁷ RvS, inv. 50, 29-9-1633, fol. 228.

¹⁸ Idem, 10-10-1633, fol. 255.

¹⁹ Idem, 4-11-1633, fol. 330.

²⁰ Idem, 17-11-1633, fol. 360.

²¹ Idem, inv. 51, 2-6-1634, fol. 507.

²² Idem, inv. 51, 6-12-1634, fol. 388.

²³ Idem, inv. 52, 19-2-1635, fol. 134.

²⁴ Idem, 16-3-1635.

²⁵ Idem, inv. 52, 23-10-1635, fol. 14.

3-11-1635

De Raad van State besluit om aan de aannemer Tobias de Mulder vanwege geleden schade en wegens extraordinaire (niet voorziene) uitgaven fl. 9000 meer te betalen voor zijn werkzaamheden bij het fort St. Anna dan met hem was afgesproken, op voorwaarde dat hij niet “meer sal hebben te pretenderen”.²⁶

11-4-1636

De Raad van State keurt goed dat 20 wagens, paarden en voerlieden die uit de polder van Namen op weg waren naar Hulst met koren en andere goederen, bestemd voor steden van de vijand, in beslag zijn genomen (“te recht [zijn] aengehaelt”). Dit vervoer was in strijd met een “scherp” verbod dat op 8-3-1636 was uitgevaardigd. De vervoerders verklaarden hiervan niet op de hoogte te zijn, maar de commandeur van het fort St. Anna verklaarde dat hij het verbod “volkomen” bekend had gemaakt. De Raad bepaalde dat de in beslag genomen goederen “rancoennabel” [belastbaar] waren ter taxatie van van de Raad.²⁷

Verbaal voorjaar 1636, inv. 1569

- De wallen en borstweringen zijn zeer vervallen.
- Reparatie is nodig van de teen van de contrescarp in het oosten van het fort; dit werk is aangenomen door Thobias de Mulder voor fl. 26 per roede (fol. 7).
- De hutten dienen tenminste voor de helft vernieuwd te worden (fol. 7).
- Aan de Gecommitteerde Raden van Zeeland zal worden verzocht om penningen voor de reparaties voor te schieten (fol. 7).²⁸
- Majoor Clouck²⁹ meldt dat nog 16 ton onbekwaam kruit van de vijand in het magazijn ligt; dit dient gedroogd te worden.
- Ontvanger [Jan de] Bergaigne krijgt opdracht om fl. 30 uit te betalen aan de soldaat Aernout van Mattereden [later omschreven als aannemer en als Aert van Materen] van de compagnie van commandeur Broucqsault voor verrichte diensten wegens “lossinge en inlatinge van water tot conservatie van het fort”.³⁰
- De commandeur bericht over fl. 1000 die de ingelanden van de polder van Namen op hun contributie hebben “gerabatteert” [= vermoedelijk in mindering gebracht]. Dit wordt wederom door de ontvanger [Franchois] Roussel [ontvanger van het contributiegeld in Vlaanderen te Sluis] “gerepeteerd”. De ingelanden poneren vrijgesteld te zijn van het betalen van lasten (fol. 7 v).

Najaar 1637

Daarvan is geen verbaal aangetroffen. Op 21-11-1637 nam de Raad van State over St. Anna o.m. de volgende besluiten:³¹

- De wekelijkse marktdag wordt gehouden op woensdag; deze dag is voor de omliggende plaatsen het meest geschikt (fol. 350).
- Commies Van der Dussen krijgt opdracht naar het fort 3000 pond pulver (buskruit) te sturen (fol. 350).
- Commies [Adriaan] Schilperoort krijgt opdracht om vier affuiten te laten repareren. Commies Clouck dient van de oude affuiten de ijzeren banden af te slaan zodat deze op de nieuwe gebruikt kunnen worden (fol. 351).
- De commandeur van het fort krijgt toestemming om de dam waarin het sluisje ligt en die door de hoge vloed zeer is beschadigd, te laten repareren (fol. 351).

²⁶ Idem, inv. 52, 3-11-1635, fol. 434. De extra kosten betroffen vooral de inzinking van grond in de zuidcourtine en in het halve bolwerk waarin de molen was gebouwd. Deze fortdelen ontstonden op de plaats waar een grote poel heeft gelegen; deze poel is goed zichtbaar op een kaart van de polder van Namen naar de situatie in 1612-1613 (zie paragraaf 1.4 van de hoofdtekst). De grond daar verzakte voortdurend over een lengte van 20 roeden. De aannemer was genoodzaakt om onvoorzien 4000 schaften met aarde à fl. 3 per schaft uit de gorsingen langs het fort te halen, boven de aarde die uit de gracht was gehaald. In totaal bedroegen zijn niet-voorziene uitgaven betreffende de genoemde 20 roeden fl. 17.000.

²⁷ RvS, inv. 53, 11-4-1636, fol. 433-434.

²⁸ RvS, inv. 53, 30-6-1636. Gesuggereerd wordt om de nieuwe hutten te financieren uit de middelen van de verponding in Vlaanderen, beheerd door de ontvanger Van der Lingen (Jan van der Lingen, op 23-5-1628 vermeld als ontvanger van de geconfisqueerde goederen in Vlaanderen; SG, inv. 53, resolutie 23-5-1628).

²⁹ In de verbalen is zijn achternaam en die van zijn zoon (en opvolger) Roeland wisselend genoteerd als Clouck, Cloeck, Klouck, Klouk en Kloeck. In de onderhavige aantekeningen is de familienaam steeds weergegeven als Clouck.

³⁰ Jan de Bergaigne was ontvanger van de gemene middelen van de Generaliteit in het markiezaat van Bergen op Zoom (zie bijlage 5).

³¹ RvS, inv. 54, 21-11-1637, fol. 350-351.

- De commandeur krijgt opdracht om aangaande de bewoning van de nieuwe hutten zodanige orders uit te vaardigen dat de officieren tevreden gesteld worden [die hadden daarover klaarblijkelijk geklaagd] (fol. 351).
- De commies krijgt toestemming om voor de wintermaanden december, januari en februari in te kopen: 3 lasten rogge, 5 lasten bier en 2000 pond kaas; hij krijgt hier fl. 175 voor (fol. 351).

Verbaal voorjaar 1639, inv. 1569

- De bouw van een kerk en van een predikantshuis is aanbesteed en aangenomen door Willem de Vries c.s. voor fl. 5868.³²
- Ook de bouw van een dubbele stenen corps du garde voor de poort van de hoofdwacht is aangenomen door Willem de Vries c.s. en wel voor fl. 900.
- De bouw van twee kleine corps du gardes op de wallen is aangenomen door Aert van Materen voor fl. 650 per stuk.
- De majoor toont de doornenhaag die op last van de heren Van Vrijberge en Schotte is geplant. Deze groeit nog steeds. De majoor wordt betaald voor het spitten van de grond, het bemesten, het leveren van de doornenstruiken en voor twee jaar onderhoud ervan [er staat vermoedelijk 40 stuivers per roede].
- Op de plaats waar de kerk komt te staan dienen enige huizen te worden afgebroken. Dit geldt mogelijk ook voor alle andere houten en “quade” stenen huisjes. Gesuggereerd wordt om de vrijkomende erven te belasten met een cijns ten gunste van de Generaliteit (“het land”).
- De commandeur toont een tekening van het logement dat voor hem is bestemd. Hij vindt dit te groot en maakt kenbaar een kleiner logement te willen, waarvan hij de kosten raamt op fl. 3000. Hem wordt fl. 2400 toegezegd, hetgeen door de Raad van State op 6-6-1639 werd gefiatteerd.³³

Najaar 1639

Hiervan is geen verbaal bewaard gebleven. Commies Klouck krijgt van de Raad van State toestemming om voor de wintermaanden december, januari en februari voor fl. 175 in te kopen: 3 lasten rogge, 5 lasten bier en 2000 pond kaas.³⁴

Jaar 1640

Hiervan is geen verbaal bewaard gebleven.

- Timmerman Michiel Gillissen krijgt van de Raad van State op 19-5-1640 toestemming om het binnenwerk van de nieuwe kerk op het fort uit te voeren voor fl. 580.³⁵
- Rijsschipper Pieter Beting te Roosendaal leverde voor het fort 4450 bossen rijshout, 4050 gaarden en 6100 staken [ten behoeve van de rijshoofden].³⁶
- De commies kreeg van de Raad van State op 9-8-1640 toestemming om de regenbak bij het huis van de predikant te repareren, waarvoor 80 watertonnen gebruikt mogen worden.³⁷

Najaar 1641

Hiervan is geen verbaal bewaard gebleven.

- De Raad van State machtigde op 16-11-1641 de commies van het fort om voor maximaal fl. 200 palissaden te laten maken, bestemd voor de dijk tussen het sluisje van de buitenvest en de palissaden van de hekken (“heckens”) op de zuidoostdijk.
- Voorts kreeg commies Van der Dussen opdracht om naar St. Anna te sturen: 8000 pond lonten, 50 ijshaken, 50 bijlen, 24 gietiers, 50 spaden, 50 schoppen, een bok en een keldervijzel (beide hijswerktuigen).³⁸

Voorjaar 1642

Daarvan is geen verbaal bewaard gebleven.

³² Op 8-3-1639 besprak de Raad van State een klacht van de predikant van St. Anna (Van Weele) over zijn behuizing (RvS, inv. 57, fol. 717).

³³ In 1641 bleken de uiteindelijke kosten fl. 3800 te bedragen (RvS, inv. 60, 21-2-1642, fol. 182). De woning werd eigenaar van de commandeur, niet van de Generaliteit.

³⁴ RvS, inv. 57, 5-12-1639, fol. 199.

³⁵ Idem, inv. 58, 19-5-1640, fol. 152.

³⁶ Idem, inv. 58, 9-8-1640, fol. 116.

³⁷ Idem.

³⁸ Idem, inv. 59, 16-11-1641, fol. 120.

- Begin 1642 berichtte de commies van het fort aan de Raad van State dat door een zware storm schade was aangericht aan drie rijen met palissaden op de dam aan de noordzijde van het fort. De Raad van State machtigde hem op 20-2-1642 de schade te herstellen.³⁹
- Op 7-6-1642 gaf de Raad van State toestemming voor de bouw van een kapiteinslogement. Alsdan dienden de hutten die gebruikt werden door de soldaten van kapitein Matthijs Hoemaker te blijven.⁴⁰

Verbaal najaar 1642, inv. 1569

- Vanuit Bergen op Zoom reisden de inspecteurs naar St. Anna.
- In de zuidoosthoek van het fort dienen twee rijshoofden te worden aangelegd.
- Het corps du garde is aanbesteed en aangenomen door Geeraert Cornelisse den Beer, evenals het kapiteinslogement (conform het besluit van de Raad van State d.d. 7-6-1642).
- Er dienen nog enige roeden palissaden geplaatst te worden.
- Reparatie wordt toegestaan van het afdak [het dak] van het logement van kapitein [Adriaen de] Manmaker.
- Idem voor het repareren van de logementen van de vaandrig Jan Angelwat [?] en van de luitenant [N.N.] van kapitein [Anthony] Seijs.
- De majoor-commies overhandigt een “remonstrantie” [verzoekschrift] waarin de volgende desiderata worden vermeld:
- Aan de zuidoosthoek van het fort dienen twee rijshoofden [golfbrekers] te worden aangelegd ter bescherming tegen het getij.
- Op die plaats dient het pakwerk van de contrescarp bestaande uit rijshout met twee voeten verhoogd te worden. Er dienen goede en taaie kloetelingen [zoden of plaggen] geplaatst te worden die met matten dienen te worden bekramd, evenals de dam voor het kleine sluisje.
- Het grote hoofd bij de toegang dient gerepareerd te worden met vijf à zes overleggers en met enig rijshout.
- Alle groene ruigten in de gracht dienen verwijderd te worden.
- De brug van het fort dient verdubbeld te worden op de lengte van een halve “deele”. Er is nu een spleet van wel drie vingers breed. De gracht daaronder wordt vervuild.
- Er dienen zeven nieuwe “schilderhuijsen” [wachthuisjes] gebouwd te worden.
- Er is reparatie nodig van corps du garden. De pannen dienen te worden gestreken en ruiten vernieuwd.
- Op de logementen van de majoor en van de [provoost-]geweldiger dienen loden goten geplaatst te worden.
- De heining van het logement van de predikant achter de kerk op de wal dient tot het einde van de achtergevel van de kerk “uijtgetrocken” [= vermoedelijk verlengd] te worden waardoor kan worden voorkomen dat de soldaten daar vuiligheid neergooien die stinkt. Bovendien kan zo de ammuniteezolder met de regenbak die dagelijks door de soldaten opengedoken wordt beter beschermd worden.
- Het fort dient te worden voorzien van levensmiddelen voor de winter, te weten drie lasten rogge, vijf lasten bier en 2000 pond kaas zoals jaarlijks gebruikelijk.
- Voorgesteld wordt om overgebleven slecht hout van de schuur na taxatie door onpartijdige timmerlieden publiekelijk te verkopen.
- Het riool van de waterloop in het fort dient vernieuwd te worden.

De verbalen betreffende het tijdvak voorjaar 1643 t/m voorjaar 1646 zijn niet aangetroffen.

In die periode vonden diverse aanpassingen aan gebouwen in het fort plaats. Voor de provoost-geweldige werd voor fl. 1300 een nieuw “logement” gebouwd. Op 1 juli 1645 verleende de Raad van State toestemming voor de volgende uitgaven:⁴¹

- Het repareren van de gebarsten regenbak bij de commandeurswoning: fl. 90.
- Het maken van een stalling voor drie tot vier paarden van de commandeur: fl. 250.
- Het bestellen van een schip met rijshout voor het rijshoofd aan de nieuw bestede haven: fl. 90 (incl. arbeid).
- Het maken van een kade met palen en balken voor het laden en lossen van schepen: fl. 280.

Op 17-8-1645 is vermeld dat met het repareren van soldatenhutten in het “Winckelman quartier” fl. 3100 was gemoeid.⁴² Op 9-10-1645 ging de Raad van State accoord met de bouw van een “kelderkamer” in het huis van de commies voor fl. 700.⁴³

³⁹ RVS, inv. 60, 20-2-1642, fol. 173.

⁴⁰ Idem, 7-6-1642, fol. 192.

⁴¹ Idem, inv. 63, 1-7-1645, fol. 4-5.

⁴² Idem, inv. 63, 17-8-1645, fol. 142.

Verbaal najaar 1646, inv. 1569

- De inspecteurs arriveerden bij het fort, maar een visitatie was niet goed mogelijk omdat legereenheden bezig waren zich in te schepen, waarvoor schepen langs de rijshoofden lagen. De voorgenomen inspectie ging niet door.⁴⁴

Verbaal voorjaar 1647, inv. 1569

- Vanuit Bergen op Zoom (op weg naar fort Lillo) reisden de inspecteurs op 15 maart naar St. Anna.
- De staat van de fortificatie is redelijk.
- De commandeur krijgt toestemming om een stenen muurtje te laten bouwen bij het magazijn [bedoeld zal zijn: een opslagplaats] van een bakker zodat het kan worden afgescheiden van andere huizen.

Jaar 1648

Van het jaar 1648 is geen verbaal bewaard gebleven. Ingenieur Jacob Vleugels adviseerde de Raad van State op 16-10-1648 onder meer om het rijshoofd ten noorden van het fort te versterken en voorts om het logement van de luitenant van de overleden commandeur Broucqsault te laten repareren. De vloer van het huis en van de keuken diende z.i. met zand een halve voet opgehoogd te worden, hetgeen z.i. niet veel hoefde te kosten. Een besluit daarover werd door de Raad op 21-10-1648 aangehouden.⁴⁵

Verbaal voorjaar 1649, inv. 1569

- De rijswerken zijn zeer beschadigd door kruierend ijs; door langdurige vorst was reparatie nog niet mogelijk.
- De vroedvrouw [geen naam vermeld] krijgt voor haar werk gedurende een halfjaar ten behoeve van de soldatenvrouwen het gebruikelijke traktement van fl. 20.⁴⁶
- De uitvoering van een resolutie van de Raad van State om kaas uit het magazijn te verkopen was niet mogelijk; in het magazijn liggen geen etenswaren.
- Er waren geen inschrijvers op het onderhoud van de aarde-, rijs-, timmer- en metselwerken onder de fl. 4000. Dit onderhoud wordt nu gegund aan de weduwe van de overleden majoor [Christoffel Clouck] voor fl. 3100 per jaar gedurende drie jaar. [Deze majoor fungeerde al eerder als aannemer van de genoemde onderhoudswerken].

21-6-1652

Een gedeputeerde van de Raad van State die het fort heeft gevisiteerd rapporteert onder meer:⁴⁷

- De zee- en rijswerken verkeren in een goede staat.
- Bij een van de hoofden dienen palen te worden vernieuwd.
- Zuidelijk van het fort ligt een kreek die dagelijks dieper wordt. Dit kan bij een doorbraak grote schade aan de contrescarp veroorzaken. Wenselijk is de aanleg van een dam, hetgeen ca. fl. 250 zal kosten.
- In het noordeinde van het fort is de aanleg van een sluisje wenselijk van 3 roeden lang en 4 voeten breed.
- De loden goten tussen de barakken dienen vernieuwd te worden.

24-10-1652

Na een publieke aanbesteding wordt het onderhoud van de metsel- en timmerwerken voor een periode van drie jaren en voor fl. 3900 per jaar gegund aan Bastiaen de Roij.⁴⁸

21-2-1653

De ambachtsheren en ingelanden van de polder van Namen berichten de Raad van State dat zij hoge kosten moeten maken. Zij zien zich nu ook genoodzaakt om een nieuwe inlaag te maken wil de polder behouden

⁴³ Idem, inv. 63, 9-10-1645, fol. 238.

⁴⁴ De inspecteurs waren dus niet in de gelegenheid om de staat van het fort te inspecteren. Zij konden hierdoor niet rapporteren over de forse schade die door soldaten was aangebracht aan diverse “wercken” op het fort, waarmee waarschijnlijk vooral de barakken zijn bedoeld. De waarnemend commies van het fort, de weduwe van Christoffel Clouck, wendde zich erover tot de Raad van State en berichtte dat zij bovenop het met haar afgesproken honorarium voor het onderhoud van fort fl. 1400 had moeten uitgeven aan reparaties. Zij verzocht om vergoeding van dit bedrag. De Raad van State besloot om fl. 1200 toe te staan (RvS, inv. 64, 3-11-1646, fol. 545).

⁴⁵ RvS, inv. 66, 21-10-1648, fol. 161.

⁴⁶ Zo'n honorering was ook in andere Staatse vestingen in Vlaanderen gebruikelijk.

⁴⁷ RvS, inv. 71, 21-6-1652, fol. 219.

⁴⁸ Idem, inv. 71, 24-10-1652, fol. 152.

blijven. Zij verzoeken verlenging van de vrijdom van 25 stuivers op het gemet per jaar, hen verleend van 12-4-1650 tot januari 1651. Het verzoek wordt op 7-5-1653 door de Raad van State ingewilligd voor een periode van drie jaren.⁴⁹

15-3-1653

De Raad van State honoreert een verzoek van de commies van het fort om meer turf nu er een corps du garde is bijgekomen.⁵⁰

5-7-1653

De Raad van State besluit aan de Staten van Zeeland te verzoeken om zo spoedig mogelijk een kanonnier ten behoeve van het fort St. Anna aan te stellen; die is daar “ten hoogsten van nooden”.⁵¹

16-7-1653

- De commandeur van het fort berichtte op 8-7-1653 dat een van zijn soldaten (een “schelm”) was overgelopen naar de “Lotteringsche” [Lotharingse] troepen. De commandeur vreesde dat de overloper zijn nieuwe werkgever zou informeren over de “slechte constitutie” van het fort en drong opnieuw aan op uitbreiding van het garnizoen, hetgeen door de Raad voor kennisgeving wordt aangenomen.
- De commandeur beklagde zich op 11-7-1653 over de langdurige afwezigheid van zijn luitenant Johan Wichman. De Raad van State geeft deze opdracht om terug te keren naar het fort en zijn commandeur te respecteren.⁵²

8-8-1653

De Raad van State keurt goed dat aan de aannemer Bastiaen de Rooij wordt betaald:⁵³

- fl. 300 voor het maken van een stenen put met pomp, waaruit de soldaten vers water kunnen halen.
- fl. 503 voor het leggen van een nieuwe loden goot.

20-11-1653

De commandeur van het fort berichtte de Raad van State op 13-11-1653 dat door een zware storm [op 9-11] grote schade aan het fort is berokkend. Het water heeft over de binnencontrescarp gelopen en de binnen- en buitensluizen zijn beschadigd. Er wordt dagelijks gewerkt aan het repareren van de schade. Hij verzocht om ingenieur Bollaert ter inspectie te sturen.⁵⁴

6-12-1653

De gezamenlijke ambachtsheren en ingelanden van de polder van Namen hebben aan de Staten-Generaal bericht dat hun polder in 36 jaren vijf maal is doorgebroken. De ingelanden zijn dusdanig verarmd dat ze erover twijfelen of ze de polder nog willen herdijken. Als ze hun land abandonneren is de kans groot dat het fort St. Anna zal wegspoelen. Voor herdijking is een subsidie nodig plus een octrooi waarin aan hen vrijdom wordt verleend van alle accijnsen, “pointen en settingen”. Voorts dient het arrentement van 25 stuivers per gemet te worden kwijtgescholden. Executie van schulden ten laste van de polder dient te stoppen. De Staten-Generaal vroeg de Raad van State op 3-12-1653 om advies. De Raad adviseerde op 6-12-1653 dat de polder herdijkt dient te worden “omdat anders tvorschreven fort soude groot peryckel [gevaar] lopen ende van Hulst gesepareert sijn”. Daarom dient het gevraagde octrooi te worden verleend [in de tekst van de resolutie is doorgestreept dat dit zou dienen te geschieden voor 25 jaar; dit tekstdeel is vervangen door: zoveel jaar als de Staten-Generaal zullen goedvinden]. Voorts is het wenselijk dat in de steek gelaten percelen verkocht mogen worden.⁵⁵

31-1-1654

In de Raad van State wordt kennisgenomen van een resolutie van de Staten-Generaal inzake de herdijking van de polder van Namen. Geconstateerd wordt grote schade aan het fort. Decontrescarpen zijn op verscheidene plaatsen doorgebroken. Herstel van de schade zal ongeveer fl. 12.000 kosten. De Staten-Generaal menen dat dit laste van de polder van Namen behoort te worden gebracht. Maar omdat de ingelanden reeds zeer zijn belast en bezwaard door “den quaden dijck” en omdat zij over herdijking twijfelen is het wenselijk dat aan hen “favorabele conditien” worden geboden middels een nieuw octrooi inzake herdijking. Anders is het gevaar groot

⁴⁹ Idem, inv. 72, 21-2-1653, fol. 103; idem, 7-5-1653, fol. 205.

⁵⁰ Idem, 15-3-1653, fol. 126.

⁵¹ Idem, inv. 72, 5-7-1653, fol. 8.

⁵² Idem, inv. 72, 16-7-1653, fol. 24-25.

⁵³ Idem, inv. 72, 8-8-1653, fol. 67 v.

⁵⁴ Idem, inv. 72, 20-11-1653, fol. 248 v-249.

⁵⁵ Idem, inv. 72, 6-12-1653, fol. 287-287 v.

dat het gehele fort verloren gaat dan wel “innutil” [onnuttig] zal worden, “daeraen nogtans veel gelegen is tot bewaringe van dat quartier van Hulst, daarvan met de lande soude werden gesepareert, so dien polder blijft drijven”.⁵⁶

5-2-1654

De magistraat van het Hulsterambacht bracht op 24-1-1654 bij de Staten-Generaal een ruzie onder de aandacht tussen de commandeur van het fort en burgerbewoner (winkelier) van het fort Hendrik van Zoelen. Deze is door de commandeur gearresteerd, waarover Van Zoelen zich wendde tot de genoemde magistraat, gegeven de bevoegdheid van het Hulsterambacht als een halsheerlijkheid (zie hiervoor de hoofdtekst, paragraaf 7.5). Bij de ruzie was als slachtoffer ook Bartholomeus Stroobant, eveneens burgerbewoner van het fort, betrokken. De Staten-Generaal besloten om de kwestie voor te leggen aan de Raad van State. Deze besloot op 5-2-1654 om de kwestie uit te zoeken. Intussen kreeg de commandeur van het fort opdracht om soldaten en burgers vrij te laten in het kopen van bier en andere waren bij Van Zoelen en Stroobant.⁵⁷

Op 14-2-1654 bericht commandeur Philips Vassy aan de Raad van State dat Van Zoelen is gearresteerd omdat hij het bier voor een te hoge prijs verkoopt, in strijd met een voorschrift van de Raad van State d.d. 27-12-1650.⁵⁸ Hij verzoekt “in sijn aensien als commandeur volgens sijn commissie gemaintineert te mogen werden”.⁵⁹

Vervolgens verzochten “politique ende militaire inwoonderen” van het fort de Raad van State om het besluit te vernieuwen [vermoedelijk in de betekenis van te herbevestigen] waarbij op 27-12-1650 werd bepaald dat bij de verpachting van de gemene middelen in het Hulsterambacht niet langer de “ordonnantie” van Brabant, maar die van Vlaanderen bepalend zou zijn voor de pachters. De Raad van State besloot op 2-3-1654 dat deze kwestie zou worden geregeld door de vertegenwoordigers van de Raad bij de eerstvolgende verpachting van de gemene middelen.⁶⁰

24-4-1654

Sigismondus Limmer (Lemmer), substituut baljuw van het Hulsterambacht, diende op 17-4-1654 bij de Staten-Generaal een klacht in over de commandeur van het fort St. Anna, Philips de Vassy, omdat die zou hebben belet dat twee paarden van hem door Lemmer in beslag werden genomen. Daarbij werd de sergeant van De Vassy, Abraham Rijmse, door een van de dienaars van Lemmer gewond.⁶¹

30-4-1654

De Raad van State neemt kennis van het commentaar van de advocaat-fiscaal Sille van de Generaliteit op een verzoek van de weduwe en twee broers van Abraham Rijmse, die aan zijn verwondingen, veroorzaakt door een van de dienaars van Limmer (Lemmer), is overleden. De Raad besluit om de fiscaal naar de polder van Namen te sturen om de zaak te onderzoeken.⁶²

30-4-1654

De Raad van State adviseert de Staten-Generaal het octrooi inzake de herbedijking van de polder van Namen spoedig af te kondigen “want dat anders het fort niet wel te houden sal zijn, daeraen nogtans voor den dienst van 't land grotelijcx gelegen is”.⁶³

13-5-1654

Hendrik van Zoelen klaagt bij de Raad van State wederom over tegenwerking bij de inning van de gemene middelen van consumptie. Geheel volgens de regels (recentelijk goedgekeurd door de heren Lucas en Van Haren van de Raad van State op 25-3 jl.) brengt hij op iedere ton bier vier schellingen in rekening. De commandeur De Vassy, de predikant Van der Weele en enige anderen weigeren echter dit te betalen. Hij verzoekt nu om de impost door een deurwaarder te laten innen of anders om restitutie van zijn pachtsom. Hij verzoekt ook toestemming om zijn huis in het fort en dat van zijn schoonzoon Bartholomeus Stroobant te mogen laten afbreken en naar elders te transporteren uit vrees voor overlast. Zij durven daar niet te blijven wonen. De Raad van State verplicht de inwoners van het fort die weigerden te betalen dit alsnog te doen. Blijven zij dit weigeren, dan dienen zij dit met redenen omkleed binnen 8 dagen aan de Raad van State te berichten. Zij dienen voorts

⁵⁶ Idem, inv. 73, 31-1-1654, fol. 123-124.

⁵⁷ Idem, inv. 73, 5-2-1654, fol. 142-142 v.

⁵⁸ Idem, inv. 68, 27-12-1650, fol. 559.

⁵⁹ Idem, inv. 73, 28-2-1654, fol. 230-230 v.

⁶⁰ Idem, inv. 73, 2-3-1654, fol. 236.

⁶¹ Idem, inv. 73, 24-4-1654, fol. 372 v.

⁶² Idem, inv. 73, 30-4-1654, fol. 388 v.

⁶³ Idem, fol. 390.

Van Zoelen en zijn schoonzoon geen overlast te bezorgen en ervoor te zorgen dat deze daar gerust kunnen blijven wonen.⁶⁴

1-6-1654

Didelof Gout, gewezen pachter van de gemene middelen in de polder van Namen, verzoekt de Raad van State om restitutie van zijn pachtsom nu hij vanwege de inundatie van de polder op 9-11-1653 nauwelijks impost heeft kunnen ontvangen. Het merendeel van de inwoners heeft de polder verlaten. De raad legt het verzoek voor aan ontvanger Van Zijll.⁶⁵ Als die op 15-6-1654 heeft gerapporteerd beslist de Raad op 25-6-1654 dat een nadere toelichting nodig is.⁶⁶

20-6-1654

Tijdens de vergadering van de Staten-Generaal op 18-6-1654 hebben gedeputeerden van de provincie Zeeland ervoor gepleit dat het garnizoen van St. Anna met een compagnie wordt versterkt (en dat van Bergen op Zoom met meerdere compagnieën). De Raad van State besluit te blijven bij een op 19-6-1654 verstrekt advies hierover [het is niet duidelijk welk advies werd bedoeld].⁶⁷

22-6-1654

- Twee gedeputeerden van de Raad van State die St. Anna hebben bezocht rapporteren dat het fort door de inundatie van de polder in “grote ongelegenheid is leggende”. Elk getij loopt het water over de brug. Wanneer dat gebeurt kan men het fort niet meer in of uit. Voor de poort is een dam gelegd. Wanneer die zou doorbreken (hetgeen met storm en springvloed valt te verwachten) zal het fort vol met water lopen. Als de polder niet snel wordt herdijkt zal het fort moeilijk te behouden zijn. De Raad van State dringt er bij de Staten-Generaal op aan om over de herdijking spoedig een beslissing te nemen.
- Commandeur De Vassy stuurde een verklaring over de dood van zijn sergeant.
- Idem over “defecten” in het onderhoudswerk door aannemer Bastiaen de Roij.
- Commandeur De Vassy verzocht de Raad van State om twee erven in het fort in gebruik te mogen nemen. Deze zijn door de gedeputeerden Lucas en Van Haren reeds toegewezen aan Hendrik van Zoelen. De Raad beslist dat dit voorlopig zo moet blijven.⁶⁸

25-6-1654

De Raad van State adviseert de Staten-Generaal op 25-6-1654 om als volgt te besluiten over de verzoeken van de ingelanden betreffende de herdijking van de polder van Namen (“in consideratie neemende de groote kosten en de lasten die de supplianten van tijd hebben moeten dragen, ook voornametlijk het intrest van ’t land tot het behouden van ’t fort St. Anna ende het acces tot Hulst”):⁶⁹

- Het verlenen van vrijdom van alle zodanige middelen en impositien die de Staten-Generaal gewoon zijn te verlenen voor een tijd van 30 jaar of minstens 25 jaar [gevraagd was 40 jaar].
- Idem van het betalen van 25 stuivers per gemet per jaar [gevraagd was een eeuwigdurende vrijdom, die uiteindelijk ook wordt verleend].
- Toestaan dat de schulden van de polder binnen een nader vast te stellen tijd niet worden geëxecuteerd [gevraagd was een executieverbod gedurende zes of acht jaar].⁷⁰
- Bepalen dat ingelanden die hun grond willen verlaten alleen nog het geschot moeten betalen over grond waar huizen en schuren op staan, zodat deze beter verkoopbaar zijn.
- De Raad van State te machtigen om in een tijdbestek van 8 dagen te procederen tot verkoop van de in de steek gelaten landerijen, huizen en schuren. Als deze termijn is verstreken (na “den klopslag”) komen deze bezittingen beschikbaar voor erfgenamen of anders vervallen zij aan de Staten-Generaal.
- Spoedig een beslissing te nemen over de gevraagde subsidie van fl. 6000 of fl. 8000.

13-8-1654

In de Raad van State wordt het octrooi inzake de herbedijking van de polder van Namen besproken dat de Staten-Generaal op 10-8-1654 hebben vastgesteld; zie hiervoor bijlage 13. De gevraagde subsidie van fl. 6000 of fl. 8000 zal aan de ingelanden beschikbaar worden gesteld voor zover die noodzakelijk is.⁷¹

⁶⁴ Idem, inv. 73, 13-5-1654, fol. 423 v-424 v.

⁶⁵ Idem, inv. 73, 1-6-1654, fol. 485 en 485 v.

⁶⁶ Idem, inv. 73, 25-6-1654, fol. 552.

⁶⁷ Idem, inv. 73, 20-6-1654, fol. 534 en 534 v.

⁶⁸ Idem, inv. 73, 22-6-1654, fol. 544 v-545.

⁶⁹ Idem, inv. 73, 27-6-1654, fol. 565-567.

⁷⁰ Verwezen werd naar een executie van 27-10-1653 die betrekking had op een vordering van de rijsschipper Betinck.

16-8-1654

De Raad van State besluit om aan de ambachtsheren, regeerders en ingelanden van de polder van Namen te verzoeken om, nu het bedijkingsoctrooi is vastgesteld, de herbedijking zonder enig tijdverlies ter hand te nemen, opdat het fort St. Anna niet nog verder beschadigd zal worden. Alles dient te worden hersteld in de vorige of een betere staat. Van de commandeur van het fort wordt gevraagd hieraan de goede hand te houden.⁷²

11-9-1654

De Raad van State buigt zich over de voortgang van de herbedijking in aanwezigheid van de commies Roeland Clouck. Deze overlegt een brief van de ambachtsheren en ingelanden van de polder d.d. 3-9-1654 waarin deze betogen dat, nu de tijd verstreken is, herbedijking nog vóór de aanstaande winter onmogelijk is. Zij vragen de Raad van State te gedogen dat zij [eerst] een binnendijk aanleggen door de polder achter [het land of het huis van] Cornelis Alleman richting noorddijk.⁷³ Die dijk zal worden gebouwd op een “hooch stael” [op 17-9-1654 constateert de Raad van State dat de dijk 400 roeden (ca. 1500 meter) verwijderd van het fort St. Anna komt te liggen]. Dan zal het gehele dorp met de meeste huizen en schuren veilig zijn. Clouck verscheen op 12-9-1654 weer in de Raad van State, nu met een kaart waarop de ligging van de voorgestelde binnendijk is geschetst.⁷⁴

Op 7-9-1654 schreef commandeur De Vassy aan de Raad van State dat het fort in de huidige staat de winter waarschijnlijk niet zou overleven. De wallen, de poort en de brug zullen door ijsgang geruïneerd worden. Hij drong aan op spoed.⁷⁵

14-9-1654

De Staten-Generaal verzoekt de Raad van State te adviseren over een reactie op een brief van de commandeur van St. Anna d.d. 7-9-1654 waarin deze bericht dat de ingelanden van plan zijn om in het kader van de herbedijking van de polder werkzaamheden te verrichten die schadelijk zijn voor het fort [hij doelde op de voorgenomen aanleg van een nieuwe binnendijk].⁷⁶

15-9-1654

De Raad van State neemt kennis van een negatief advies van de kwartiermeester-generaal en ingenieur Pieter de Perceval over de aanleg van een [nieuwe] binnendijk in de polder van Namen. Dit zou zeer “ondienstig” zijn voor het fort. Behoud van het fort dient prioriteit te krijgen.⁷⁷

17-9-1654

De Raad van State reageert op het adviesverzoek van de Staten-Generaal d.d. 14-9-1654. Geadviseerd wordt om de ambachtsheren en ingelanden van de polder te dwingen om te verklaren of zij het octrooi van 10-8-1654 willen naleven of niet. Zij dienen de belangen van de gehele polder te dienen [dus inclusief het belang van het fort]. Geadviseerd wordt verder om de commandeur van het fort opdracht te geven om te beletten dat werkzaamheden worden uitgevoerd die nadelig zijn voor het fort. De aanleg van de door de ingelanden beoogde binnendijk dient dus te worden tegengegaan.⁷⁸

29-9-1654

De Raad van State constateert dat de Staten-Generaal nog steeds niet hebben gereageerd op het advies van 17-9-1654 betreffende de aanleg van de binnendijk en dringt aan op spoed in het belang van behoud van het fort.⁷⁹

7-10-1654

De Raad van State neemt kennis van de resolutie van de Staten-Generaal d.d. 2-10-1654 waarbij het bedijkingsoctrooi van 10-8-1654 wordt herbevestigd. Besloten wordt dit ter kennis te brengen van de ambachtsheren en ingelanden van de polder van Namen met het verzoek om nu zonder enig tijdverlies de

⁷¹ RvS, inv. 74, 13-8-1654, fol. 91 v-

⁷² Idem, inv. 74, 16-8-1654, fol. 98 en 98 v.

⁷³ De ligging van deze voorgestelde (en niet gerealiseerde) binnendijk is geschetst op de kaart NA, Kaarten Hingman, 4.VTH, nr. 3007 (zie bijlage 12). De oorspronkelijke binnendijk in de polder (op deze kaart omschreven als de “Middenwech”) beschermd het westelijk deel van de polder klaarblijkelijk onvoldoende.

⁷⁴ Dit zal de kaart zijn die in de vorige noot is vermeld (RvS, inv. 74, 12-9-1654, fol. 163).

⁷⁵ RvS, inv. 74, 11-9-1654, fol. 155 v.

⁷⁶ Idem, inv. 74, 17-9-1654, fol. 170 v.

⁷⁷ Idem, inv. 74, 15-9-1654, fol. 167 v-168.

⁷⁸ Idem, inv. 74, 17-9-1654, fol. 170 v.

⁷⁹ Idem, inv. 74, 29-9-1654, fol. 196 en 196 v.

herbedijking ter hand te nemen en ervoor te zorgen dat alles in de vorige of een betere staat wordt hersteld [over een verlegde binnendijk wordt niet meer gerept].⁸⁰

8-10-1654

De Raad van State geeft commies-stapelier Van der Dussen te Delft opdracht alsnog kruiwagens, schoppen en spaden naar St. Anna te sturen conform een opdracht van 1-9-1654.⁸¹

17-11-1654

De Raad van State bespreekt het verslag van gedeputeerde Glas over zijn reis in oktober 1654 naar de polder van Namen (en het Land van Waas). Vastgesteld wordt dat de herbedijking van de polder ter hand is genomen.⁸²

4-12-1654

In de vergadering van de Raad van State is ingenieur David Bollaert aanwezig. Deze vertelt dat hij in de afgelopen week ontboden is door de commandeur van het fort St. Anna. Daar komende heeft hij gezien dat enige dagen eerder een nieuwe doorbraak is ontstaan in de zeedijk op de plek die nog maar een of twee dagen was gedicht nabij de contrescarp.⁸³ De doorbraak is veroorzaakt door een hoge vloed. Er is een dusdanig grote stroom (“tocht”) ontstaan dat de contrescarp niet lang houdbaar zal zijn. In de aanstaande winter valt een “grote swarigheid” te verwachten. De commandeur van het fort heeft samen met twee gecommiteerden van de ingelanden onderhandeld met de aannemers over een spoedige reparatie van het ontstane gat. Deze eisten hiervoor fl. 6000 dat zij “verlieten” [?] voor fl. 5000. De gecommiteerden van de ingelanden konden niets toezeggen en wilden met de ingelanden overleggen. Twee dagen later was er nog geen beslissing over genomen. De Raad van State meent dat ter behoud van het “notable” fort het werk ten allerspoedigsten bevorderd en gemaakt dient te worden. Hoe langer gewacht wordt, hoe duurder het wordt. Gedeputeerde Glas en ingenieur Bollaert worden gemachtigd om naar de polder van Namen te vertrekken om te bewerkstelligen dat de ingelanden het werk zonder enige vertraging ter hand nemen en laten uitvoeren in een behoorlijke staat. Mochten zij nalatig zijn of anderszins moeilijkheden maken, dan is gedeputeerde Glas gemachtigd om het werk op kosten van de ingelanden te laten uitvoeren. De aannemers krijgen dan een garantie van de Generaliteit dat zij betaald zullen worden. Daarna zullen de kosten worden verhaald op de landerijen van de ingelanden die nalatig blijven.⁸⁴

17-12-1654

In de Raad van State wordt het verslag behandeld dat gedeputeerde Glas heeft ingeleverd van zijn reis naar de polder van Namen en het fort St. Anna. Het lukte niet om met de aannemers een afspraak te maken over het spoedig repareren van de ontstane doorbraak. Er zijn problemen met de arbeiders. Met een bezetting van slechts één compagnie is het fort onvoldoende verzekerd. De Raad besluit te overleggen met ontvanger Philips Doubleth om bij provisie te kunnen beschikken over fl. 6000.⁸⁵ De Raad besluit om de dijkwerkzaamheden in de polder van Namen op 28-12-1654 opnieuw aan te besteden en wel in de stad Hulst. Op 4-1-1655 worden de ingelanden opgeroepen voor overleg over hun aandeel in de kosten. De Raad adviseert tot een tijdelijke versterking (gedurende de herstelwerkzaamheden) van het garnizoen op St. Anna met 40 tot 50 muskettiers (“gecommandeert volck”) uit het garnizoen van Hulst.⁸⁶

19-12-1654

- De Raad van State neemt kennis van een brief van de Staten-Generaal aan commandeur Hardenbroek van Hulst d.d. 18-12-1654 waarin opdracht wordt gegeven om 50 soldaten uit het garnizoen aldaar onder “een bequaem hoofd” aanstonds naar St. Anna te sturen.⁸⁷
- De Raad delibereert over de wijze van bekostiging van de herstelwerkzaamheden in de polder van Namen.⁸⁸

⁸⁰ Idem, inv. 74, 7-10-1654, fol. 212-214.

⁸¹ Idem, inv. 74, 8-10-1654, fol. 217 v.

⁸² Idem, inv. 74, 17-11-1654, fol. 294.

⁸³ De doorbraak zal dus zijn ontstaan in de laatste week van november 1654, vermoedelijk in het begin daarvan. In de literatuur over dijkdoorbraken in Staats-Vlaanderen is de exacte datum niet aangetroffen.

⁸⁴ RvS, inv. 74, 4-12-1654, fol. 321 v-322 v.

⁸⁵ Pikant is dat de ontvanger Doubleth als ingelände van de polder van Namen behoorde tot de belanghebbenden bij de herbedijking (NA, 4.VTH, nr. 3007).

⁸⁶ RvS, inv. 74, 17-12-1654, fol. 349 v; idem, 18-12-1654, fol. 351 v-352.

⁸⁷ Idem, inv. 74, 19-12-1654, fol. 354. Op 3-1-1655 berichtte Johan Vassy (die zijn broer Philips als commandeur verving) vanuit St. Anna dat de uit Hulst afkomstige 50 muskettiers daar verbleven (SZ, inv. 1270).

12-1-1655

De Raad van State bespreekt een brief van gedeputeerde Glas, geschreven te Hulst op 7-1-1655, over de stand van zaken in de polder van Namen:⁸⁹

- Op 28-12-1654 is de nieuw te leggen dijk tot drooglegging (“verversing”) van de polder van Namen, strekkende van het fort St. Anna tot aan de oude dijk, aangenomen voor de som van fl. 14.600.⁹⁰
- De geconvoeerde vergadering van de ingelanden op 4-1-1655 ging vanwege de vorst niet door; er is een nieuwe bijeenkomst uitgeschreven op 18-1-1655.
- Besproken wordt een verzoek van de ontvanger van de tienden van het kapittel van Kortrijk, Glaude Pidance, betreffende de inning van de tienden in de polder van Namen. Dit verzoek zal geagendeerd worden op 18-1-1655.

3-2-1655

Commandeur Hardenbroek van Hulst attendeerde de Raad van State er 28-1-1655 op dat de 50 soldaten uit zijn garnizoen die op St. Anna verblijven daar groot ongemak ervaren vanwege de strenge winter. Hij verzocht de Staten-Generaal om ermee in te stemmen dat deze manschappen mogen verblijven in het dorp Namen [dat kennelijk weer bewoonbaar was] of anders mogen terugkeren naar Hulst. De Raad van State adviseerde ermee in te stemmen, maar pas nadat de compagnie van kapitein Houwerd [Howard] vanuit Vlissingen op St. Anna zou zijn gearriveerd [dit was toen nog onzeker].⁹¹

20-2-1655

De Raad van State bespreekt een brief van ingenieur David Bollaert, geschreven te Bergen op Zoom op 16-2-1655, over de voortgang van de werkzaamheden in de polder van Namen. Hij kwalificeert die voortgang als redelijk. Maar een uiteinde van de dijk langs de Speelmanspolder is nog niet aanbesteed. Dit moet spoedig gebeuren met het oog op het behoud van de redoute aldaar. Deze zou moeten worden verlaten indien er een inlaagdijk zou worden aangelegd. De Raad van State besluit om aan de hoofdgecommitteerden, dijkgraaf en gezworenen van de polder van Namen te schrijven dat zij de genoemde reparatie spoedig dienen aan te besteden. De gedeputeerden die zijn belast met de eerstvolgende visitatie van het fort zullen erop toezien dat dit in het belang van het land ook is gebeurd.⁹²

22-2-1655

Op 20-1-1655 zijn enige percelen land in de polder van Namen publiekelijk verkocht; andere zijn voor de dijkgeschoten [vooral nog] aan de Generaliteit gebleven. De eigenaren daarvan worden aangeschreven en dienen binnen 14 dagen aan de Raad van State bekend te maken wat zij met deze percelen willen en of zij bereid zijn het verschuldigde dijkgeschot alsnog te betalen [anders vervalt dit land definitief aan de Generaliteit].⁹³

22-3-1655

De commies-stapelier Van der Dussen te Delft krijgt van de Raad van State opdracht om 3000 pond buskruit naar fort St. Anna te sturen (ter vergelijking: naar Bergen op Zoom 12.000, naar fort Frederik Hendrik 2000 en naar de Kruisschans 1000 pond).⁹⁴

27-3-1655

De Staten-Generaal stemden op 23-3-1655 in met het verzoek van commandeur Hardenbroek van Hulst om de 50 muskettiers uit zijn garnizoen die verblijven in het dorp Namen sinds de komst van de compagnie van kapitein Houard op St. Anna, nu de ingelanden van de polder aangeven geen “zwarigheden” van de bedijkers meer verwachten, te laten terugkeren naar Hulst.⁹⁵

Verbaal voorjaar 1655, inv. 1569

- Vanuit fort Frederik Hendrik reisden de inspecteurs naar St. Anna.

⁸⁸ RvS, inv. 74, 19-12-1654, fol. 354 v.

⁸⁹ Idem, inv. 75, 12-1-1655. Op 4-2-1655 (inv. 75, fol. 63) werd Glas over de toestand in de polder van Namen ook gehoord.

⁹⁰ NB: dit betreft niet de door de ingelanden voorgestelde binnendijk dwars door de polder van zuid naar noord. Niet eerder was in de Raad van State beraadslaagd over de aanleg van een volledig nieuwe dijk naast het fort. Vermoedelijk werd daarmee een nieuw dijkvak bedoeld i.v.m. de dijkdoorbraak van eind november 1654.

⁹¹ RvS, inv. 75, 3-2-1655, fol. 59 en 59 v.

⁹² Idem, inv. 75, 20-2-1655, fol. 88.

⁹³ Idem, inv. 75, 22-2-1655, fol. 92 v.

⁹⁴ Idem, inv. 75, 22-3-1655, fol. 149.

⁹⁵ Idem, inv. 75, 27-3-1655, fol. 159 v.

- De wallen zijn redelijk gerepareerd (fol. 40).
- De door de affuitenmaker Van der Meulen toegezonden as van de nieuwe affuit voor een kanon van 5 pond ijzer is weer stuk (fol. 40).
- Arbeiders zijn bezig met het repareren van de [zee]dijk.⁹⁶ Er is een gat gestopt in de gracht van de contrescarp (fol. 40 v).
- Bij de visitatie was de kwartiermeester-generaal Persevall [Pieter de Perceval] aanwezig (fol. 41).⁹⁷
- De barakken zijn geïnspecteerd door ingenieur [David] Bollaert en zijn in redelijke staat (fol. 41).
- Er zijn nog diverse mankementen aan de rijshoofden langs de zeecontrescarp (fol. 41).
- Er wordt goedkeuring verleend voor een bestek van een nieuwe houten pomp (fol. 41 v).
- Gesproken wordt over de aanleg van een sluis [een buis] in de zeecontrescarp waardoor het water in de gracht geloosd kan worden zodat de gracht kan worden verdiept. De vrijkomende aarde kan worden gebruikt voor het repareren en “aenheelen” van de contrescarp. Daarna kan de buis worden verwijderd (fol. 42).
- Vroedvrouw Catharina van Thuijll krijgt fl. 20 voor een halfjaar arbeid (fol. 42).
- De ingelanden van de polder van Namen krijgen toestemming om tot de tijd dat de polder “geverscht” [herdijkt] en gesloten is aan de zuidzijde van het fort vletaarde te halen, zoveel als nodig is voor het “verschen” en sluiten van de polder, mits geen schade wordt berokkend aan de contrescarp en aan de rijshoofden (fol. 42 v).⁹⁸
- De commandeur heeft gewichten in beslag genomen van [de winkelier] Hendrik van Zoelen omdat ze ondeugdelijk zouden meten (ze zouden te licht zijn). Van Zoelen protesteerde bij de Raad van State. Deze gaf de commandeur opdracht om Van Zoelen “buijten clachten te doen stellen” (fol. 42 v en 43).⁹⁹
- Er zijn dringend kogels nodig van 10 pond; daarvan is er nog slechts één in voorraad (fol. 43).
- Jan Arentssen, penningmeester van het “beverschen” [herdijken] van de polder van Namen, stuurt een specificatie van landen die eigendom zijn van de Generaliteit (fol. 43 v) [deze bijlage is niet aangetroffen].
- Johan Arien La Chapelle, vaandrig in de compagnie van commandeur [Philips] Vassy [en eerder in die van diens vader Robert Vassy], mag voor fl. 36 het houten afdak van zijn logement laten vervangen door een stenen (de Raad van State keurde dit goed op 24-4-1655) (fol. 43 v).

21-4-1655

De Raad van State bespreekt een brief van de commandeur van St. Anna aan de gedeputeerde Glas, die in Hulst verbleef, waarin wordt gemeld dat de nieuwe dijk bij het fort St. Anna in de nacht van vrijdag 16-4-1655 wegens een zware storm is doorgebroken. De Raad van State geeft opdracht tot een spoedige reparatie en wijst de ambachtsheren en ingelanden van de polder op hun verantwoordelijkheid daarvoor.¹⁰⁰

30-4-1655

De Raad van State bespreekt twee brieven: van commandeur De Vassy, geschreven in het fort St. Anna op 25-4 en van ingenieur Bollaert, geschreven te Bergen op Zoom op 26-4. Bollaert heeft geconstateerd dat het gat in de nieuwe dijk ongeveer 30 roeden lang was, maar door een snelle reparatie is dit teruggebracht tot enkele speelgaatjes. Dit komt nog deze week in orde. De kosten zijn begroot op fl. 3000. De Raad van State vernam van de ontvanger Philips van Zijll (die in Den Haag verbleef en bij de Raad was ontboden) dat van de fl. 6000 die aan zijn vader (Francois van Zijll) beschikbaar was gesteld nog fl. 4500 resteert. De Raad geeft hem opdracht, conform het advies van Bollaert, om aan de dijkgraaf en gezworenen het (achterstallige) dijkgeschot [vermoedelijk betreffende het jaar 1653] à fl. 9 per gemet te betalen dat voor rekening komt van de Generaliteit.¹⁰¹

⁹⁶ Op 3-1-1655 schreef Johan Vassy vanuit het fort aan de Gecommitteerde Raden van Zeeland dat sedert een maand [dus sedert december 1654] grote schade aan het fort was ontstaan. De herbedijking van de polder van Namen was nog niet voltooid. Hij maakte zich zorgen over de defensie van het fort gedurende de herbedijking en verzocht om medewerking van de Gecommitteerde Raden bij het sturen van 50 musketiers ter versterking van het garnizoen (ZA, SZ, inv. 1270). De schade aan het fort ontstond door het binnenstromen van zeewater vanuit de polder van Namen via de binnen(ofwel land-)contrescarp van het fort.

⁹⁷ Pieter de Perceval is de vader van Meynard de Perceval, commandeur van Hulst 1670-1691 (zie bijlage 5).

⁹⁸ De polder van Namen inundeerde op 9-11-1653 en was in maart 1655 nog niet volledig herdijkt.

⁹⁹ RvS, inv. 75, 24-4-1655, fol. 199.

¹⁰⁰ Idem, inv. 75, 21-4-1655, fol. 188 v.

¹⁰¹ Idem, inv. 75, 30-4-1655, fol. 216.

4-5-1655

De Raad van State bespreekt een brief van commandeur De Vassy d.d. 30-4-1655 waarin wordt medegedeeld dat de polder van Namen voor de derde keer [na de inundatie van 9-11-1653] is drooggelegd, “suffisanter en loffelijcker” dan de twee vorige keren.¹⁰²

12-7-1655

Rentmeester Lentinck zal de huizen en schuren die staan op het land dat eigendom was van Ocker Brandwijck [en nu van de Generaliteit] laten visiteren met het oog op noodzakelijke reparaties en de daarmee gemoeide kosten.¹⁰³

19-7-1655

Gedeputeerde Glas informeert de Raad van State over de verantwoording van de fl. 6000 die de Generaliteit beschikbaar stelde voor de herdijking van de polder van Namen. Ontvanger Philips van Zijll verklaarde dat dit op fl. 100 na is uitgegeven aan het eerste, tweede en derde dijkgeschot van de landen die aan de Generaliteit zijn vervallen.¹⁰⁴

30-7-1655

Dijkgraaf Wandelaerts van de polder van Namen bericht de Raad van State over het dijkgeschot betreffende de 240 gemeten die eigendom zijn geworden van de Generaliteit. Dit bedraagt thans fl. 12 per gemet, zodat fl. 2880 betaald dient te worden. Hij verzoekt dit spoedig te doen, waarvoor ontvanger Van Zijll van de Raad opdracht krijgt.¹⁰⁵

25-8-1655

De Raad van State geeft (gelet op een rapport van contrerolleur Van der Mijl en een verzoek van commies Klouck) opdracht aan commies Van der Dussen om naar St. Anna te zenden:¹⁰⁶

- 1000 kogels van negen en tien pond (door elkaar).
- 12 houten lantaarns (te maken door Claes Gerbrantsen alhier).
- Voor een half kanon: een lepel, wissers en aanzetters.
- Voor drie stukken van 10 pond: vier lepels, wissers en aanzetters.
- Voor twee ijzeren stukken van 12 pond: drie lepels, wissers en aanzetters.

8-9-1655

De Raad van State behandelt een klacht van de classis van Zuid-Beveland over het achterstallige traktement over een periode van 15 maanden van de predikanten en schoolmeesters in Hulst en het Hulsterambacht. De Raad geeft aan ontvanger [van de gemene middelen] Philips van Zijll opdracht om aan de rentmeester [van de geestelijke goederen] Johan Lentinck een lening van fl. 1000 ter hand te stellen. Lentinck mag dit uitsluitend gebruiken voor de betaling van de genoemde predikanten en schoolmeesters.¹⁰⁷

Het verbaal betreffende het najaar van 1655 ging verloren.

13-10-1655

Rentmeester Lentinck berichtte op 5-10-1655 aan de Raad van State dat hij het huis en de schuur die eigendom zijn geweest van Ocker Brandwijck (en thans van de Generaliteit) heeft gevisiteerd conform een resolutie van de Raad van 12-7-1655. Met reparatie zal een bedrag zijn gemoeid van ca. fl. 1400. De Raad beslist dat de allernoodzakelijkste reparaties mogen worden uitgevoerd; de rest dient tot nader order te worden uitgesteld.¹⁰⁸

¹⁰² Idem, inv. 75, 4-5-1655, fol. 224 v. De opstallen op dit perceel zijn in 1654 als volgt omschreven: “betimmerd” [bebouwd] met een huis [boerenwoning], keet [verm. bakkeet], schuur, berg [verm. hooiberg] en andere “behoeftheden” (NA, Kaarten Hingman, 4.VTH nr. 3007).

¹⁰³ Idem, inv. 75, 12-7-1655, fol. 23 v. Ocker Brandwijck is vermoedelijk identiek met Ocker Brandwijck (1590-1657), zoon van Willem Brandwijck en Geertruijt Caseler (De Ned. Leeuw, jrg. 1896, p. 9).

Idem, inv. 75, 19-7-1655, fol. 39. Vermoedelijk is bedoeld op het dijkgeschot over een periode van drie jaren, waaronder achterstallig geschot.

¹⁰⁵ Idem, inv. 75, 30-7-1655, fol. 65.

¹⁰⁶ Idem, inv. 75, 25-8-1655, fol. 136.

¹⁰⁷ Idem, inv. 75, 8-9-1655, fol. 166 v-167.

¹⁰⁸ Idem, inv. 75, 13-10-1655, fol. 233 v-234.

4-11-1655

De ambachtsheren en ingelanden van de polder van Namen beklagen zich bij de Raad van State over het gedrag van commandeur Philips de Vassy en verzoeken om hem met zijn compagnie te verplaatsen tot meerdere rust van de polder en de ingezetenen. Zij vermelden de volgende klachten: ¹⁰⁹

- De Vassy verzuimde om de door hem sedert 1652 ontvangen dijkgeschoten van Pieter Munnincx, koopman te Middelburg, aan de penningmeester van de polder af te dragen.
- Ook andere door hem ontvangen dijkgeschoten met een waarde van ruim 200 pond Vlaams zijn door hem niet afgedragen.
- Hij hindert vletters om aarde te halen voor het repareren van de polderdijken, waardoor noodzakelijke herstelwerkzaamheden onvolmaakt blijven. ¹¹⁰
- Hij heeft vorig jaar zomer enige malen via de sluisen twee voeten zout water in de polder ingelaten.
- Soldaten van het fort hebben hout bij de rijshoofden beschadigd en ongestraft het fort binnengebracht.

De Raad geeft De Vassy opdracht zijn verplichtingen jegens het polderbestuur prompt na te komen “off dat men anders genootsaecht sal sijn naeder te delibereren en te resolveren te sijnen laste soo als men bevinden sal te behooren”.

9-11-1655

Commies Roeland Klouck heeft verzocht om een opdracht tot het verhogen van de zeecontrescarp naast het fort. De Raad besluit dat de commandeur van het fort en Klouck samen het werk (te weten het repareren van de bressen in de genoemde contrescarp die geen uitstel dulden) op basis van een bestek publiekelijk dienen aan te besteden. Daarna is goedkeuring nodig van de Raad. Het werk zal bekostigd worden via [de kas van] Holland dan wel Zeeland.

20-11-1655

De Raad van State neemt kennis van de reactie van commandeur De Vassy op de tegen hem ingediende klachten door de ambachtsheren en ingelanden van de polder van Namen. Daaruit blijkt dat enkele van de genoemde klachten zijn of zullen worden voorgelegd (door hem of mogelijk door anderen) aan de [Staatse] Raad van Vlaanderen te Middelburg. Hij verzoekt om een nadere toelichting op de klachten. De Raad besluit om de “rescriptie” [het weerwoord] van de commandeur voor te leggen aan de klagers. ¹¹¹

22-11-1655

- De Raad van State stemt in met verlenging van het admodiatiecontract met het kapittel van Kortrijk betreffende de tienden in de polder van Namen: fl. 750 per jaar gedurende 25 jaren.
- Rentmeester Lentinck bericht dat het huis en de schuur die eigendom waren van Ocker Brandwijck niet meer te repareren zijn en dat de resterende materialen maar het best publiekelijk kunnen worden verkocht [hetgeen uiteindelijk niet gebeurde]. ¹¹²

6-12-1655

Op verzoek van commies Klouck verbiedt de Raad van State de ingelanden van de polder van Namen om op de schorren langs het fort nog aarde weg te halen voor het repareren van hun dijken. Ze hebben de schorren aan het oost- en het zuidende van het fort reeds weggeroofd. Dit dreigt nu ook aan de noordzijde te gebeuren. Dit is schadelijk voor de werken aan het fort. Klouck schreef dat ze dit beter uit Saftinge en het Luys kunnen halen, net zoals vroeger. ¹¹³

22-12-1655

Rentmeester Lentinck bericht de Raad van State dat het contract met het kapittel van Kortrijk voor de ingelanden van de polder van Namen neerkomt op ca. 12 stuivers per gemet.

Hij is door enige ingelanden aangesproken over het ploegen van de landen [van de Generaliteit] “tegen de aenstaende tijdt”; dit zou voor driemaal ploegen ca. fl. 7 per gemet kosten [daarover nam de Raad geen beslissing]. ¹¹⁴ Hij wordt door de Raad gemachtigd om door middel van biljetten aan te kondigen dat het land dat van de Generaliteit is, na goedkeuring door de Raad, zal worden verpacht voor drie of vijf jaar. ¹¹⁵

¹⁰⁹ Idem, inv. 75, 4-11-1655, fol. 278 v-279 v.

¹¹⁰ Waarschijnlijk werden vletters gehinderd bij het halen van aarde uit de gorsingen nabij het fort St. Anna.

¹¹¹ RvS, inv. 75, 20-11-1655, fol. 323 v.

¹¹² Idem, inv. 75, 22-11-1655, fol. 325 en 325 v.

¹¹³ Idem, inv. 75, 6-12-1655, fol. 357 v.

¹¹⁴ Dit land was toen nog niet in gebruik. Het moest nog verpacht worden.

¹¹⁵ RvS, inv. 75, 22-12-1655, fol. 387 v.

22-12-1655

Rentmeester Lentinck wordt gemachtigd om aan de penningmeester van de polder van Namen de tweede termijn van het dijkgeschot te betalen. Het geschot over deze termijn bedraagt fl. 8 per gemet.¹¹⁶ Op 20-10-1655 is de helft daarvan betaald; op kerstavond volgt de andere helft.¹¹⁷

10-2-1656

De hoofdgecommitteerde van de polder van Namen klaagt er bij de Raad van State over dat commandeur Philips de Vassy nog steeds voor ca. 800 pond Vlaams aan dijkgeschot verschuldigd is.¹¹⁸

28-2-1656

Rentmeester Lentinck bericht dat het Generaliteitsland in de polder van Namen voor een periode van drie jaren op 1-2-1656 is verpacht ingaande 1-10-1656 en eindigend met de oogst in 1659. De verpachte [vijf] percelen brachten per gemet respectievelijk fl. 10 en 9 stuivers, fl. 9 en 10 stuivers, fl. 8, fl. 8 en 5 stuivers en fl. 7 op. De Raad keurt dit goed.¹¹⁹

2-3-1656

De 124 gemeten grond in de polder van Namen die ooit eigendom waren van Johan Wielant en later van Cornelis en Maria Wielant zijn voor 25 % [waarschijnlijk door verlating] eigendom geworden van de Generaliteit. De andere eigenaren zijn voor 25 % Jacob Campe van Bruhese te Biervliet (zie bijlage 5) en voor 50 % de weduwe van Cornelis van Alphen, Elisabeth Perduijn te Middelburg (zie bijlage 5). Rentmeester Lentinck wijst de Raad van State erop dat de grond verkaveld dient te worden, want deze is nu nog ongedeeld. Dit is van belang met het oog op de verpachting van het deel dat eigendom van de Generaliteit is. De Raad van State stemt hiermee in.¹²⁰

3-3-1656

Pierre de Beaufort, Mr. Johan van Gelre en Jacob de Vriese hebben 70 gemeten land gepacht dat ooit eigendom was van Ocker Brandwijck te Dordrecht en thans door verlating van de Generaliteit. Het huis en de schuur daarop zouden gesloopt worden, maar kunnen voor ca. fl. 1000-1200 gulden [toch] gerepareerd worden. Zij zijn bereid het verschuldigde geschot voor deze panden voor hun rekening te nemen (en hiervoor de Generaliteit te ontlasten) op voorwaarde dat zij het hiermee gemoeide bedrag mogen korten op hun pachtsom. De Raad van State besluit dit voor advies voor te leggen aan rentmeester Lentinck.¹²¹ Op 28-4-1656 stemde de Raad van State, gehoord het advies van Lentinck, ermee in, maar onder het beding dat de getaxeerde waarde van het opstal in mindering op de korting op de pachtsom zal worden gebracht. De verzoekers mogen het opstal repareren en gebruiken. Na afloop van de driejarige pacht wordt het onderhoud door de Generaliteit overgenomen.¹²²

15-3-1656

Omdat het water er overheen liep is de zeecontrescarp van het fort St. Anna door de commies Klouck met spoed gerepareerd op basis van een bestek van 12-1-1656. De kosten bedroegen fl. 1016. De Raad van State besliste om het werk te laten beoordelen en indien nodig opnieuw te laten aanbesteden. Op 22-5-1656 werd toestemming verleend om het genoemde bedrag te vergoeden.¹²³

¹¹⁶ De Generaliteit diende dus 8 maal 240 = fl. 1920 te betalen.

¹¹⁷ RvS, inv. 75, 31-12-1655, fol. 402 en 402 v.

¹¹⁸ Idem, inv. 76, 10-2-1656, fol. 73.

¹¹⁹ Idem, inv. 76, 28-2-1656, fol. 120 en 120 v. Gelet op het dijkgeschot zal de pachtopbrengst voor de Generaliteit niet of nauwelijks rendabel zijn geweest.

¹²⁰ Idem, inv. 76, 2-3-1656, fol. 124. Over de verkaveling ontstond een rechtszaak voor de schepenbank van de polder van Namen met de Generaliteit (vertegenwoordigd door Lentinck) als eiser en Elisabeth Perduijn als gedaagde, gevoerd op 14-6-1656 (GA Hulst, RAZVL, inv. 2191a, fol. 32 -33). De twist had waarschijnlijk alleen betrekking op het eigendom van het huis en de bijbehorende opstallen. Waarschijnlijk waren de 124 gemeten verdeeld in een kavel van 86 gemeten in het oostelijk deel en een kavel van 38 gemeten in het westelijk deel van de polder nabij het dorp. De verkaveling vond plaats op 17-6-1656 door de landmeter Jan Jansen de Jonge. Het betreffende perceel is met het huis en de schuur afgebeeld op de kaart NA, Kaarten Hingman, 4.VTH nr. 3007.

¹²¹ RvS, inv. 76, 3-3-1656, fol. 128.

¹²² Idem, inv. 76, 28-4-1656, fol. 263 v.

¹²³ Idem, inv. 76, 15-3-1656, fol. 157 v; idem, 22-5-1656, fol. 334 v.

27-4-1656

Het verbreden en herstellen van de landcontrescarp van St. Anna is in Hulst aanbesteed en voor fl. 2000 aangenomen door Jan Pieterse Puijs, waarmee de Raad van State instemt.¹²⁴

Verbaal voorjaar 1656, inv. 1570

- Vanuit Bergen op Zoom reisden de inspecteurs naar St. Anna.
- De fortificatie is in een redelijke staat.
- Arbeiders zijn bezig om de kruin van de contrescarp te verhogen.
- Er zitten nog gaten in de landcontrescarp als gevolg van de inundatie; ingenieur Bollaert maakt een bestek.
- De inspecteurs stemmen in met een voorstel van de commandeur om op iedere zeedijk een barrière te plaatsen.
- Voor de aanbesteding van enkele werken (in Hulst op 24-3-1656) zijn biljetten verspreid in het dorp Namen en in het fort.
- Vroedvrouw Catharina van Thuijll krijgt weer fl. 20 (fol. 15 v).
- Schoolmeester Pieter de Vriese verzoekt om een vergoeding voor het publiceren van allerlei biljetten (van de Staten-Generaal en van de Raad van State) en voor het luiden van de klok; dit wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol.16). Op 22-8-1656 besliste de Raad van State conform een advies van de commandeur van het fort hem hiervoor fl. 50 te betalen.¹²⁵
- Dijdlof Gout c.s., gewezen pachters in het zaaizeizoen van november 1653, zijnde het inundatiejaar, overhandigt een attestatie (fol. 16 v) [deze ging als bijlage bij het verbaal verloren].
- Aan commies Clouck wordt toestemming verleend om in de turfschuur een afschutting te maken, bedoeld voor het opbergen van affuiten, raderen en dergelijke.

24-5-1656

De aannemer van de rijs-, timmer- en metselwerken op het fort St. Anna, Bastiaen de Roij, verzocht om betaling van de laatste drie halve jaren van zijn onderhoudswerk. Gedeputeerden van de Raad hebben echter nog defecten vastgesteld, onder meer aan de kelders. Deze moeten eerst worden verholpen. Daarna zal het werk opnieuw geïnspecteerd worden.¹²⁶

30-5-1656

- De Raad van State beslist om te procederen tegen Elisabeth Perduijn (weduwe van Cornelis van Alphen) over de verkaveling van de 124 gemeten land in de polder van Namen (zie de resolutie van de Raad van 2-3-1656). Zij claimt het volledige eigendom van het huis en de schuur op de grootste kavel (i.p.v. 50 %).
- Rentmeester Lentinck wordt gemachtigd om de nog resterende dijkgeschotten die ten laste komen van de Generaliteit ad fl. 475 en 14 stuivers te betalen aan de penningmeester van de polder van Namen.¹²⁷

Verbaal najaar 1656, inv. 1571

- Vanuit Hulst reisden de inspecteurs naar St. Anna.
- Franciscus Turcq, predikant in de polder van Namen sinds januari 1656, klaagt over de uitbetaling van zijn traktement; dit wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 38).
- Gillis van Wesel is in 1648 gelicentieerd als kanonnier van het fort en voor zijn dienst bedankt. Hij verzoekt om er bij de Gecommitteerde Raden van Zeeland op aan te dringen dat hij in aanmerking komt voor een kanonniersplaats in Zeeland indien die komt te vaceren (fol. 39).
- De voorzanger krijgt toestemming om voor fl. 5 een lessenaar in de kerk te laten maken waarop hij zijn boek kan leggen (fol. 39).
- Vroedvrouw Catharina van Thuijll is overleden en wordt opgevolgd door Hendrickje Marinis, eveneens voor fl. 20 per halfjaar (fol. 39 v).
- Schippers klagen over de toegankelijkheid van de haven bij het fort; die dient verdiept te worden. Commandeur Vassy moet nagaan hoeveel de schippers daar zelf aan kunnen bijdragen (fol. 40).¹²⁸

¹²⁴ Idem, 27-4-1656, fol. 256 v.

¹²⁵ Idem, inv. 76, 22-8-1656, fol. 111.

¹²⁶ Idem, inv. 76, 24-5-1656, fol. 338.

¹²⁷ Idem, inv. 76, 30-5-1656, fol. 352 en 352 v.

¹²⁸ Op 26-10-1656 was dit nog in onderzoek (RvS, inv. 76, fol. 245).

- Commandeur Vassy meent dat het nodig is om een sluisje aan te leggen in de dam aan de noordoostzijde van het fort, dienende om de haven op diepte te houden. Hierdoor kan aan het verzoek van de schippers worden voldaan (fol. 40 en 40 v).
- De eigenaar van de molen in het fort, Willem de Levin heer van Famars, klaagt over concurrentie door de molen bij het dorp Namen [nabij Duvershoeck]. Er zijn voorts teruggelopen inkomsten door een verzwakt garnizoen [dat werd gereduceerd als gevolg van de vrede met Spanje]. Hij verzoekt om de molen te kwalificeren als een dwangmolen voor de inwoners [van het fort]. Dit wordt voorgelegd aan de Raad van State [en vervolgens ingewilligd] (fol. 40 v en 41).
- De commandeur meldt dat er korte tijd geleden driemaal brand is uitgebroken in het fort; er is een gebrek aan brandemmers (fol. 41).
- Pierre de Beaufort, Mr. Johan van Gelre en Jacob de Vriese zijn pachters van land van de Generaliteit in de polder van Namen.¹²⁹ Zij verzoeken om een gorsing in gebruik te mogen nemen, wassende op het einde van de zeedijk, en liggende langs hun landerijen. De gorsing is in gebruik door commandeur [Philips] Vassy. Dit verzoek is in de Raad van State op 23-8-1656 behandeld en afgewezen, na raadpleging van commandeur Vassy (fol. 41 v).¹³⁰
- Schoolmeester Pieter de Vriese verzoekt om een bekwame school plus woning. Hij woont nu “gansch slecht ende miserabel”. Hij verzoekt voorts om een jaarlijkse recognitie wegens het luiden van de klokken, het publiceren van plakaten en dergelijke. De verzoeken worden voorgelegd aan de Raad van State (fol. 42 v en 43).
- De ingelanden van de polder van Namen klagen over het moeten betalen van bepaalde penningen. Dijtlof Gout, pachter en wonend in het dorp Namen, overlegt een verklaring over de incasso daarvan, opgesteld voor de schepenen van Hulst Willem Verbeeck en Hendrick van Zuijlen (fol. 43 en 43 v).
- Het [reguliere] onderhoudswerk (betreffende de aarde-, timmer- en metselwerken) is aangenomen door Roelandt Clouck voor de tijd van drie jaar voor fl. 2375 per jaar.¹³¹ Dit werk is laatst besteed geweest voor fl. 3900 per jaar (fol. 44 en 44 v).
- De bouw van twee nieuwe houten barrières op de zeedijk van de polder van Namen, aansluitend bij de contrescarp van het fort, ca. 24 roeden lang, is aangenomen door Marinus Hubrechtse Vinck voor fl. 77, conform het bestek (fol. 44 v).¹³²

Verbaal voorjaar 1657, inv. 1570

- Vanuit fort Frederik Hendrik voeren de inspecteurs naar St. Anna.
- Reparaties betreffende aarde-, rijs- en timmerwerken zijn behoorlijk uitgevoerd. Bij de rijschouwen dienen nog enkele palen geplaatst te worden (fol. 14).
- Het magazijn en de kruittoren zijn goed voorzien.
- Er is dringend behoefte aan een kanonnier, ook vanwege het onderhoud van het geschut (fol. 14 v).
- Het verzoek van de eigenaar van de molen in het fort om deze te bestempelen tot een dwangmolen is ingewilligd, maar gezorgd dient te worden voor een molenaar die “gedienstigh” is voor “de gemeijnte” (fol. 15).
- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20 (fol. 15 en 15 v).
- De commandeur wijst erop dat de schippers zelf kunnen bijdragen aan de financiering van de uitdieping van de haven (fol. 15 v).
- Geconstateerd wordt dat de twee corps du gardes bewaakt zijn (fol. 15 v).

Verbaal najaar 1657, inv. 1571

- Vanuit fort Lillo reisden de inspecteurs naar St. Anna.
- Het fort verkeert in het algemeen in een loffelijke staat. Er zijn nog wel defecten aan batterijen en rijswerken (fol. 10).
- De commandeur verzoekt [nogmaals] om de aanstelling van een kanonnier; deze dient ten tijde van de oorlog gediend te hebben en binnen het fort te wonen (fol. 10 v).¹³³
- Nodig zijn enkele brandemmers.
- Op de bermen dient een nieuwe doornenhaag geplant te worden; de oude is afgestorven door de inundatie van de polder (fol. 10 v).

¹²⁹ De genoemde pachters waren niet zelf ook gebruikers van die grond; die lieten zij bewerken.

¹³⁰ Zie hiervoor ook het verbaal van najaar 1657, inv. 1571, fol. 11.

¹³¹ RvS, inv. 76, 26-10-1656, fol. 245 v.

¹³² Idem.

¹³³ Vermoedelijk was het geschetste profiel op het lijf geschreven van de kanonnier Gillis van Wesel, die toen in het fort woonde.

- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20.
- De inspecteurs zullen mondeling verslag uitbrengen aan de Raad van State over [het onderhoud van] dat deel van een woning in de polder van Namen dat eigendom is van de Generaliteit. Dit betreft 1/4de deel (fol. 11).¹³⁴
- De commandeur [Philips de Vassy] verzoekt om het poldertje Marlemont (Merlemont) in cijns te mogen gebruiken (30 stuivers per jaar). Dit poldertje is niet meer dan 15 gemeten groot en is door hem bedijkt. Voorwaarde was dat hij mag profiteren van de gorsing die langs het poldertje is gelegen, wassende op het einde van de dijk van de polder van Namen. Mocht hij het fort als commandeur verlaten (“wanneer hij mocht komen te delogeren”) of wanneer hij mocht komen te overlijden dan dient zijn opvolger aan hem of aan zijn erfgenamen voor het gebruik van het poldertje fl. 2000 te betalen. Het bedijken ervan heeft hem fl. 2400 gekost. De Raad van State stemde met het verzoek in (fol. 11).¹³⁵

Verbaal voorjaar 1658, inv. 1570

- Op zaterdag 9 maart vertrokken de inspecteurs vanuit Den Haag. Zondag 10 maart vertrokken zij met het jacht van kapitein Post uit Rotterdam. Maandag 11 maart arriveerden zij op St. Anna.
- Door extreme ijsgang is er grote schade aan rijshoofden en palen. Ook hutten zijn beschadigd.
- Gillis van Wesel, “gelicentieert” [ontslagen] kanonnier, geeft te kennen dat hij de kanonniersfunctie al geruime tijd waarneemt. Hij verzoekt om een recognitie van 25 stuivers per week. Dit wordt voorgelegd aan de Raad van State. Deze besloot hem eenmalig fl. 50 toe te kennen.¹³⁶
- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20.
- Jan Joris, knecht van de havenmeester van het fort, verzoekt om een jaarlijks traktementje [geen bedrag genoemd].
- De pacht van de [na 1653] nieuw bedijkte landen in de polder van Namen die eigendom zijn van de Generaliteit (en eerder van (“gecomen van”) Ocker Brandwijck en Blocklant), bij elkaar 110 gemeten, expireert met kerstmis 1659.¹³⁷ Commandeur Vassy verzoekt om deze pacht aan hem (en later aan zijn erven) toe te kennen voor fl. 3 per gemet. Dit wordt voorgelegd aan de Raad van State.
- Het is nodig dat in september een dubbele doornenhaag rondom het fort publiekelijk wordt besteed, te plaatsen in het beloop van de wal omtrent de berm in de plaats van de haag die door de inundatie van de polder is afgestorven.
- Het maken van twee barrières is in Hulst op 19-3-1658 publiekelijk aanbesteed. Deze moeten worden geplaatst op de zeedijken van het fort. Ze zijn aangenomen door Roelandt Clouck voor fl. 20 per strekkende roede.
- Betaald fl. 5 “treckgelt” aan de minste [laagste] ...[vermoedelijk staat er: inschrijver] die geweest is Guilliam Valeijs.¹³⁸

Verbaal najaar 1658, inv. 1571

- Vanuit Hulst reisden de inspecteurs naar St. Anna.
- Het fort verkeert in een loffelijke staat (fol. 15 v).
- Er dient nog een nieuwe deur geplaatst te worden in het logement van Gillis van Wesel (fol. 15 v).
- De twee barrières op de zeedijken [besteed op 19-3-1658] zijn aangelegd. Er wordt toestemming verleend voor de betaling ervan (fol. 16).
- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20.
- Elisabeth Perduijn verzoekt de Raad van State om mee te betalen aan het onderhoud van haar woning [een boerderij] in de polder van Namen die voor driekwart haar eigendom is en voor een kwart van de Generaliteit. Er wordt advies over gevraagd aan rentmeester [Johan] Lentinck. De kwestie wordt behandeld in de Raad van State op 18-10-1658 (fol. 16 v).

¹³⁴ Dit huis was voor driekwart eigendom van Elisabet Perduijn; zie verder het verbaal van najaar 1658, inv. 1571, fol. 16 v.

¹³⁵ De kwestie hield vermoedelijk verband met het verzoek van Pierre de Beaufort, Mr. Johan van Gelre en Jacob de Vriese betreffende het gebruik van de genoemde gorsing, vermeld in het verbaal van het najaar van 1656 (inv. 1571, fol. 41 v).

¹³⁶ RvS, inv. 79, 11-4-1658.

¹³⁷ Ocker Brandwijck en Blocklant is waarschijnlijk identiek met Ocker Brandwijck (1590-1657), zoon van Willem Brandwijck en Geertruijt Caseler (De Ned. Leeuw, jrg. 1896, p. 9). Hij behoorde tot de familie Van Brandwijck van Blokland die in de 17de eeuw land bezat in het Hulsterambacht.

¹³⁸ Op 5-5-1660 is Guilliaem Valleijs (Valeijs) vermeld als aannemer van werken op de forten Moerschans en St. Anna (RvS, inv. 81, 50-5-1660, fol. 315).

Verbaal voorjaar 1659, inv. 1570

- Vanuit Bergen op Zoom reisden de inspecteurs naar St. Anna.
- Door het “onbequaeme” weer zijn nog niet alle reparaties uitgevoerd (fol.14).
- Het sluisje om de haven te schuren en open te houden moest reeds binnen enkele dagen opnieuw gemaakt worden. Kosten: fl. 440 en 4 stuivers (fol. 14).
- Het plaatsen van palissaden voor de aanmering van schepen en het conserveren van rijswerk [bij de haven] kostte fl. 270 en 10 stuivers (fol. 14 v).
- Beide bedragen moeten worden betaald uit het havengeld dat wordt beheerd door commies Clouck in zijn rol als ontvanger van het inkomen van de haven (fol. 14 v).
- De noorddam, gelegen aan de zijde van het kolkkske van de haven, is een slechte staat. De dam is door de “overval” van het zeewater beschadigd. Hij moet worden verhoogd met vier voeten en vervolgens worden bekramd over een lengte van ca. 25 roeden. Hiervoor wordt toestemming verleend. Ook dit moet worden bekostigd uit het havengeld (fol. 14 v en 15).
- Aan beide zijden van het sluisje moeten zeewaarts twee “vleugelkens” met “packwerck” van rijshout worden gemaakt ter lengte van tesamen vijf roeden, wel verzorgd met aarde en bezet met steen. Ze moeten aangelegd worden tegen de minste kosten ten dienste van het haventje (fol. 15 en 15 v). De Raad van State besloot op 1-7-1659 om de aanleg publiekelijk aan te besteden, aan te kondigen in Bergen op Zoom en Hulst.¹³⁹
- Tijdens het inspecteren van de wallen is gezien dat de bermen geschikt zijn gemaakt voor het planten van een nieuwe doornenhaag. Door weersomstandigheden is het planten uitgesteld. Dit moet in september aanstaande gebeuren. De palissaden [die op de plaats staan van de te planten doornenhaag] zijn nu nog redelijk (fol. 15 v).
- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20.
- De tiendheffers in de polder van Namen [het kapittel van Kortrijk] blijven in gebreke om sinds de inundatie jaarlijks aan de kerkmeesters aldaar fl. 100 te betalen die zij schuldig zijn aan het repareren van de kerk in Namen. De predikant en de kerkmeesters hebben hen “bij appointment geordonneert” om alsnog te betalen en verzoeken om steun van de Raad van State (fol. 16).

Verbaal najaar 1659, inv. 1571

- Vanuit fort Lillo reisden de inspecteurs naar St. Anna.
- De ingelanden van de polder van Namen hebben een rijshoofd dat lag buiten hun zeedijk, waar ook de schorren aan de noordoostzijde van het fort liggen, “geabbandonneert” [in de steek gelaten] waardoor de schorren verkleind worden tot nadeel van de bescherming van het fort tegen golfslag (fol. 6 v-7). De Raad van State besloot op 28-10-1659 de directie van de polder te schrijven dat schade aan het fort vermeden diende te worden.¹⁴⁰
- De onderhoudswerken zijn goed uitgevoerd (fol. 7).
- De eerstvolgende aanbesteding van het onderhoudswerk wordt uitgesteld tot maart volgend jaar. Mocht intussen reparatiewerk nodig zijn dan zijn de commandeur en de commies gemachtigd om dit tegen de minste kosten te laten uitvoeren (fol. 7-7 v).
- Aan de zuid- en de noordoostzijde van het fort is de aanleg wenselijk van enkele duikeldammetjes die in het volgende seizoen dienen te worden aanbesteed (fol. 7 v).
- De brug dient gerepareerd te worden. Er dient een bestek voor opgesteld te worden (fol. 7 v).
- De kruittoren en de magazijnen zijn wel voorzien (fol. 7 v).
- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Philips] Van Zijll (fol. 8).¹⁴¹
- De compagnie in het fort heeft bewapend tamelijk wel geëxerceerd (fol. 8).
- In Hulst is het planten van de dubbele doornenhaag publiekelijk besteed en aangenomen door de hovenier Steven Clinckaert voor 34 stuivers per roede conform het bestek (fol. 8).
- Ontvanger Van Zijll krijgt opdracht om aan schoolmeester Pieter de Vriese fl. 11 te betalen voor het maken van een stoel met lessenaar voor de school (fol. 8 en 8 v).
- De inspecteurs krijgen een remonstrantie betreffende benodigde ammunitie (fol. 8 v).

¹³⁹ RvS, inv. 80, fol. 2 v. Het werk werd aangenomen voor fl. 600 (idem, 28-7-1659, fol. 57).

¹⁴⁰ Idem, inv. 80, 28-10-1659, fol. 273.

¹⁴¹ Francois van Zijll was (vanwege de Raad van State) ontvanger van de gemene middelen van consumptie in het Hulsterambacht in de periode 1646-1655 (zie voor zijn commissie: RvS, 1.01.19, inv. 1527, fol. 186 v). In 1655 werd hij opgevolgd door zijn zoon Philips die in deze functie in 1666 wegens dysfunctioneren werd ontslagen (Annard, p. 80). Hij werd opgevolgd door Cornelis van Erckel die de functie vervulde tot 1702 (Annard, p. 75).

Verbaal voorjaar 1660, inv. 1570

- De inspecteurs vertrokken op 13 maart uit Bergen op Zoom en arriveerden 's avonds op St. Anna.
- Het fort verkeert in een tamelijke staat, maar er zijn nog verscheidene defecten aan rijshoofden door de sterke ijsgang van afgelopen winter (fol. 12).
- Het onderhoudswerk was voor fl. 2200 aangenomen door Guilliam van Leijs [eerder omschreven als Valleijs]. Deze bleek onbekwaam. Hij had verzuimd om borgen te stellen. Het werk werd vervolgens aangenomen door Roelandt Clouck voor fl. 3000 per jaar (fol. 12 v).
- De daken van de logementen dienen nog winddicht te worden gemaakt (fol. 12 v).
- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Philips] Van Zijll (fol. 13).
- Commandeur Vassy overhandigt een remonstrantie met wensen (fol. 13).
- De schorren aan de noordzijde van het fort krimpen omdat er zoden uit worden gehaald ter reparatie van de polder van Namen. Dit is schadelijk voor de defensie van het fort (fol. 13 en 13 v).
- De kruittoren en het magazijn verkeren in een goede staat (fol. 13 v).

Verbaal najaar 1660, inv. 1571

- De inspecteurs arriveerden op woensdag 15 september.
- Het onderhoudswerk is nog niet af door gebrek aan materialen, w.o. rijshout (fol. 16).¹⁴²
- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Philips] Van Zijll (fol. 16).
- Er is een geschil tussen de ingelanden van de polder van Namen en de commandeur betreffende het herstel van een gevallen gat in de kadam achter het uiterste rijshoofd aan de zuidzijde (op het zuidschor) van het fort (fol. 16 v). Het gat was vijf tot zes voeten lang en zeven tot acht voeten diep.¹⁴³
- Het voornemen om het krijgsvolk te laten exerceren mislukte door aanhoudende regenval (fol. 17).
- De pachters van land [van de Generaliteit] in de polder van Namen verzoeken kwijtschelding van pacht vanwege hun "slechte en sobere gewas" in het jaar 1660.¹⁴⁴ Als pachters worden vermeld: Jan Tijssen, Marten de Jaeger, Willem Coole, Pieter Servaes en Jan Opsomer (fol. 17).
- Schoolmeester en voorlezer Pieter de Vriese verzoekt een jaartoelage van fl. 50 wegens huishuur (fol. 17).

Verbaal voorjaar 1661, inv. 1572

- Vanuit Hulst reisden de inspecteurs naar St. Anna.
- Het onderhoudswerk wordt goedgekeurd, maar de doornenhaag is niet goed gesnoeid en omgespit (fol. 22 v).
- Schoolmeester en voorlezer Pieter de Vriese verzoekt wederom om een jaartoelage van fl. 50 wegens huishuur, zoals gebruikelijk voor schoolmeesters in het Hulsterambacht. Het verzoek wordt doorgeleid naar de Raad van State (fol. 22 v).
- Het gat in de kadam achter het uiterste rijshoofd aan de zuidzijde van het fort is nog niet gerepareerd door gebrek aan rijshout (fol. 22 v en 23). Op 20-1-1661 stemde de Raad van State ermee in dat de reparatie inclusief het onderhoud tot september 1663, na een aanbesteding, zou worden uitgevoerd door Roeland Clouck voor fl. 587.¹⁴⁵
- De pachters van Generaliteitsland in de polder van Namen verzochten in december 1660 wederom om kwijtschelding van pacht (fol. 23).¹⁴⁶ De Staten-Generaal wezen dit verzoek op 29 juli 1661 af.¹⁴⁷

Verbaal najaar 1661, inv. 1573

- De inspecteurs voeren in de avond van 13 op 14 september van fort Lillo naar St. Anna.¹⁴⁸

¹⁴² Op 28-7-1660 hadden de commandeur van het fort en ingenieur Bollaert aan de Raad van State geschreven dat er door een zware storm schade was ontstaan aan de rijswerken van het fort (RvS, inv. 81, 2-8-1660, fol. 61 v-62). Op 17-8-1660 besloot de Raad van State om, na een publieke aanbesteding, het onderhoudswerk op het fort St. Anna voor een periode van drie jaar te gunnen aan Roeland Clouck voor fl. 2225 per jaar (RvS, inv. 81, fol. 96).

¹⁴³ RvS, inv. 81, 17-8-1660, fol. 96.

¹⁴⁴ In 1659 klaagden zij bij de Raad van State over extreme droogte, waardoor zij hun landerijen niet hadden kunnen inzaaien (RvS, inv. 80, 15-5-1659, fol. 288 v).

¹⁴⁵ RvS, inv. 82, 20-1-1661, fol. 31.

¹⁴⁶ Idem, inv. 81, 23-12-1660, fol. 364.

¹⁴⁷ Idem, inv. 387, 8-8-1661, fol. 74.

- Ze zijn tevreden over het onderhoudswerk (fol. 20 v).
- De brug is gerepareerd met 12 nieuwe eiken planken (“sloven ieder met twee carveels daaronder”); dit was niet in het reguliere onderhoudsbestek opgenomen. De meerkosten zijn fl. 24 per sloof, hetgeen wordt toegestaan. De totale kosten zijn fl. 288.¹⁴⁹
- Er wordt toestemming verleend voor het maken van een dam door een kreek in de schorren aan de zuidzijde van het fort (fol. 21).
- Bij de wal is een ondeugelijke as met twee ondeugelijke raderen van een affuit behorende bij kanon (“veldstuk”) nr. 6 geconstateerd plus een ondeugelijk rad aan kanon nr. 8 (fol. 21).
- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Philips] Van Zijll (fol. 21 v). Een verzoek van haar om verhoging van haar traktement werd op 8-11-1661 door de Raad van State afgewezen.¹⁵⁰
- Het onderhoud van de doornenhaag wordt goedgekeurd (fol. 21 v).

Verbaal voorjaar 1662, inv. 1572

- Vanuit fort Kruisschans reisden de inspecteurs naar St. Anna.
- Het onderhoudswerk wordt goedgekeurd (fol. 5 v)
- In het magazijn is alles in orde.
- Er is stormschade aan de dam liggende van het uiterste zuiderhoofd in de schorren aan de zuidzijde van het fort (fol. 5 v).
- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Philips] Van Zijll (fol. 5 v).
- Het onderhoud van de doornenhaag wordt goedgekeurd (fol. 5 v).
- Het verbaal is behandeld in de Raad van State op 31-6-1662 (fol. 76).

Verbaal najaar 1662, inv. 1573

- Het onderhoudswerk wordt goedgekeurd (fol. 45 v).
- De reparatie van de duikeldam in de zuidschorren is uitgevoerd. Kosten: fl. 104 en 5 stuivers.
- Het onderhoud van de doornenhaag is goedgekeurd (fol. 46).
- Er wordt toestemming verleend voor het leggen van een duikeldammetje ter bescherming van de haven. Kosten: fl. 50 (fol. 46 v).
- Ontvanger Van Zijll krijgt toestemming om aan de commies fl. 50 te betalen voor het “betrassen” [metselen] van een kelder in zijn logement, zijnde een huis van de Generaliteit (fol. 46 v).
- Er wordt toestemming verleend aan de commandeur voor het laten maken van een houten portaal aan zijn logement, omvattende twee deuren, boven met pannen gedekt en met twee glazen vensters, van onder met een stenen voet. Geraamde kosten: fl. 50 (fol. 46 v).
- De vroedvrouw [geen naam vermeld] krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Philips] Van Zijll (fol. 47).

Verbaal voorjaar 1663, inv. 1572

- De inspecteurs vertrokken woensdag 14 maart uit Bergen op Zoom en arriveerden 's middags op St. Anna.
- De harde en langdurige vorst heeft enige defecten veroorzaakt (fol.18).
- De kruittoren en het magazijn zijn in goede orde bevonden (fol. 18).
- De commies overhandigt een remonstrantie met noodzakelijkheden voor het magazijn (fol. 18).
- Op de wal zijn conform een opdracht van de Raad van State d.d. 23-2-1663 de bomen geïnspecteerd in verband met hinder voor de windmolen. De eigenaresse (Jeanne de Chantraines dict Broucqsault) heeft verzocht om bomen nabij de molen te kappen.¹⁵¹ De inspecteurs menen dat de molen te laag staat en dat deze tegen geringe kosten hoger op de vier pilaren ofwel teerlingen geplaatst kan worden (fol. 18 v).
- Gillis van Wesel verzoekt om wederom als kanonnier te worden aangesteld. De inspecteurs menen dat in het fort een kanonnier werkzaam behoort te zijn. De kwestie wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 18 v).

¹⁴⁸ Een van de twee inspecteurs was N.N. [verm. Cornelis] Van Vrijberghe die zich vanuit Tholen op 6 september 1661 in Steenbergem voegde bij de andere, N.N. Tengnagel. Zeker is dat Cornelis van Vrijberghe (ca. 1623-1683) in het voorjaar van 1662 behoorde tot de twee inspecteurs (slot van het Verbaal voorjaar 1662, inv. 1572, fol. 76) (zie voor hem Romeijn, 2001, p. 300-301). De andere was toen Andries de Graeff.

¹⁴⁹ De Raad van State ging accoord op 21-11-1661 (RvS, inv. 387, fol. 292 v).

¹⁵⁰ RvS, inv. 387, fol. 248 v.

¹⁵¹ Idem, inv. 84, 23-2-1663, fol. 98 v.

- De commandeur beklagt zich erover dat de ingelanden van de polder van Namen in gebreke zijn gebleven om de “ingekanckerden” binnenberm van de laatst gelegde dijk te “verheelen” [te repareren]. Ook dient de door hen aangelegde dam ten zuiden van het fort in het schor, die zeer beschadigd is, gerepareerd te worden (fol. 19).
- Franciscus Turcq, predikant in de polder van Namen, verzoekt om een nieuwe woning in het dorp Namen (fol. 19).
- De vroedvrouw [geen naam vermeld] krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Philips] Van Zijll (fol. 19).
- De commandeur is er ontstemd over dat de provoost [geen naam vermeld; dit betrof Willem Jorisse] heeft geprobeerd om zijn ambt te verkopen, hetgeen is bevestigd door verscheidene officieren en door de auditeur. De provoost wordt hierover ondervraagd, geeft dit toe en betreurt dit zeer (fol. 19 en 19 v).¹⁵²
- Er wordt goedkeuring verleend aan het onderhoud van de doornenhaag door commies Clouck. Kosten: fl. 32 en 8 stuivers (fol. 19 v).
- De eerstvolgende aanbesteding van het onderhoudswerk is uitgesteld. De commies wordt gemachtigd om noodzakelijke reparaties op declaratiebasis uit te voeren (fol. 20).
- De commies verkreeg vorige keer toestemming om een zekere droogte liggende in een kreek voor de contrescarpsgracht uit te diepen (“uijt te haelen”) en de vrijkomende aarde voor zichzelf te gebruiken. Hij krijgt nu toestemming om de aldus ontstane kreek als een [vis]vijver te mogen gebruiken, eveneens tot zijn profijt (fol. 20).

Verbaal najaar 1663 is niet vervaardigd of niet bewaard gebleven (NB: van geen enkele vesting in Vlaanderen).

23-10-1663

De Raad van State stemt ermee in dat het generale onderhoudswerk betreffende het fort St. Anna voor een periode van drie jaren wordt gegund aan Roeland Clouck voor fl. 2000 per jaar.¹⁵³

Verbaal voorjaar 1664, inv. 1572

- Vanuit fort Lillo reisden de inspecteurs naar St. Anna.
- Het onderhoudswerk wordt goedgekeurd (fol. 6 v).
- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Philips] Van Zijll (fol. 6 v).
- De Admiraliteit van Zeeland verzocht de Raad van State om het havengeld op de aankomende schepen bij het fort St. Anna af te schaffen. De Raad van State besloot op 26-1-1664 dit te onderzoeken.¹⁵⁴ De inspecteurs menen nu dat het achterstallige havengeld dient te worden betaald en daarna kan worden afgeschaft (fol. 6 v en 7). [Vermoedelijk is conform deze opvatting besloten].
- De commies overhandigt een remonstrantie met noodzakelijkheden voor het magazijn (fol. 7).

Verbaal najaar 1664, inv. 1573

- De inspecteurs woonden op fort Lillo eerst de verpachtingen van de gemene middelen bij en voeren daarna naar St. Anna waar zij 's avonds arriveerden. Zij werden de dag erna naar het fort geroeid en begonnen met de inspecties (fol. 23 v).
- Er zijn verscheidene defecten geconstateerd aan het onderhoudswerk betreffende de wallen, de doornenhaag en de timmerwerken. De aannemer krijgt daarvan een lijst (fol. 24).
- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Philips] Van Zijll (fol. 24).
- De molenaar van het fort, Dingenis Christiaense, klaagt over schade die hij lijdt door de bomen op het Molenbolwerk. De inspecteurs stellen dat de molen te laag staat en dat de kosten van verhoging voor rekening zijn van de eigenaar (fol. 24 v).
- Het poldertje Merlemont (Marlemont), gelegen aan de zeecontrescarp van het fort, is aan de noordzijde doorgebroken. Dit is bedreigend voor decontrescarp. Met de hoofdgecommitteerden van de polder van Namen en met de belanghebbenden van het poldertje is overleg geweest over reparatie. De eigenaar van het poldertje heeft nadien in Sluis aan de inspecteurs verteld dat de hoofdgecommitteerden onwillig

¹⁵² Willem Jorisse verklaarde op 20-1-1663 dat hij zijn ambt wilde afstaan (RvS, inv. 84, 3-2-1663, fol. 56 v).

¹⁵³ RvS, inv. 84, 23-10-1663, fol. 248 v.

¹⁵⁴ Idem, inv. 85, resolutie 26-1-1664, fol. 57 v en 58. Tegen het havengeld was ook geprotesteerd door de schippers die op het fort woonden (RvS, inv. 84, 11-12-1663, fol. 398 v).

waren om de door hen gelegde dam in het poldertje door te steken.¹⁵⁵ De eigenaar stelde de inspecteurs voor om de Generaliteit (“het landt”) te quiteren [hier vermoedelijk in de betekenis van: te ontlasten van de reparatiekosten]. De hoofdgecommitteerden is gelast [niet duidelijk door wie] het oostdijkje nabij het fort op hun kosten “buijten schade van doorbraecke” te houden en “buijten kosten van het landt” (fol. 25 en 25 v).

- Het verbaal is behandeld (“gelezen”) in de vergadering van de Raad van State op 24-10-1664 (fol. 25 v).

Verbaal voorjaar 1665, inv. 1572

- De inspecteurs arriveerden op 18 september vanuit fort Lillo.
- Door de vorst zijn de borstweringen op de wallen nog niet geheel hersteld (fol. 22).
- Door de onbekwaamheid van het weer zijn verscheidene defecten aan metsel-, timmer-, paal- en rijswerken nog niet hersteld (fol. 22 v).
- Het magazijn en het pulverhuis (de kruittoren) zijn in een redelijke staat. Er wordt een lijst overhandigd met onbruikbare affuiten (fol. 22 v).
- De eigenaresse van de molen op het fort, Joanna Marie de Chantraine diët Broucqsault, weduwe van de heer van Famars, klaagt over hinder door de bomen op het fort. Zij verzoekt bomen op de twee omringende bolwerken te kappen of te knotten. De inspecteurs menen dat de molen moet worden verhoogd (fol. 23).
- Vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Philips] Van Zijll (fol. 23 v).
- Conform een besluit van de Raad van State d.d. 15-11-1664 zijn drie nieuwe bekramde dammen aangelegd ten noordwesten van het fort. Kosten: fl. 70 plus voor het onderhoud ervan eenmalig fl. 25 (en in het vervolg te bekostigen uit de reguliere middelen voor het onderhoud). Op advies van ingenieur Bollaert zijn deze uitgaven geaccordeerd (fol. 23 v).
- De kosten van een nieuw rijshoofd benoordwesten het fort worden door de werkmeester Clouck geschat op fl. 150 per strekkende roede. Het gaat om ca. 25 roeden zodat de kosten ca. fl. 3750 zullen bedragen (fol. 24).
- Commies Clouck wordt geautoriseerd om het ingestorte en vervallen afdak van het logement van de commandeur te herstellen. Het dient 6 voeten langer te worden gemaakt. Het mag niet meer kosten dan fl. 40 (fol. 24 en 24 v).

Verbaal najaar 1665, inv. 1573

- De inspecteurs vertrokken op zondagmorgen 20 september uit Philippine en arriveerden vóór de middag op St. Anna (fol. 57 v).
- De aanleg van een nieuw rijshoofd (zie het vorige verbaal) is aangenomen door Anthonij Crijnssen voor fl. 145 per roede na een publieke aanbesteding te Bergen op Zoom op 1-10-1665. Borg voor Crijnssen is Jan Anthonissen van Weert. Ingenieur Bollaert toont de plaats waar het rijshoofd wordt aangelegd (fol. 57 v en 58).
- Enige belanghebbenden in de polder van Namen dienen een schriftelijke klacht in over de ondeugdelijkheid (“ondeugentheijt”) van de “landtssluijs” [de sluis van de Generaliteit] om de sluis van de polder omtrent te contrescarp van het fort te repareren [de sluis van de Generaliteit verhinderde of bemoeilijkt kennelijk de reparatie van de sluis die eigendom was van de polder]. Daarom is een houten vingerling, halve maansgewijze, aangelegd. Ingenieur Bollaert wordt gelast de kwestie te inspecteren (fol. 58 en 58 v).
- De eigenaresse van de molen op het fort krijgt (naar aanleiding van haar klacht) toestemming om op haar kosten bomen te laten snoeien op het Molenbolwerk, waarbij de kruin intact moet blijven. Voorts mag een boom staande binnen “den slinger” van de molen worden gekapt (fol. 58 v).
- De commies krijgt opdracht aan de musketiers binnen het fort van twee tot twee [mog. moet dit zijn: drie] maanden uit te delen zoveel buspulver [kruit] als is vermeld op de lijst van het land, zodat de soldaten behoorlijk kunnen exerceren, vooral zij die pas zijn aangenomen (fol. 60).
- De vroedvrouw, nu omschreven als Hendrickje van Thuijl, krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Philips] Van Zijll (fol. 60).¹⁵⁶
- Vaandrig [Alexander] Florano krijgt fl 12 voor het laten leggen van een rode plavuizen vloer in kalkmortel in zijn logement (fol. 60).¹⁵⁷

¹⁵⁵ Het is niet duidelijk wie in september 1664 eigenaar van het poldertje was. Eigenaar Philips de Vassy overleed op 10-4-1663. Vermoedelijk is bedoeld op een van zijn erfgenamen.

¹⁵⁶ De vroedvrouw Hendrickje Marinis is nu genoemd naar haar echtgenoot, de korporaal Aernout van Thuijl.

- Vaandrig [Robbert] De Ridder krijgt fl. 12 voor het laten maken van een houten schutsel en een nieuw glazen raam in zijn logement (fol. 60 en 60 v).

Verbaal voorjaar 1666, inv. 1574

- De inspecteurs arriveerden op de avond van 17 maart vanuit Lillo en begonnen de andere dag met de inspecties.
- Verscheidene paalwerken zijn beschadigd; de aannemer heeft nieuwe palen in voorraad (fol. 33).
- Tussen het zuiderhoofd en het vaste land is door de storm en de sterke stroom van de afgelopen winter een gat geschuurd van ca. 7 roeden lang en 6 voeten onder het maailand. Dit is provisioneel gerepareerd door het leggen van een rijsberm (fol. 33).
- De commandeur en de ingenieur worden gemachtigd om verscheidene defecten binnen het fort te laten repareren, waarvoor een lijst is opgesteld (fol. 33 v).
- De kruittoren en het magazijn zijn wel voorzien (fol. 33 v).
- In Hulst zijn twee nieuwe stenen batterijen voor op de wallen van het fort publiekelijk besteed. Ze zijn aangenomen door Roelandt Clouck voor fl. 290 (fol. 34).
- De predikant Baeck [Bake] verzocht om een andere woning in het fort. Hij krijgt het kapiteinslogement aangeboden waarin nu de vroedvrouw woont. Voor deze wordt een ander logement gezocht (fol. 34).
- De vroedvrouw, weer omschreven als Hendrickje van Thuijl, krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Philips] Van Zijll (fol. 34 v).
- Ontvanger Van Zijll krijgt opdracht om aan commies Clouck fl. 50 te betalen voor het laten maken van een "schommelhuys" achter zijn logement (fol. 34 v).¹⁵⁸
- Idem aan de majoor fl. 10 voor het laten maken van een zoldertje in een afdak (fol. 34 v).
- De commandeur krijgt toestemming om een ingestort schuurtje opnieuw te laten bouwen. Het mag niet meer kosten dan fl. 50 (fol. 34 v en 35).
- De heer Van Hoffwegen [Charles ofwel Karel (de) Manmaeker, heer van Hofwegen] verzoekt (als belanghebbende ("geïnteresseerde") in de polder van Namen) de Raad van State om approbatie van een contract betreffende het poldertje Merlemond. Het betreft een contract dat is gesloten tussen de heren Goris en Van Vrijberghe enerzijds en de heer Van Hoffwegen en de predikant Baeck [Baecke] namens de ingelanden van de polder van Namen anderzijds.¹⁶⁰ Het gaat over de quitering en acceptatie van het geïnuundeerde poldertje Merlemond. Nu de condities in dit contract zijn nagekomen menen de inspecteurs dat de ingelanden van de betaling van de jaarlijkse cijns kunnen worden ontheven. Dit wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 35).

Verbaal najaar 1666, inv. 1575

- Zaterdag 4 september vertrokken de inspecteurs uit Den Haag, tegen de avond verlieten zij Rotterdam en maandag daaropvolgend (6 september) arriveerden zij bij St. Anna (fol. 1).
- De zeewerken zijn redelijk wel gerepareerd (fol. 1).
- Voor een nieuw rijshoofd aan de noordzijde van het fort wordt een bestek getoond. In overweging wordt gegeven om dit hoofd in maart 1667 ts verlengen met 12 tot 50 roeden (fol. 1 v).
- Er zijn nog enige defecten geconstateerd in timmer- en metselwerken; de commandeur wordt gemachtigd om na reparatie goedkeuring te verlenen aan het volledige onderhoudswerk (fol. 1 v).
- Conform een resolutie van de Raad van State d.d. 30-8-1666 is het onderhoudswerk voor drie jaar publiekelijk aanbesteed. Het is aangenomen door Roelandt Clouck voor fl. 1775 per jaar (fol. 2).
- De vroedvrouw, nu weer omschreven als Hendrickje Marinis, krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger van de gemene landsmiddelen te Hulst [= Cornelis van Erckel] (fol. 2 en 2 v).¹⁶¹
- In het magazijn is alles wel bevonden. In het kruithuis ligt "ondeugend, onbequaem" pulver (fol. 2 v).

¹⁵⁷ Zie voor de genoemde vaandrig: Leune, Repertorium Lillo-Liefkenshoek.

¹⁵⁸ Een schommelhuys is een bijgebouwtje, hier mogelijk in de betekenis van een bijkeuken.

¹⁵⁹ Hij was in de periode 1647-1689 resp. commandeur en gouverneur van Bergen op Zoom. Zijn eerste echtgenote was Anna Margrieta de Chantraines dict Broucqsault, dochter van de commandeur van het fort St. Anna Jacques Broucqsault en diens eerste echtgenote Francoise de Grijse (Leune, Repertorium Lillo-Liefkenshoek).

¹⁶⁰ In welke hoedanigheid (hoedanigheden) de heren Goris en Van Vrijberghe het contract sloten is niet vermeld. Mogelijk waren zij de eigenaren van het poldertje of traden zij namens deze op. Van Vrijberghe is vermoedelijk identiek met Johan van Vrijberghe (1636-1678) (zie bijlage 5).

¹⁶¹ Cornelis van Erckel was ontvanger van de gemene middelen van consumptie (de "generale middelen") in het Hulsterambacht in de periode 1666-1702 (Annard, p. 75).

- Ontvanger Van Erckel krijgt opdracht aan Roelandt Clouck fl. 40 te betalen wegens het herstellen van het ingestorte afdak van de woning van de commandeur (fol. 2 v).

Verbaal voorjaar 1667, inv. 1574

- 13 maart 's avonds vertrokken de inspecteurs uit Bergen op Zoom en de andere dag arriveerden zij bij St. Anna (fol. 18).
- Het onderhoudswerk liep vertraging op door de langdurige vorst. De commandeur en de ingenieur wordt gemachtigd om na voltooiing attestatie te verlenen (fol. 18).
- Er wordt nog gewerkt aan de bouw van de twee stenen batterijen op de wallen (fol. 18).
- Magazijn en kruithuis bevinden zich in een redelijke staat (fol. 18 v).
- De aannemer van het generale onderhoudswerk is geconfronteerd met extra kosten zoals het plaatsen van een nieuwe loden in plaats van een houten goot van 156 voeten tussen een “dobbel quartier hutten”. Voorts levert de vervanging van de houten goten van de logementen extra kosten op. Voor de meerkosten wordt toestemming gevraagd aan de Raad van State (fol. 19 en 19 v).
- De vroedvrouw Hendrickje Marinis krijgt weer fl. 20, uit te betalen door de ontvanger [Cornelis] Van Erckel (fol. 19 v).
- Vaandrig Robbert de Ridder krijgt fl. 40 voor het doen zetten van witte steentjes tegen de muren van zijn keukentje en van zijn “heijmelijck gemack” [toilet] (fol. 20).

Verbaal najaar 1667, inv. 1575

- De inspecteurs vertrokken uit Den Haag op zaterdag 10 september. 's Middags vertrokken zij met het jacht van kapitein Jan Pel uit Rotterdam. Zij arriveerden bij St. Anna op maandag 12 september. Onderweg werd ingenieur Bollaert aan boord genomen (fol. 1).
- Het onderhoud van de zeewerken is in orde bevonden (fol. 1).
- Aan de aannemer van de twee nieuwe batterijen op de wallen kan de laatste termijn worden uitbetaald. Hij krijgt het verzoek om in het volgende voorjaar nog eens twee batterijen te maken (fol. 1 v).
- Uit Delft is 4000 pond buskruit gearriveerd (fol. 1 v).
- Vroedvrouw Hendrickje van Thuijl heeft om een “augmentatie” van fl. 10 gevraagd vanwege “hare slechte gelegentheijt”. Ze krijgt nu op advies van de commandeur en de predikant voor een heel jaar fl. 50 in plaats van fl. 40 vanwege haar goede prestaties en “soberen staete”. Uit te betalen door de ontvanger Van Erckel (fol. 2).
- Van Erckel dient aan de predikant Baeck fl. 23 en 9 stuivers te betalen voor het laten leggen van een nieuwe vloer en het bezetten van vier schoorstenen met steentjes in zijn logement (fol. 2 v).
- Idem aan de majoor Spyckers [Spijckerhof] fl. 14 en 15 stuivers wegens het bezetten van twee haardsteden met steentjes in zijn logement (fol. 2 v).
- Het rijshoofd aan de noordwestzijde van het fort is geïnspecteerd, dienende tot “soulagement” [ontlasting] van de andere rijshoofden en ook tot het afweren van de stromen van de schorren die tussen de hoofden zijn gelegen. Geoordeeld is dat nog 18 roeden zeewaarts langs het slik dienen te worden aangelegd en wel in het volgende seizoen (fol. 3).
- De aannemer van de onderhoudswerken verzoekt om enige stenen van een ondienstig rijshoofd te mogen verplaatsen (fol. 3).

Verbaal voorjaar 1668, inv. 1574

- De inspecteurs arriveerden vanuit het fort Frederik Hendrik.
- Door het slechte weer heeft de aannemer van het onderhoudswerk niet alles kunnen repareren (fol. 39).
- Er zijn op de wallen drie nieuwe stenen batterijen gemaakt en voor de vierde liggen de stenen klaar (fol. 39 v).
- De aannemer dient nog een vijfde stenen batterij te maken op de plaats van de plankenbatterij op de wal (fol. 39 v).
- Magazijn en pulverhuis zijn in redelijke staat (fol. 40).
- De commandeur en de commies hebben op 10-2-1668 aan de Raad van State een brief geschreven over het “vellecanten” [schuin glooiend afsteken] van de noord- en de noordoostschorren ter voorkoming van het verdere verlies daarvan. De Raad van State reageerde met een missive d.d. 20-2-1668. De commies krijgt opdracht om voor fl. 2 per roede over een lengte van 150 roeden tot aanstaande september stromatten te leggen (fol. 40 en 40 v).
- Op het fort bevindt zich de compagnie van de commandeur zonder luitenant en zonder vaandrig, die in Zeeland verblijft. De voornaam van de commandeur wordt per abuis genoteerd als Benjamin i.p.v. Bernard (fol. 41).

- Het verzoek van de predikant Baeck om achter zijn logement een riool aan te laten leggen om overtollig water te kunnen afvoeren wordt toegestaan. Het zal worden aangelegd door commies Clouck (fol. 41) .
- Besproken wordt een verzoek van Jan Opsomer [pachter van een boerderij van de Generaliteit in de polder van Namen] d.d. 23-2-1668. Hij wil zijn schuur vergroten, hetgeen fl. 600 à fl. 700 zal kosten. Hij wil dit betalen, maar dan wil hij reductie van pacht. Daarom is door hem klaarblijkelijk eerder verzocht. De inspecteurs verwijzen naar een [vermoedelijk afwijzende] beslissing van de Raad van State d.d. 23-7-1664 (fol. 41 v).
- [NB: in dit verbaal is niets vermeld over het traktement van een vroedvrouw].

Verbaal najaar 1668, inv. 1575

- De inspecteurs kwamen uit Axel via Stoppeldijk naar St. Anna (fol. 12).
- Het fort verkeert in een redelijke staat (fol. 12).
- De twee nieuwe stenen batterijen, door aannemer Clouck gemaakt, zijn in goede staat; er wordt attestatie gegeven om ze te betalen (fol. 12).
- De aannemer toont de materialen voor de bouw van de vijfde stenen batterij (fol. 12 v).
- Met toestemming van de commandeur heeft de commies een corps du garde boven de wallen geschikt gemaakt ("geacomodeerd") als pesthuis. Kosten: fl. 28 en 19 stuivers. Ontvanger Van Erckel krijgt opdracht dit te betalen (fol. 12 v).
- De commies verzoekt om enige ondeugdelijke krijgsmaterialen uit het magazijn te mogen verkopen (fol. 13).
- De stromatten (zie het vorige verbaal) zijn aangelegd. Het betrof 147 (i.p.v.) 150 roeden. De commies zal dit werk (dit "gevellicante cramwerck") onderhouden voor 32 stuivers per strekkende roede. Na het expireren van de lopende termijn van het generale onderhoudswerk zal dit werk zijn inbegrepen in het generale onderhoudswerk dat voor een nieuwe termijn zal worden aanbesteed (fol. 13 v en 14).
- In september 1660 is commies Clouck door de toenmalige inspecteurs geautoriseerd om de zolder [vermoedelijk is bedoeld: het plafond] in het "salet" [de ontvangkamer ofwel salon] van de commandeur met een grondverf te doen verven ad fl. 20. Dit is in het ongereede geraakt en is nu alsnog gebeurd. Van Erckel krijgt opdracht dit te betalen (fol. 14 en 14 v).
- Van Erckel krijgt opdracht aan de commandeur fl. 42 te betalen voor het maken van een tweede "heijmelijck gemack" in diens logement (fol. 14 v).
- Idem aan de commies Clouck fl. 50 voor de bouw van een washuisje bij zijn logement, waarvoor in september 1665 toestemming was verleend (fol. 15).
- Idem aan de commies Clouck fl. 30 voor een nieuwe vloer, zolder, bedstede en afdak in zijn logement (fol. 15).
- Idem aan de commies Clouck fl. 42 voor het leggen van een riool bij het logement van de predikant voor de afvoer van hemelwater (fol. 15 v).
- Het hofje [tuintje] dat werd gebruikt door de overleden Hendrik van Zoelen wordt toegewezen aan de majoor. Het wordt toegevoegd aan het hofje dat de majoor reeds in gebruik heeft (fol. 15 v).
- De krijgsraad en de kerkenraad van het fort geven te kennen dat de vroedvrouw is overleden. De noodzaak deed zich voor om een vroedvrouw uit Bergen op Zoom te laten komen. Deze was aanvankelijk niet bereid om te komen, tenzij zij per halfjaar fl. 35 zou verdienen. Dit is om drie redenen geaccepteerd: het betreft een arme vrouw met ettelijke kinderen, ze is bekwaam ("haer ampt wel verstonde") en een andere vroedvrouw was niet beschikbaar. Van Erckel krijgt opdracht haar fl. 35 (in plaats van fl. 25) te betalen (fol. 16) [NB: hierna wordt pas in het verbaal van najaar 1685 weer melding gemaakt van betaling aan een vroedvrouw; in de tussentijd is de vroedvrouw op een andere wijze gefinancierd, te weten via de diaconie van de fortkerk].¹⁶²
- De compagnie van het fort is bewapend geïnspecteerd (fol. 16 v).

Verbaal voorjaar 1669, inv. 1574

- De inspecteurs kwamen naar St. Anna vanuit Hulst (fol. 118 v).
- Tot de onderhoudswerken die nog uitgevoerd moeten worden behoren het repareren van goten en het verven van de landslogementen [de huizen van de Generaliteit] (fol. 118 v).
- Magazijn en kruithuis zijn redelijk in orde (fol. 119).

¹⁶² De diaconie van de fortkerk betaalde de vroedvrouw vanaf 1669 een traktement van fl. 30 per jaar (HA, 366 a, o.m. fol. 5 v, 13 v, 20, 21 v en 30). In de periode 1670-1676 is de vroedvrouw meestal anoniem vermeld, maar omdat in 1670 is vermeld dat aan "IJken de vroumoeder" alsnog een halfjaarstraktement van fl. 15 werd betaald is het waarschijnlijk dat in elk geval vanaf 1669 (maar waarschijnlijk vanaf de tweede helft van 1668) de functie van vroedvrouw werd vervuld door IJken (Iken) Wolffaers (Moer) (idem, fol. 30).

- De commies Roelandt Clouck maakte als aannemer van de generale onderhoudswerken extra kosten voor een noodzakelijke reparatie van de rijshoofden aan de noord- en de zuidzijde, veroorzaakt door zware ijsgang en een “ongemeijnen stercken storm”. Hij verzocht om “eenige bijslach”. Dit is toegestaan door de Raad van State op 9-3-1669 (fol. 119 v).
- De commies meent dat om een verdere schuring langs de zeecoptrescarp te voorkomen de capitale dam verhoogd en verzaard dient te worden. Hetzelfde moet gebeuren met de dam die door de ingelanden is aangelegd (fol. 120 en 120 v).
- Het verven van het salet van het logement van de commandeur is uitgevoerd met een “fermeliven” verf. De kosten bleken fl. 36 te bedragen (fol. 120 v).
- Ontvanger Van Erckel krijgt opdracht om de predikant Baeck fl. 20 te betalen voor het laten maken van drie houten vensters met glazen ramen (fol. 121).
- Idem om fl. 42 en 10 stuivers (i.p.v. fl. 50) te betalen aan de kerkenraad voor het doen plaatsen van twee open en toeslaande “heckdeuren” buiten en voor de ingang van de kerk (fol. 121).
- Jan Opsomer verzocht om oude materialen die liggen op de plaats van de ingestorte redoute nabij de Speelmanspolder weg te mogen halen om deze te gebruiken bij zijn te maken huisje op het [door hem gepachte] land van de Generaliteit (“Statenlandt”) (fol. 121 v).
- De inspecteurs reisden terug via Hulst en scheepten voor de terugreis naar Rotterdam in met het jacht van kapitein Jan Pel dat lag bij het fort Marcus (“Marcq”) (fol. 122).¹⁶³

Verbaal najaar 1669, inv. 1575

- De inspecteurs waren niet in de gelegenheid om het fort te visiteren en machtigden hiervoor ingenieur Bollaert, die hiervoor op 14 oktober vanuit Bergen op Zoom naar het fort reisde.
- Bollaert deed schriftelijk verslag van enkele geconstateerde defecten (fol. 148).
- Charles de Manmaker diende in zijn rol als testamentair voogd van de weeskinderen van de heer van Famars (Willem de Levin, heer van Famars) bij de Raad van State een verzoek in om bomen op het fort te kappen omdat ze de korenwindmolen hinderen.¹⁶⁴ Anders is het z.i. beter om de molen af te breken en buiten het fort op te bouwen, met behoud van de status als dwangmolen. De Raad van State stelde dit verzoek op 23-8-1669 in handen van de visitatoren die op hun beurt ingenieur Bollaert machtigden om de kwestie te bekijken. Deze rapporteerde dat de bomen zover zijn gesnoeid als mogelijk is. De molen staat veel te laag, te weten nog onder de bovenkant van de borstwering. De zaak wordt teruggekoppeld naar de Raad van State (fol. 149 v- 150).
- De predikant Baeck verzoekt om een slechte aarden vloer in een van de vertrekken van zijn logement (zijnde een huis van het land) te laten veranderen in een vloer met rode plavuizen, waarmee de inspecteurs [op afstand] instemmen [zonder dat een bedrag wordt genoemd] (fol. 150).
- Het verbaal is behandeld in de vergadering van de Raad van State op 21-12-1669.

Verbaal voorjaar 1670, inv. 1576

- De inspecteurs reisden vanuit Hulst naar St. Anna.
- Zij noteerden geen bijzonderheden over de uitgevoerde generale onderhoudswerken (fol. 40 v).
- De rijns- en andere zeewerken, waarvoor door de Raad van State toestemming is verleend op 29-10-1669, zijn nog niet volledig en correct uitgevoerd door de oude aannemer. Een deel van die werken dient buiten aanbesteding te blijven en kan het beste op declaratiebasis worden uitgevoerd (fol. 41 en 41 v).

Verbaal najaar 1670, inv. 1577

- Op weg vanuit Axel naar Lillo is onderweg St. Anna gevisiteerd (fol. 93 v).
- Er zijn nog verscheidene (niet gespecificeerde) defecten aan de generale onderhoudswerken (fol. 93 v).
- Bollaert krijgt opdracht een bestek te maken voor aanpassing van de schorren aan de noordzijde (fol. 94 en 94 v).
- Ontvanger Van Erckel krijgt opdracht aan de commies fl. 51 en 11 stuivers te betalen voor het laten maken van drie brandladders en zes brandemmers, verwijzend naar een autorisatie uit het jaar 1668 (fol. 95 en 95 v) [NB: vermoedelijk is het bedrag gelet op de hoogte ervan foutief genoteerd en verward met het volgende bedrag dat is vermeld].

¹⁶³ Zie voor de ligging van het fort Marcus: Stockman en Everaers, 1997, p. 77.

¹⁶⁴ Charles de Manmaker was zwager van de echtgenote van Willem de Levin, Joanna Maria de Chantraines, alias (dict) Broucqsaut. Hij was gehuwd met haar zuster Anna Margrieta de Chantraines dict Broucqsaut (Leune, Repertorium Lillo-Liefkenshoek).

- Voor het laten leggen van een nieuwe planken vloer in het landshuis van de majoor en voor een nieuwe planken schutting is fl. 51 en 11 stuivers gedeclareerd. De inspecteurs achten een betaling van fl. 50 (uit te voeren door Van Erckel) “sonder meer” toereikend (fol. 95).
- De commandeur attendeert op een zwakke plek in de zeecontrescarp, zeer riskant bij een hoge vloed. Geschatte reparatiekosten: fl. 300. Dit wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 95 v).
- De commandeur declareert fl. 47 en 7 stuivers wegens diverse (niet nader omschreven) declaraties (fol. 95 v).
- De samenstelling van de militie is als volgt (fol. 97 v):
 - Bernard de Beaufort, commandeur
 - Luitenantsplaats: vacant
 - Gaspar Cau, vaandrig, absent
 - 31 musketiers, present
 - 19 piekeniers, present
 - 2 soldaten in Suriname
 - 1 op fort Hoogerwerf
 - Willem van Hoorn, kanonnier

Verbaal voorjaar 1671, inv. 1576

- Vanuit het Zuidfort (de Waterschans) te Bergen op Zoom voeren de inspecteurs 's middags naar St. Anna (fol. 21).
- De generale onderhoudswerken zijn niet goed uitgevoerd. De rijshoofden en andere zeewerken verkeren bij laag water in een zeer slechte staat. De aannemer heeft deze winter niet veel gedaan, ook niet aan de doornenhaag en de timmer- en metselwerken. De commandeur krijgt opdracht de defecten vóór 15 april in orde te laten maken (fol. 21).
- Van Erckel krijgt opdracht om de commandeur fl. 50 te betalen voor het laten maken van een spinde, een pottenbank en een trapdeur en voor het bezetten van zijn achterkeuken etc. met groene en gele verglaasde steentjes (fol. 21 v).
- De predikant Baeck wordt gemachtigd tot het laten maken van een plavuizen vloer en een spinde in zijn logement voor fl. 30 (fol. 21 v).
- De compagnie van De Beaufort heeft in goede orde bewapend geëxerceerd (fol. 21 v).
- De commandeur attendeert op een zwakke plek aan het einde van de zeecontrescarp bezuiden het fort; bij een hoge vloed is er kans op een doorbraak. In Hulst zijn aanbestedingen gedaan (fol. 21 v).

Verbaal najaar 1671, inv. 1577

- De inspecteurs reisden via Axel naar St. Anna (fol. 50).
- Het rijswerk is in redelijk goede staat. Er zijn defecten aan de paalwerken (fol. 50).
- De generale onderhoudswerken van de landshuizen in het fort zijn in goede orde (fol. 50).
- Er zijn nog defecten aan de doornenhaag en de aan de kramwerken van de zeecontrescarp (fol. 50 v).
- Er wordt attestatie verleend aan de aannemer wegens het verzwaren van 25 roeden van de zeecontrescarp (fol. 50 v).
- Het “bevellicanten” van de schorren aan de noordzijde van het fort is goed uitgevoerd, maar het rijswerk is nog niet met stenen bezet. De aannemer verklaart dat dit is veroorzaakt door een verbod op uitvoer van stenen uit het kwartier van Brussel. Het uitgevoerde werk is opgemeten en omvat 58 roeden en 8,5 voeten (fol. 51).
- De aanpassingen aan het logement van predikant Baecke (zie het vorige verbaal) kostten fl. 35 i.p.v. fl. 30; dit wordt hem vergoed (fol. 51 v).
- De provoost ontvangt fl. 40 wegens enige aanpassingen aan zijn logement (fol. 51 v).
- De commandeur verzoekt om een corps du garde waarin geen wacht meer wordt gehouden geschikt te maken als koetshuis. Kosten: fl. 50. Hiermee wordt ingestemd op voorwaarde dat het gebouw weer als corps du garde beschikbaar moet komen indien de belangen van het land dit vereisen. De commandeur dient in dat geval de heraanpassing te bekostigen (fol. 51 v).
- De magazijnen zijn in orde bevonden (fol. 52).

Verbaal voorjaar 1672, inv. 1576

- De inspecteurs arriveerden op St. Anna tijdens hun reis vanuit fort Frederik Hendrik naar Terneuzen (fol. 14 v).
- Er zijn nog diverse defecten aan de generale onderhoudswerken geconstateerd op 16-3-1672.¹⁶⁵

¹⁶⁵ Voor details wordt verwezen naar bijlage 17.

- De aannemer, de commies Roeland Clouck, is heen en weer naar Zeeland geweest om uiteen te zetten dat hoge kosten zijn gemoeid met het aanpassen van de borstweringen van het fort (fol. 14 v).
- De commandeur verzoekt om toestemming voor de bouw van twee batterijen op de beide zeedijken. De inspecteurs gaan accoord met de bouw van één daarvan, te weten een batterij in de hoek van de espaul [epaulement ofwel de schouderhoek] van het Bergsche bolwerk. Ingenieur Bollaert krijgt opdracht er een bestek van te maken. Met de voorgestelde bouw van de andere batterij zouden excessieve kosten zijn gemoeid (fol. 15).
- Vaandrig Pieter de la Palma verzoekt de plankenvloer van zijn logement te mogen veranderen in een vloer met rode plavuizen. Dit wordt toegestaan, maar mag niet meer kosten dan fl. 50 (fol. 15 v).
- Geconstateerd wordt dat het verhogen van de kruin van de zeecontrescarp erg kostbaar zal zijn. De kwestie wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 15 v).
- Het uiterste en laatste zuiderhoofd is zeer gedevalueerd. Bollaert krijgt opdracht een bestek voor reparatie te maken (fol. 16).
- Het zuidwest gedeelte van decontrescarp dat in de afgelopen zomer over een lengte van 25 roeden is verzaamd is opnieuw beschadigd en wel door de storm van 22 september 1671. De reparatie dient te worden aanbesteed (fol. 16 v).
- De commandeur betoogt dat het beter zou zijn indien het generale onderhoudswerk dat wordt uitgevoerd door de commies Clouck, en “seer slordigh sijn leggende”, in het vervolg niet meer wordt aanbesteed maar, onder zijn directie en toezicht, op declaratiebasis wordt verricht gelet op de “onvermogentheijdt” van de aannemer om het werk te verbeteren. Het verzoek wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 17).¹⁶⁶
- De militie is bewapend geïnspecteerd en is als volgt samengesteld (fol. 17):
 - Bernard de Beaufort, kapitein en commandeur.
 - Pieter Versterre, luitenant, verblijvend in Suriname.
 - Pieter de la Palma, vaandrig.
 - 46 musketiers.
 - 26 piekeniers.
 - Willem van Hoorn, kanonnier.

Verbaal najaar 1672, inv. 1577

- Op weg van Axel naar Lillo visiteerden de inspecteurs St. Anna (fol. 82).
- Timmer- en metselonderhoudswerk in het fort zijn nog in uitvoering (fol. 82).
- De inspecteurs leggen aan de Raad van State de suggestie van de commandeur voor om te stoppen met het aanbesteden van het generale onderhoudswerk (zie het vorige verbaal). Er wordt op gewezen dat crediteuren van de aannemer [leveranciers, onderaannemers] hebben geklaagd over het uitblijven van betaling van hun diensten en beslag hebben laten leggen op penningen van de Generaliteit. Hun ongenoegen is schadelijk voor de voortgang van het onderhoudswerk (fol. 82 v en 83).
- Conform toestemming die in mei jl. door de Raad van State is verleend heeft ingenieur Bollaert publiekelijk besteed: het landwaarts verlengen van het uiterste zuiderhoofd en dit vervolgens door een duikeldam vast te hechten aan de hoge grond van de voormalige vogelkooi die eigendom was van de overleden commandeur [Philips] Vassy, zulks ter voorkoming van schuring langs decontrescarp (fol. 83 v).¹⁶⁷
- Bollaert heeft voorts besteed: het maken en plaatsen van twee nieuwe barrières, op iedere zeedijk één, in plaats van de vergane. Voorts het formeren van een batterij op de wallen van het fort. Deze werken zijn aangenomen door Willem Evertsen van Neurden. Deze heeft die werken echter nog niet uitgevoerd. Hij verklaarde dat hij de benodigde materialen nog niet had kunnen verkrijgen. Toen het materiaal er wel was zorgden weersomstandigheden voor vertraging. Hem is uitstel van oplevering verleend (fol. 84 en 84 v).

¹⁶⁶ De geconstateerde “onmacht” van de commies-aannemer Clouck moet worden begrepen als diens onvermogen om voor het afgesproken jaarloon de vereiste reparaties uit te laten voeren. Na een publieke aanbesteding werd dit jaarloon telkens voor een periode van drie jaar vastgelegd. Dit was voor de aannemer een uiterst riskante gok. Onverwachte gebeurtenissen (waaronder natuurrampen zoals hoge vloed en zware stormen) konden onverwachtse onderhoudskosten met zich brengen. De commies-aannemer huurde voor het onderhoudswerk onderaannemers in en was soms niet in staat om hen te betalen, omdat zijn jaarvergoeding hiervoor ontoereikend was. In dit licht moet de suggestie van de commandeur worden gezien om in het vervolg het onderhoudswerk niet meer (lang tevoren) aan te besteden, maar dit op declaratiebasis te laten uitvoeren, waardoor de werkelijke kosten vergoed zouden kunnen worden.

¹⁶⁷ De voormalige vogelkooi lag vermoedelijk in het (voormalige) poldertje Klein Marlemont.

- De samenstelling van de militie was op 23-9-1672 als volgt (fol. 85):

Aantal	Omschrijving
1	Jan de Maulde, sergeant van de commandeur Beaufort
10	Musketiers [uit de compagnie van De Beaufort]
2	Piekeniers [idem]
1	Musketier uit de compagnie van Van der Perre te Hulst
2	Musketiers uit de compagnie van de baron Grijsparre [Grisperre] te Hulst
2	Musketiers uit de compagnie van Souson [Sousse] te Hulst
1	Willem van Hoorn, kanonnier
19	totaal

Verbaal voorjaar 1673, inv. 1576

- Visitatie vond plaats op donderdag 13 april.
- Door storm is er weer grote schade aan de zeewerken.
- Door de storm zijn twee secreten omgewaaid.
- Attestatie verleend voor het “bevelleconten” van de schorren benoorden het fort.
- De commies attendeert op de wenselijkheid om een dam te leggen door de sluiskil van de polder lopende langs de teen van de zeecontrescarp om deze te bevrijden van veel schade. Voorts acht hij een kleinere batterij wenselijk in plaats van de grotere die in het vorige seizoen is aanbesteed. Door het gebruik van rampaarden [affuiten] behoeven de batterijen volgens hem niet meer zo groot te zijn. Ook is het verzwaren van de zeecontrescarp over een lengte van 25 roeden gewenst.

Verbaal najaar 1673, inv. 1577

- De zeewerken zijn redelijk goed gerepareerd (fol. 50).
- Commies Clouck heeft als aannemer van het generale onderhoudswerk een contract gesloten met de Hollandse vletters Jan Cornelissen Wapperom c.s.. De landmeter Mr. Martens verrichtte bij afwezigheid van de commies opmeetwerk.¹⁶⁸ De vletters zorgden voor 243,5 schachten vletaarde. Zij toonden een rekening van fl. 18 voor geleverde “steertsooden” [plaggen] die zijn gebruikt voor de borstwing op de wallen. Hun totale kosten bedragen fl. 505, hetgeen ten laste wordt gebracht van de commies ofwel: met dit bedrag wordt de met hem afgesproken jaarvergoeding verminderd (fol. 50 v).
- Clouck is onmachtig gebleken om de zeecontrescarp te repareren. Het is dringend nodig dat er een stromat wordt gelegd. Ook dit moet ten laste worden gebracht van hetgeen Clouck nog als aannemer tegoed heeft (fol. 51).
- Aan de zuidzijde van het fort langs de zeecontrescarp is een grote diepe geul geschuurd, veroorzaakt door de sterke “tocht” van het zeewater. Ter voorkoming van grote schade aan de contrescarp is door ingenieur Bollaert een bestek gemaakt voor de aanleg van een vletdam. Deze is publiekelijk aanbesteed en aangenomen door Jan Cornelissen Wapperom voor fl. 525 (fol. 51 v).
- Clouck is onmachtig gebleken om de landssluis [de sluis voor rekening van de Generaliteit] goed te onderhouden. Als dit wordt opgedragen aan een andere aannemer komt [ook dit] ten laste van de vergoeding die Clouck als aannemer nog tegoed heeft (fol. 52).
- Willem Evertsen presenteert een bestek voor de bouw van twee nieuwe barrières (“dijckenpalisaden dwars over de beijde zeedijcken”) en nog een derde kleine over “den honden dam”. De inspecteurs tonen zich niet tevreden over zijn werk dat stagneert door gebrek aan materialen zoals ijzer. Niettemin stemmen zij met het gepresenteerde bestek in. De werkzaamheden beslaan tesamen 22 roeden en 6 voeten (fol. 52 v).
- De aannemer Clouck is [ook] onmachtig gebleken om de timmer- en metselwerken binnen het fort goed te onderhouden (fol. 53).
- De voorraden in het magazijn en in het pulverhuis zijn redelijk in orde (fol. 53).
- De militie van het fort bestaat uit 12 mannen met bijvoeging van een sergeant, gecommandeerd uit het zwakke garnizoen van Hulst (fol. 53) [NB: de “vaste” compagnie van het fort verblijft elders].

Verbaal voorjaar 1674, inv. 1578

- Op donderdag 12 april voeren de inspecteurs van Sas van Gent naar Bergen op Zoom. Onderweg werd fort St. Anna bezocht.

¹⁶⁸ Mr. Martens is mogelijk identiek met Lowijs Maertense die op 22-6-1668 admittie verkreeg als landmeter van het Hof van Holland, Zeeland en West-Friesland (inv. 86, fol. 213).

- De onderhoudswerken zijn door de commies Clouck in goede orde gebracht, al zijn er nog wel enkele defecten. Hij heeft recht op fl. 1775 voor een jaar onderhoud. De commies heeft voorts nog geld tegood van de Generaliteit (fol. 66 v).
- Er is een bestek getoond van een aarden dam door een kreek aan de zuidzijde van het fort. De aannemer heeft recht op zijn laatste (derde) betaling (fol. 67 en 67 v).
- De aannemer van het verzwaren van enige roeden contrescarp, Passchier Samman, klaagt erover dat hij dit werk voor een te lage prijs heeft aangenomen. Hij krijgt fl. 50 extra (fol. 67 v).
- Willem Evertsen van Neurden presenteert een bestek van twee nieuwe barrières die door hem zijn geplaatst op de beide zeedijken. Deze dienen nog nader gevisiteerd te worden (fol. 68).
- De militia bestaat uit 24 man met een sergeant en een tamboer gecommandeerd volk uit het garnizoen van Hulst (fol. 68).

Verbaal najaar 1674: dit verbaal is niet aangetroffen, van geen enkele vesting in Vlaanderen

Verbaal voorjaar 1675, inv. 1578

- Op weg vanuit Lillo naar Axel is St. Anna bezocht (fol. 29).
- Het fort verkeert overwegend in een redelijke staat.
- Er zijn klachten over de staat van de landshuizen in het fort, o.m. over ondichte daken, lekkende goten en verrotte muurplaten (fol. 29).
- De compagnie van commandeur De Beaufort verblijft in IJzendijke (fol. 29).
- Reparatie van het uurwerk (het "orologium") was duurder dan voorzien, te weten fl. 80 (fol. 29 v).
- Majoor Robbrecht van Nimmerich verzoekt honorering voor het waarnemen van het onderhoud van de ordinaire fortificatiewerken [hij verving kennelijk Roeland Clouck], hetgeen wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 29 v).
- Betaling verzocht door Cornelis Mahuij cum suis, aannemers van de kistdam, gelegd aan beide zijden van de ondeugdelijke sluis door de contrescarp. Kosten: 9 à 10 pond Vlaams (fol. 30).
- Voor verscheidene reparaties betreffende bematting en kramwerk presenteert de commies declaraties van in totaal fl. 89 en 12 stuivers (fol. 30 v).
- Op 15 maart is in Hulst het maken van een nieuwe sluis aanbesteed. Dit werk is aangenomen door Willem Evertsen van Neurden voor fl. 1695 (fol. 30 v).
- De militia bestaat uit een klein aantal [geen getal genoemd] gecommandeerd volk uit het garnizoen van Hulst. De inspecteurs achten een vaste compagnie wenselijk. Kanonnier is Willem van Hoorn (fol. 30 v).

Verbaal najaar 1675, inv. 1579

- Vanuit Bergen op Zoom reisden de inspecteurs op 2 oktober naar St. Anna en kwamen daar 's avonds aan. De dag daarna werden zij naar het fort geroeid en begonnen zij met de inspecties (fol. 107 v).
- Er zijn enige defecten aan de zeewerken geconstateerd (fol. 108).
- Idem aan timmer- en metselwerken. Commies en aannemer Clouck zal zorgdragen voor reparaties (fol. 108).
- De onderhoudswerken zullen opnieuw voor een termijn van drie jaar worden aanbesteed (fol. 108 en 108 v).
- Er zijn nieuwe affuiten nodig (fol. 108 v).
- Op de wallen staan twee oude en vervallen secreten die vernieuwd moeten worden (fol. 108 v).
- Enige tijd geleden zijn door de heren van Zeeland bezorgd: drie okshoofden buskruit, een half okshoofd brandewijn en een half okshoofd azijn. Omdat die kunnen bederven verzoekt de commandeur om ze publiekelijk te mogen verkopen, hetgeen wordt toegestaan (fol. 109).
- De aannemer van het leggen van een nieuw [rijs]hoofd met duikeldam aan de zuidzijde van het fort presenteert zijn bestek dat wordt goedgekeurd (fol. 109).
- Tussen deze aannemer, Willem Evertsen, en de commandeur is een geschil ontstaan over het gebruik van stenen liggende op een geabandonneerd hoofd (fol. 109 v).
- De aannemer presenteert het bestek voor de bouw van een nieuwe sluis in de zeecontrescarp. Met het buitenwerk aan deze sluis is fl. 210 gemoeid (fol. 109 v).
- Ter voorkoming van het wegspoelen en afnemen van grond aan de noordzijde van het lange hoofd voor de poort hebben de inspecteurs publiekelijk aanbesteed: een plasberm met een lengte van zes à zeven voeten en een pakberm van rijshout met een lengte van ca. 18 voeten bij de sluis aan de zeezijde. Dit is aangenomen door Roeland Clouck voor fl. 18 (fol. 110).

- Franchoijs Annaert krijgt opdracht om ca. negen schachten wintermatten te leggen in het buitenbeloop van de zeecontrescarp boven de sluis, om dit tegen het afkabbelen te beschermen. Het mag niet duurder zijn dan fl. 1 per schacht, te autoriseren door de commandeur (fol. 110).
- De militie bestaat alleen uit de majoor, de commies en Willem van Hoorn als kanonnier (fol. 110).
- De inspecteurs hebben de gouverneurs en commandeurs van de gevisiteerde vestingen geattendeerd op een resolutie van de Raad van State d.d. 16-8-1675 [het verbaal bevat over de inhoud daarvan geen informatie] (fol. 110 v)
- Tegen de avond zijn de inspecteurs van het fort St. Anna vertrokken en de andere dag in Rotterdam gearriveerd, waar het verbaal met medewerking van ingenieur Bollaert is opgesteld (fol. 110 v).
- Teruggekeerd in Rotterdam hebben de inspecteurs zoals gebruikelijk aan kapitein Johan Pell fl. 2321 en 3 stuivers betaald aan gage en aan kostgeld voor hem, de officieren en de matrozen op het landsjacht in dienst zijnde in de afgelopen zes maanden. Voorts hebben zij ermee ingestemd dat, zoals in eerdere jaren, aan iedere officier en matroos een vergoeding wordt toegekend voor het laten maken van een scheepsrok. De kosten daarvan bedragen fl. 150 à fl. 160 (fol. 110 v en 111).
- Op zaterdag 5 oktober zijn de inspecteurs uit Rotterdam vertrokken naar Den Haag waar zij tegen de avond aankwamen. Ingenieur Bollaert keerde uit Rotterdam terug naar Bergen op Zoom met de opdracht om het verbaal zo spoedig mogelijk “int nette te doen stellen” en dit vanuit Bergen op Zoom per expresse naar de inspecteurs toe te sturen (fol. 111).

Verbaal voorjaar 1676, inv. 1578

- Vanuit Lillo voeren de inspecteurs naar St. Anna (fol. 21).
- De inspecteurs zijn tevreden over het onderhoudswerk door commies Clouck (fol. 21 en 21 v).
- Deze heeft extra kosten moeten maken vanwege hoog water en een sterke wind in de afgelopen winter. Hij heeft recht op betaling van achterstallig loon. Daarbij moet men erop bedacht wezen dat daaruit aan de commandeur De Beaufort fl. 950 moet worden gerestitueerd die deze heeft voorgeschoten (fol. 21 v).
- Er wordt attestatie verleend voor de betaling aan commies Clouck voor het aanleggen van de plasberm langs het hoofd buiten de poort (fol. 21 v).
- De weduwe van Cornelis Betinck, Maijken Crijns, verzoekt om betaling van geleverd rijshout, gaarden en staken, bestemd voor het ophalen en beleggen van het “valicant” [de schuine zijde] van het noordschor. De inspecteurs gaan akkoord met een betaling van fl. 708 en 1 stuiver (fol. 22).
- Er zijn nieuwe affuiten nodig voor op de wallen (fol. 22).
- Het magazijn is zeer slecht voorzien (fol. 22 v).
- Op het fort is niet één man in garnizoen en ook geen constapel (fol. 22 v).
- Commandeur De Beaufort krijgt fl. 50 om de vervallen muur aan zijn oven te laten verzetten (fol. 22 v).
- Commies Clouck betoogt dat hij reeds lange jaren de werken heeft onderhouden. Hij verzoekt de inspecteurs om bij de Raad van State ervoor te pleiten dat hem een redelijke “bijslach” [een extra vergoeding] wordt toegekend en dat hem de som van zijn onderhoudingen wordt “geaugmenteert” [dat het door hem aangenomen bedrag voor zijn onderhoudswerk aldus wordt vermeerderd] (fol. 22 v).

Verbaal najaar 1676, inv. 1579

- De inspectie begon op 23 september.
- De werken zijn dusdanig goed onderhouden dat aan de aannemer de helft van het jaarloon kan worden betaald (fol. 46).
- Het driejarige onderhoudscontract expireert. In die periode heeft de aannemer hoge extra kosten moeten maken waardoor hij schulden heeft moeten maken en bijna is geruïneerd. Verwijzend naar een aanwijzing van de Raad van State d.d. 28-5-1676 wordt hiermee rekening gehouden bij het vaststellen van de jaarvergoeding voor de komende drie jaar. De aannemer krijgt het onderhoud toegewezen voor fl. 3100 per jaar (fol. 46 en 46 v).
- Het verzoek van de commies om een “bijslach” vanwege extraordinaire onderhoudskosten om de door hem geleden schade te vergoeden wordt gehonoreerd. Hij krijgt een toeslag van fl. 2000 (fol. 46 v).
- Naar aanleiding van het verzoek van commandeur De Beaufort d.d. 28-2-1676 is geconstateerd dat de houten schutting geheel verrot en irreparabel is en dat een nieuwe schutting ook in het belang is van het magazijn en van het logement van de commandeur. Vervanging is echter kostbaar, want de lengte is ca. 30 roeden. Hierdoor is aanbesteding vereist. Hiervoor ontbrak de inspecteurs de tijd zodat de aanbesteding wordt verplaatst naar de aanstaande zomer (fol. 47).
- De commies Clouck is geautoriseerd om voor fl. 50 zonder uitstel het nieuwe zuiderhoofd van achter aan te sluiten aan de aarden dam met een rijsvleugel van ca. vier roeden (fol. 47).

- De commies Clouck wordt eveneens geautoriseerd om nog voor de aanstaande winter voor fl. 50 de aarden dam liggende over de spuisluis te beleggen met cloetelingen [zoden van klei] en stromatten (fol. 47 v).

Verbaal voorjaar 1677, inv. 1578

- Op donderdag 18 maart reisden de inspecteurs van Hulst naar St. Anna.
- Door sterke ijsgang in de afgelopen winter zijn er defecten aan de zeewerken (rijshoofden en palen). Er zijn extraordinaire kosten.
- Door de langdurige vorst en ook door gebrek aan materialen zijn nog niet de noodzakelijke timmer- en metselwerken uitgevoerd.
- Door ondeugdelijke affuiten is slechts één kanon bruikbaar. Er zijn nieuwe affuiten nodig van “droogh” Brabants eikenhout, de ene voor een ijzeren “saecker” van 12 pond en de andere voor een Mansfelder van 6 pond, te maken voor een prijs die gebruikelijk is.
- Voor eerder toegestane reparaties krijgt de commies in totaal een vergoeding van fl. 150.
- Vanwege een extraordinaire dienst door hem verricht tot het stellen van het “orologium” ontvangt de voorzanger en schoolmeester Antonij Koucke [Koecke] op zijn verzoek fl. 30 (uit te betalen door ontvanger Van Erckel) met de opdracht om daarover in het vervolg “geen actie meer te maecken”.
- De ingelanden van de polder van Namen hebben verzocht om vrijgesteld te worden van de extraordinaire verponding op hun landen zoals die aan de polders in Vlaanderen [door de Staten-Generaal] is opgelegd. De Raad van State besloot op 20-2-1677 dit verzoek in handen te stellen van de inspecteurs in Vlaanderen. Deze achten het verzoek redelijk. De ingelanden hebben al vele jaren hoge en extraordinaire dijkgeschotten moeten betalen.

Verbaal najaar 1677, inv. 1579

- Op weg van Lillo naar Axel is St. Anna gevisiteerd (fol. 24).
- De aarde-, timmer- en metselwerken zijn goed onderhouden, maar de rijswerken nog niet wegens gebrek aan rijshout (fol. 24 v).
- Het riool voor de uitwatering van het hemelwater van het fort valt niet meer te repareren. De aannemer verzoekt een nieuwe te mogen aanleggen (fol. 24 v).
- De affuiten van het kanon zijn geheel ondeugdelijk (fol. 24 v).
- De zeecontrescarp aan de zuidwestzijde van het fort is op twee plaatsen ter lengte van ca. 10 roeden door de zee en de sterke wind zeer beschadigd. Commies Clouck krijgt opdracht dit tegen de minste kosten te repareren (fol. 25).
- Het is aan commies Clouck toegestaan om met instemming van de commandeur en buiten kosten van het land de contrescarpgracht uit te diepen en de vrijkomende aarde tot zijn profijt te gebruiken en de ontstane diepte voor de visserij te gebruiken (fol. 25 v).
- De ingelanden van de polder van Namen klagen wederom over de opgelegde verpondingsplicht, waartoe de Staten-Generaal op 27-2-1676 besloten. Om de verponding te kunnen incasseren heeft ontvanger De Vriese reeds beslag gelegd op land en dit verkocht.¹⁶⁹ De inspecteurs wijzen de Raad van State erop dat aan de ingelanden vrijdom van belasting is toegezegd en dat deze zich geplaatst zien voor hoge dijkgeschotten [waterschapslasten]. Hun lasten overtreffen de baten van hun grond. Als zij nu de bewuste [?] fl. 12 [per gemet] moeten betalen zullen zij zich gedwongen zien hun grondpercelen te verlaten. De gehele polder zal dan ten laste komen van de Generaliteit. De Raad van State besliste om ontvanger De Vriese op te dragen om de ingelanden te ontzien (fol. 26, 26 v en 27).

Verbaal voorjaar 1678, inv. 1578

- De inspecteurs reisden vanuit Lillo naar St. Anna.
- De rij- en paalwerken zijn nog niet allemaal in orde. Aannemer Roelandt Clouck zegde toe dat dit spoedig zou gebeuren. Hij verzoekt de inspecteurs om te bevorderen dat hij wat eerder zijn geld krijgt (fol. 20 v).
- Clouck krijgt toestemming om in twee fasen (“reizen”) voor fl. 100 een riool aan te leggen (fol. 21).
- Aannemer Willem Evertsen overlegt een rekening voor geleverd hout (fol. 21).

¹⁶⁹ Ontvanger De Vriese is Jacob Jacobsen de Vriese (de jonge), ontvanger van de verpondingen in het Hulsterambacht 1666-1679 (Annard, p. 94).

Ingelaste inspectie 6 juni 1678 ¹⁷⁰

- Op 6 juni 1678 bezochten twee gedeputeerden van de Raad van State het fort in het kader van een meeromvattende inspectie van de Staatse fortificaties in Vlaanderen.
- Er werd geen garnizoen aangetroffen; de compagnie van commandeur De Beaufort verbleef in Philippine.
- In het magazijn werden diverse defecten aangetroffen, onder meer ondeugdelijk kruit.
- Het paalwerk bij het Westerhoofd en ook bij het rijswerk aan het haventje lag nog ongebruikt op de contrescarp. De aannemer werd vermaand om haast te maken met plaatsing.

Verbaal najaar 1678, inv. 1579

- Op 24 september arriveerden de inspecteurs op St. Anna (fol. 52).
- Drie nieuwe affuiten zijn gebruiksklaar (fol. 52 v).
- De commandeur klaagt over de slechte staat van de bedsteden. Die zijn tijdens zijn afwezigheid door “vreemde garnizoenen uijtgebroken” (fol. 52 v).
- Ten opzichte van het bestek bleek meer rij- en paalwerk noodzakelijk (fol. 53) [per abuis gefolieerd als 54].
- De weduwe van Willem Evertsen van Neurden, meester-timmerman te Hulst, heeft een pond Vlaams meer gedeclareerd dan was afgesproken. Haar zal 12 pond Vlaams worden betaald ofwel fl. 72 (fol. 53 v en 54).
- De commandeur verzoekt toestemming voor reparatie van zijn stal en voor het repareren van wateroverlast achter de kerk. Dit mag zes pond Vlaams kosten (fol. 54).
- De commies heeft het riool nog niet helemaal opgeleverd; hij krijgt alvast de helft van de toegezegde fl. 50 (fol. 54 v).
- De commies klaagt over het uitblijven van betaling van door hem verrichtte reparaties aan de zeecontrescarp (fol. 55).
- De commies verkrijgt toestemming om tegen de minste kosten twee nieuwe affuiten te maken voor twee metalen Mansfelders van 6 pond (fol. 55 v).

Verbaal voorjaar 1679, inv. 1580

- Op 16 maart reisden de inspecteurs vanuit fort Frederik Hendrik naar St. Anna (fol. 21 v).
- Er worden diverse defecten geconstateerd aan aarde-, rij- en paalwerken, aan de doornenhaag en aan timmer- en metselwerken (fol. 22).
- De commandeur dringt aan op een beslissing van de Raad van State over de sloop van [vervallen] huizen op het fort, waarom door de eigenaren is verzocht. Sloop zou z.i. een “ciraet” voor het fort zijn (fol. 22 v).
- De commandeur brengt een verzoek van de kerkenraad van het fort onder de aandacht. Op 27 februari jl. heeft de Raad van State besloten dat het predikantsambt op het fort tot nader order dient te worden bediend door de predikant van het dorp Namen. De kerkenraad attendeert erop dat het fort altijd een [eigen] vaste predikant heeft gehad. De fortkerk is de grootste (met de meeste lidmaten) van alle kerken in het Hulsterambacht, met gewoonlijk 80 en nu 60 “communicanten” [lidmaten], afgezien van kerkgangers die geen lidmaat zijn. De predikant van het dorp Namen is niet in staat om ’s avonds laat en ’s nachts zieken te bezoeken wanneer de poorten gesloten zijn. De kerkenraad verzoekt om toestemming om wederom een vaste predikant te mogen beroepen (fol. 23) [Dit verzoek wordt ingewilligd; Jeremias van Tradt volgt in juni 1679 Adriaan Bake op].

Verbaal najaar 1679, inv. 1581

- Het bleek vanwege het getij en door weersomstandigheden (harde wind) niet mogelijk om aansluitend vanuit Lillo naar St. Anna te varen. Ingenieur [Iman] De Waeyer werd gemachtigd om de inspecties van de onderhoudswerken uit te voeren (fol. 231 v en 232).
- De Waeyer rapporteert diverse defecten, vooral bij de zeewerken (fol. 232-236).
- De aardewerken binnen het fort en de doornenhaag zijn goed onderhouden (fol. 237).
- Er zijn klachten over de goten [vermoedelijk zijn hiermee riolen bedoeld] in het fort (fol. 237).
- Tijdens de afgelopen winter zijn door ijsgang de vleugels [de zijstukken] van de beide grote barrières op de zeedijken beschadigd (fol. 237).
- De commandeur is enige dagen eerder vertrokken naar zijn regiment in Breda. Hij liet een “missive” met klachten achter (fol. 238 en 239).

¹⁷⁰ RvS, inv. 1864. De inspectie vond plaats krachtens een resolutie van de Raad van State d.d. 26-5-1678. Het verbaal werd in de Raad van State behandeld op 27-6-1678.

- Er is achterstallig onderhoud aan de zeewerken. Commies Clouck verzoekt om betaling van fl. 1550 wegens een halfjaar werk. De inspecteurs tonen zich ontevreden over de voortgang van diens werk en menen dat nog geen stuiver behoort te worden betaald als het werk nog niet klaar is. Het is echter van groot belang voor de veiligheid van het fort dat er contant geld beschikbaar is voor het onderhoud van de zeewerken. Daarom kan de commies de beschikking krijgen over 200 ducatonen.¹⁷¹ De commandeur krijgt opdracht om dagelijks toe te zien op de voortgang (fol. 240 en 241).
- Op basis van een positief advies van ingenieur De Waeyer wordt aan commies Clouck attestatie verleend voor het repareren van een “ingekanckert” deel van de contrescarp ten zuidwesten van het fort. Hij krijgt fl. 311 en 5 stuivers. Betaling verloopt via de ontvanger-generaal Van Ellemeet (fol. 242).¹⁷²
- Voorzanger en schoolmeester Anthony Coecke [Koecke] [per abuis genoteerd als Cloucke] wijst erop dat hij net zoals zijn voorgangers [NB: genoteerd in meervoud] jaarlijks voor het stellen van de klok 7 pond Vlaams [fl. 42] ontvangt, hetgeen wordt bekostigd uit “seecker middel van verhogingh op de taverniers gecollecteert” [een belasting op de consumptie van alcohol, onderdeel van de gemene middelen van consumptie] sinds het fort ressorteert onder de staat. Deze bron is opgedroogd nu de militairen van het garnizoen elders verblijven. Hij verzoekt nu toch voor het stellen van de klok te worden betaald. Dit verzoek wordt doorgeleid naar de Raad van State (fol. 243 en 244).
- De heer van Hofwegen [Charles de Manmaker, heer van Hofwegen] heeft per brief bekend gemaakt dat de erfgenamen van de heer van Famars [Willem de Levin, heer van Famars] een molen op het fort bezitten die hun grootvader Broucsault met octrooi op het fort heeft laten plaatsen. Hij verzoekt [als voogd van de erfgenamen] toestemming om de molen af te breken en te vervoeren of anderszins aan het land te verkopen. De kwestie wordt doorgeleid naar de Raad van State (fol. 245).

Verbaal voorjaar 1680, inv. 1580

- Op woensdagmorgen 13 maart reisden de inspecteurs van Lillo naar St. Anna (fol. 18 v).
- De aannemer van het onderhoudswerk krijgt attestatie voor een halfjaar werk met korting van de 200 ducatonen die hem zijn voorgeschoten. Nog niet alles is in orde (fol. 19).
- Er dient nieuw buskruit te worden gezonden (fol. 19 v).
- De drie bestelde nieuwe affuiten voor het geschut van 6 pond ijzer zijn nog niet helemaal gereed. Raderen ontbreken nog en het houtwerk moet nog worden geverfd. De commies krijgt opdracht dit binnen twee, doch uiterlijk drie weken in orde te maken (fol. 20).
- De kerkenraad wijst erop dat de diaconie van de fortkerk jaarlijks een bijdrage ontvangt uit de opbrengst van de gemene middelen van consumptie op het fort.¹⁷³ Deze bijdrage is sinds oktober 1671 onbetaald gebleven. De kerkenraad verzoekt nu om betaling van de achterstallige bijdrage aan de armenkas van fl. 38 en 8 stuivers. Dit verzoek wordt ingewilligd. Ontvanger Van Erckel krijgt opdracht dit te betalen (fol. 20 v).

Verbaal najaar 1680, inv. 1581

- De inspecteurs arriveerden op zondag 22 september in St. Anna (fol. 115).
- De commies krijgt attestatie voor zijn onderhoudswerk (fol. 115).
- De commies krijgt opdracht tot verhoging van de zeecontrescarp met 1,5 voet bij de hoek van de Bergse halve maan tot tegen de barrière op de zeedijk van de polder van Namen over een lengte van ca. 76 strekkende roeden tegen een aanneemsom van fl. 3 en 10 stuivers per strekkende roede. De commandeur krijgt opdracht het werk met assistentie van ingenieur Bollaert te inspecteren (fol. 116).
- Commies Clouck wijst op het risico van een doorbraak bij de hoek van de zeecontrescarp bezuidoosten het fort. Over een lengte van 7 tot 8 roeden is deze hoek “verzekerd” door stromatten. Er is daar een sterke afslag. De commies verzoekt nu om de matten te mogen versterken met rijshout (ten laste van zijn onderhoudsbudget) en vervolgens te mogen verstevigen met steen die [additioneel] wordt bekostigd door de Generaliteit. Dit wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 117).
- De ambachtsheren [meervoud] “midtsgaders” de ingelanden van de polder van Namen hebben bij de Staten-Generaal een verzoekschrift ingediend op 6 augustus 1663 om voor de tijd van 15 jaar een havengeld te mogen invoeren teneinde de kosten te kunnen financieren die zij maken om de haven open te houden, zodat de schippers (door de aanleg van een boezem ofwel houer en door plaatsing van een

¹⁷¹ Het is niet bekend welke waarde een ducaton op dat moment had. Vermoedelijk zal deze ca. fl. 3,50 waard zijn geweest, zoals toen in het (nabijgelegen) gewest Zeeland gebruikelijk was (Meijer, p. 29).

¹⁷² Van Ellemeet = Dr. Cornelis de Jonge van Ellemeet (1646-1721), ontvanger-generaal van de Unie [de Generaliteit] 1674-1707.

¹⁷³ Zo'n bijdrage aan de diaconale kas was ook in de forten Lillo en Liefkenshoek gebruikelijk (Leune, 2006, deel 1, gedrukte versie, p. 459, 658 en 663). De bijdrage is gewoonlijk omschreven als “de rantsoenmiddelen”.

sluis) een behoorlijke toegang tot de haven hebben in het belang van de landbouwers (“lantluyden”) en inwoners van het dorp. Dit verzoek is toen toegestaan. Nu wordt verzocht om dit octrooi met nog eens 15 jaar te verlengen. De Staten-Generaal besloten op 24-4-1680 dit verzoek voor te leggen aan de Raad van State. Deze Raad verzocht op 15-5-1680 de gedeputeerden belast met de inspecties in Vlaanderen om advies (fol. 118). Deze adviseerden nu om het octrooi met drie jaar te verlengen, hetgeen uiteindelijk werd toegestaan (fol. 119) [NB: het verzoek betrof het haventje bij het dorp Namen, niet bij het fort].

- De inspecteurs adviseerden de Raad van State om het verzoek van voorzanger en schoolmeester Anthony Koecke inzake het honoreren van zijn werk als klokkesteller (zie het verbaal van het najaar van 1679) in te willigen zodat hij zijn gezin kan onderhouden (“sustenteren”). Hij heeft reeds twee jaar door de terugloop van de bewoning van en de consumptie op het fort geen traktement als klokkesteller ontvangen. Het is een zeer bekwaam man die zijn diensten goed heeft waargenomen en in een slechte [armoedige] staat is geraakt (fol. 120).
- Commies De Beaufort [Benjamin de Beaufort] krijgt opdracht om uit het magazijn te Hulst 1000 pond buskruit naar St. Anna te zenden (fol. 121).
- De commandeur [geen naam vermeld] krijgt een instructie van de Raad van State overhandigd betreffende de overbodige (“overvloedige”) affuiten op de wallen van het fort (fol. 121).

Verbaal voorjaar 1681, inv. 1580

- De inspecteurs arriveerden zondag 16 maart vanuit Lillo op St. Anna (fol. 6).
- De schuine zijden van de grachten zijn hier en daar ingevallen en niet voorzien van rijstuinen (fol. 6 v).
- Metsel- en glaswerken zijn nog niet volledig gerepareerd (fol. 6 v en 7).
- De commies krijgt opdracht om met het oog op het openhouden van het haventje, de aarden dam die hiervoor is aangelegd en die ca. 13 roeden lang is en 17 roeden breed, met drie voeten te verhogen. Dit mag niet meer kosten dan fl. 25 (fol. 7 v).
- De commies krijgt toestemming het “heijmelijck gemack” aan zijn logement tegen de minste kosten te repareren (fol. 7 v).
- Bernard de Beaufort, die nu commandeert in IJzendijke, kreeg toestemming om voor fl. 36 een plaats binnen het fort geschikt te maken als stalling en voor fl. 50 een koetshuis te laten maken. Dit is inmiddels gerealiseerd. Ontvanger Van Erckel te Hulst krijgt opdracht fl. 86 te betalen (fol. 8).
- De kanonnier Cornelis Vergou is nu reeds (als waarnemer) vijf jaar kanonnier maar heeft er nog geen betaling voor kunnen verkrijgen, ook niet ten laste van een kanonnierscompagnie. Hij verzoekt op de betaalrol van zo’n compagnie geplaatst te worden. De inspecteurs leggen dit verzoek met een positief advies voor aan de Raad van State (fol. 8 v).

Verbaal najaar 1681, inv. 1581

- De inspecteurs arriveerden op St. Anna vanuit het fort Moerspuij (ten zuiden van Axel) (fol. 39).
- Alles verkeert in doorgaans redelijke staat, maar de brug dient dringend gerepareerd te worden; alle ribben en planken verkeren in slechte staat. Commies Clouck zal het gehele dek van de brug repareren voor fl. 500. De reparatie omvat 5 eiken ribben, iedere ribbe te “bevangen” drie gebinten met een zwaarte van 6 en 8 duim, de eiken planken tot de bodem van 2 duim dik en die “verdubbelhuijt” met stukken van grenen. De Raad van State stemde ermee in (fol. 39 v).
- 1500 pond ondeugdelijk buskruit dient naar Delft “afgescheept” te worden (fol. 40).
- Aan het uiterste noorderhoofd zijn de koppen van enige palen afgebroken, veroorzaakt door de ijsgang van de afgelopen winter (fol. 40).
- Commandeur Bronckhorst dient een rekening in van het conserveren van de fundamenten van de muren van de landsstalling, het laten verhogen en het doen leggen van een behoorlijke afwatering. Vervolgens heeft hij de “cribbe resteel en balastijlen” [?] moeten verzetten. Hij declareert fl. 71 en 14 stuivers. De inspecteurs achten een vergoeding van fl. 50 “sonder meer” toereikend en geven ontvanger Van Erckel opdracht om dit te betalen (fol. 40 v).

Verbaal voorjaar 1682, inv. 1580

- Vanuit het fort Frederik Hendrik reisden de inspecteurs naar St. Anna tijdens storm, hagel en sneeuw (fol. 63).
- Aannemer Roelandt Clouck is bezig om de zeecontrescarp in het oosten te repareren. Geconstateerd wordt dat de contrescarpen overal zeer geruïneerd zijn, van boven aan de kruin van de borstwering. In de landcontrescarp is een grondbraak gevallen van 4 roeden breed en 2 voeten diep op laag water. In dezelfde contrescarp is een houten sluis geheel vernield. Deze dient in de vorige staat gebracht te worden, mede gelet op de inundatie van de polder van Namen (fol. 63 en 63 v).

- De barrières op de wederzijdse zeedijken zijn door de zware storm voor de helft vernield. Een deel van het houtwerk is nog bruikbaar. Het is mogelijk dat hiervan één bekwame barrière gemaakt kan worden (fol. 63 v).
- Met veel zorg en moeite is de grote sluis van het haventje van het fort gespaard gebleven, anders was aan het fort veel schade berokkend (fol. 63 v).
- De brug van het fort is weggeslagen. Aan de binnenzijde van het fort is de poort “toegedamd” om de dagelijkse vloed uit het fort te houden (fol. 64).
- Mogelijk is in de polders en aan de dijken nabij het fort nog bruikbaar hout aan te treffen (fol. 64).
- De doornenhaag is ten dode opgeschreven; bij hoog water wordt deze door de grondbraak in de landscontrescarp steeds geïnundeerd (fol. 64).
- Er zitten bressen in het buitenbeloop van de [hoofd]wal. Het zal nodig zijn om de berm rondom het fort te verbreden met 3 tot 4 voet en deze te beslaan met een dubbele rijstuijn om zodoende ruimte te hebben om wederom een doornenhaag aan te planten (fol. 64).
- De twee houten secreten op de wallen zijn ingestort, maar de aannemer heeft er weer één bruikbaar gemaakt (fol. 64).
- In het logement van de commandeur is de blauwe hardstenen vloer in het voorhuis op vele plaatsen ingestort, alsmede de planken vloeren in het grote “zalet” [de salon] en in twee kleine achtervertrekken. In het logement van de commies zijn de plankenvloer in de kamer en het hekwerk en de luifel aan de straatzijde helemaal geruïneerd en kan aan het vloedwerk tegen de muren en de zoldering gezien worden dat het water tot 11 à 12 voet [3.30 tot 3.60 meter hoog] in de logementen heeft gestaan (fol. 64 v).
- De pomp op het midden van het plein is ingestort.
- Vloeren, deuren en ruiten in de barakken van de officieren en van de soldaten zijn kapot (fol. 65).
- Het water heeft in de kruittoren vrijwel alles geruïneerd. Er is nog enig bruikbaar pulver over. De commies krijgt opdracht dit te laten vervoeren naar Delft (fol. 65).
- In de kerk is niet veel schade, maar wel in de consistorie en het daarnaast gelegen oude predikantshuis; de binnenwerken daarvan zijn geheel “ontramponneert” (fol. 65 v).
- Voorts zijn vele straten, stenen en houten vloeren, bedsteden, portalen, deuren en vensters, kozijnen en ruiten van de soldatenbarakken en andere logementen van het land door het zeewater geruïneerd en in stukken geslagen, zodat er een universele [algehele] destructie is geweest (fol. 65 v).
- Enige zeehoofden, rijs- en paalwerken zijn in een redelijke staat. Door het stormachtige weer, voortdurende hagel en jachtsneeuw, konden niet alle zeewerken geïnspecteerd worden (fol. 66).
- Commies Clouck heeft ter bescherming van de logementen en andere werken in het fort een dam voor de poort laten leggen die fl. 49 en 14 stuivers heeft gekost. Ontvanger Van Erckel zal dit vergoeden (fol. 66).
- Clouck verzoekt om betaling van de vijfde termijn van het generale onderhoud. Vastgesteld wordt dat de ordinaire schade is hersteld, maar de extraordinaire schade, veroorzaakt door de laatste hoge vloed en storm, nog niet (fol. 66 v).
- Clouck presenteert een plan om alle extraordinaire defecten die binnen de borstwering zijn op zijn kosten te redresseren, mits hij in de komende negen jaren nog het generale onderhoud van het fort mag verzorgen. Het plan zou bestaan uit de volgende werken:
 1. Het repareren van een gedeelte uitgeschuurde calsj [kassei]- en klinkerstraat.
 2. Het opvullen van de put op het plein en het herstellen van de neergeslagen pomp.
 3. Het vernieuwen van zeven vloeren, één in het pulverhuis en twee in het commieslogement, alle drie met planken; de andere vier met “heelbacken” plavuizen in kalkmortel, te weten één in de consistorie en drie in twee officierslogementen.
 4. Het dichtmaken van 13 gebarsten gemetselde (“tras”) regenbakken en 13 gemetselde kelders.
 5. Het aanvullen van de weggedreven houten goten.
 6. Het herstellen van de achtergevel van de turfschuur die op instorten staat door de doorwaterende grond.
 7. Het vernieuwen en herstellen van de vloeren, muren, koetsen, spinden, deuren, kruiskozijnen met hun deuren, vensters en ruiten van de logementen van de commandeur, de officieren en de barakken van de soldaten.

Clouck wijst erop dat de Raad van State geen beslissing heeft genomen over zijn verzoeken, neergelegd in een (tweede) brief vanuit Bergen op Zoom d.d. 14 maart 1682. De inspecteurs leggen het gepresenteerde plan voor aan de Raad van State (fol. 67 en 67 v).

- Clouck presenteert een overzicht van defecten buiten de borstweringen plus voorstellen tot reparatie van de weggeslagen palissaden aan de teen van de wallen, van de twee barrières op de [zee]dijken, van de brug van het fort, gebruik makend van de materialen die nog goed zijn onder de conditie dat de

materialen die hij tekort zou komen vergoed zouden worden evenals zijn arbeid. Onder dezelfde voorwaarde wil hij het sluisje in de landscontrescarp repareren. Ook dit wordt door de inspecteurs doorgeleid naar de Raad van State (fol. 68).

- Er ligt nog geen voorstel voor het repareren van de aardewerken, waaronder het stoppen van de beschreven gaten, waardoor eb en vloed nog vrij spel hebben. De inspecteurs menen dat hierover spoedig door de Raad van State een beslissing moet worden genomen die voorafgaat aan het herdijken van de polder van Namen (fol. 68).
- De militia van het fort bestaat uit de compagnie van commandeur Johan van Bronckhorst onder het regiment van Cassioijn. Deze compagnie is in de wapenen gekomen. De bezetting is als volgt (fol. 68 v):
 - Commandeur Van Bronckhorst, present.
 - Luitenant Schaetsbergen, present.
 - Vaandrig Goeree, present.
 - 30 musketiers.
 - 11 piekeniers.
 - De kanonnier Cornelis Vergout onder de compagnie van kapitein [Hendrik] Habenicht [een zgn. kanonnierscompagnie].¹⁷⁴
- Door een zware storm, vermengd met jachtsneeuw en hagel, waren de inspecteurs gedwongen nog een nacht op het jacht te verblijven (fol. 68 v).
- De inspecteurs overlegden aan de Raad van State een document inzake de herdijking van de polder van Namen.

Verbaal najaar 1682, inv. 1581

- Maandag 21 september vertrokken de inspecteurs vanuit Hulst naar Walsoorde om in te schepen in het jacht. De andere dag arriveerden zij 's morgens vroeg bij St. Anna (fol. 142).
- De schade die door de hoge vloed van 26 januari jl. is aangericht aan de aardewerken (zowel aan decontrescarpen als de wallen) is niet verergerd (fol. 142).
- Het grondgat, gevallen in de landcontrescarp ter breedte van ca. vier roeden en diepte van twee voeten op laag water, waardoor de grachten van het fort met het getij onderlopen, verkeert nog in dezelfde staat [als bij de vorige visitatie] (fol. 142).
- Clouck heeft voorgesteld om de gevallen gaten (de "brexemen" ofwel dijkdoorbraken) in de zeecontrescarp en de wal te repareren, te beschoeien met stro, horden en ankerpalen, met dien verstande, dat diecontrescarp aanstaande zomer tegen minder kosten (verder) gerepareerd kan worden. Dit voorstel is besproken in de Raad van State op 27-8-1682. Aan de inspecteurs werd opgedragen na te gaan of de ingelanden en andere belanghebbenden bij de polder van Namen genegen zouden zijn de zeecontrescarp in het vervolg te onderhouden tegen een jaarlijkse subsidie waarna te zijner tijd dit onderhoud wederom geheel voor rekening van de Raad van State zou komen. Daartoe bleken de ingelanden niet bereid. Zij rapporteerden aan de inspecteurs dat zij hun handen vol hebben aan het repareren van de weggeslagen zeedijk vóór de aanstaande winter. In allerijl besloten zij tot het opleggen van een geslot van fl. 7 per gemet om in de volgende zomer de herdijking te kunnen bekostigen. De inspecteurs adviseren de Raad van State om nu snel en zonder uitstel de bressen in de zeecontrescarp en de wallen te laten herstellen en te laten "bevellicanten" en bematten en te beschoeien met stro, horden en ankerpalen [zoals voorgesteld door Clouck] tegen de minste kosten voor het land en dit te laten betalen via het kantoor van ontvanger Van Erckel te Hulst (fol. 142 v, 143 en 143 v).
- Geconstateerd is dat het houtwerk van de afgeslagen brug nog voor een groot deel bij elkaar ligt. Herstel zal echter pas mogelijk zijn als de polder van Namen is herdijkt (fol. 143 v).
- De borstwering en de batterijen bevinden zich nog in een redelijke staat ("een tamelijke orde"). Het kanon ligt door een gebrek aan goede affuiten op de grond (fol. 143 v).
- In het magazijn zijn diverse materialen nog in redelijke staat, maar het pulver is door de inundatie bedorven. De opdracht om dit te vervoeren naar Delft is nog niet uitgevoerd. Clouck zei onvermogen te zijn om de kosten hiervan voor te schieten (fol. 144).
- De schade aan het kruithuis en aan de landslogementen is nog niet gerepareerd (fol. 144).
- De aannemer van het generale onderhoudswerk heeft daaraan nog niet veel gedaan. Hij [Clouck] verklaart dat hij in de afgelopen zomer druk bezig is geweest met "affaires" van zijne hoogheid de prins van Oranje [stadhouder prins Willem III] (fol. 144).
- De hoofden met hun paal- en rijswerken verkeren overwegend in een zeer goede staat. Alleen bij het uiterste noorderhoofd mankeren vele gordingen, waarvoor het houtwerk reeds aanwezig is. Bij het

¹⁷⁴ Zie voor deze compagnie: Ringoir, 1979, p. 97.

eerste noorderhoofd is het rijswerk voor een deel weggeslagen. Dit zal spoedig gerepareerd worden (fol. 144 v).

- De kerkenraad van het fort verzoekt om toestemming voor het beroepen van een andere [vaste] predikant, nu de zittende predikant [Jeremias Tradt] is beroepen in IJzendijke. Dit verzoek wordt doorgeleid naar de Raad van State, die het verzoek op 20-1-1683 afwees (fol. 144 v en 145) [hiermee kwam een einde aan het bestaan van een eigen predikant op het fort; de predikant van het dorp Namen werd vanaf eind 1682 tevens de vaste predikant op het fort en verkreeg een zogeheten combinatie-traktement].
- De samenstelling van de militie is als volgt:
 - Kapitein Van Bronckhorst, absent.
 - Luitenant Schaetsbergen, present.
 - Vaandrig Goeree, present.
 - 36 musketiers.
 - 16 piekeniers.
 - Cornelis Vergout, kanonnier onder de compagnie van kapitein [Hendrik] Habenicht, is gestorven. Er is nog geen andere voor in de plaats gekomen (fol. 145).

Verbaal voorjaar 1683, inv. 1582

- Donderdagmorgen 11 maart reisden de inspecteurs vanuit Bergen op Zoom naar St. Anna en kwamen met de sloep aan land.
- De borstwering en de batterijen zijn naar behoren onderhouden, maar het generale metsel- en timmerwerk is de afgelopen winter nog niet uitgevoerd (fol. 28 v).
- Bij gebrek aan affuiten liggen de kanonnen op de grond.
- In het magazijn ligt 1000 pond bedorven kruit, veroorzaakt door de hoge vloed van 26 januari 1682. Commies Clouck verklaarde dat hij door de wanbetaling van Zeeland geheel onmachtig was om het transport daarvan naar Delft te financieren (fol. 28 v).
- De bressen (“brexemen”) zijn gerepareerd [zie het vorige verbaal]. Aan Clouck zal door ontvanger Van Erckel fl. 1402 en 2 stuivers worden betaald. Voor betaling van enkele arbeiders en voor geleverde materialen krijgt Clouck daarenboven fl. 400 (fol. 29 en 29 v).
- De andere dag zijn de zeecontrescarpen gevisiteerd. Deze zijn met een goede mat belegd en verkeren in een behoorlijke staat (fol. 30).
- Het uiterste zuiderhoofd met de volgende hoofden en annexe duikeldammen verkeren in een goede staat (fol. 30).
- Van het grote noorderhoofd is de rijshouten “zeebeck” boven de bol over een lengte van twee roeden nog weggezonden met 15 palen, gordingen en ankers (fol. 30).
- Aan het noorderhoofd ontbreken wel 20 palen en zijn vrijwel alle ankers en gordingen ter lengte van ca. 20 roeden door de zee weggenomen. Veel koppen van de palen en de gordingen zijn afgebroken. Ook het rijswerk is hier en daar beschadigd. De palen van dit hoofd zouden met een voet verlaagd moeten worden zodat ze door ijsgang minder beschadigd kunnen worden (fol. 30 en 30 v).
- Clouck verzoekt om betaling van fl. 2000 vanwege onderhoudswerk als aannemer van landswerken. De inspecteurs menen dat hij “bij provisie” hiervan fl. 1000 kan ontvangen (fol. 30 v).
- De inspecteurs rapporteren over een kwestie betreffende de polder van Kieldrecht voor zover die ligt op “statenbodem” (fol. 31 en 31 v).¹⁷⁵
- De militie is als volgt samengesteld:
 - Kapitein Van Bronckhorst, absent.
 - Luitenant Schaetsbergen, present.
 - Vaandrig Goeree, present.
 - 33 musketiers.
 - 14 piekeniers.
 - In het Gasthuis van Middelburg verblijven negen man.
 - De kanonniersplaats is nog niet bezet (fol. 31 v).

Verbaal najaar 1683, inv. 1583

- De inspecteurs vertrokken uit Hulst op dinsdag 21 september (fol. 133).

¹⁷⁵ Zie voor Staten-Kieldrecht: Knoester, 2014. Op 22-3-1683 machtigden de Staten-Generaal de Raad van State om als eigenaar van geabandonneerde landen in de polder van Kieldrecht 200 gemeten grond in die polder te verkopen teneinde op die wijze bij te dragen aan de bekostiging van de herdijking van de polder van Namen (RvS, inv. 104, resolutie van 30-3-1683).

- De Molendijk is geïnspecteerd tot aan de weggespoelde redoutes aan de Melopolder. De bressen daar zijn gerepareerd (fol. 133).
- De gaten in de oude dijk naar het dorp Namen zijn gestopt met rijshout om te voorkomen dat door eb en vloed verdere schuring en uitdieping wordt veroorzaakt (fol. 133 en 133 v).
- Tussen het dorp Namen en het fort St. Anna zijn geen “considerabele” gaten meer geconstateerd, maar te vrezen valt dat de overgebleven stukken van de dijk in de aanstaande winter verminderd [verder aangetast] zullen worden (fol. 133 v).
- Bij St. Anna zijn de zee- en andere rijswerken goed gerepareerd (fol. 133 v).
- De landslogementen en de soldaten barakken zijn nog niet gerepareerd. De aannemer verklaart dat hij dit zal doen als hij het hem verschuldigde geld voor zijn onderhoudswerk, zijnde nog drie termijnen (“pajen”) van elk fl. 1550, zal hebben ontvangen. Hij ontving slechts een voorschot van fl. 1000. De inspecteurs geven toestemming voor een nieuw voorschot van fl. 1000. De kwestie van de achterstallige prestaties wordt doorgeleid naar de Raad van State (fol. 134).
- Clouck krijgt attestatie voor het velkanten, bekrammen en met rijshout beschoeien van de wallen van het fort ter lengte van 84 roeden in hun buitenbeloop tot fl. 7 per strekkende roede, te betalen bij ordonnantie van ontvanger-generaal Ellemeet met assignatie op de ontvanger Van Erckel te Hulst. Verwezen wordt naar een resolutie van de Raad van State d.d. 15-6-1683. Bij de attestatieverlening was ook [Francois] Cuper van Holthuijsen [gedeputeerde van de Raad van State bij de herbedijking van de polder van Namen] betrokken (fol. 134 v).
- De militie van het fort bestaat uit de compagnie van commandeur Bronckhorst. De samenstelling is als volgt:
 - Luitenant Schaetsbergen, absent.
 - Vaandrig Goeree, present.
 - 30 musketiers.
 - 16 piekeniers.
 - 7 “op t’werck” [vermoedelijk buiten het fort betrokken bij werkzaamheden].
 - De kanonniersplaats is nog niet bezet (fol. 134 v).
- De inspecteurs maken naar aanleiding van een memorie van Cuper van Holthuijsen d.d. 26-7-1683 inzake de herbedijking van de polder van Namen in relatie tot de “conservatie” van het fort St. Anna kenbaar aan de Raad van State dat dit fort alleen te conserveren valt tegen de minste kosten voor de Generaliteit indien de polder van Namen wordt herbedijkt. Anders zou rondom het fort een zeecontrescarp moeten worden aangelegd, aangezien dit fort “wederzijds bewatert is”. Dit zou met het jaarlijkse onderhoud een excessieve som kosten (fol. 135).
- Betreffende het verzoek van de kinderen en erfgenamen van de heer van Famars inzake de afbraak of de verkoop van de molen op het fort, attendeert de voogd van die kinderen, de heer Van Hofwegen, de inspecteurs op gegevens betreffende de geschiedenis van de molen. Bij resolutie van 3-6-1634 is door de Raad van State aan de landstimmerman Michiel Gillissen toegestaan om de molen te bouwen (te “stellen”). Op 4-1-1635 verklaarde Gillissen dat hij ter verkrijging van dit octrooi slechts zijn naam had “geleent” en dat commandeur Broucsault en commissaris Pieter de Gomme [commies van de vivres en de ammunitieën te Lillo] de molen hadden bekostigd en de eigenaren waren. Op 24-7-1642 kocht commandeur Broucsault van de huisvrouw van Pieter de Gomme [Mayke Huybrechts], die hiertoe was gemachtigd door haar echtgenoot, de helft van de molen voor fl. 1100.¹⁷⁶ Op 7-8-1643 verklaarde de huisvrouw van Pieter de Gomme dat dit bedrag was betaald, waardoor Broucsault nu de enige eigenaar was. Op 20-4-1657 bepaalde de Raad van State dat de molen een dwangmolen zou zijn voor de ingezetenen van het fort. Dit gebeurde op verzoek van de heer van Famars, die getrouwd was met een dochter van Broucsault en aan wie toen het eigendom van de molen toekwam. In het jaar 1679 [zie het verbaal van het najaar van 1679] verzochten de zoon en dochter van de heer van Famars de Raad van State om de molen voor een redelijke prijs te kopen of toestemming te verlenen om de molen af te breken. De Raad van State nam hierover geen besluit (fol. 135 v en 136).

Verbaal voorjaar 1684, inv. 1582

- De inspecteurs arriveerden op 18 maart bij St. Anna (fol. 144).
- Het fort is van binnen in een redelijke, maar van buiten in een zeer slechte staat. In het buitenbeloop van de wallen zitten verscheidene bressen die veroorzaakt worden door eb en vloed in de grachten, waar het zeewater nog vrij spel heeft. De zeecontrescarpen zijn geheel “gedevaliseerd” [verkeren in een slechte staat]. De brug is helemaal weggespoeld. De rijshoofden zijn ernstig beschadigd door ijsgang in de

¹⁷⁶ Pieter de Gomme was inmiddels vanwege malversaties als commies te Lillo ontslagen (Leune, Repertorium Lillo-Liefkenshoek).

afgelopen winter. Alles is buiten onderhoud en handhaving. Verdere schade moet worden voorkomen, mede gelet op de herdijking van de polder van Namen (fol. 144).

- Het magazijn verkeert in een slechte staat. De 8 tot 9 ton buspoeder is bedorven. Er zijn vrijwel geen bruikbare affuiten (fol. 144 v).
- De garnizoen bestaat uit de compagnie van Bronckhorst. Deze is in de wapenen gekomen en bestaat uit:
 - Kapitein Bronckhorst, present.
 - Luitenant Schaetsbergen, present.
 - Vaandrig Goeree, present.
 - 38 musketiers.
 - 18 piekeniers.
 - Er is nog geen kanonnier (fol. 144 v).
- Op 19 maart vonden conform resoluties van de Raad van State van 7 en 29 maart jl. de openbare bestedingen plaats van de herbedijkingen, nadat hiervoor biljetten waren verspreid in Brabant, Zeeland en Vlaanderen. Dijkgraaf De Waeyer heeft de rijen van de nieuwe dijken ten westen en zuidwesten van het fort gekoppeld aan de contrescarpen en met bakens afgestoken. Er was voor de bestedingen een grote belangstelling uit Vlaanderen, Brabant, Holland en Zeeland (fol. 145).
- Nabij de polder en het fort zijn geen [geschikte] aarde zoden ofwel kloetelingen beschikbaar die met schuiten te vervoeren zijn, zodat die gehaald moeten worden van afgelegene schorren over de Honte, te vervoeren met grote zeilschepen (fol. 145 v).
- De eerste besteding omvat [allereerst] aardewerken voor de som van fl. 14.156 en 7 stuivers (fol. 146).
- De aannemer is verplicht het werk te bekrammen en dient zelf voor stro te zorgen, hetgeen ca. fl. 1500 zal kosten (fol. 146 v).
- De gronden dienen te worden “bevloerd” met vletzoden met daarop een “rijgsgebermte”. Voor het transport zullen ca. 80 vletschepen moeten worden ingezet, elk met 1,5 schaft aarde, zoveel mogelijk te halen uit de schorren van Krabbendijke, Batz [Bath] en Hoogerwerf, dit alles voor de vermoedelijke prijs van fl. 6000 (fol. 146 v).
- De kosten van het rijshout zullen vermoedelijk fl. 3500 bedragen (fol. 147).
- De arbeiders die ingezet worden bij het vletten en de rijswerken zullen verdeeld worden in ploegen van elk 55 of 60 man. Zij verdienen elk 5 schellingen ofwel 32 stuivers per dag en zullen elke 14 dagen betaald worden. Voor de eerste besteding zal hiermee een bedrag zijn gemoeid van fl. 1200 (fol. 147).
- Voor de leverantie van verdere materialen die nodig zullen zijn wordt een bedrag voorzien van fl. 1500.
- De totale kosten van de eerste besteding bedragen dan fl. 27.856 en 7 stuivers (fol. 147).
- De andere dag is bij ons gekomen de heer Van Hoogendorp, gecommitteerde van de Raad- en de Rekenkamer van zijne hoogheid [prins Willem III].¹⁷⁷ Hij kwam vanwege de aanbesteding van de Nieuwe Grouw, alias Melopolder.¹⁷⁸ Hij meldt een protest van pachters van de geïnuundeerde landen die in Rotterdam wonen en die stellen niet behoorlijk over de besteding van de herdijkingen ingelicht te zijn (fol. 147 v e.v.).
- Het opperbewind en de superieure directie van de herbedijking van de polder van Namen worden toevertrouwd aan de dijkgraaf Iman de Waeyer met een traktement van ... (niet ingevuld) (fol. 149 v).¹⁷⁹
- Tot gecommitteerden [directie] van de herbedijking zijn (door de Raad van State op 2-5-1684) benoemd: Johan van Weerden, heer van Blocklandt, ingelände van de polder, met een traktement van fl. 315. Voorts: Johan van Bronckhorst, commandeur van het fort St. Anna, eveneens met een traktement van fl. 315. Jacob Gallieris, burgemeester van Hulst, die ook het boekhouderschap zal vervullen, zal fl. 500 ontvangen. De assistent van de dijkgraaf [De Waeyer], Jan de Bock, krijgt een traktement van fl. 600. Tot gezworenen worden benoemd Michiel [Henricuszn.] Schuijt en Pieter Servaes ieder tegen een traktement van fl. 300.¹⁸⁰ Tot penningmeester wordt benoemd Johan Voshol die zorg zal dragen voor de administratie tegen een traktement van fl. 600. De dijkgraaf en de gecommitteerden krijgen de

¹⁷⁷ Zie voor de belangen van het Huis van Oranje in het Hulsterambacht o.m.: GA Hulst, arch. Hulsterambacht, inv. 481-490.

¹⁷⁸ In de periode 1683-1689 waren er geschillen over de eigendomsverhoudingen in de Melopolder (Van Hoof, Schreuder en Slot, p. 484).

¹⁷⁹ De Raad van State besloot op 2-5-1684 hem een recognitie ofwel traktement toe te kennen van fl. 1800 eens, ofwel in totaal. Uiteindelijk ontving hij een beloning van fl. 2000. Na de herbedijking werd De Waeyer (tot zijn overlijden op 24-5-1701) de “vaste” dijkgraaf van de polder; hiervoor kreeg hij een traktement van fl. 200 per jaar (RvS, Verbaal Dijkage 1683-1684, daarin het Verbaal van Marinus van Crommon d.d. 29-11-1684, fol. 13) (zie bijlage 34).

¹⁸⁰ Beide inwoners van de polder van Namen waren rooms-katholiek (GA Hulst, DTBL Hulst nr. 20 E).

bevoegdheid om zoveel “mindere” bedienden, schrijvers, toezinders en werklieden te benoemen die tegen de minste kosten nodig zijn voor de dijkage. De dijkgraaf dient ten overstaan van de Raad van State een eed van getrouwheid af te leggen. De gecommiteerden, de gezworenen en de penningmeester leggen een eed van getrouwheid af in handen van de dijkgraaf. De genoemden houden hun domicilie in het fort St. Anna.¹⁸¹ Voor eten en drinken krijgen zij elk een vergoeding van maximaal zes schellingen per dag, dagelijks door de boekhouder te administreren (fol. 149 v t/m 151).¹⁸² [NB: al deze beslissingen werden genomen door de Raad van State zonder betrokkenheid van de ambachtsheer van de polder van Namen].

Verbaal najaar 1684, inv. 1583

- De inspecteurs arriveerden op 18 september.
- Vanuit het fort liepen zij via de nieuwe dijk naar het dorp Namen. De dijk dient nog bemat te worden tegen de vloed (fol. 102 v) en 103).
- De grachten van het fort dienen nog uitgediept te worden en de contrescarpen zijn nog niet volledig gerepareerd. Het wachten was op de bedijking van de polder die pas op 24 juni aanbesteed werd. (fol. 103). De genoemde werkzaamheden bleken te zijn aangenomen door een onbekwame aannemer: Jan Duijst van Oost die had ingeschreven voor fl. 22 per strekkende roede; de andere inschrijvers berekendende bedragen variërend van fl. 29 tot fl. 54. “Schuijers”, zoetelaars en leveranciers van materialen eisten van de aannemer zekerstelling van betaling, hetgeen deze naliet. Hierdoor trad vertraging op. De aannemer bleek de kosten te laag te hebben ingeschat c.q. het werk voor een te laag bedrag te hebben aangenomen (fol. 103 v).
- Het duurde lang voordat een watermolen kon worden verkregen om het slik uit de grachten droog te malen (fol. 104).
- Toen de gracht eenmaal droog was zag de aannemer geen kans om arbeiders (“schaftwerckers en daghgeders”) aan het werk te krijgen (fol. 104 en 104 v).
- Inmiddels zijn de contrescarpen door het opgediepte slik uit de grachten zodanig opgehoogd en verbreed dat het grootste gevaar is geweken. Er is een begin gemaakt met het glooiend planeren van de afgedreven aarde oostwaarts van de sluis. Daarna kan bekramming plaatsvinden (fol. 104 v).
- Melding wordt gemaakt over onenigheid met de ingelanden van de polder over het meebetalen aan de reparaties aan het fort. De kosten worden nu gedragen door de Generaliteit en door twee oude ingelanden, de een met 63 gemeten en de ander met 28 gemeten. De kosten van de aanbestede 250 roeden bedragen fl. 5500 (fol. 105).
- De directeuren van de dijkage hebben conform een besluit van de Raad van State van de ontvanger-generaal Van Ellemeet fl. 9000 ontvangen als aanvulling op de “genegotieerde” fl. 70.000.¹⁸³ Van de heer Van Weerden werd fl. 4000 ontvangen (fl. 70 per gemet). Joos Betinck heeft zijn bijdrage voldaan door de leverantie van rijshout (fol. 105 v).
- De kosten van de dijkage zullen zeker fl. 100.000 bedragen, uitgezonderd het bematten en het opmaken van de binnen Molendijk. Gerekend over 1400 gemeten schotbaar land en rekening houdend met tiendrechten komen de kosten per gemet dan op fl. 72. Aan de Raad van State wordt verzocht aan de penningmeester van de dijkage nog fl. 30.000 te betalen (fol. 106). De eindrekening van de dijkage dient nu spoedig te worden opgemaakt. Het college van directeuren van de dijkage behoort (naar de mening van de inspecteurs) niet langer in dienst en ten laste van de polder te komen. Dit college bestaat uit de dijkgraaf, twee gecommiteerden [van de ingelanden], drie gezworenen, een boekhouder en een penningmeester (fol. 106 v).
- De rekening van de dijkage dient in Den Haag te worden gepresenteerd door de dijkgraaf De Waaier, de boekhouder Gallieris en de penningmeester Jan Voshol ten overstaan van twee commissarissen uit het midden van de Raad van State en twee uit de Rekenkamer [van de Generaliteit], hoe eerder hoe beter (fol. 107).
- Er dient een bestek te worden opgesteld voor het publiekelijk aanbesteden van het onderhoud van de zeewerken en van de rijs-, paal- en kramwerken. Er is veel achterstallig onderhoud. De zeecontrescarpen zijn al twee jaar niet onderhouden en door het ijs van de afgelopen harde winter langs de rijshoofden en bermen zeer beschadigd. De barakken en verdere landsgebouwen in het fort zijn gedevalueerd en vervallen. In de wallen zitten veel bressen door het zeewater. De binnencontrescarp

¹⁸¹ Dat is opmerkelijk gelet op de staat waarin het fort toen verkeerde. De schade aan de landslogementen, veroorzaakt door de ramp van 26-1-1682, was nog nauwelijks hersteld.

¹⁸² De dagvergoeding voor eten en drinken ofwel kostgeld is in de resolutie van de Raad van State inzake hun benoeming omschreven als fl. 1 en 10 stuivers per dag.

¹⁸³ Fl. 70.000 was de oorspronkelijke (veel te lage) raming van de kosten van de herbedijking van de polder van Namen (RvS, inv. 105, resolutie van 29-3-1684).

[bedoeld zal zijn: de buitenwal aan de landzijde] is op één plaats doorgebroken. Daarentegen zijn de borstweringen en de batterijen bovenop de wallen in goede orde (fol. 107 v). Voor de aanbesteding zijn biljetten verspreid in de naburige plaatsen. Deze zal plaatsvinden op 6 oktober (fol. 108).

- Dijkgraaf ingenieur De Waeyer heeft aan de Raad van State op 9 augustus jl. geschreven over de kaveling in de herdijkte polder van Namen. Zijn voorstellen zijn door de Raad van State op 15 aug. geaccordeerd. De polder zal worden verdeeld in kavels van 60 gemeten (iets meer of minder naar gelang de opgewassen sloten) (fol. 108 v).
- Er dient voor gezorgd te worden dat bij provisie in de aanstaande winter alle huizen en keten in de polder bewoond zullen worden door de overgebleven landlieden [boeren] en werkbazen, zodat goed op deze gebouwen gepast kan worden totdat definitief in maart aanstaande over de eerstvolgende verpachtingen zal zijn beslist (fol. 109).
- De predikant van de polder van Namen, Henricus Voshol, heeft op 23 aug. jl. kenbaar gemaakt aan de Raad van State dat door de inundatie van 1682 de kerk en de toren ernstig zijn beschadigd, ook van binnen aan de vloer, de zitplaatsen, de muren, de pilaren en de ruiten. De inspecteurs bevestigen de desolate toestand. Zij stellen vast dat de inwoners van het dorp bezig zijn om hun huizen weer bewoonbaar te maken. Bij provisie wordt toegestaan om een begin met de reparaties te maken, maar dit mag niet meer kosten dan fl. 250 of maximaal fl. 300, in afwachting van een definitief besluit van de Raad van State (fol. 110).¹⁸⁴
- Dijkgraaf De Waeyer heeft bij het begin van de herbedijking aan de Raad van State kenbaar gemaakt dat hij van Andries Crombeen in de polder van Namen ca. 31 gemeten land heeft gekocht. Dit perceel grenst aan een perceel van ca. 28 gemeten dat eigendom is van mede-bedijker Joos Betinck. Het probleem is nu dat de omvang van het perceel niet voldoet aan de (nieuwe) norm van tenminste 60 gemeten per kavel. Als de kavel van Betinck echter wordt meegerekend wordt wel aan de nieuwe norm voldaan, zodat de inspecteurs de Raad van State adviseren om [met terugwerkende kracht] met de aankoop door De Waeyer in te stemmen (fol. 111).
- Philips Gortebek is dit seizoen pachter van de imposten en consumpties betreffende het fort St. Anna. Hij heeft erover geklaagd dat de aannemers en werklieden tijdens het verdiepen van de grachten en het herstellen van de contrescarpen bier hebben gedronken zonder hiervoor accijns te betalen. Hij verzoekt te bevorderen dat de betrokkenen dit alsnog doen of anders zijn pachtsom te verlagen. De inspecteurs stellen vast dat aan de pachter bij het begin van de dijkage is medegedeeld dat de betrokkenen bij de dijkage binnen het fort vrijgesteld zouden zijn van het betalen van alle “impositie” [gemene middelen van consumptie] totdat de doorgebroken contrescarp zou zijn gerepareerd. Aan de pachter wordt derhalve het recht ontzegd alsnog accijns in rekening te brengen. Dit standpunt wordt door de Raad van State overgenomen (fol. 112 en 112 v).
- Adriaen Stoffel Huijbe, Cornelis de Jonge en Matthijs Pieters, aannemers van de eerste en tweede besteding van de nieuwe dijk van de contrescarp westwaarts, Pieter Maertens, aannemer van de derde besteding daaraanvolgend en Cornelis Fierens, aannemer van de vierde besteding, hebben ieder kenbaar gemaakt dat zij zijn benadeeld door het inzakken van aarde bij belendende delen van de dijk. De inspecteurs achten een vergoeding van de schade redelijk (fol. 113).
- Het magazijn van het fort verkeert in een sobere staat.
- Het garnizoen bestaat uit de compagnie van commandeur [Van] Bronckhorst. De samenstelling is als volgt:
 - Kapitein Bronckhorst, present.
 - Luitenant Schaetsbergen, present.
 - Vaandrig [Cornelis] Goeree, present.
 - 38 musketiers.
 - 17 piekeniers (fol. 113).
- Nadat de besteding van de wintermatten op 19 september was voltooid zijn de inspecteurs ‘s middags met het jacht weggezeild en ‘s avonds nabij Doel op de Schelde ten anker gegaan (fol. 113 v).

Verbaal voorjaar 1685, inv. 1582

- De inspecteurs arriveerden op 5 april (fol. 150).
- Het onderhoudswerk is nog niet voltooid. Commies Clouck excuseert zich hiervoor, wijzend op de langdurige vorst van de afgelopen winter (fol. 150).

¹⁸⁴ Op 22-1-1685 besloot de Raad van State dat een nader onderzoek naar de financiële situatie van de kerk diende te worden ingesteld.

- Het garnizoen bestaat uit de compagnie van commandeur Bronckhorst [geen aantallen vermeld] (fol. 150 v).¹⁸⁵
- Er is dringend behoefte aan een nieuwe brug; de oude is in 1682 weggeslagen. Het fort is nu toegankelijk via een “opgeslagen” brug die door de commandeur is bekostigd en die niet lang stand meer kan houden (fol. 150 v).
- Veel palissaden zijn weggedreven en de doornenhaag is volkomen dood (fol. 151).
- Een vijfde deel van de gracht ligt droog, waardoor men het fort in en uit kan lopen. Andere delen van de gracht moeten uitgediept worden. De vrijkomende aarde moet gebruikt worden om de contrescarp te verhogen en te repareren (fol. 151 v).
- De zeecontrescarp ten noorden tussen de zeedijk en de noordoostpunt ligt veel lager en is onvolmaakter dan aan de andere zijde. De vorig jaar uitgedolven aarde heeft geen stand kunnen houden. Reparatie zal naar schatting niet meer dan fl. 200 kosten (fol. 152).
- Penningmeester [van de dijkage] Johan Voshol presenteert de rekening van het repareren van de zeecontrescarp met het uitruimen en verdiepen van de gracht in het jaar 1684, hetgeen was aanbesteed bij Jan Duijst [van Oost] en Joos la Pere. Het werk vorderde zo traag dat de dijkgraaf en de gezworenen van de aangelegen polders gedwongen waren om het werk bij de hand te laten nemen door schaftwerkers en daggelders. Zo doende is de gracht langs de zijde van de zee [toch] op de vereiste breedte en diepte gebracht. Met de vrijkomende aarde is de tegenliggende contrescarp gerepareerd, uitgezonderd een deel aan de noordzijde (fol. 152 v). De kosten zijn als volgt:
 - Schaftwerkers in tien bestedingen fl. 5933 en 6 stuivers.
 - Daggelders fl. 4062 en 8,5 stuivers.
 - Leverantie van materialen fl. 1036 en 10,5 stuivers.
 - Kosten van het toezicht door de dijkgraaf, gezworenen, de penningmeester en boekhouder ...[niet ingevuld].
 - Totale kosten uitgezonderd het toezicht fl. 11.032 en 5 stuivers. Door ontvanger Van Erckel is reeds fl. 4000 betaald. De inspecteurs verzoeken de Raad van State om het restant snel te betalen. De arbeiders dringen aan op betaling van hun loon (fol. 153 en 153 v).
- Bij resolutie van 4 december 1684 zijn de inspecteurs gemachtigd om op een door de inspecteurs vast te stellen dag de rekening op te maken van het geschot in de herdijkte polder van Namen ten bedrage van een pond Vlaams [fl. 6] per gemet. Ten overstaan van de inspecteurs zullen door de rentmeester [Alexander] Van Kervel de [op 2 en 3 november 1684] nog onverkochte en onverpachte landerijen in die polder worden verkocht resp. verpacht conform een resolutie van de Raad van State d.d. 5-2-1685. Dit gebeurde op vrijdag 6 en zaterdag 7 april binnen het dorp Namen (fol. 154 en 154 v).
- De opbrengst van het geschot over 1273 gemeten en 234 roeden bedraagt fl. 7643 en 9 stuivers. Daar stonden uitgaven ad fl. 13.481 en 1 stuiver tegenover. Het negatieve slado bedraagt dus fl. 5837 en 12 stuivers (fol. 155).
- Naar een oude gewoonte presenteren de dijkgraaf en de gezworenen een raming van de polderlasten voor het aanstaande hele jaar tot 1 maart 1686, waaronder nog diverse kosten voortvloeiende uit reparaties van de dijken na de ramp van 1682. De schatting is fl. 16731 en 12 stuivers. Dit brengt een geschot met zich van fl. 12 per gemet, de helft contant te voldoen en de andere helft op 1-10-1685. De penningmeester krijgt opdracht om het geschot “promptelijk” in te vorderen (fol. 156).
- Ter verklaring van de genoemde raming wijst de dijkgraaf onder meer op de noodzaak om de dijken langs de Schelde (ook langs de Speelmanspolder) te verhogen.
- Geschat wordt dat het geschot in de toekomst ca. 7 tot 8,5 gulden per gemet zal bedragen (fol. 157).
- De heer [Johan] Van Weerden (gelande met 70 gemeten) protesteert tegen het opgelegde geschot van fl. 12 en stelt dat de gepresenteerde raming ad fl. 16731 en 12 stuivers verminderd dient te worden met fl. 3000, verwijzend naar de bedijkingscondities van 17-1-1684.¹⁸⁶ Voor dit bedrag werd de ambachtsheerlijkheid van Namen aangeslagen en bezwaard. Voorts zou fl. 8000 ten laste komen van de Kruispolder. De schatting dient dan volgens Van Weerden verlaagd te worden met in totaal fl. 11000 waardoor naar zijn mening het geschot niet meer zou bedragen dan 15 schellingen per gemet (fol. 157 v). Van Weerden maakt kenbaar het geschot van fl. 12 niet te zullen betalen. De kwestie wordt voorgelegd aan de Raad van State.¹⁸⁷
- Wat de verkoop van nog onverkochte percelen betreft: Joos Betinck kocht reeds 27 gemeten en 210 roeden, hetgeen wordt verrekend met door hem geleverd rijshout. Hij kocht naastgelegen percelen in wijk 3 erbij, te weten nr. 12 (9 gemeten en 200 roeden) en nr. 24 (1 gemet en 265 roeden). Hij betaalde

¹⁸⁵ De inspecteurs deponeerden de monsterrol van deze compagnie met hun verbaal bij de Raad van State. Deze bijlage ging verloren.

¹⁸⁶ RvS, resolutie 17-1-1684, inv. 105.

¹⁸⁷ Waarschijnlijk heeft Van Weerden uiteindelijk toch betaald.

er 15 pond Vlaams per gemet voor (fol. 159). Voorts zijn alsnog, verdeeld over 15 partijen, 238 gemeten en 6 roeden verpacht aan “goede” pachters tegen een prijs van gemiddeld fl. 13 en 18 stuivers per gemet (fol. 159 v).

- Blijven nog onverpacht: in wijk 2 nr. 3 ten zuidwesten van het dorp 78 gemeten en 203 roeden incl. een vervallen huis, ooit eigendom van Van Gelre en Brandwijck. Voorts onverpacht aan het oosteinde van het fort nr. 10 (42 gemeten en 26 roeden), nr. 11 (21 gemeten en 186 roeden), nr. 14 (12 gemeten en 121 roeden) en nr. 15 (26 gemeten en 31 roeden), samen 102 gemeten en 64 roeden. Er werd niet meer dan fl. 7 per gemet voor geboden. De pacht is daarom aangehouden. Voorts is aangehouden de verpachting in de ring van het dorp van perceel nr. 1, zijnde het stoofhof [de meestoof] met 3 gemeten en voorts van nr. 4, zijnde oude cijnsgronden (fol. 160).
- De inspecteurs rapporteren aan de Raad van State dat er verscheidene personen (waaronder “goede” arbeiders) waren die nog geld tegoed hebben wegens werkzaamheden aan de herbedijking en die zich bereid toonden om land te pachten in ruil voor het afzien van honorering (fol. 160 v).
- Henricus Voshol, predikant in het dorp Namen, heeft rondom zijn huis na de ramp in 1682 een aarden dam laten aanleggen om het tegen de zee te beschermen.¹⁸⁸ Deze dam is gedurende de inundatie verhoogd en verzaaid en met stromatten bekramd. Hierdoor werd het huis gespaard. Nu de polder is herbedijkt is de dam gesloopt. De kosten van de dam bedroegen fl. 242 en 13 stuivers.¹⁸⁹ Hij verwijst naar de bedijkingscondities van 17-1-1684, artikel 6, waarin is bepaald dat, “op ’t subject van de tienden” [in het Verbaal betreffende de dijkage van de polder wordt dit omschreven als “ten respecte van de tienden”] de reparatie en het onderhoud van de kerk en de toren alsmede van het predikantshuis in de polder van Namen voor altijd tot last van deze polder zouden blijven (fol. 162). De inspecteurs menen dat de predikant grote ijver heeft getoond om zijn huis te redden. De kwestie wordt voorgelegd aan de Raad van State.
- De gemene ingezetenen van de polder van Namen verzoeken herstel van een zekere komme [een spuikom] aan de zuidzijde van het dorp, dienende tot het openhouden van de haven ofwel vaart, hetgeen vanouds werd bekostigd door de polder [het polderbestuur]. Deze komme verkeert sinds de herbedijking in een vervallen staat waardoor de vaart versmald en onbruikbaar dreigt te worden. De kwestie wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 162 v en 163).
- Op de terugreis naar Rotterdam is (onder Duiveland op de vlakte van Wijtaers) aan de kapitein van het jacht, Jan Cornet, fl. 2215 en 2 stuivers betaald wegens zes maanden kostgeld en soldij voor hem en zijn bootsvolk in de periode 1 oktober 1684 tot 1 april 1685. Op 12 april keerden de inspecteurs terug in Rotterdam en ’s avonds in Den Haag. Het verbaal is bij de Raad van State gedeponereerd op 25 april en daar op 23 juli 1685 behandeld (fol. 163 v).

Verbaal najaar 1685, inv. 1583

- Na ’s morgens op 16 september in Hulst de [gereformeerde] kerkdienst te hebben bijgewoond zijn de inspecteurs door het land van het Hulsterambacht gereden naar het fort St. Anna waar zij tegen de avond arriveerden. Daar lag hun jacht ten anker (fol. 201).
- De inspecteurs worden aangesproken door vele arbeiders en leveranciers die klagen over en verzoeken om betaling van diensten, geleverd tijdens de herbedijking. De Waeyer en Voshol bevestigen dat het in totaal gaat om een bedrag van fl. 7032 en 5 stuivers en dat de betrokkenen hen er voortdurend op aanspreken. Sommige schuldeisers bedreigen hen (fol. 201 v, 202).
- De vroedvrouw Susanna de Clerck ontvangt zoals gebruikelijk fl. 35 voor een halfjaar werk. De inspecteurs wijzen haar verzoek af om in het vervolg “simpelijck” bij kwitantie te worden betaald (fol. 203).
- De commandeur toont de zeer desolate staat van de palissaden onder langs de grond van de bolwerken en courtines daar waar de grachten uitgediept zijn als ook ten westen waar de grachten nog uitgediept moeten worden (fol. 203).
- Hij wijst ook op de sobere staat van het bruggetje dat over de gracht “opgeslagen” is nadat de oude brug is weggespoeld. De bermen van de wallen dienen te worden geplaneerd en te worden ontdaan van de oude doornenstruiken en ander onkruid (fol. 203 v).

¹⁸⁸ De vrijstaande woning van de predikant lag oostelijk van de kerk van het dorp Namen op een perceel (met een boomgaard) ter grootte van 359 roeden, destijds omschreven als gelegen in de derde wijk van de polder, letter C, nr. 2 (zie o.m. Het verbaal van de dijkage van de polder van Namen 1683-1684; voorts de kaart van de polder van Namen naar de situatie omstreeks 1685, berustend in het archief van de Service Historique de l’armée de Terre (SHAT) te Vincennes (Fr.), 4.7.D 268 fol. 14 (zie bijlage 38).

¹⁸⁹ Een specificatie van dit bedrag is opgenomen in het Verbaal van de herbedijking van de polder van Namen in 1683-1684 (RvS, inv. 1856, ongef. fol.) (zie bijlage 33).

- In plaats van palissaden dient rondom het fort een nieuwe doornenhaag te worden geplant. Oude palissaden kunnen mogelijk verkocht worden aan bewoners van de polder (fol. 204).
- De commandeur verzoekt voorts om de nieuwe brug nog voor de a.s. winter aan te besteden (fol. 204 v).
- Het verdiepen van de resterende delen van de gracht (ca. een vijfde deel) dient aanbesteed te worden en met de vrijkomende aarde dient de landcontrescarp gerepareerd te worden (fol. 204 v).
- Schoolmeester en voorzanger van het fort Anthonij Koecke maakt kenbaar dat hij sinds de inundatie de functie van voorzanger van de kerk van Namen heeft vervuld, conform een opdracht van de Raad van State. Hij heeft hiervoor nog geen vergoeding ontvangen en wel kosten moeten maken om via de gaten in de polder naar het dorp te kunnen varen. Verwijzend naar het combinatietraktement van de predikant Voshol (die behalve de kerk van Namen ook de kerk van St. Anna bedient) verzoekt hij voor zijn voorzangersfunctie te Namen gehonoreerd te worden opdat hij met een grote familie van vrouw en kinderen “eerlijk door de werelt soude komen geraken” (fol. 205 en 205 v).¹⁹⁰ Dit wordt voorgelegd aan de Raad van State.
- De predikant Voshol verzoekt nogmaals om vergoeding van de kosten die hij maakte om zijn huis tegen het zeewater te beschermen (zie het vorige verbaal). Hij wijst er daarbij op dat het onderhoud van de kerk en van de predikantswoning in het dorp Namen bekostigd wordt uit de opbrengst van de tiendheffing in de polder (fol. 206).
- Conform een opdracht van de Raad van State d.d. 19 juni 1685 heeft ingenieur De Waeyer op 4 juli het verhogen van de verlaagde contrescarpen rondom het fort aanbesteed in vijf delen. De werkzaamheden zijn uitgevoerd en de kosten bedragen fl. 532 en 9 stuivers. Hiervoor wordt attestatie verleend (fol. 207).
- Commandeur Perceval heeft de tweede termijn van de door hem gekochte landen in de polder van Namen, tesamen fl. 5238, nog niet betaald.¹⁹¹ Johan Voshol, penningmeester van de dijkage, is thans geheel “ontbloot” van geld om arbeiders te betalen; deze komen hem dagelijks lastigvallen (fol. 208). Hij wacht nog op betaling door de Generaliteit van het negatieve saldo van de dijkagerekening over het jaar 1684.
- Over de 916 gemeten die eigendom zijn van het land heeft de ontvanger-generaal de helft van het verschuldigde geschot, zijnde fl. 5496, betaald. Voshol verzoekt de Raad van State via de inspecteurs om de andere helft, te voldoen op 1-10-1685, zo spoedig mogelijk te betalen teneinde de wintermatten en andere werken te kunnen bekostigen (fol. 208 v en 209).
- Roelandt Clouck, aannemer van de onderhoudswerken in het fort, maakt kenbaar dat hij door het zeewater en de ijsgang excessieve kosten heeft moeten maken. Hij heeft 20 arbeiders aan het werk gehad en verzoekt opneming van het werk. Hij toont vervolgens een autorisatie van de Raad van State d.d. 24-10-1681 inzake het vernieuwen van het dek van de brug van het fort voor fl. 500. Hij had hiervoor hout gekocht van een koopman in Antwerpen en was door deze diverse malen gemaand om dit hout te komen afhalen. Dit kon door de ramp van 26-1-1682 niet meer gebeuren. Clouck verzoekt nu om het bestelde hout alsnog te mogen gebruiken om het dek van de brug te vernieuwen (de “stijlen” [pilaren] van de brug in de grond zijn nog bruikbaar). Beide verzoeken van Clouck worden voorgelegd aan de Raad van State (fol. 209 t/m 211).¹⁹²
- Het garnizoen bestaat uit de compagnie van commandeur Bronckhorst die voor de inspecteurs bewapend heeft geëxerceerd. De samenstelling is als volgt:¹⁹³
 - Kapitein Bronckhorst, present.
 - Luitenant Schaetsbergen, present.
 - Vaandrig [Cornelis] Goeree, absent.
 - ? [niet ingevuld] musketiers.
 - ? [niet ingevuld] piekeniers.
 - N.N., een constabel [waarsch. Romeijn Janse van Coetsvelt] onder de artilleriecompagnie van kapitein [Hendrik] Habenicht (fol. 211 v).

¹⁹⁰ Dit verzoek is opgenomen in het Verbaal van de herbedijking van de polder van Namen in 1683-1684 (RvS, inv. 1856, ongefol.) (zie bijlage 34).

¹⁹¹ Perceval kocht in november 1684 voor fl. 90 per gemet 174 gemeten en 200 roeden land (ofwel: fl. 15.714) in het oostelijk deel van de polder van Namen dat door verlaten eigendom was geworden van de Generaliteit (RvS, inv. 104, resoluties van 20-10-1684 en 4-12-1684).

¹⁹² Het verzoek betreffende de brug wordt door de Raad van State afgewezen; zie het volgende verbaal.

¹⁹³ De aantallen soldaten zijn vreemd genoeg niet genoteerd.

Verbaal voorjaar 1686, inv. 1584

- Vanuit Bergen op Zoom arriveerden de inspecteurs bij St. Anna 's nachts op [vrijdag] 15 maart (fol. 37 v).
- De polderrekening is door Johan Voshol nog niet gespecificeerd (volledig) opgemaakt. Hij zal deze overleggen als de inspecteurs Hulst bezoeken. Het aanbesteden van de brug van het fort en van andere werken heeft hem veel tijd gekost (fol. 38).
- Het uitdiepen van het resterende deel van de gracht van het fort over een lengte van ca. 50 roeden dient ten overstaan van gedeputeerden van de Raad van State aanbesteed te worden, evenals de verpachting van de tienden in de polder (fol. 38 v).
- De zeewerken, aangenomen door Roelandt Clouck in oktober 1684 voor een periode van zes achtereenvolgende jaren, zijn niet volgens het bestek gerepareerd. Er zijn defecten aan de palen bij het zuiderhoofd, aan rijshoofden en verdere "beharnassingen", aan dammen, het vellekanten en aan het matwerken (fol. 39).
- De wallen bevinden zich nog in dezelfde staat als na de ramp in 1682 is geconstateerd. Aannemer Clouck heeft daar vrijwel nog niets aan gedaan. De borstweringen op de wallen zijn slechts hier en daar met enige zoden aangezet. Wat de metsel- en timmerwerken betreft: er zijn enige reparaties gedaan aan de daken van de landsgebouwen, maar er mankeert nog veel aan. Zo moeten de loden en houten goten nog vernieuwd worden, evenals ramen [vensters], ruiten en deuren. Clouck wordt gemaand dit spoedig in orde te maken. Hoewel hij niet aan zijn verplichtingen heeft voldaan heeft hij voor zijn werk reeds fl. 2000 ontvangen. De inspecteurs menen dat een correctie geboden is indien Clouck blijft "maliverseren" [tekort blijft schieten] (fol. 39 t/m 40).¹⁹⁴
- Present bij het overbrengen van de polderrekening door penningmeester Johan Voshol zijn: Johan van Weerden (gelande met ca. 70 gemeten), dijkgraaf Iman de Waeyer (met 31 gemeten) en Joos Betinck (met ca. 40 gemeten). Absent zijn: de commandeur Perceval (met 174 gemeten) en Livinus van Vrijbergen (met 36 gemeten). Samen met de Raad van State [als representant van de Generaliteit] vormen zij de hoofdingelanden die het recht hebben om de polderrekening aan te horen en op te nemen. De opbrengst van het voorgaande geschot van fl. 12 per gemet is fl. 17317 en 17 stuivers. Daar staan uitgaven ten bedrage van fl. 21931 en 13 stuivers tegenover, inclusief het negatieve slot van de vorige rekening ad fl. 5837 en 12 stuivers. Het negatieve saldo bedraagt derhalve fl. 4613 en 16 stuivers (fol. 40 t/m 41).
- Het maken van de nieuwe brug van het fort is aanbesteed (met inschrijvers uit Hulst, Bergen op Zoom, Tholen e.d.) en is aangenomen door Cornelis van Putten en Lambrecht Wouters ten Rijckenborg voor fl. 1600, hetgeen door de Raad van State op 23-4-1686 is geaprobeerde (fol. 41 v).¹⁹⁵
- Op het verwijderen van de palissaden, het "verheelen" van de berm rondom het fort en het aanplanten van een dubbele doornenhaag over een lengte van 255 strekkende roeden tegen 8 schellingen per roede ofwel fl. 602 is door niemand ingeschreven (fol. 42).¹⁹⁶
- Verwijderde palissaden afkomstig van de berm van de wallen zijn aan de meest biedende verkocht voor fl. 478 en 10 stuivers (fol. 42).
- De inspecteurs informeerden naar de justitie [de rechtspleging] in de polder van Namen. Tot nu toe is deze geadministreerd op naam van Livinus van Vrijbergen als "gewezen heer" van Namen (fol. 42 v).¹⁹⁷
- Ze informeerden ook naar het inkomen van de molen staande op Duyvershoeck onder de jurisdictie van Namen. Zij ontboden de molenaar Jan van Belle. Deze verklaarde de molen te hebben gepacht van de vader van Livinus van Vrijbergen en de pacht aan laatstgenoemde te betalen.¹⁹⁸ De inspecteurs gaven hem schriftelijk opdracht om aan niemand iets voor de molen te betalen totdat de Raad van State hierover had beslist (fol. 43) [waarmee het recht van de ambachtsheer om de pacht van de molen te incasseren ter discussie werd gesteld].

¹⁹⁴ Op 23-4-1686 besliste de Raad van State dat Roeland Clouck nog zes weken de tijd kreeg om aan zijn verplichtingen als aannemer te voldoen op straffe van een arbitrale correctie (RvS, inv. 107).

¹⁹⁵ De Raad van State machtigde de inspecteurs op 5-1-1686 om de brug aan te besteden (RvS, inv. 107).

¹⁹⁶ Op 23-4-1686 kreeg Iman de Wayer opdracht van de Raad van State om op zoek te gaan naar aannemers en werd hij gemachtigd tot aanbesteding (RvS, inv. 107).

¹⁹⁷ In hun verslag d.d. 29-11-1684 betreffende hun bevindingen inzake de herbedijking van de polder van Namen in 1683-1684 maken de gedeputeerden van de Raad van State Johan van Banchem en Marinus van Crommon op de blz. 21 t/m 22 melding van een tekst betreffende de bepalingen betreffende de jurisdictie van de ambachtshoofden Namen zoals die aan hen is overhandigd door Levinus (Livinus) [Jacobus] van Vrijberghe (1659-1702) (RvS, Verbaal Dijkage Polder van Namen 1683-1684, inv. 1856) (bijlage 34).

¹⁹⁸ De vader van Levinus (Livinus) [Jacobus] van Vrijberghe (1659-1702) is Johan van Vrijberghe (1636-1678) (Romeijn, 2001, p. 304 en 307).

- De predikant Henricus Voshol verzoekt de Raad van State middelen beschikbaar te stellen om het kerkgebouw van Namen verder te repareren. De reeds beschikbaar gestelde fl. 300 zijn ontoereikend. Hij wijst o.m. op de kapotte preekstoel, de beschadigde muren, pilaren en daken. Op 29-1-1686 besloot de Raad van State dit verzoek in handen te stellen van de inspecteurs. Deze wijzen op de [oude] plicht van de tiendheffers in Vlaanderen om het kerkgebouw te onderhouden en zo nodig te repareren. Dit gebeurde bijv. in 1653 toen de polder van Namen was herdijkt. De toenmalige eigenaar van de tienden in de polder, het Capittel van Cortrijck, financierde toen het herstel van het kerkgebouw.¹⁹⁹ Tot de laatste inundatie (26-1-1682) betaalde dit Capittel jaarlijks 10 pond Vlaams voor het onderhoud. Dit Capittel betaalt ook mee aan het onderhoud van de kerk van de stad Hulst en aan de kerken in het Hulsterambacht.²⁰⁰ De inspecteurs stellen vast dat de inkomsten van de kerk van Namen alleen bestaan uit het overluiden [het luiden van de klok bij begrafenissen] en het begraven van de doden. De kwestie wordt verder zonder advies teruggekoppeld naar de Raad van State (fol. 43 t/m 45 v). Deze besliste op 23-4-1686 dat in het vervolg aan de predikant in de polder van Namen jaarlijks een toelage van fl. 60 wordt toegekend voor het onderhoud van de kerk aldaar, te betalen door de rentmeester Kervel.²⁰¹
- Het garnizoen bestaat uit de compagnie van commandeur Bronckhorst die voor de inspecteurs bewapend heeft geëxerceerd. De samenstelling is als volgt:
 - Kapitein Bronckhorst, absent.
 - Luitenant Schaetsbergen, present.
 - Vaandrig [Cornelis] Goeree, present.
 - 27 musketiers.
 - 12 piekeniers.
 - Kanonnier Romeijn [Jansse] onder de compagnie van kapitein [Hendrik] Habenicht (fol. 46).
- Zondag 17 maart in St. Anna vertrokken en in de namiddag aangekomen in het Hellegat tussen het veer van Stoppeldijk en Zaamslag (fol. 46).

Verbaal najaar 1686, inv. 1585

- Vanuit Hulst reden de inspecteurs naar St. Anna (fol. 171).
- De bressen in de wallen zijn nog niet allemaal gerepareerd vanwege extraordinaire regenval gedurende enkele weken (fol. 171).
- Omdat de aanwezigheid van de inspecteurs bij de verpachtingen in Lillo prioriteit had, werd het visiteren van St. Anna afgebroken en op 26 september hervat (fol. 171 v).
- De onderhoudswerken zijn in het algemeen goed uitgevoerd. De wintermatten tegen de zeecontrescarpen zijn nog niet in orde (fol. 171 v).
- Het garnizoen bestaat uit de compagnie van commandeur Bronckhorst die voor de inspecteurs bewapend heeft geëxerceerd. De samenstelling is als volgt:
 - Kapitein Bronckhorst, present.
 - Luitenant Schaetsbergen, present.
 - Vaandrig [Cornelis] Goeree, present.
 - 27 musketiers.
 - 12 piekeniers.
 - Kanonnier Romeijn Jansse (fol. 172 v).
- De aannemer van de nieuwe brug, Cornelis van Putten, heeft recht op betaling van de aanneemsom ad fl. 1600 (fol. 173 v).
- Vroedvrouw Susanna de Clerck ontvangt weer fl. 35 (fol. 173 v).
- De commandeur verzoekt om nieuwe affuiten voor de kanonnen (fol. 174).
- De pomp op het plein dient gerepareerd te worden, hetgeen niet in het onderhoudsbestek staat van commies Clouck. De pomp is voor de inwoners belangrijk bij gebrek aan zoet water en in tijden van brand. De commandeur schat de kosten op fl. 150 (fol. 174 v).
- De rentmeester Van Kervel is op 14 aug jl. gemachtigd om een grote hoeveelheid met ijzer beslagen hout te verkopen dat is aangetroffen onder de dijk bij het dorp Namen. Van ingenieur De Waeyer vernamen de inspecteurs dat het hout afkomstig is van de as van de meestoof die bij het dorp Namen stond. Er liggen nog 5 à 6 balken en andere delen van de meestoof op de dijk bij de ingang van het dorp. Voorts is onder de dijk ten oosten van het dorp hout aangetroffen van de gewezen hofstede van de heer Van Hofwegen. Sommige bewoners menen recht te hebben op vindingsloon. Al dit hout is

¹⁹⁹ Het Capittel van Cortrijck was in maart 1686 geen eigenaar meer van de tienden (ofwel: tiendheffer) in de polder van Namen. Daaraan was in 1684 een einde gekomen, toen de Generaliteit de souvereiniteit over de polder verwierf (zie het volgende verbaal).

²⁰⁰ GA Hulst, arch. Hulsterambacht, inv. 217-218.

²⁰¹ RvS, inv. 107, resolutie 23-4-1686.

publiekelijk verkocht, verdeeld in drie partijen. De eerste partij bracht fl. 9 op en is verkocht aan meester Smit. De tweede partij is voor fl. 19 verkocht aan commandeur Bronckhorst. De derde partij is voor fl. 21 verkocht aan [de timmerman] Hendrick Floris [Floor], inwoner van de polder van Namen. De inspecteurs verzoeken de Raad van State om een beslissing te nemen over de verkoop van de balans [bascule] met gewichten die afkomstig is uit de meestroof en die in bewaring wordt gehouden door Michiel Schuijt, burgemeester van Namen (fol. 175 t/m 177).

- Op de contrescarp ten oosten van het fort zijn twee stukken hout aangetroffen en ten noorden een “gepalasadeert” klinket van de oude afgespoelde barrière. Voorts twee sloven van die barrière, de ene op de bedekte weg, de andere op de zeedijk bij Marlemont. Voorts de kap van de oude brug bij het corps du garde voor de poort. Voorts aan de kant van de wal een “wip gebind” van de oude brug en andere stukken hout. Al dit hout zal met de beschadigde palissaden ten dienste van het land verkocht kunnen worden (fol. 177).
- De predikant Henricus Voshol verzoekt wederom om vergoeding van de kosten ter conservering van zijn huis na de ramp in 1682. Hem is door de Raad van State bericht dat hij hierom nog eens kon verzoeken indien het “different” [geschil] hierover met de heerlijkheid van Namen zou zijn beslecht. Vervolgens wordt verwezen naar art. 6 van de condities waarop de polder in 1684 is herdijkt, bepalend dat indien de polder sinds de laatste inundatie niet binnen twee jaar is bedijkt, krachtens het originele octrooi het eigendom in het geheel (met inbegrip van de tienden) aan de staat zal zijn vervallen. De bedijkers kunnen hun landen dan cijnsvrij bedijken. Wie 10 gemeten heeft zal voor 11 gemeten betalen. Als ze na de herbedijking (de “beversching”) van de tienden zijn bevrijd behoeft het geschot over het elfde gemet niet meer betaald te worden. Daar staat tegenover dat tot last van de polder voor altijd zal blijven de reparatie en het onderhoud van de kerk en de toren alsmede van het huis van de predikant. Gelet op dit alles en verwijzend naar de nieuwe positie van de staat in de polder van Namen (met het bezit van 915 gemeten grond) verzoeken de inspecteurs de Raad van State om de door Voshol gevraagde vergoeding van fl. 242,65 te betalen. Dank zij zijn zorgen is zijn woning voor een totale ruïne gespaard gebleven en ook andere huizen in de polder zouden anders omver zijn gespoeld. De betaling zou ten laste dienen te worden gebracht van de eerstvolgende dijkagerekening (fol. 178 en 179 v) [Een beslissing van de Raad van State blijft uit].
- De door Cornelis van Putten c.s. aangenomen verdieping van de grachten en de [annexe] verhoging van de zeecontrescarp zullen binnen drie weken gereed zijn (fol. 179 v en 180).

Verbaal voorjaar 1687, inv. 1584

- Op 4-12-1684 is door de Raad van State bepaald dat in het vervolg elk jaar de dijkagerekening van de polder van Namen beschikbaar moet zijn op de dag van de verpachting van de gemene landsmiddelen in het Hulsterambacht in het voorjaar te Hulst. De laatste rekening is aan de inspecteurs getoond tijdens hun visitatie van Bergen op Zoom. De mede-hoofdingelanden is verzocht om dit keer op 5 april te compareren in het fort St. Anna, als de verpachting achter de rug is. De staat is belanghebbend voor 922 gemeten ofwel 461 morgen land (fol. 171 en 171 v).²⁰²
- De inspecteurs arriveerden op 5 april in St. Anna vanuit Sas van Gent, begroet door commandeur Perceval (in zijn hoedanigheid als mede-hoofdingelande van de polder), commandeur Bronckhorst en de dijkgraaf [De Waeyer] (fol. 171v).
- De onderhoudswerken, aangenomen door de commies Clouck, bevinden zich binnen en buiten in een redelijke staat (fol. 172). Er zijn nog enige defecten die binnen vier weken gerepareerd dienen te worden. Deze zijn vooral ontstaan door de stormen van de afgelopen dagen (fol. 172 v).
- In het magazijn zijn maar weinig voorraden aangetroffen. In de kruittoren ligt geen bekwaam pulver (fol.173).
- Op de wallen is het kanon gemonteerd op een affuit (fol. 173).
- De aannemers van het uitruimen en verdiepen van de gracht ten westen van het fort en van het verzwaren van de zeecontrescarp, Cornelis van Putten c.s., krijgen attestatie voor hun werk over een lengte van 72,5 voeten tegen fl. 39 per strekkende roede, totaal fl. 2824 en 5 stuivers (fol. 173 v).

²⁰² De (gebruikelijke) Rijnlandse landmaat “morgen” stond destijds voor 8515, 79 vierkante meter (ofwel 600 vierkante Rijnlandse roeden van elk 3,767 strekkende meter). Een Rijnlands gemet stond gelijk aan 0,43 hectare (4300 vierkante meter). Het is niet geheel zeker (hoewel waarschijnlijk) dat de Rijnlandse landmaten zijn gehanteerd. Deze maten werden gewoonlijk door de Staten-Generaal gehanteerd en zeker is dat ze werden gebruikt in de bestekken van de herbedijking van de polder van Namen in 1683-1684 (RvS, inv. 1856, Verbaal van Frans Cuper van Holthuysen d.d. 26-7-1683). In Oost-Staats-Vlaanderen (en in het Land van Waas) werden destijds gewoonlijk de Gentse landmaten gehanteerd. Een Gents gemet stond voor 0,45 hectare en een Gentse roede voor 3,85 strekkende meter.

- Die aannemers klagen erover dat zij aarde tekort kwamen en die tegen hoge kosten hadden moeten halen vanuit de slikken en vanuit de polder. Ze verzoeken om vergoeding van 200 schafften à 5 schellingen per schaft. Dit verzoek wordt doorgeleid naar de Raad van State (fol. 174).
- De afgespoelde palissaden en ander aangespoeld hout dienen alsnog publiekelijk verkocht te worden, evenals de balans met gewichten uit de meestoof. Met de opbrengst dient aan de bermen van de wal een dubbele doornenhaag geplant te worden, verwijzend naar resoluties van de Raad van State van 23-4-1686 en 7-1-1687 (fol. 176 en 176 v).
- De commandeur van het fort wordt geautoriseerd om de pomp op het plein te laten repareren. Dit mag niet duurder zijn dan fl. 50 (fol. 177) [de commandeur had die kosten geschat op fl. 150].
- De predikant Henricus Voshol meldt dat de toegezegde fl. 300 ontoereikend zijn om het kerkgebouw in het dorp Namen te repareren. Er is fl. 100 meer nodig. De inspecteurs leggen dit voor aan de Raad van State, meldend dat de kerk van Namen de grootste [gereformeerde] gemeente is van alle dorpen in het Hulsterambacht (fol. 178 en 178 v).
- Wat de polderrekening betreft bedroeg het afgelopen geschot fl. 10 per gemet. De polder is herverkaveld. De landmeter Herman Pierssens presenteerde twee nieuwe veldboeken ofwel everingen alsmede twee kaarten van de polder (fol. 179 v en 180).
- Het garnizoen bestaat uit de compagnie van commandeur Bronckhorst die voor de inspecteurs bewapend heeft geëxerceerd. De samenstelling is als volgt:
 - Kapitein Bronckhorst, present.
 - Luitenant Schaetsbergen, present.
 - Vaandrig [Cornelis] Goeree, present.
 - 26 musketiers.
 - 12 piekeniers.
 - De constabel is ziek (fol. 180).
- Op 6 april zijn de inspecteurs 's middags vertrokken naar Holland. Tijdens de terugreis deelde kapitein Jan Cornet mede dat de matroos Nicolaas Clouckaert enige tijd geleden aan boord gewond is geraakt tijdens het beslaan van de zeilen. Twee van zijn aderen zijn gebarsten. Clouckaert verzoekt om in de tijd die gemoeid zal zijn met genezing te worden doorbetaald ("te wesen gegageert") (fol. 180 v).
- De kapitein ontving voor de periode 1-10-1686 tot 1 april 1687 fl. 2222 en 8 stuivers wegens kostgeld en gages van het bootsvolk (fol. 181).
- De terugreis met het jacht eindigde in Rotterdam op 9 april om 08.00 uur 's morgens. Die avond keerden de inspecteurs in Den Haag terug. Hun verbaal werd op 15 april bij de Raad van State gedeponeerd en daar op 19 april 1687 besproken (fol. 181 v).

Verbaal voorjaar 1688, inv. 1586

- Op vrijdagmiddag 19 maart vanuit Hulst naar St. Anna gereden, waar de inspecteurs tegen de avond arriveerden (fol. 56).
- De inspecteurs constateren diverse defecten aan de onderhoudswerken, aangenomen door Roelant Clouck.
- De oude palissaden e.d. zijn inmiddels verkocht. De opbrengst van fl. 600 à fl. 700 berust nog bij de vendumeester Spijckerhof. Met dit geld kan de aanleg van de dubbele doornenhaag aan de bermen van de wallen worden bekostigd; die bermen dienen nog omgespit en gezuiverd te worden (fol. 57).
- De inspecteurs tonen zich ontevreden over de toestand van de affuiten en over de munitievoorraden in het magazijn (fol. 57).
- Het garnizoen bestaat uit de compagnie van commandeur Bronckhorst die voor de inspecteurs bewapend heeft geëxerceerd. De samenstelling is als volgt:
 - Kapitein Bronckhorst, present.
 - Luitenant Schaetsbergen, present.
 - Vaandrig [Cornelis] Goeree, present.
 - 25 musketiers.
 - 11 piekeniers.
 - De constabel Romeijn Jans van Coetsvelt (fol. 57 v).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1688, inv. 1846

- Gedeputeerde is Pieter de Huybert, heer van Burgh. Hij arriveerde op 10 juli.
- De kerk van het dorp Namen is gerepareerd conform het bestek (fol. 44 v).
- De predikant Henricus Voshol verzoekt wederom om vergoeding van de kosten ter conservering van zijn huis na de ramp in 1682 (fol. 44 v).

- De oogst in de polder viel tegen. Geschat werd dat de verpachting £ 164:16 [NB: in ponden Vlaams] zou opbrengen, £ 80 minder dan vorig jaar. De opbrengst bleek echter nog veel lager te zijn: £ 101:7:11. De partijen nrs. 1, 3 en 11 bleken niet verpachtbaar. Rentmeester Kervel krijgt opdracht deze alsnog uit de hand te verpachten of anders de tienden zelf te heffen. De gedeputeerde signaleert onbekwaamheid van de landbouwers en vreest dat de opbrengst ook in de komende jaren zal tegenvallen (fol. 45 en 45 v).
- De landbouwers die land van de Generaliteit pachten klagen over de hoogte van de pachtsom (fol. 45 v).
- De gedeputeerde woonde 's morgens op 11 juli de kerkdienst in het fort St. Anna bij en vertrok 's middags naar Hulst (fol. 46).
- Het verbaal bevat een bijlage (nr. 39) over de verkoop van tienden in het Hulsterambacht (NB: excl. de polder van Namen) die eigendom waren van het Kapittel van Kortrijk en waarvan de opbrengst voor de helft aan dit Kapittel ten goede zou komen en voor de andere helft aan de weduwe van Glaude Pidance c.s., conform het contract van admodiatie uit het jaar 1671.²⁰³
- Het verbaal bevat ook een bijlage (eveneens genummerd als 39) betreffende een geschil tussen het Kapittel van Kortrijk en de heren Diderick Hoeuft en Jacob de Vriese over de heffing van tienden over landen die zijn bedijkt in de Vredepolder [de polder van Kieldrecht, bedijkt in 1653-1654 en genoemd naar de Vrede van Münster] en die eigendom zijn van Pieter Melis. Verwezen wordt naar een contract van 22-3-1669.
- Een bijlage bij het verbaal bevat details over de ligging van de percelen die eigendom waren van de Generaliteit.

Verbaal najaar 1688, inv. 1587

- De inspecteurs vertrokken op 20 september 's ochtends om 10.00 uur met het jacht uit Hulst en arriveerden 's middags om 14.00 uur bij St. Anna (fol. 113).
- De pomp is weliswaar schoongemaakt, maar is nog steeds onbruikbaar. De commandeur krijgt toestemming om de pomp (en de vloer en het straatwerk er omheen) voor nog eens fl. 50 te laten repareren (fol. 113 v).
- De affuiten zijn nog steeds niet in orde (fol. 114).
- De commandeur verzoekt om de nieuwe berm onder de wallen tegen het inslaan van het water en het inzakken te laten beslaan en beschoeien met een rijstuin (fol. 114). De inspecteurs stemmen hiermee in (fol. 115).
- De inspecteurs menen dat de bermen geschikt zijn voor het planten van een doornenhaag. Ze zijn acht voeten breed en reeds tot een bekwame hoogte gebracht. Ze moeten wel ontdaan worden van gras en ander onkruid (fol. 114 v).
- De inspecteurs signaleren gebreken in het magazijn (fol. 114 v).
- Geconstateerd wordt dat de contrescarp aan de zuidkant van het fort over een lengte van ca. 20 roeden is "ingekancert". Dat deel dient te worden "gevellekant" en bekramd. Aannemer Clouck stelt dat dit buiten het door hem aangenomen reguliere onderhoud valt, hetgeen door de inspecteurs wordt tegengesproken, gelet op de teneur van het bestek. Uiteindelijk wordt voor [betaling van] het totale onderhoud van het fort gedurende een halfjaar voor fl. 1550 attestatie verleend (fol. 114 v).
- De kinderen en erfgenamen van de heer en mevrouw Van Famars dringen aan op een beslissing van de Raad van State over hun verzoek d.d. 13-9-1683 betreffende afbraak of verplaatsing van de molen op het fort (fol. 116 en 116 v).
- Het garnizoen bestaat uit de compagnie van commandeur Bronckhorst die voor de inspecteurs bewapend heeft geëxerceerd. De samenstelling is als volgt:
 - Kapitein Bronckhorst, present.
 - Luitenant Schaetsbergen, present.
 - Vaandrig [Cornelis] Goeree, present.
 - 25 musketiers.
 - 12 piekeniers.
 - De constabel Romain was "gecommandeerd op de revue" [niet vermeld werd of hij aan- of afwezig was] (fol. 117).
- Vroedvrouw Susanna de Klerck krijgt weer fl. 35 wegens een halfjaar werk (fol. 117).
- De andere dag vertrokken de inspecteurs naar Lillo en gingen daar 's middags voor anker in de vloot voor het fort (fol. 117).

²⁰³ Admodiatie betekent verpachting tegen een vastgesteld bedrag voor een bepaalde periode.

Verbaal voorjaar 1689, inv. 1586

- De polderrekening over het jaar 1688 vertoont een positief saldo van fl. 2065, 10 stuivers en 8 penningen (fol. 161).
- De afgelopen winter heeft gezorgd voor schade aan de dijken. De “middeldijk” tussen de polder van Namen en de Speelmanspolder dient nog over een lengte van 80 roeden te worden gerepareerd (fol. 161).²⁰⁴
- Het dijkgeschot voor het jaar 1689 wordt vastgesteld op fl. 7 en 10 stuivers per gemet, te betalen in drie termijnen (fol. 161 v).
- Dingeman de Wael, pachter van land van de Generaliteit in de polder van Namen en wonend onder Hengstdijk in het Hulsterambacht, brengt onder de aandacht dat zijn huis en schuur op 3 september vorig jaar zijn getroffen door blikseminslag. Alles ging in vlammen op. Hij verzoekt om kwijtschelding of vermindering van pacht [volgt een uitgebreide verhandeling over deze kwestie die uiteindelijk aan de Raad van State werd voorgelegd] (fol. 161 v t/m 163).
- Verzoek van Marijnus de Smit en andere pachters van land in de polder van Namen om vermindering van pacht omdat de opbrengst van het land sedert 1685 door het zout in de grond tenevalt. De inspecteurs leggen het verzoek voor aan de Raad van State (fol. 163 v).
- Predikant Henricus Voshol verzoekt wederom om betaling van fl. 242 en 13 stuivers wegens het conserveren van zijn woning in het dorp Namen gedurende de inundatie in 1682 en 1683. De kwestie wordt wederom doorgeleid naar de Raad van State (fol. 165 en 165 v).
- De inspecteurs vertrokken op 5 april vanuit St. Anna met het jacht terug naar Holland. Onderweg werd aan kapitein Cornet een bedrag betaald van fl. 2227 en 2 stuivers wegens kostgeld en soldij van het bootsvolk over de periode 1-10-1688 tot 1-4-1689 (fol. 166).
- Op 22 april 1689 werd het verbaal bij de Raad van State gedeponereerd.

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1689, inv. 1847

- Gedeputeerde is Bonifacius van Vrijberghe, heer van Vrijberghe (fol. 52 v).²⁰⁵
- Dingeman de Wael verzoekt om kwijtschelding of vermindering van pacht (fol. 53 v-55 v); zie het vorige verbaal, fol. 161 v-163; zie voorts het verbaal van najaar 1691, fol. 108 v.
- Marinus de Smit verzoekt mede namens andere pachters van Generaliteitsland om vermindering van pacht. Zij zijn niet in staat gebleken om de pacht te betalen (fol. 55 v-57).
- De gedeputeerde signaleert dat de gewassen in de polder (waaronder tarwe en andere wintervruchten) zeer slecht zijn opgekomen. De oogstopbrengst zal niet toereikend zijn om aan pachtverplichtingen te kunnen voldoen (fol. 57 v).
- Huidige pachters die ook reeds pachtten vóór 26-1-1682 zijn: de weduwe van Cornelis Boogaert, Dingeman de Wael, Marijnus de Smit, de weduwe van Cornelis Mahuij en Philips Gortebecke. De overige huidige pachters zijn “overnemers” van vroegere pachters (fol. 58).
- De tienden werden in het dorp Namen verpacht op 9 juli. De opbrengst bedroeg £ 73:10. De opbrengst van de rantsoenpenningen was £ 5:10:3, zodat de totale opbrengst was: £ 79:0:3 (fol. 59).
- Predikant Henricus Voshol verzoekt wederom om betaling van fl. 242 en 13 stuivers wegens het conserveren van zijn woning in het dorp Namen gedurende de inundatie in 1682 en 1683 (fol. 59 v-60 v).
- De gedeputeerde adviseert om de aanbesteding van het omspitten van de bermen van het fort teneinde deze geschikt te maken voor het planten van een dubbele doornenhaag rondom het fort uit te stellen en bekend te maken in Bergen op Zoom, Steenberghe en Antwerpen. Hij was voor de aanbesteding geautoriseerd door de Raad van State op 14 juni 1689. De doornenhaag dient te worden onderhouden [gesnoeid] bij een hoogte van drie tot vier voeten [93 tot 124 cm]. De Raad van State besloot vervolgens op 23-7-1689 om ingenieur De Waeyer te autoriseren voor de aanbesteding (fol. 61-62).

²⁰⁴ Het is niet duidelijk of met “de middeldijk” is bedoeld op de slaperdijk tussen de polder van Namen en de Speelmanspolder (west-oostwaarts) of op de dijk die (o.m. blijkens de in Vincennes berustende kaart van de polder van Namen uit ca. 1685) in de polder van Namen zuid-noordwaarts liep richting Speelmanspolder en die eerder is omschreven als de “Middelwech” in de polder van Namen. In het verbaal van voorjaar 1691 is de dijk omschreven als “de ouden middeldijk”. Op de kaart van de polder van Namen die vermoedelijk betrekking heeft op het jaar 1654 (NA, 4.VTH nr. 3007) is oostelijk van de “Middelwech” een tracee getekend dat is omschreven als “concept van een nieuwen dijk te leggen”. Dit plan is niet uitgevoerd. Op de kaarten van de polder uit ca. 1685 en 1715 is deze nieuwe dijk niet afgebeeld. De bedoeling was om een groter deel van de westzijde van de polder (waarin het dorp was gelegen) te beschermen tegen een inundatie van het oostelijk deel.

²⁰⁵ Zie voor hem Romeijn, 2001, p. 312-313.

- De gedeputeerde besteedde de beschoeiing van de ingebroken zijden van de bermen van het fort aan voor 18 pond Vlaams, te betalen door de stokhouder Spijckerhof uit de opbrengst van de verkoop van oude palissaden. De Raad van State stemde hiermee in op 23-7-1689 (fol. 62).
- De verkoop van de oude palissaden bracht fl. 734,50 op. Ten laste daarvan zijn reeds uitgaven gebracht ten bedrage van fl. 149,80 zodat fl. 594,70 resteert (fol. 62 v-63).
- Het verbaal bevat tenslotte een uitgebreid verslag van kwesties betreffende de [nabijgelegen] heerlijkheid Saftinge, waaronder achterstallige belastingen (verponding, tienden), het onderhoud van de dijken en het voortbestaan van de vogelkooi [waarmee vermoedelijk een eendenkooi is bedoeld] (fol. 64 e.v.). Vermeld worden de gravin en douarière van Rupelmonde, haar minderjarige zoon en de admодiateur Johan Vaen. Vermeld wordt voorts de kooiman Gerrit de Bruijn (fol. 70). De kooi ligt in een poldertje van 120 gemeten en wel in de zuidoosthoek tot dichtbij de zeedijk, zuidelijk en oostelijk daarvan (fol. 69).

Verbaal najaar 1689, inv. 1587

- Vanuit Hulst arriveerden de inspecteurs op St. Anna.
- De inspecteurs zijn ontevreden over het onderhoudswerk van aannemer Clouck (fol. 96-97).
- Commandeur Van Bronckhorst en ingenieur De Waeyer worden gemachtigd om tegen daggeld de noodzakelijke reparaties aan de zeewerken met spoed te laten uitvoeren (fol. 97 v). De kosten daarvan, ca. fl. 500 à fl. 600, dienen met contant geld te worden bekostigd uit de dijkpenningen betreffende de gedijkte landen van de Generaliteit in de polder van Klein Kieldrecht over het jaar 1689.²⁰⁶ Deze penningen bedragen ca. fl. 4500 (fol. 98).
- Enige weken geleden is de compagnie van de commandeur Bronckhorst vertrokken naar Liefkenshoek. Het fort heeft nu geen garnizoen (fol. 98 v).
- Vroedvrouw Susanna de Clerck ontvangt wederom fl. 35 (fol. 98 v).
- De inspecteurs brengen wederom het verzoek van de predikant Voshol onder de aandacht van de Raad van State betreffende de vergoeding van fl. 242 en 13 stuivers. De Raad van State had kenbaar gemaakt hierover pas te willen beslissen als er duidelijkheid zou zijn over het bezit van de ambachtsheerlijkheid van Namen [dit stond ter discussie]. Voshol meent dat deze kwestie hem niet raakt. De inspecteurs achten het redelijk dat diens verzoek wordt gehonoreerd (fol. 100).
- Jan Servaes, landman in de polder van Namen, pachter van land van de staat, verzoekt om de pacht over het jaar 1688 vanwege de slechte oogst in dat jaar in 1689 in vier termijnen te mogen betalen zoals is toegestaan aan zijn naastgelegen burens en om te wachten met het executeren van zijn bezittingen totdat zijn veldvruchten, die in de aanstaande winter gedorst worden, zijn verkocht. De kwestie wordt aan de Raad van State voorgelegd (fol. 101).
- De inspecteurs vertrokken vanuit St. Anna naar Lillo waar zij 's avonds ten anker gingen (fol. 101).

Verbaal voorjaar 1690, inv. 1586

- De compagnie van commandeur Bronckhorst verblijft nog steeds op Liefkenshoek. Het fort St. Anna is ontbloot van garnizoen (fol. 33).
- Commies en aannemer Clouck is ziekelijk en niet bij de hand (fol. 33).
- Inspectie van het onderhoudswerk wordt uitgesteld tot 3 april wanneer de ingelanden van de polder van Namen bijeenkomen i.v.m. de dijkagerekening (fol. 33 v).
- De inspecteurs keerden op 1 april 's avonds op St. Anna terug vanuit Sluis. Zij reisden via de Passegeul voorbij de Juffrouwschans en IJzendijke (fol. 122).
- De dag daarna, een zondag, werd na de kerkdienst een begin gemaakt met de visitatie. Geconstateerd wordt dat de staat van het onderhoud van de buitenwerken slecht is. De contrescarpen verkeren in een vervallen staat en zijn niet onderhouden. Aannemer Clouck (die ook verantwoordelijk is voor het onderhoud van de binnenwerken) is gedurende een jaar meestal absent geweest (fol. 122 v).
- De onderhoudswerken buiten en binnen het fort dienen opnieuw te worden aanbesteed (fol. 124).
- Commandeur Bronckhorst en ingenieur De Waeyer presenteren de rekening van de (spoedreparatie) van de zeecontrescarp [in het verbaal wordt geen bedrag vermeld] (fol. 124 v).
- De commandeur krijgt toestemming om metselwerk aan zijn huis te laten uitvoeren. Dit mag niet meer kosten dan fl. 50 (fol. 124).

²⁰⁶ De Klein Kieldrecht-polder was in januari 1688 nog drijvend en bedijking was voorzien in het aanstaande voorjaar, hetgeen klaarblijkelijk toen ook is uitgevoerd. De Generaliteit was eigenaar van grond in die polder, waarschijnlijk van percelen die eerder geabandonneerd waren. In de hoedanigheid van (mede)ingelande kon zo (mee) over de besteding van dijkagepenningen worden beslist.

- Vroedvrouw Susanna de Clerck krijgt wederom fl. 35 [opmerkelijk vanwege een afwezig garnizoen] (fol. 124).
- De aannemers van de nieuw geplante doornenhaag rondom het fort verzoeken betaling van fl. 100, te betalen (door de stokhouder Spijckerhof) uit de opbrengst van verkochte palissaden e.d. (fol. 125).²⁰⁷
- Op 3 april hebben de inspecteurs in het dorp Namen de bijeenkomst bijgewoond met de ingelanden van de polder over de dijkagerekoning van het jaar 1689 (fol. 125 v). Het geschoot bedroeg fl. 7 per gemet.
- Bij de raming van de dijkagekosten voor het jaar 1690 speelt de schade die is veroorzaakt door de extraordinaire storm en hoge vloed op 1-1-1690 een grote rol. Vooral de Scheldedijk van de Speelmanspolder dient verhoogd te worden. Er zijn reparaties nodig aan de slaperdijk tussen de Speelmanspolder en de polder van Namen. Het dijkgeschoot zal hierdoor per gemet fl. 10 en 7 stuivers bedragen, in drie termijnen te betalen (fol. 126 v en 127).
- Adriaan de Ruijter, Jacob Helmighs en Pieterella Gout, voor zichzelf en namens de onmondige weeskinderen, erfgenamen van Didloff Gout, hun [schoon]vader, in leven dijkgraaf van de polder van Namen, claimen betaling van onderhoudswerk ad fl. 1689, onder vermindering van het te betalen dijkgeschoot over de landen van hun vader (fol. 128 v).
- Gedelibereerd wordt over de invoering van kaageld voor de haven bij het dorp Namen in verband met de aanleg van een eikenhoutse spui met een houwer. De kosten van de timmerman bedroegen fl. 630, van de rijswerken ca. fl. 500 en van aarden zoden ca. fl. 1200. Vroeger werd havengeld geïncasseerd van afvarende koopmanschappen en vreemde schepen ten profijte van de gelanden van de polder, steunend op een octrooi van de Staten-Generaal. Verzocht zal worden dit octrooi te vernieuwen (fol. 130).
- De inspecteurs brengen wederom het [eerder vermelde] verzoek van de predikant Voshol onder de aandacht van de Raad van State betreffende de vergoeding van fl. 242 en 13 stuivers (fol. 130); [uiteindelijk werd het verzoek ingewilligd].²⁰⁸
- De inspecteurs worden geconfronteerd met een verzoek van Huijbregt Gijsbrechtsen, getrouwd met de weduwe van Cornelis Mahuij, die ooit pachter was van [30 gemeten en 19 roeden] Generaliteitsland in de polder van Namen tegen fl. 13 en 10 stuivers per gemet per jaar. Dit land overstroomde op 26-1-1682. Toen de pacht niet kon worden betaald werd de borg Jacop Schuppens hiervoor verantwoordelijk gesteld. Onlangs heeft ontvanger Van Kervel bij executie alle meubilaire goederen, paarden, koeien en bouwgereedschappen als mede de goederen van de borg Schuppens laten verkopen. Gijsbrechtsen en Schuppens zijn hierdoor onvermogen geraakt. Gijsbrechtsen verklaart dat hij is getroffen door een langdurige ziekte, waardoor het pachtland bewerkt moet worden door zijn vrienden en bekenden. Hij verzoekt nu om kwijtschelding van zijn pachtschuld. De kwestie wordt aan de Raad van State voorgelegd (fol. 132).
- Ook Marinus de Smit en Jan Servaes, mede namens andere pachters van Generaliteitsland in de polder van Namen, klagen over de betaling van pacht. Door tegenvallende oogsten zijn ze niet in staat om de pacht te betalen. Ze verzoeken om kwijtschelding van pacht. De inspecteurs menen dat enige kwijtschelding van pacht betreffende het jaar 1689 redelijk is en leggen de zaak voor aan de Raad van State (fol. 132 v t/m 134 v).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1690, inv. 1847

- Gedeputeerde is Bonifacius van Vrijberghe, heer van Vrijberghe. Hij arriveert vanuit Philippine op St. Anna op 12 juli (fol. 63).
- De tienden worden in het dorp Namen op 13 juli verpacht (fol. 63). Inclusief de rantsoenpenningen bedraagt de opbrengst fl. 1151 en 6 stuivers (fol. 63 en 63 v).
- De tienden van het Kapittel van Kortrijk in het Hulsterambacht [NB: niet in de polder van Namen] betreffende het jaar 1690 zijn niet verpacht door een gedeputeerde van de Raad van State maar door de stokhouder van het Hulsterambacht te Hulst net zoals door Pieter van Male in 1689. De gedeputeerde Van Vrijberghe heeft de stokhouder Gijsbertus Spieringh schriftelijk opdracht gegeven om de opbrengst van de verpachting van de tienden inclusief de rantsoenpenningen niet te administreren [?] maar deze in handen te stellen van de ontvanger De Beaufort in Hulst met de opdracht om de betreffende penningen onder zich te houden totdat de Staten-Generaal dan wel de Raad van State hierover zullen/zal hebben beslist (fol. 64).
- Ontvanger De Beaufort heeft Van Vrijberghe geschreven over het doorgebroken poldertje van Saftinghe. Laatstgenoemde heeft zich bij dit poldertje vóór zijn aankomst bij het fort St. Anna door een

²⁰⁷ In Staats-Vlaanderen was een stokhouder ofwel vendumeester destijds een Generaliteitsambtenaar, benoemd door de Raad van State (Annard, p. 94).

²⁰⁸ Zie het Verbaal van najaar 1715, fol. 49-50 v.

sloep laten afzetten en geconstateerd dat de schuur die daar heeft gestaan in stukken ligt. Hij heeft De Beaufort opdracht gegeven om al het hout van de schuur publiekelijk te verkopen (fol. 64 v).

- De geconsulteerde ingelanden van de polder tonen zich niet genegen om mee te betalen aan het herstel van het houtwerk en de verdere buitenwerken op de zeecontrescarpen. Zij wijzen erop dat deze al twee jaar niet zijn onderhouden en dat zij zich geplaatst zien voor extraordinaire polderlasten (fol. 65 t/m 66).
- De gedeputeerde adviseert de Raad van State om opdracht te geven aan de dijkgraaf en de gezworenen van de polder van Namen om ten spoedigste, vóór oktober aanstaande, de beschadigde paal- en rijswerken, bermen en beschoeiingen alsmede alle zeebraken in de contrescarpen te laten repareren (fol. 66 t/m 67).
- De gedeputeerde adviseert om het onderhoud van de timmer-en metselwerken betreffende het fort wederom voor een periode van drie jaren aan te besteden. Genoemd worden het onderhoud van de poort, de brug, de kerk, de commandeurswoning, magazijnen, corps du gardes, soldatenbarakken, de borstwerken en de wallen.²⁰⁹ In de jaren 1685 t/m 1687 is dit onderhoud aanbesteed voor fl. 3500 per jaar en in de jaren 1688 t/m 1690 voor fl. 3100 per jaar (fol. 68).
- De gedeputeerde deponeerde zijn verbaal bij de Raad van State op 27-7-1690 (fol. 68). Het advies betreffende het onderhoud van de zeewerken is door deze Raad aanvaard op 29-7-1690 (fol. 66).

Verbaal najaar 1690, inv. 1587

- De inspecteurs worden verwelkomd door commandeur Bronckhorst, de predikant Hendrick Voshol en de penningmeester [van de polder] Johan Voshol (fol. 89).
- De spoedreparaties aan de zeecontrescarpen zijn uitgevoerd. De kosten van de daarmee gemoeide daggelden en materialen (rijsgaarden en staken, riet en stro) bedragen [niet ingevuld] (fol. 90).
- De reparaties aan het huis van de commandeur zijn uitgevoerd. Ontvanger Van Erckel wordt geautoriseerd om de afgesproken fl. 50 te betalen (fol. 90 v).
- Vroedvrouw Susanna de Clerck krijgt wederom fl. 35 voor haar diensten aan de arme soldatenvrouwen [opmerkelijk vanwege een afwezig garnizoen] (fol. 90 v).
- Majoor en stekhouder Johan Spijckerhof is gemachtigd om uit de opbrengst van de verkoop van oude palissaden fl. 134 en 10 stuivers te betalen voor het planten van de dubbele doornenhaag aan de bermen van de wallen. Hij heeft op 16 juli 1689 aan de heer Van Vrijberghe als gecommiteerde op de verpachting van de tienden in de polder van Namen provisioneel zijn rekening gepresenteerd van ontvangsten en uitgaven. De baten bedroegen fl. 558 en 14 stuivers. De commandeur De Perceval kocht voor fl. 354 en 18 stuivers palissaden die nog niet zijn betaald. Perceval verklaarde schriftelijk dat van deze palissaden 200 stuks zijn verwerkt in de fortificatie van de stad Hulst. Ten dienste van het land liggen nog ruim 200 stuks om gebruikt te worden bij de halve maansgracht bij de Bagijnepoort zodra deze uitgediept zal zijn. Gelet op dit alles dient commandeur Perceval volgens de inspecteurs voor het betalen van fl. 354 en 18 stuivers te worden “gededomageert” [schadeloos te worden gesteld]. Stekhouder Spijckerhof heeft als rendant aan de aannemer Jacob Keijser fl. 108 betaald en aan de aannemers van de doornenhaag de twee eerste termijnen van ieder fl. 50. Ontvanger Van Erckel krijgt opdracht nog fl. 5 en 14 stuivers te betalen (fol. 92 v).
- Pieter Christiaans c.s., aannemers van de nieuwe doornenhaag, verzoeken betaling van fl. 50 wegens een halfjaar onderhoud van die haag, hetgeen wordt toegestaan (fol. 93).
- Opnieuw komt het verzoek van de pachter Huijbregt Gijsbrechtsen aan de orde (zie het vorige verbaal) (fol. 93 t/m 96 v).
- De inspecteurs verlieten St. Anna 's avonds en gingen voor anker bij het Peerdeschor [nabij Doel] (fol. 97).

Verbaal voorjaar 1691, inv. 1588

- De inspecteurs werden op St. Anna verwelkomd door commandeur Bronckhorst en reisden vervolgens met hem naar het dorp Namen waar zij de schoonzoon van commandeur Perceval, de luitenant-kolonel [Coert Jan van]Swansbel, ontmoeten, die zijn schoonvader vertegenwoordigt in diens rol als een van de grootste ingelanden van de polder van Namen (fol. 123).
- Bij de bespreking van de dijkagerekening over het jaar 1690 zijn afwezig: de erfgenamen van juffrouw Cornelia Lemssens (die in de polder 68 gemeten bezitten) en de burgemeester Livinus van Vrijberghe

²⁰⁹ Opmerkelijk is dat niet wordt gerept over het onderhoud van andere mogelijke “landslogementen” zoals de woningen van de commies van de vivres en de ammunitieën, van de sergeant-majoor en van een of meer officieren.

(eigenaar van 35 gemeten) [NB: hij wordt niet als (ambachts)heer genoteerd, maar als burgemeester (van de stad Tholen)] (fol. 123 v).²¹⁰

- Namens Perceval wordt geïnformeerd naar de betaling van fl. 3000 die Livinus van Vrijberghe als heer van Namen aan de dijkage [de herbedijking] zou betalen. Deze heeft de molen bij Duijvelshoek staande op de dijk in de polder van Namen verpacht. De aanwezige ingelanden besluiten om aan de molenaar te kennen te geven (te “insinueren”) geen pacht aan de heer van Namen te betalen totdat de Raad van State een beslissing over de [de rechten c.q. de positie van de] ambachtsheerlijkheid zal hebben genomen (fol. 124 v).
- Voor 1691 zijn uitgaven voorzien wegens het verzwaren over 200 roeden van de oude zeedijk van de hoek van Marlemont westwaarts langs de Schelde ten noorden van de polder van Namen. Voorts 58 roeden langs de Molendijk aan de zuidzijde. Voorts wegens het repareren van rijshoofden die in de afgelopen winter door langdurige ijsgang zijn beschadigd. De rekening over 1691 wordt ook nog belast met een bedrag van fl. 909 wegens het repareren van de “ouden middeldijck” tussen de polder van Namen en de Speelmanspolder. Het geschot voor 1691 wordt vastgesteld op fl. 8 per gemet, te betalen in twee termijnen (fol. 125 v).
- Michiel Schuijt, burgemeester van de polder van Namen, geeft te kennen dat hij als borg voor wijlen Cornelis Mahuij pachtpenningen heeft betaald over de door Mahuij gepachte grond, die hij omschrijft als de slechtste grond van de gehele polder. Uit mededogen heeft de Raad van State besloten om Huijbrecht Gijsbrechtsen, getrouwd met de weduwe van Mahuij, en hem (Schuijt) van de verplichting tot het betalen van de pacht te ontslaan. Ontvanger Van Kervel heeft het huis en de schuur die op het betreffende pachtland staan en die eigendom zijn van hem (Schuijt) en de pachter, getaxeerd op fl. 680, terwijl deze eens zoveel hebben gekost. Indien dit bedrag aan Schuijt wordt vergoed komt deze fl. 190 tekort [dit bedrag diende Schuijt klaarblijkelijk (toch) nog te betalen in zijn hoedanigheid als borg van Mahuij]. De in beslag genomen opstallen zijn reeds door de stokhouder [de veilingmeester] verkocht. Schuijt verzoekt nu de Raad van State om hem het genoemde bedrag van fl. 190 kwijt te schelden. De inspecteurs menen dat dit verzoek uit mededogen kan woren gehonoreerd. Zij omschrijven Schuijt als de zwager van de pachter. Zij menen dat het verkochte huis en de bijbehorende schuur meer waard waren dan de “gepriseerde” som. De kwestie wordt aan de Raad van State voorgelegd (fol. 128) [Zie verderop de pacht van de boerderij door Cornelis Wagenaer].
- Wederom verzoeken Marinus de Smit en Jan Servaes, mede namens andere pachters van Generaliteitsland in de polder van Namen, om kwijtschelding van pacht (fol. 128 v).
- De pacht van de landen ingaande 1685 voor een periode van zeven jaren expireert Sint Maarten 1692 [11-11-1692]. De inspecteurs rapporteren de resultaten van de publieke verpachting van de percelen die eigendom zijn van de Generaliteit voor de volgende zeven jaren op basis van de gebruikelijke pachtcondities. Enkele bijzonderheden zijn de volgende.
- Voor het perceel van 10 gemeten en 7 [?] roeden, gelegen ten zuiden van de straat in de tweede wijk nr. 6, ooit gepacht door Cornelis Bogaert zaliger voor fl. 14 per gemet, werd door de nazaat die is getrouwd met de weduwe van Bogaert een pachtprijs van fl. 7 per gemet geboden. De inspecteurs vonden dit niet aanvaardbaar. Niemand bood meer. De verpachting werd aangehouden (fol. 129 en 129 v).
- Cornelis Wagenaer, landman [boer] in het eiland Tholen, pacht voor een periode van negen jaar (ingaande 11-11-1691) de boerderij met huis en schuur die eerder werd gepacht door Huijbrecht Gijsbrechtsen, groot 30 gemeten en 19 roeden, voor fl. 9 per gemet onder de conditie dat hij het huis en de schuur koopt voor de “gepriseerde” som van fl. 680, te betalen in termijnen (fol. 131).
- David Kleijnswager, schaapherder wonend in het dorp Namen, verzoekt om de schorren op Saftinge te mogen beweiden die thans ongebruikt en onbeheerd zijn. Hij verklaart zich bereid hiervoor jaarlijks huur te betalen. De inspecteurs leggen het verzoek aan de Raad van State voor die hen machtigt om “ten meesten profijt van ’t land” de huurprijs vast te stellen (fol. 131 v).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1691, inv. 1847

- Gedeputeerde Johan Eeck, burgemeester van Groningen, woonde op 13 juli de verpachting van de tienden in de polder van Namen bij. De opbrengst was fl. 1015 en 17,5 stuivers (fol. 56).
- Op verzoek van de Raad van State d.d. 19-5-1691 werden op 14 juli nogmaals Generaliteitslanden in de polder verpacht voor zeven jaren. Dit lukte voor 35 percelen en voor 8 niet (fol. 56 v).²¹¹
- De onderhoudswerken aan de zeecontrescarp blijken goed te zijn uitgevoerd na een inspectie bij laag water. De gedeputeerde kreeg hiervoor opdracht van de Raad van State op 25-5-1691. De dijkgraaf en

²¹⁰ De erfgenamen van Cornelia Lemssens bezaten in de polder van Namen land dat eerder eigendom was van Johan van Weerden.

²¹¹ De opbrengst van de verpachting werd vermeld in een bijlage bij het verbaal die verloren is gegaan.

de gezworenen krijgen toestemming om voor hun directie-werkzaamheden een [niet genoteerd] bedrag te declareren (fol. 58 en 58 v).

- Baljuw, burgemeester en schepenen van de polder maken kenbaar dat de ingezetenen van de polder klagen over het ontbreken van een schoolmeester in de polder. Sinds de inundatie [26-1-1682] is er geen schoolmeester meer, terwijl er veel gereformeerden wonen [volgens de gedeputeerde de grootste gemeente zonder dat werd vermeld de grootste binnen welk territoir; mogelijk doelde hij op het Hulsterambacht]. De gedeputeerde bracht het verzoek om weer over een schoolmeester te kunnen beschikken over aan de Raad van State (fol. 58 v en 59).
- Jacob Jansen Schuppens, inwoner van de polder, heeft zich borg gesteld voor wijlen Cornelis Mahuij toen deze 32 gemeten Generaliteitsland pachtte in 1685. Mahuij kon niet aan zijn pachtplicht voldoen, waarna de rentmeester goederen van Schuppens verkocht. De opbrengst daarvan was niet toereikend. Er resteert nog een schuld van 33 pond Vlaams. Schuppens verzoekt nu om kwijtschelding daarvan. De gedeputeerde legt dit verzoek voor aan de Raad van State (fol. 59 en 59 v).
- Schapenhouder David Kleijnswager verzoekt om toestemming tot het beweiden van de overgebleven gorzen en de dijken onder Saftinge. Op zijn kosten wil hij om zoet water te kunnen bekomen een drinkput maken in het “stael” van de oude Graef Jansdijck. Voorts wil hij de nodige dammen “schieten” voor de toegang tot de aanliggende kleine schorren. Hij krijgt toestemming om voor een periode van zes jaren voor fl. 36 per jaar ingaande 1 mei 1692 de genoemde dijken en gorzen te beweiden (fol. 59 v en 60). Op 27 aug. 1691 besliste de Raad van State dat nog wel moest worden nagegaan of de aan te leggen dammen schade aan het fort St. Anna zouden kunnen berokkenen.
- De gedeputeerde keerde in Den Haag terug op 21 juli.

Verbaal najaar 1691, inv. 1589

- Op 27 aug. gaf de Raad van State opdracht aan de inspecteurs om de nog resterende partijen land in de polder van Namen die eigendom zijn van de Generaliteit te verpachten, hetgeen is gebeurd [bijzonderheden hierover zijn in het verbaal niet opgenomen maar in een (verloren gegane) bijlage]. Op 17-1-1692 keurt de Raad van State de betreffende pachtcontracten goed (fol. 108).
- Griffier [Pieter van] Ballendonck attendeert de inspecteurs op een nog openstaande verpondingsschuld (uit 1688) van fl. 80 en 10 stuivers van Dingeman de Wael die inmiddels is overleden en een insolvente boedel naliet. Hij verzoekt om dit bedrag te mogen verhalen op de crediteuren van De Wael. De kwestie wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 108 v).
- David Kleijnswager krijgt toestemming om de “vloeiende landen”, dijken en buitenschorren van Saftinge, oostwaarts gelegen van het fort op de hoek van de rivier de Schelde, voor een periode van zes jaren tegen een prijs van fl. 36 per jaar te pachten om zijn schapen daar te laten weiden (fol. 109). Nagegaan is of het beweiden en bedammen van deze schorren schade zouden kunnen toebrengen aan het fort, maar dit is volgens de commandeur geenszins het geval (fol. 109 v).
- Bij resolutie van 23-7-1691 heeft de Raad van State de inspecteurs gemachtigd om de korenwindmolen, staande op het fort St. Anna, voor de staat tegen de minste prijs aan te kopen. De aankoop zou niet meer mogen kosten dan fl. 600. Hierover is in Bergen op Zoom onderhandeld met de zaakwaarnemer van de eigenaresse (Alissa van Levin genaamd Famars), Joost Abrahams. De vraagprijs was fl. 900. De inspecteurs zagen kans de molen aan te kopen voor fl. 550 met alle daarbij behorende rechten en gerechtigheden, vrij en onbelast. De nog openstaande verpondingsschuld zal worden kwijtgelaten. Ontvanger Pieter de Beaufort te Hulst zal worden verzocht om de overdracht te regelen. De Raad van State probeerde de verkoop op 29-10-1691 (fol. 111).²¹²
- Jacques Bracco, houthandelaar te Bergen op Zoom, meent recht te hebben op vergoeding van door hem geleverd hout aan wijlen Cornelis Mahuij voor de reparatie van diens huis en schuur ten bedrage van fl. 110 en 5 stuivers. Na executie zijn het huis en de schuur eigendom van de staat geworden en vervolgens verkocht aan Cornelis Wagenaer. De kwestie wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 111 en 111 v).
- Marinus de Smit is pachter van Generaliteitsland in de polder van Namen ter grootte van 72 gemeten. Omdat hij wegens een slechte oogst van het afgelopen seizoen niet aan zijn verplichtingen kon voldoen zijn zijn veldvruchten in opdracht van ontvanger Van Kervel door de stokhouder op 7 aug. jl. publiekelijk verkocht, hetgeen niet meer heeft opgebracht dan de helft van de verschuldigde pacht over het jaar 1690. Nu dreigen zijn paarden, beesten en meubilaire goederen publiekelijk te worden verkocht. Hij verzoekt om kwijtschelding van pacht. De inspecteurs constateren dat de oogst van het jaar 1691 zeer weinig vruchten heeft opgeleverd en adviseren de Raad van State om De Smit wegens diens “onvermogenheijt” tegemoet te komen door het vierde deel van de verschuldigde pachtsom over 1691,

²¹² Hiervoor passeerden in Bergen op Zoom twee notarisakten: MHC, not. arch. Bergen op Zoom, inv. 273, akte nr. 57, 17-11-1691 en idem, inv. 274, akte nr. 20, 10-3-1692.

ter grootte van fl. 252, kwijt te schelden uit “commiseratie” en ook omdat De Smit de betreffende grond weer voor zeven jaren heeft gepacht (fol. 113 v).

- De opgedragen reparaties aan de zeewerken van het fort St. Anna zijn uitgevoerd. De kosten bedroegen fl. 3814, 18 stuivers en 12 penningen, waarvan een deel reeds is betaald. Er resteert nog fl. 2533, 4 stuivers en 8 penningen (fol. 115 v).
- Pieter Christiaenssen, inwoner van het fort, heeft nog recht op betaling van fl. 80 voor het planten van de dubbele doornenhaag. Er is reeds fl. 200 aan hem betaald (fol. 116).
- Aannemer van de metsel- en timmerwerken van het fort is [nu] Jasper le Maistre tegen fl. 930 per jaar. Hij krijgt een attestatie voor betaling van het tweede halfjaar (fol. 116 v).
- Vroedvrouw Susanna de Clerck ontvangt [voor de laatste maal] fl. 35 (fol. 116 v).
- Jan Vereijken, koopman te Brussel, verzoekt om betaling van aan commies Roelandt Clouck geleverde stenen ten bedrage van fl. 357 blijkens een obligatie van 3-11-1689. Het verzoek wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 117).
- Op het fort bevindt zich geen garnizoen. De compagnie van commandeur Bronckhorst verblijft reeds geruime tijd in fort Lillo (fol. 117).

Verbaal voorjaar 1692, inv. 1588

- Tijdens de vergadering in het dorp Namen van de ingelanden over de dijkagerekening van 1691 zijn wederom de erfgenamen van juffrouw Lemssens (met 68 gemeten) en burgemeester Livinus van Vrijberghe (met 35 gemeten) afwezig (fol. 39).
- De ingelanden dringen aan op een beslissing van de Raad van State over de toekomst van de ambachtsheerlijkheid in relatie tot de verplichting van de ambachtsheer om aan de herbedijking het van de polder fl. 3000 mee te betalen zoals bepaald is bij het octrooi van indijking [bedoeld is de herbedijking in 1684 met verwijzing naar de condities van de Raad van State d.d. 17-1-1684] (fol. 40).
- De dijkagerekening over 1691 is gesloten met een tekort van fl. 2506 en 11,5 stuivers (fol. 40).
- In 1692 zal het dijkgeschot per gemet fl. 8 bedragen, gerekend over 1226 gemeten (fol. 40 v).
- Het timmer- en metselwerk in het fort is goed onderhouden. Aannemer Jasper le Maistre kan hiervoor worden betaald (fol. 41).
- De diverse reparaties aan de zeewerken hebben fl. 1061, 10 stuivers en 8 penningen gekost, te weten fl. 645 en 14 stuivers aan de leverantie van rijshout, fl. 179, 11 stuivers en 8 penningen aan daggelden voor de rijswerkers en fl. 236 en 5 stuivers wegens het stromatten. Hiervoor dient de Raad van State ordonnantie te verlenen (fol. 42).
- Roelandt Clouck heeft verzocht om wederom te worden aangewezen als aannemer van het “ordinaris” onderhoud van de fortificatie- en de zeewerken. De Raad van State droeg de inspecteurs op om zich hierover te oriënteren. Aangezien Clouck niet compareerde om zijn verzoek toe te lichten waren de inspecteurs niet in staat om aan deze opdracht te voldoen (fol. 42 v).²¹³
- David Kleijnswager heeft bericht dat hij tijdens het beweiden van zijn schapen op Saftinge een grote hoeveelheid "schorresteen" heeft gezien die ooit gediend hebben om de teen van de dijk te beschermen tegen de zee. Door de ramp van 26-1-1682 zijn de betreffende dijken verlaten en in ondienst en onder het zand bedolven geraakt. Hij bericht voorts dat verscheidene vletters, komende van het Luys bij den Doel en van andere polders, aarde van de schorren van Saftinge komen halen ter reparatie van de dijken aldaar, tot nadeel van hem (als pachter van de schorren) en van de staat. Zij zijn daartoe volgens hem niet gerechtigd. De genoemde stenen zijn volgens hem bruikbaar bij de hoofden en zeewerken van het fort St. Anna en bij de dijken van de polder van Namen. Wat het afhalen van de stenen betreft verzocht Kleijnswager om de opstelling van een pachtcedule waarin zijn rechten als pachter zijn omschreven. Hiermee heeft de Raad van State ingestemd op 14-11-1691; dit dient nader te worden uitgewerkt. De inspecteurs vinden het vervoeren van de genoemde stenen ten behoeve van de zeewerken van het fort een goed idee en geven in overweging om hiermee de penningmeester Voshol van de polder te belasten. Hij zou tevens opdracht kunnen krijgen om het afhalen van zoden uit Saftinge te verbieden, maar daarover zou de Raad van State dienen te beslissen (fol. 44 v).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau krijgt fl. 35 wegens een halfjaar werk (fol. 44 v).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1692, inv. 1847

- Gedeputeerde was Pieter de Huijbert, heer van Burgh, die op 17 juli in de polder van Namen arriveerde (fol. 187).
- De verpachting van de tienden bracht exclusief rantsoenpenningen fl. 1066 en 10 stuivers op, fl. 121 en 10 stuivers meer dan in 1691 (fol. 187).

²¹³ Clouck verbleef toen mogelijk in Utrecht.

- Voor een jaar is de magistraat van de polder van Namen als volgt samengesteld en beëdigd: Baljuw: Johan Voshol. Burgemeester: Michiel Schuijt. Schepenen: Johan van Spijckershof, Jacobus Helmigs, Lambrecht Lambrechtse [van Hechten], Anthonij Koecke, Hendrick Floor [Floris] en Jacob Schuppens. Secretaris: Johan Voshol. Bode: Cornelis Mahuij (fol. 108 en 109).
- Vermeld wordt dat de polder van Namen samen met de Speelmanspolder 1200 gemeten groot is en dat de Generaliteit (“het gemeene lant”) daarvan 904 gemeten bezit. Het dijkgeschot bedraagt thans fl. 8 per gemet (fol. 109).
- De paal- en rijshoofden waar de schepen voor de contrescarp van het fort aanmeren en andere zeewerken die ten laste van de Generaliteit komen zijn zeer vervallen door het slechte onderhoud door de voorgaande aannemer. Reparatie is dringend nodig. Deze dient te worden aanbesteed (fol. 110).

Verbaal najaar 1692, inv. 1589

- De inspecteurs reisden naar St. Anna vanuit Hulst (fol. 84).
- Wat de zeewerken betreft dient het scheepshoofd aan het grote zuiderhoofd nog gerepareerd te worden.²¹⁴ Voorts dienen er nog stromatten vernieuwd te worden. Dit is door het slechte weer nog niet gebeurd. De inspecteurs machtigen de commandeur en ingenieur De Waeyer om dit nog voor de aanstaande winter in orde te laten maken (fol. 84 v).
- De inspecteurs dringen er bij de Raad van State op aan dat spoedig toestemming wordt verleend om de rekening van de in 1691 uitgevoerde spoedreparaties aan de zeewerken ad fl. 1061, 10 stuivers en 8 penningen te betalen. Bij de behandeling daarvan is vertraging ontstaan door het overlijden van de gedeputeerde Van Zuijlen en door het vertrek van de gedeputeerde Van Zallick naar het leger; zij stelden het vorige verbaal samen. Arbeiders en leveranciers dringen aan op betaling, evenals de boekhouder Anthony Koecke (fol. 85 v).
- Hoewel het fort geen garnizoen heeft zijn de timmer- en metselwerken aanbesteed en onderhouden. Aannemer Jasper le Maistre krijgt voor een halfjaar onderhoud fl. 465 (fol. 86).
- Voor een heel jaar onderhoud van de doornenhaag kan aan Pieter Christiaenssen c.s. fl. 50 worden betaald plus nog een resterend bedrag van fl. 30 (conform het bestek) (fol. 86 v).
- De inspecteurs geven de ontvanger Van Erckel opdracht om aan de vroedvrouw Janneke Gatteau [nu en later omschreven als Catteau] fl. 35 uit te betalen wegens een halfjaar werk, met de opmerking dat deze honorering hoger is dan het voor vroedvrouwen gebruikelijke traktement in de Staatse vestingen in Vlaanderen met grote garnizoenen en met de aanbeveling dat dit door de Raad van State wordt gecorrigeerd (fol. 86 v) [dit advies is door de Raad van State niet opgevolgd].²¹⁵
- De inspecteurs bevestigen dat de door Kleijnswager gesignaleerde stenen op de schorren van Saftinge zinvol gebruikt kunnen worden ter versterking van de zeevering van het fort St. Anna (fol. 87 en 87 v).
- De schapen van Kleijnswager zijn bij de laatste hoge vloed op de schorren van Saftinge allemaal [140 stuks] verdronken. Hij is geruïneerd. Hij verzoekt nu om op de hoek van het schor een vuurbaken te mogen plaatsen ten dienste van alle schepen op de Schelde. Schippers zouden hiervoor “lastgeld” moeten betalen in de vloot bij Lillo, geld dat dan hem ten goede zou komen. Diverse dekens van schippersgilden zouden dit hem hebben verzocht. Mocht hij voor het plaatsen van een vuurbaken geen toestemming krijgen dan zal hij gedwongen zijn om de schorren met vrouw en kinderen te verlaten. De inspecteurs leggen het verzoek voor aan de Raad van State (fol. 88 en 88 v).
- Zeiland naar de vloot bij Lillo waren de inspecteurs genoodzaakt om te ankeren onder de opperwal [de contrescarp van het fort langs de Schelde] van Liefkenshoek (fol. 88 v).

Verbaal voorjaar 1693, inv. 1588

- De inspecteurs zijn in het dorp Namen aanwezig bij het presenteren van de dijkagerekening van de polder van Namen over het jaar 1692. Bij de ontvangsten is de fl. 3000 aangetekend als een “gecontinueerde memorie”. Dit bedrag is door de Raad van State bij het begin van de herbedijkingen in het jaar 1683 voorgesteld aan de bedijkers, ten laste van (op te brengen door) de heerlijkheid van Namen. Verwezen wordt naar artikel 3 van de herbedijkingscondities. In de dijkagerekening wordt het bedrag wederom als een p.m.-post genoteerd. Als grote ingelanden worden [nog eens] vermeld: de Generaliteit (vertegenwoordigd door de Raad van State) met 908 gemeten, de erfgenamen van de commandeur Perceval met 174 gemeten, de erfgenamen van juffrouw Cornelia Lemsen met 68 gemeten, Livinus van Vrijbergen, heer van Namen met 35 gemeten, dijkgraaf De Waeyer met 31 gemeten en Joos Betinck met 39 gemeten. Men enkele kleine ingelanden erbij omvate de gehele polder 1268 gemeten en[niet ingevuld] roeden (fol. 126).
- Het geschot over het jaar 1693 zal fl. 6 en 6 stuivers bedragen.

²¹⁴ Zie voor de ligging van dit scheepshoofd (“paalenhoofd”): ZA, Kaarten Hattinga, inv. 481.

²¹⁵ De correcte schrijfwijze van de achternaam van deze vroedvrouw is waarschijnlijk Gatteau.

- In het dorp Namen werd het maken van een nieuwe sortie [uitgang] door de wal aan de Dubbele Poort van Hulst aanbesteed, te maken van gebakken steen met een gewelf in plaats van de oude bouwvallige houten sortie. Tot deze aanbesteding was besloten door de Raad van State op 21-11-1692. Het werk is aangenomen door Cornelis van Putten, meester-timmerman te Hulst, voor fl. 6500 (fol. 127).
- Conform een resolutie van de Raad van State d.d. 28-1-1693 is eveneens aanbesteed het vullen van de oude “opgelande” haven buiten de Begijnepoort te Hulst, lang 63 roeden, en wel door het verlagen van de contrescarp tegen het ravelijn met twee voeten. Het werk omvat voorts het afhaken [wegbreken] van de aarde schuttingen, wallen en verhogingen (“hoogtens”) aan de andere zijde van deze haven, te planeren tot een effen grond. Het werk is aangenomen door Jacob Neuts voor fl. 670 (fol. 127 v).
- Op 28-1-1693 gaf de Raad van State ook opdracht tot het verkopen van de oude vervallen stenen redoute genaamd De Raep tussen de [forten] Moerschans en Santbergen [Zandberg]. Om binnen zes maanden afgebroken te worden is deze redoute verkocht aan Cornelis van Putten voor een bedrag van fl. 205, contant te betalen bij ontvanger [Pieter] De Beaufort te Hulst (fol. 127 v).
- Aannemer van de metsel-, timmer en aardewerken van het fort St. Anna is Jasper le Maistre, meester-metselaar te Bergen op Zoom. Hij heeft goed werk geleverd en krijgt attestatie voor de ontvangst van vijfzesde deel voor een halfjaar onderhoud zijnde fl. 465 (fol. 128).
- Ook de dubbele doornenhaag is goed onderhouden. Pieter Christiaensen c.s. hebben nog recht op betaling van fl. 30 conform het bestek. De inspecteurs stellen dat dit onderhoud krachtens een oude gewoonte weer voor drie jaar dient te worden aanbesteed (fol. 128 v).
- De inspecteurs hebben de twee dubbele kwartieren barakken onder aan de hiel van de wal aan de zuidzijde van het fort (uitgezonderd de barakken en andere landsgebouwen die in aanbesteding en goed onderhouden zijn) geïnspecteerd en vastgesteld dat deze wegens bouwvalligheid al vele jaren buiten onderhoud zijn gelaten, ontdaan van deuren en vensters, waarvan de muren en daken op instorten staan. Zij adviseren de Raad van State om deze gebouwen tijdens de eerstvolgende verpachting van de tienden publiekelijk te verkopen dan wel het onderhoud daarvan aan te besteden (fol. 129).
- Op verzoek van de Raad van State hebben de inspecteurs (verwijzend naar een resolutie van deze Raad d.d. 12-3-1693 en naar een brief van ontvanger Pieter de Beaufort te Hulst) de waarde bezien van de molen in het fort die nu eigendom van de staat is. Vastgesteld is dat de molen zeer beschadigd en onbruikbaar is, zonder trap of opgang en met beschadigde wieken. De molenstenen en de “gaende wercken” aan de binnenzijde zouden nog bekwaam zijn. Indien de molen in goede staat zou zijn gebracht, zou deze voor niet meer dan 12 huisgezinnen malen, in aanmerking genomen dat de molen bij de Duijvelshoek op het westeinde van de polder van Namen op slechts een uur afstand van de molen in het fort is gelegen. De molenaar van Duijvelshoek is ontboden en deze verklaarde dat wanneer de fortmolen in goede staat zou zijn, deze niet meer dan fl. 30 pacht per jaar zou opbrengen. Op grond hiervan achten de inspecteurs het niet dienstig om aan de molen “eenige kosten tot reparatie aen te wenden”, tenzij de Raad van State anders zou beslissen (fol. 130).
- De vroedvrouw Janneke Gatteau zal voor een halfjaar werk wederom fl. 35 ontvangen (fol. 130 v).
- De zeewerken (rijshoofden en bermen, “harnassingen”, stromatten e.d.) zijn buiten aanbesteding in “continueel” onderhoud [op basis van daggelden], nadat commies Clouck deze werken had afgestaan. Er resteren nog reparaties aan de hoofden. Deze kunnen uitgevoerd worden door twee of drie “hooghaersgasten” uit Kieldrecht. Commies Clouck heeft verzocht om weer als aannemer van de onderhoudswerken van het fort te worden aangewezen. De inspecteurs adviseren om tijdens de eerstvolgende verpachting van de tienden de onderhoudswerken wederom publiekelijk aan te besteden (fol. 132 en 132 v).
- [Op het fort is klaarblijkelijk nog steeds geen garnizoen aanwezig].
- Toen de inspecteurs op 27 maart weer in Bergen op Zoom waren hebben zij biljetten laten publiceren betreffende de aanbesteding van het repareren en vernieuwen van het oude zeehoofd op het einde van de haven van het fort (fol. 132 v).
- Daarna zijn ze teruggezeild naar Holland. Onderweg is aan kapitein Johan Cornet fl. 2245 en 2 stuivers betaald wegens soldij en kostgeld van het bootsvolk van het jacht over de periode 1-10-1692 tot 1-4-1693.
- Het verbaal van de inspecteurs werd bij de Raad van State gedeponereerd op 27-4-1693 en daar behandeld op 19-5-1693 (fol. 133).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1693, inv. 1847

- Gedeputeerde is Johan van Haerholte, heer van Cranenburgh.
- Op 15 juli bracht de verpachting van de tienden in de polder fl. 772 en 10 stuivers op, fl. 294 minder dan vorig jaar (fol. 80 v). De gedeputeerde verneemt van de baljuw en de burgemeester als verklaring hiervoor dat bij de nieuwe verpachting van de landen in het vorige jaar door de pachters zeer veel

landen inbraken (“inbraeken”) zijn gelegd die naar verhouding in het aanstaande jaar zo veel meer zullen gaan gelden [gedoeld zal zijn op de nadelige effecten op het grondgebruik van dijkverzwaring en –verhoging; verondersteld werd kennelijk dat hierdoor de eerstvolgende oogstopbrengrsten negatief zouden worden beïnvloed met consequenties voor de tienden; zie verderop in het verbaal het verzoek van Pieter Ballendonck] (fol. 81).

- De magistraat wordt voor een jaar samengesteld zoals in 1692 (fol. 81 en 82).
- De gedeputeerde neemt een verzoek in ontvangst van meester Pieter Ballendonck, griffier van het Hulsterambacht. Deze heeft samen met anderen in de jaren 1686 t/m 1692 ca. 100 gemeten land gepacht dat eigendom is van de Generaliteit. Een vrij en volkomen gebruik van deze grond werd belet doordat in 1688 de zeedijk bij het gepachte land werd verhoogd en verzwaaard. Dit ging ten koste van 267 roeden land blijkens een attestatie van de gezworen landmeter. Daarna is deze grond als onbruikbaar blijven liggen. De vruchten die erop stonden (te weten tarwe) zijn bedorven. Naar rato van 5 pond Vlaams per gemet zou de opbrengst daarvan fl. 26 en 10 stuivers bedragen. Het totale nadeel van deze “uitputting” gerekend over de jaren 1688 t/m 1692 bedraagt fl. 86 en 10 stuivers. Ballendonck verzoekt voor dit bedrag restitutie van betaalde pacht, zoals ook aan andere pachters is toegestaan. Het verzoek wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 82 en 83).
- Commies Roelandus Clouck brengt het volgende onder de aandacht. Hij is reeds 47 jaar commies en reeds 40 jaar aannemer van het onderhoud van de fortificatie- en zeewerken van het fort St. Anna. Zonder aanbesteding is hij door de Raad van State voor een periode van zeven jaren gecontinueerd als aannemer vanaf 30 september 1669 tot 30 september 1676. Op 28-5-1676 besloot de Raad van State tot continuering voor een periode van drie jaren, eindigend op 30 september 1679, voor fl. 3100 per jaar. Zonder aanbesteding is hij daarna als aannemer gecontinueerd. Op 18-10-1684 is aan hem de laatste ordonnantie [opdracht tot betaling] van fl. 1000 verleend. Op 6-10-1684 zijn de genoemde onderhoudswerken wederom aan hem besteed en wel voor een periode van zes jaren tegen een vergoeding van fl. 3300 per jaar, zoals blijkt uit een bijgevoegde [niet aangetroffen] verklaring van 15-9-1692. Hij verzocht de Raad van State om als aannemer van het onderhoudswerk wederom gecontinueerd te worden. De Raad van State besloot op 27-6-1693 om dit verzoek voor te leggen aan de gedeputeerde, belast met de verpachting van de tienden in de polder van Namen, met de opdracht hierover aan de Raad te rapporteren. Gedeputeerde Johan van Haerholte sprak er vervolgens over met commandeur Van Bronckhorst en ingenieur De Waeyer. Deze menen dat het niet ondienstig zou zijn indien het onderhoudswerk uitgevoerd wordt door de commies die in het fort woont. Anders dient het werk publiekelijk aanbesteed te worden. In de twee tot drie jaar dat de zittende commies elders heeft gewoond is het onderhoudswerk [betreffende de zeewerken] door de Raad van State besteed aan de dijkgraaf en de gezworenen van de polder, hetgeen is verrekend in november 1692 (fol. 84 t/m 88).
- Op aanwijzing van ingenieur De Waeyer zijn de rijshoofden en verdere zeewerken in een goede staat bevonden (fol. 88).
- De spui die dient tot het openhouden en schuren van de sluishil [er staat inderdaad sluishil, maar waarschijnlijk is sluiskil bedoeld] aan de contrescarp naast het scheepshoofd dient vernieuwd te worden. Eveneens is vernieuwing nodig van de houwer daarin strekkende ten noorden om de contrescarp (fol. 88 en 89).
- Tijdens het inspecteren van de wallen is vastgesteld dat het onderhoud van de jonge doornenhaag sedert de maand april buiten aanbesteding is. Aan commandeur Van Bronckhorst is gelast om het onkruid te laten verwijderen. Aanbesteding van het onderhoud voor een periode van drie jaren is gewenst (fol. 89).
- De pomp in het centrum van het Plein op het fort is omver gereden. Commandeur Van Bronckhorst wordt gemachtigd om deze te laten repareren, hetgeen niet meer mag kosten dan fl. 30 (fol. 90).
- Van Haerholte deponeerde zijn verbaal bij de Raad van State op 22 juli 1693.

Verbaal najaar 1693, inv. 1589

- Op 13 september arriveerden de inspecteurs vanuit Axel op St. Anna (fol. 73).
- De zeewerken zijn sinds vier jaar van seizoen tot seizoen onder het opzicht geplaatst van de dijkgraaf en de gezworenen van de polder van Namen. Eerder waren ze in onderhoud bij commies Clouck. Zijn aanhoudend verzoek om wederom aannemer van deze werken te mogen zijn is door de Raad van State op 24-8-1693 afgewezen (fol. 75). Het onderhoud dient wederom voor drie jaren te worden aanbesteed. De inspecteurs rapporteren dat het niet mogelijk is om in het fort of in de polder van Namen een aannemer voor het onderhoud te vinden behalve Clouck. Zij suggereren de Raad van State of het [toch] niet beter zou zijn om de praktijk van de laatste jaren te continueren door van seizoen tot seizoen de dijkgraaf en de gezworenen over het onderhoud van de zeewerken te laten beslissen. De Raad van State is daarbij betrokken als ingelande voor driekwart van de polder (fol. 75 t/m 78).
- De vergane barakken (“batimenten”) in het fort (zie het vorige verbaal) zijn publiekelijk verkocht; de opbrengst was[niet genoteerd] (fol. 79 v).

- De molen is uitgezonderd de molenstenen verkocht voor fl. 48 (fol. 79 v).
- Reparatie van de pomp op het plein heeft fl. 33 en 11 stuivers gekost (fol. 80).
- Het onderhoud van de timmer- en metselwerken binnen het fort is voor een periode van drie jaar aanbesteed bij Jasper le Maistre te Bergen op Zoom voor fl. 930 per jaar. Niet alle onderhoudswerken blijken uitgevoerd te zijn, want Le Maistre was in Bergen op Zoom nodig om als aannemer te werken aan reparaties van de zeecontrescarp van de Waterschans aldaar (fol. 80 en 80 v).
- Pieter Christiaensen c.s. hebben het onderhoud van de doornenhaag aangenomen voor fl. 280. Zij krijgen attestatie voor de betaling van de resterende fl. 30 (fol. 81 v).
- Commandeur Bronckhorst ontvangt een attestatie voor de betaling van fl. 10 die hij in opdracht van de heer Van Brandenburg heeft uitgegeven aan het laten wieden en zuiveren van de doornenhaag (fol. 81 v).
- Pieter Christiaensen heeft inmiddels met zijn woning het fort verlaten. De commandeur van het fort en ingenieur De Waeyer worden geautoriseerd om het onderhoud van de doornenhaag weer voor drie jaar aan te besteden (fol. 82).
- De vroedvrouw Janneken Gatteau krijgt voor een halfjaar weer fl. 35 (fol. 82).
- [Op het fort is klaarblijkelijk nog steeds geen garnizoen aanwezig].

Verbaal voorjaar 1694, inv. 1590

- Er zijn reparaties aan de zeewerken gaande (fol. 33 en 33 v).
- Binnen het fort zijn bressen geconstateerd bij de borstwerken, de banketten, de bermen en de zijkanten van de bedekte wegen. De aannemer (Le Maistre) heeft nog geen gelegenheid gehad om dit te repareren (fol. 34 en 34 v).
- David Kleijnswager heeft de schade die hij heeft ondervonden door het verdrinken van zijn 140 schapen geschat op fl. 1000. Hij is geruïneerd. Hij wil proberen om opnieuw als schaapherder de kost te verdienen maar dan is de aanleg nodig van een waterput op de door hem gepachte gorsing. Die zal ca. fl. 200 kosten. Hij verzoekt nu om kwijtschelding van pacht over de vervallen twee jaren en voorts om de volgende pacht pas te laten ingaan op 1 mei 1696. De inspecteurs leggen dit verzoek aan de Raad van State voor (fol. 36 v).
- Het onderhoud van de doornenhaag is voor drie jaar besteed aan Cornelis Gabriels voor fl. 50 per jaar (fol. 36 v).
- [Op het fort is klaarblijkelijk nog steeds geen garnizoen aanwezig].

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1694, inv. 1848

- Gedeputeerde was Pieter de Huijbert, heer van Burgh, die op 11 juli bij het fort St. Anna arriveerde waar hij de fortificatiewerken inspecteerde [daarover wordt in zijn verbaal verder niets vermeld] (fol. 96).
- De verpachting van de tienden vond plaats in een herberg van het dorp Namen op 12 juli. Er waren 13 afzonderlijke verpachtingen. De opbrengst bedroeg zonder de rantsoenpenningen fl. 1375 en 10 stuivers, fl. 603 meer dan in 1693 [incl. de rantsoenpenningen bedroeg de opbrengst fl. 1478 en 3 stuivers] (fol. 96 en 97).
- De magistraat van de polder van Namen werd (wederom voor een jaar) samengesteld zoals in juli 1692 (fol. 97).
- Het verbaal bevat het volgende overzicht van de opbrengst van de verpachting van de tienden in enkele andere plaatsen in Staats-Vlaanderen in 1693 en 1694:²¹⁶

²¹⁶ Vermoedelijk betreft het overzicht de opbrengst in 1693 en 1694 van de verpachting van alle staatstienden in Staats-Vlaanderen.

guldinge vande t'gionden eeuw van Jaer en onft 1694.	guldinge van t'gionden eeuw van Jaeren en onft 1699.
Slijfs ----- / 23329 : 4 : 0	----- / 27927 : 10 : 0
Ooftburgel ----- / 2053 : 0 : 0	----- / 1770 : 0 : 0
ijfendyche ----- / 1145 : 0 : 0	----- / 009 : 10 : 0
behoendyche ----- / 10956 : 0 : 0	----- / 11000 : 0 : 0
Sas van gont ----- / 2300 : 0 : 0	----- / 2600 : 0 : 0
Philippine ----- / 4042 : 10 : 0	----- / 4513 : 0 : 0
flodde van Hamen / 1470 : 3 : 0	----- / 772 : 0 : 0
Buelft ----- / 11540 : 0 : 0	----- / 10057 : 10 : 0
----- / 57731 : 17 : 0	----- / 60505 : 10 : 0
<p>Soe doet de t'gionden van get seizoen en onft 1694. minder hebben gogeloen als in get voorgaende seizoen en onft 1693. / 2773 : 13 : 0</p>	
<p>In het seizoen en onft 1698 was gewonnen / 9412 : 3 : 0</p>	
<p>In het seizoen en onft 1692 was gewonnen / 11026 : 1 : 0</p>	

Verbaal najaar 1694, inv. 1591

- Vanuit Hulst vertrokken de inspecteurs 's morgens vroeg met het jacht naar St. Anna. Zij arriveerden daar kort na de middag voorspoedig en werden verwelkomd door commandeur Johan van Bronckhorst (fol. 76).
- De aarde, timmer- en metselwerken binnen het fort zijn voor een periode van drie jaar na een publieke aanbesteding aangenomen door Jasper le Maistre voor fl. 890 per jaar (fol. 76 v).
- De commandeur presenteert een rekening van fl. 63 wegens het laten beslaan met ijzer van drie affuiten, waartoe hij gemachtigd was. Ontvanger Van Erckel krijgt opdracht om hem fl. 50 te vergoeden (fol. 76 v).
- Vroedvrouw Janneke Gatteau [nu foutief omschreven als Janneken Callau] krijgt weer fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 76 v).
- De zeewerken zijn goed onderhouden (fol. 77).
- Roeland Clouck meldt dat hij 40 jaar heeft fungeert als aannemer van onderhoudswerken aan het fort. Hij heeft enige tijd geleden buiten het bestek van overeengekomen werk 160 schaften rijswerk geleverd. Hij verzoekt om betaling van dit meerwerk [geen bedrag vermeld] (fol. 77 v).
- [Op het fort is klaarblijkelijk nog steeds geen garnizoen aanwezig].

Verbaal voorjaar 1695, inv. 1590

- De inspecteurs reden via land vanuit Hulst naar St. Anna (fol. 125).
- De aannemers van het onderhoud van de doornenhaag, Michiel Nieuwlingh, Cornelis Gabriels en Pieter van Gijssel, tonen het door hen verrichtte onderhoudswerk. De inspecteurs tonen zich tevreden. De aannemers zijn echter het bestek van hun werk kwijtgeraakt en kunnen dit dus niet tonen. Zij verzoeken nu toch om ordonnantie voor betaling van fl. 50. De inspecteurs menen dat zij hiervoor slechts toestemming kunnen verlenen om bij provisie fl. 30 te betalen. Het restant zal worden betaald als het bestek gevonden is (fol. 126).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 126 v).
- Door gebrek aan materialen zijn de reparaties aan de binnenwerken van het fort nog niet in orde (fol. 127).
- In het fort is nauwelijks een bruikbaar kanon aangetroffen en in het magazijn is geen kruit aanwezig (fol. 127).
- Roelandt Clouck verzoekt om wederom als gezworene van de dijkage te worden aangesteld. Hij verkreeg die functie in 1685 na het overlijden van Pieter Servaes, maar was door absentie niet in staat om die functie uit te oefenen.²¹⁷ Nu hij weer bereid is om in het fort te wonen verzoekt hij “tot de voornoemde exercitie te werden geadmitteert”. De inspecteurs menen dat over zijn verzoek pas kan worden beslist als duidelijk is dat hij weer vast [permanent] in het fort woont (fol. 128).²¹⁸
- Livinus van Vrijberghe is naar Bergen op Zoom gekomen om aan de inspecteurs de oude uitgiften en octrooien te presenteren waarop de polder van Namen is bedijkt en herdijkt. Hij brengt naar voren dat hij in 1682 met alle kracht heeft geprobeerd om de polder te herdijken. Hij is in dit opzicht z.i. niet nalatig geweest. In het bedijkingsoctrooi van 1612 is gedictieerd dat, indien de polder van Namen zou inunderen en door nalatigheid van de ingelanden niet binnen twee achtereenvolgende jaren zou worden herdijkt, dat dan het eigendom van de polder “vrij en vranck” zou terugkomen bij de graaf van Vlaanderen. Op grond hiervan heeft de Raad van State beweerd (“gesusteert”) dat de heerlijkheid van Namen is komen te vervallen [de polder werd namelijk pas in 1684 herdijkt]. Dit zou Van Vrijberghe wel fl. 3000 hebben kunnen kosten (“en bij continuatie tot verdere staet te geraeken”). Hem is aangeraden om “met alle respect [respectievelijke?] middelen van accomodement” aan de Raad van State voor te stellen om zijn recht om de dijkgraaf, de gezwoerenen en de penningmeester van de polder te benoemen over te dragen (te “cederen”) aan de Raad van State. Hij toont zich hiertoe bereid mits hij als ambachtsheer conform het bedijkingsoctrooi uit 1612 gehandhaafd zou worden en mits aan hem zou worden geleverd en getransporteerd de 4,5 portie van de 30,5 in de heerlijkheid die volgens hem door verzuim [per abuis] aan de Raad van State zijn vervallen.²¹⁹ De inspecteurs zeggen toe dit aan de Raad van State voor te leggen (fol. 129 en 129 v).
- De Waeyer heeft bericht dat het zuiderhoofd door ijsgang is beschadigd en in het zomerseizoen gerepareerd zal worden (fol. 130).
- Het fort is nog steeds “ontbloot” van garnizoen. De compagnie van commandeur Bronckhorst (behorend tot het regiment van de overste Swansbel) houdt garnizoen in fort Lillo (fol. 130 v).
- De inspecteurs reisden vervolgens wederom naar Bergen op Zoom.

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1695, inv. 1848

- Gedeputeerde was Willem Vriesen, burgemeester van Zwolle. Vanuit Hulst arriveerde hij op 13 juli in de voormiddag in het dorp Namen waar die dag de tiende verpachting van de tienden in de polder plaatsvond, verdeeld over 13 percelen [hieruit kan worden geconcludeerd dat de eerste verpachting van de tienden plaatsvond in 1686]. De opbrengst bedroeg zonder de rantsoenpenningen fl. 1170 en 10 stuivers [de gedeputeerde noteerde dat dit fl. 105 minder was dan vorig jaar, maar maakte waarschijnlijk een rekenfout; in 1694 bedroeg de opbrengst, eveneens zonder de rantsoenpenningen, fl. 1375, zodat de achteruitgang fl. 205 bedroeg] (fol. 79 v).
- De magistraat werd (wederom voor een jaar) samengesteld zoals in juli 1692 met uitzondering van de bodefunctie; die werd nu toegekend aan N.N. [= Adriaen] Verstraeten (fol. 80 v).
- De gedeputeerde constateert dat het onderhoudswerk (timmer-, metsel- en aardewerk) door de aannemer Jasper le Maistre conform het bestek is uitgevoerd en verleent attestatie voor de betaling voor het eerste halfjaar onderhoud ad fl. 445 (fol. 81 v).

²¹⁷ Pieter Servaes overleed op 22-5-1685; Clouck werd als zijn opvolger benoemd op 1-6-1685 (RvS, inv. 106, 1-6-1685).

²¹⁸ In juni 1693 is vermeld dat Clouck in de afgelopen twee jaar elders had gewoond (Verbaal juni 1693, inv. 1847, fol. 87).

²¹⁹ Met de 4,5 portie moet zijn bedoeld op de aandelen die zeer waarschijnlijk na de herbedijking in 1655 in het bezit kwamen van de Generaliteit.

- De gedeputeerde deponeerde zijn verbaal bij de Raad van State op 23 juli, waar het werd besproken op 4 augustus 1695 (fol. 81 v).

Verbaal najaar 1695, inv. 1591

- De inspecteurs reisden op 16 september 's morgens vanuit Hulst met het jacht naar St. Anna en kwamen daar in de namiddag aan (fol. 86).
- De drie aannemers van het onderhoud van de doornenhaag krijgen ordonnantie voor het derde halfjaar onderhoud zijnde fl. 75 [fl. 50 per jaar]. Er is reeds fl. 30 betaald, zodat fl. 45 resteert (fol. 86 v).
- Wat het onderhoud binnen het fort betreft: de borstweringen en banketten zijn nog niet in de voorgeschreven staat. De vloeren in de woning van de commies zijn nog niet gerepareerd. Aannemer Le Maistre krijgt opdracht dit binnen drie tot vier weken in orde te maken (fol. 86 v).
- In Bergen op Zoom zullen biljetten worden verspreid voor de aanbesteding van de reparatie van rijswerken en hoofden (fol. 87).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 87).
- Commies Roelant Clouck heeft in opdracht van de Raad van State affuiten gemaakt voor de kanonnen van 18 en 12 pond. Hij verzoekt om betaling [geen bedrag vermeld; zie verder het verbaal van het najaar 1698] (fol. 87 v).

Verbaal voorjaar 1696, inv. 1590

- De zeewerken zijn in goede staat aangetroffen (fol. 29).
- Jasper le Maistre krijgt attestatie voor de betaling van de volgende termijn van zijn onderhoudswerk binnen het fort (fl. 445) (fol. 29).
- Voor het opmaken van dijkagerekening zijn de hoofdingelanden geconvoceerd voor een vergadering in de woning van commandeur Van Bronckhorst. Daarbij worden de erfgenamen [de minderjarige kinderen] van Meynard de Perceval vertegenwoordigd door Van Bronckhorst in zijn hoedanigheid als oom en voogd.²²⁰ Voorts worden als ingelanden vermeld: Norbertus van der Creecke en de erfgenamen van juffrouw Cornelia Lemssen. (fol. 30). Ook aanwezig is de weduwe van Joos Betinck. Het dijkgeschoot bedroeg in 1695 fl. 8. De dijkagerekening sluit met een tekort van fl. 900 en 8 stuivers (fol. 30 v).
- De ingelanden verzoeken wederom om uitbetaling van de fl. 3000 die de ambachtsheer volgens artikel 3 van de herbedijgingscondities uit 1683 dient te betalen ten profijte van de bedijkers. Vastgesteld wordt dat over [de toekomst van] de ambachtsheerlijkheid nog niet is beslist. Genoteerd is dat Livinus van Vrijberge vóór de laatste inundatie als ambachtsheer is erkend (fol. 31).
- Het geschoot over het jaar 1696 bedraagt wederom fl. 8.
- De nieuwe houten sluis in de polder van Namen wordt aanbesteed voor fl. 1775 (fol. 32).
- Cornelis Wagenaer, pachter van land van de staat in de polder van Namen van ca. 30 gemeten, verkeert in financiële moeilijkheden. Hij kan niet aan zijn verplichtingen als pachter en als koper van de op het land staande huis en schuur voldoen [zie het verbaal van voorjaar 1691]. De rentmeester heeft reeds veldvruchten en beesten van hem verkocht. Hij heeft een "lastigh" huishouden van vrouw en kinderen. Hij verzoekt om uitstel van betaling van pacht over 1695 tot kerstmis 1696 en om verlaging van het bedrag dat hij jaarlijks voor de aankoop van het huis en de schuur moet betalen met fl. 50. De verzoeken worden doorgeleid naar de Raad van State (fol. 33).
- De inspecteurs vertrokken naar Hulst waar zij op 13 maart arriveerden (fol. 33 v).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1696, inv. 1848

- Gedeputeerde was weer Pieter de Huijbert, heer van Burgh.
- Verdeeld over 13 percelen werden de tienden op 13 juli in Namen verpacht ("om van alle de vruchten, gene uijtgesondert, te genieten den elfden schoof en sack"). De opbrengst bedroeg fl. 1497, fl. 326 en 10 stuivers meer dan vorig jaar (fol. 52 v).
- Het verbaal bevat gegevens over de verpachting van de tienden in de polder Oude Grouwe (fol. 53-56).
- De magistraat van de polder van Namen wordt (wederom voor een jaar) samengesteld zoals in juli 1695 (fol. 56-56 v).
- Door het overlijden van commandeur Johan van Bronckhorst (op 11 juli, twee dagen voor de komst van de gedeputeerde) is een vacature ontstaan voor de plaats van gezworene in het polderbestuur. Het is gewoonlijk wenselijk dat een gezworene zelf ettelijke gemeten land in de polder bezit. Een dergelijke kandidaat kon echter niet worden gevonden. Het is niettemin wenselijk dat de vacature wordt vervuld

²²⁰ Johan van Bronckhorst had een zuster Maria die gehuwd was met Meynard de Perceval.

ter assistentie van baljuw Johan Voshol en dijkgraaf De Waeyer. De gedeputeerde draagt de majoor van het fort St. Anna, Johan van Spijckerhof, voor (fol. 57 en 57 v).

- Het verbaal maakt melding van het verzoek van de kapitein van het jacht waarmee de gedeputeerde is vervoerd, i.c. Jacob van den Bergh, om Pieter Huijge, de oudste en de eerste matroos op het jacht, per maand niet fl. 10 maar fl. 11 te laten verdienen (fol. 57 v). Voorts wordt een verzoek gerapporteerd van Pieter Spaen, kwartiermeester op het jacht. Hij is in de winter van 1695 uit de sloep van het jacht gevallen waardoor zijn arm is gekwetst. Met de genezing en het herstel was fl. 50 gemoeid. Hij verzoekt om vergoeding hiervan (fol. 58).
- De gedeputeerde deponeerde zijn verbaal bij de Raad van State op 30 juli 1696 (fol. 58 v).

Verbaal najaar 1696, inv. 1591

- Op 13 september tegen de avond vertrokken de inspecteurs vanuit Hulst en op 14 september na de middag kwamen zij bij St. Anna aan en werden zij begroet door de nieuw aangestelde commandeur Broeckhuijsen zijnde kapitein in het regiment van de generaal [Julius Ernst von] Tettau), die zijn akte als commandeur toonde, die hij van zijne koninklijke majesteit [de koning-stadhouder Willem III] had gekregen (fol. 78).
- Op het fort is nog geen garnizoen aanwezig (fol. 78).
- De inspecteurs tonen zich ontevreden over de herstelwerkzaamheden binnen het fort. Zo zijn de banketten nog niet in orde. De aanwezige aannemer (Le Maistre) excuseerde zich hiervoor "slechtelijck". Aan aan de timmer- en metselwerken mankeert het nodige. Aan de aannemer is een attestatie geweigerd (fol. 79).
- Ook aan de aannemers van het onderhoud van de nieuwe doornenhaag is goedkeuring geweigerd (fol. 79 v).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 79 v).
- De stenen batterijen op de bolwerken zijn met niet meer dan vier enigszins bekwame kanonnen voorzien. Er is geen kruit om mee te schieten, hetzij ceremonieel, hetzij ter defensie van het fort (fol. 79 v).
- De commies Clouck overhandigde de inspecteurs in Lillo een staat en inventaris van het magazijn met de defecten (fol. 80).
- De commandeur meldt dat de magistraat van het Hulsterambacht zich conform een plakkaat van de Staten-Generaal heeft aangematigd om taxatie te doen van de belasting van de ingezetenen van het fort [dit betreft een belasting op vermogen].²²¹ Van de schoolmeester Anthonij Koecke is een [bewonings]kohier gevorderd onder de dreiging dat de landsdeurwaarder tegen hem zou procederen. Koecke weigerde dit af te staan, betogend dat het fort nooit onder de magistraat van het Hulsterambacht heeft geressorteed (fol. 80). De inspecteurs wendden zich nu tot die magistraat met het verzoek om binnen acht dagen de gang van zaken te verduidelijken (fol. 81).²²²

Verbaal voorjaar 1697, inv. 1592

- De dijkagerekening over het jaar 1696 is aan de inspecteurs voorgelegd. Het geschot was fl. 8 per gemet. Als ingelanden worden vermeld: Norbertus van der Creeck, de weduwe [van Joos] Betinck en de erfgenamen van Cornelia Lemssens (fol. 85 v).
- Er is een batig saldo van fl. 1529 en 1 stuiver (fol. 86).
- Gewezen wordt op de splende kwestie van fl. 3000 die de ambachtsheerlijkheid bij aanvang van de herbedijking in 1683 aan de financiering van de herbedijking zou bijdragen conform art. 3 van de herbedijgingsregeling [zie vorige verballen]. Aangedrongen wordt op een spoedige beslissing hierover van de Raad van State (fol. 86 v).
- Het geschot over 1697 is vastgesteld op fl. 7 per gemet (fol. 87 v).
- Aan Roeland Clouck zal het halve traktement als gezworene worden betaald als hij zich weer in het fort vestigt. Het gehele traktement ad fl. 60 zal hem pas worden betaald indien hij als gezworene behoorlijk heeft gefunctioneerd (fol. 88).
- Majoor Johan Spijckerhof stelt zich (met een aanbeveling van dijkgraaf De Waeyer) kandidaat om de overleden Johan van Bronckhorst op te volgen als gezworene van de polder van Namen.²²³ De Waeyer wijst erop dat de gezworene Johan Voshol ook penningmeester is en dat op de commies Clouck "geen staet kan worden gemaect". De inspecteurs [die de veruit grootste ingelande representeren] stemmen

²²¹ Zie voor deze kwestie: GA Hulst, arch. Hulsterambacht, inv. 1083.

²²² De Raad van State stelde de magistraat van het Hulsterambacht in het ongelijk.

²²³ Dijkgraaf De Waeyer was een aangetrouwde oom van Spijckerhof.

met de voordracht in. Zij wijzen erop dat de lastige en “bekommerlijcke” polder goed toezicht behoeft gelet op de “wintersche tempeesten en hooge vloedten” (fol. 89 v).

- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 89 v).
- De aannemers van het onderhoud van de doornenhaag verzoeken om attestatie van hun werk. De inspecteurs hebben hen opdracht gegeven zich hierover te wenden tot de Raad van State, gelet op het feit dat zij bij de vorige visitatie geen attestatie hebben verkregen. Ze adviseren de Raad van State om het onderhoud weer voor drie jaar aan te besteden (fol. 90 en 90 v).
- De aannemer van het timmer-, metsel en aardewerk binnen het fort (Le Maistre) heeft nog niet alles kunnen repareren, maar hij wordt hiervoor geëxcuseerd gelet op de langdurige harde winter (fol. 90 v).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1697, inv. 1848

- Gedeputeerde was de “Hoogh Edelen Heere” Van Glinstra.
- De verpachting van de tienden in de polder bracht fl. 1499 en 12,5 stuiver op [waarschijnlijk incl. de rantsoenpenningen] (fol. 56).
- De magistraat van de polder werd voor een nieuwe periode van een jaar samengesteld zoals in juli 1695 (fol. 57).
- De aannemers van het onderhoud van de doornenhaag op het fort (Michiel Nieulingh c.s.) hebben aan de Raad van State kenbaar gemaakt nog recht te hebben op betaling van fl. 75 wegens het onderhoud van de afgelopen drie jaar. Bij de laatstgehouden inspectie van dit onderhoud was dit niet in orde bevonden (zie het verbaal van voorjaar 1697), waardoor attestatie van betaling van deze restsom was geweigerd. De gedeputeerde stelt nu vast dat de doornenhaag inmiddels ontdaan is van onkruid en dat snoeien thans nog niet aan de orde is. Hij beslist (conform een mandaat van de Raad van State) dat de aannemers nog recht hebben op fl. 36 (in plaats van fl. 75). Hij spreekt vervolgens af dat de doornenhaag met ingang van 1-3-1697 gedurende drie jaren voor fl. 36 per jaar zal worden onderhouden (fol. 60).
- De gedeputeerde deponeerde het verbaal bij de Raad van State op 9 september, waar het werd besproken op 14 oktober 1697 (fol. 60 v).

Verbaal najaar 1697, inv. 1593

- Verwijzend naar de inspectie van Bergen op Zoom menen de inspecteurs dat de onderhoudswerken binnen het fort voor de aanstaande winter buiten aanbesteding gehouden kunnen worden (fol. 72).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 73).
- Commies Roelant Clouck overhandigt een lijst met tekorten in het magazijn (fol. 73).
- Tijdens de terugreis naar Holland is de kapitein van het jacht, Jacob van den Berge, betaald voor een halfjaar kostgeld en soldij van het bootsvolk en voor het onderhoud van 's lands meubelen en de leverantie van vuur en licht [er is geen bedrag vermeld] (fol. 74).
- [Op het fort is nog steeds geen garnizoen aanwezig].

Verbaal voorjaar 1698, inv. 1592

- Op het fort is nog geen garnizoen aanwezig (fol. 121).
- Op de wallen zijn geen bekwame affuiten aangetroffen en in het magazijn ontbreekt kruit. De commies verzoekt om te sturen: 3000 pond buspulver, haren kleden om te dekken [voor het afkoelen van de vuurmonden, waarvoor veelal schapevellen werden gebruikt], twee affuiten voor stukken van 12 pond, twee voor stukken van 6 pond, een lange bok reep [een hijswerktuig], een korte dubbele kelderwindt [een hijswerktuig], twee beurstonnetjes, 50 spaden, 50 beslagen schoppen, 50 bijlen en 50 ijschaken; 50 musketten dienen gerepareerd te worden (fol. 122).
- David Kleijnswager, wonend in de polder van Namen, heeft vijf jaar lang alle schorren van Saftinge (gelegen op de hoek van de Schelde tegen het inkomen van het frequente water genaamt “het landt”) gepacht voor het weiden van zijn schapen. Door hoge watervloeden zijn verscheidene keren schapen van hem verdronken, hetgeen hem wel 200 pond Vlaams heeft gekost, waardoor hij aan de grond is geraakt. Hij verzoekt nogmaals om op de schorren een vuurbaken te mogen plaatsen (zie het verbaal van najaar 1692). Hij wil hiervoor aan de Raad van State een recognitie van fl. 3 per jaar betalen. Op 10-12-1697 is dit verzoek in de Raad van State besproken en vervolgens in handen gesteld van de eerstvolgende inspecteurs in Vlaanderen. Deze bezichtigen de plaats waar het vuurbaken zou kunnen komen, nabij de overgebleven stukken en stalen van de oude vermaarde Vlaamse dijk. Ze noteren dat de jurisdictie van Saftinge in 1585 of daaromtrent is geïnundeerd en thans bestaat uit platen, slikken, krekken en wateren, strekkende zuid- en westwaarts tot aan Kieldrecht, De Groede en de polder van Namen. Een vuurbaken zou voor de scheepvaart niet ondienstig kunnen zijn, maar het verlenen van een octrooi dient nader onderzocht te worden (fol. 125 v).

- Geïnspecteerd zijn de lands metsel- en timmerwerken binnen het fort, bestaande uit de huizen van de commandeur, de commies en de majoor, de kerk, een dubbel kwartier barakken, corps du gardes, magazijnen, de poort, bruggen etc., alsmede de aardewerken op de wallen en langs de grachten [de bermen]. Er zijn enkele defecten geconstateerd die door de lange winter en harde vorst nog niet gerepareerd konden worden. Aannemer Le Maistre heeft zes weken de tijd gekregen om kalk en steen uit Holland of elders te laten komen (fol. 126 en 126 v).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de arme soldatenvrouwen (fol. 126 v).
- De dijkagerekening over 1697 vertoont een nadelig saldo [in het verbaal wordt geen bedrag vermeld]. De oorzaken daarvan zijn vooral: de aanleg (vorig jaar) van een nieuwe sluis, de extraordinaire schade die is geleden op 1-10-1697 en door de langdurige harde winter (fol. 129).
- Het geschot over 1698 bedraagt fl. 9 (fol. 129).
- Tijdens de terugreis naar Holland is aan de kapitein van het jacht Jacob van den Berge fl. 2253 en 1 stuiver betaald voor een halfjaar kostgeld en soldij van het bootsvolk en voor het onderhoud van 's landsmeubelen en de leverantie van vuur en licht (fol. 130).
- De inspecteurs keerden op 14 april in Den Haag terug. Hun verbaal werd behandeld in de Raad van State op 15 mei 1698 (fol. 130).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1698, inv. 1848

- Gedeputeerde is Francois de Vicq. Deze arriveerde op St. Anna op 11 juli (fol. 106).
- Verpachting van de tienden vond in Namen plaats op 12 juli. Hij werd daar verwelkomd door rentmeester Hendrick van Rouwenoort.²²⁴ De opbrengst was inclusief de rantsoenpenningen fl. 1355 en 3,5 stuivers, fl. 144 en 9 stuivers minder dan in 1697 (fol. 107).
- De Generaliteitslanden in de polder dienen wederom voor een (derde) periode van zeven jaren verpacht te worden (fol. 108 en 109).
- De magistraat van de polder wordt voor een nieuwe periode van een jaar samengesteld zoals in juli 1695 (fol. 109 en 110).
- Op het fort St. Anna is geen garnizoen aangetroffen. Commandeur Van Broeckhuijsen verblijft in Gelderland (fol. 110).
- De doornenhaag die vijf tot zes jaar geleden is geplant is goed gegroeid. De Raad van State stemt ermee in dat de aannemers in het vervolg geen fl. 50 maar fl. 36 per jaar zullen ontvangen (fol. 111).
- De metsel- en timmerwerken op het fort zijn buiten onderhoud gebleven. Er zijn geen klachten over (fol. 112).
- De zeewerken onder de directie van ingenieur De Waeyer zijn in een goede staat bevonden (fol. 112).

Verbaal najaar 1698, inv. 1593

- Vanuit Hulst vertrokken de inspecteurs met het jacht op 21 september en de andere morgen arriveerden zij vroeg op St. Anna (fol. 80).
- Commandeur Joost van Broekhuijsen is afwezig en het fort heeft nog geen garnizoen. De commies en de majoor zijn aanwezig.
- Op 22 september vond in de woning van de commandeur ingaande 1 oktober 1699 de verpachting plaats van de landen in de polder van Namen en de Speelmanspolder die eigendom zijn van de staat, voor de derde maal na de herbedijking in 1684. De opbrengst was fl. 7922 en 10 stuivers jaarlijks, fl. 990 en 4 stuivers meer dan de voorafgaande zevenjarige verpachting opbracht (fol. 80 v).
- De timmer-, metsel- en aardewerken van het fort dienen volgens de commandeur te worden aanbesteed voor de tijd van drie jaren. De inspecteurs constateren dat er in deze opzichten nauwelijks tot geen reparaties nodig zijn en achten een aanbesteding niet zinvol. Zo worden de onderhoudskosten betreffende een halfjaar “gemesnageert” [uitgespaard?] (fol. 81). Mochten er dringende reparaties nodig zijn (bijv. aan daken, vensters en deuren) dan is de commies Clouck geautoriseerd om deze uit te voeren (fol. 82).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de arme soldatenvrouwen (fol. 82).
- Wat het verzoek van David Kleijnswager betreft inzake een octrooi voor het plaatsen van een vuurbaken op de schorren van Saftinge (en het incasseren van tol hiervoor in Lillo of elders) rapporteren de inspecteurs dat daarover veel geschillen (“differenten”) te verwachten zijn, gelet op de jurisdictie van de schorren, slikken, platen, krekken en wateren strekkende in Saftinge tot aan de hoge

²²⁴ Deze is vermoedelijk identiek met Hendrik Rouwenoord (Rouweman) tot den Uilenpas, vermeld als schepen van Hulst in de jaren 1693, 1695, 1700 en 1701 (Brand, 1972, p. 469-470).

kouter van Kieldrecht zuidwaarts, aan den Doel en Casueele oostwaarts en aan de polder van Namen westwaarts (fol. 83).

- De aannemers van het onderhoud van de doornenhaag (Michiel Nieuwling c.s.) is ordonnantie gegeven voor een halfjaar onderhoud ad fl. 18 (fol. 83 v).
- Commies Clouck heeft voor het maken van vier eiken affuiten met raderen en assen in 1695 een rekening ingediend van fl. 433 en 10 stuivers. Daarvan heeft hij nog fl. 205 en 10 stuivers tegoed. Hij verzoekt om betaling daarvan (fol. 83 v).
- Het verbaal is behandeld in de Raad van State op 29-1-1699 (fol. 83 v).

Verbaal voorjaar 1699, inv. 1592

- De commandeur Broeckhuijsen is afwezig en het fort heeft nog geen garnizoen. Ook de nieuw aangetreden commies is afwezig. De inspecteurs betreuren dit. Dit is niet respectvol jegens hen (fol. 22 v).
- De publieke aanbesteding van het onderhoud van de timmer-, metsel- en aardewerken op het fort heeft op 14 maart slechts één kandidaat opgeleverd, te weten een meester-timmerman uit Hulst. Nadat de aanbesteding op 16 maart nog eens onder de aandacht is gebracht tijdens de verpachting van de gemene middelen te Hulst, zijn die onderhoudswerken voor fl. 1000 per jaar voor de tijd van drie jaren aangenomen door Josias de Bliet, Stoffel de Haen en Jan de Broeckaert [Broeckert] (fol. 22).
- Door de afwezigheid van de commandeur en van de commies was een inspectie van het magazijn niet goed mogelijk (fol. 22 v).
- De doornenhaag is goed onderhouden. De aannemers daarvan krijgen voor een halfjaar onderhoud fl. 18 (fol. 23).
- Het verzoek van Philippe Gortebek om een vervallen huis op het fort te mogen afbreken en de materialen te mogen verkopen wordt toegestaan. Hij is eigenaar van het huis samen met de weeskinderen van zijn zusters. Het betreft een ingestort huis op de hoek van het plein tegenover het logement van de commandeur. De inspecteurs waren door de Raad van State gemachtigd om hierover te beslissen (fol. 23 v en 24).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de arme soldatenvrouwen (fol. 24).
- De ingelanden van de polder hebben in het commandeurslogement op 14 maart vergaderd over de dijkagerekening. Aanwezig waren N.N. Bollandt namens Livinus van Vrijberghe (burgemeester te Tholen), Johan Moorman voor de kinderen van de heer Perceval, Gerard Andriessens [voor de erfgenamen van juffrouw Cornelia Lemssen?], de weduwe van Joos Beting [Betinck], de dijkgraaf en de gezworenen (fol. 24 v).²²⁵
- Het geschot over 1267 gemeten en 170 roeden schotbaar land bedroeg fl. 9. De opbrengst was fl. 11.408 en 2 stuivers plus fl. 386 en 15 stuivers wegens de verpachting van dijkkettingen. De uitgaven bedroegen fl. 13456 en 19 stuivers. Het tekort is dus fl. 1662 en 2 stuivers (fol. 26 v).
- In 1699 bedraagt het geschot fl. 8 per gemet (fol. 27).
- De kerkenraad van het fort verzoekt om verhoging van de vloer in de kerk. Door de inundatie in 1682 zijn grafstenen (“graffsteden”) in de vloer ingezakt waardoor putten zijn ontstaan, zo laag dat de vloer door nattigheid ’s winters niet bruikbaar is. Ook in de school is de vloer verzakt, waardoor de kinderen diep in het slijk moeten zitten. Voorgaande aannemers van de timmer- en metselwerken op het fort waren verplicht om bij het verzakken van grafstenen in de kerkvloer deze met zand op te vullen en met leistenen te herleggen. De kerkenraad verzoekt om deze verplichting bij de aanstaande besteding wederom in het onderhoudsbestek op te nemen. De inspecteurs menen dat het verzoek gerechtvaardigd en billijk is. In de kerk dient de vloer met een voet verhoogd te worden en voorzien te worden van nieuwe blauwe heel gebakken leistenen. De vloer van de school dient met een halve voet verhoogd te worden en te worden belegd met de oude leistenen (fol. 28 en 28 v).
- De inspecteurs reisden vanuit St. Anna via de Westerschelde en het Hellegat naar Hulst, waar zij de andere dag, op zondagmiddag 15 maart, arriveerden (fol. 29).

Verbaal najaar 1699, inv. 1593

- Op 21 september vertrokken de inspecteurs vanuit Hulst naar St. Anna waar zij de andere dag omstreeks de middag arriveerden en waar ze werden verwelkomd door de commandeur, de commies en de majoor (fol. 84).

²²⁵ Mogelijk is de naam van de vertegenwoordiger van Livinus van Vrijwerghe foutief genoteerd (verstaan) en is bedoeld op iemand met de naam Bollaert. Sommige leden van de van oorsprong Bergen op Zoomse familie Bollaert waren geparenteerd met de Thoolse familie Van Vrijberghe (Romeijn, 2001, p. 141-142).

- Voor het eerste halfjaar onderhoud krijgen de aannemers van het onderhoudswerk binnen het fort attestatie voor fl. 450 (fol. 84 v).
- Ook de doornenhaag is goed onderhouden. Dit onderhoud is aangenomen voor fl. 36 per jaar. De aannemers krijgen over een halfjaar fl. 18 (fol. 85).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de inwoners (fol. 85).
- De burgers en inwoners van het fort zijn ontslagen van de verplichting om vermogensbelasting (“verponding”) te betalen over hun huizen en gebouwen aan de ontvanger van de verponding Pieter de Beaufort over de periode 1676 tot en met 1698. De Raad van State heeft verklaard dat de inwoners mogen volstaan met het betalen van de verponding pro parte [naar evenredigheid] en slechts betreffende (“ten advenante”) de huizen die tot het jaar 1640 zijn gebouwd. Geen van de in aanmerking komende belastingplichtigen is nog in leven (fol. 86).
- De inwoners wijzen op de desolate staat van hun huizen en gebouwen en verzoeken de Raad van State via de inspecteurs om vrijgesteld te worden van de verpondingsplicht. De inspecteurs stellen vast dat verscheidene huizen vervallen zijn en op instorten staan vanwege het onvermogen van de eigenaren (fol. 86 v en 87).
- Commies Kamphuijs wordt geautoriseerd om het ijzerwerk te slopen van de vervallen affuiten en dit naar het magazijn te brengen. De kanonnen in de batterijen dienen op zwalpen [dikke balken] te worden gelegd [in plaats van op affuiten]. Hij krijgt toestemming om de vervallen kelder onder zijn huis op te vullen omdat reparatie te kostbaar zou zijn. Hij mag een nieuwe vloer laten leggen in het voorhuis en in de gang (fol. 87 v en 88).
- Commandeur Joost Broekhuijsen wijst erop dat het fort reeds verscheidene jaren verstoken is geweest van kruut. Hij verzoekt om kruut teneinde het fort in staat te stellen tot “eenige defensie” (fol. 88 v).

Verbaal voorjaar 1700, inv. 1594

- De inspecteurs voeren op 19 maart ’s middags vanuit Hulst naar St. Anna, waar zij de andere dag aanwezig waren bij de vergadering van de ingelanden over de dijkagerekening, zoals in 1684 door de Raad van State verplicht is gesteld (fol. 77).
- De dijkagerekening over 1699 sluit met een batig saldo van fl. 500; het dijkgeschot bedroeg fl. 8 (fol. 78).
- In het jaar 1700 bedraagt het geschot fl. 7 per gemet (fol. 78 v).
- Van de gerechtsbode Hans van Groeningen ontving de dijkgraaf een declaratie van Catharina Perinee, weduwe van Augustijn du Pont, in leven sollicitateur te Den Haag. Deze zou in 1680 en 1681 gemachtigd zijn geweest om in de polder van Namen het havengeld te innen. Van een verleend octrooi terzake is de dijkgraaf niets bekend. De kwestie zal nader onderzocht worden (fol. 79 v en 80).
- Hugo Repelaer (oud raad van Dordrecht) en Mr. Ocker Gevaerts (pensionaris van Brielle) hebben verzocht om afbetaling van een obligatie ten bedrage van fl. 1200 ten laste van de polder van Namen, verstrekt op 28-4-1671. Verwijzend naar een resolutie van de Raad van State d.d. 4-5-1695 zal door de dijkgraaf met hen over afbetaling in termijnen worden overlegd. Over de restschuld zal 4 % rente per jaar worden betaald (fol. 81 v).
- N. van der Kreecken verzoekt als erfgenaam van juffrouw Cornelia Lemsens om aflossing van een verstrekte lening van fl. 2000 tegen een rente van 5 % per jaar. De rente wordt jaarlijks prompt door de penningmeester betaald. Besloten wordt om het kapitaal nog gedurende een jaar te continueren en daarna af te lossen (fol. 82 v).
- Dan resteert nog een schuld van het polderbestuur van [niet ingevuld] jegens Maeijke Betinck [= waarschijnlijk Mayken (Maria) Willemse Luijckx, weduwe van Joos Betinck] wegens het leveren van rijshout en bijbehorende materialen in de periode vóór de inundatie in 1682 (fol. 83).
- De door de ontvanger der verpondingen te Hulst [ten onrechte] gevorderde achterstallige belasting op de huizen en gebouwen van het fort sedert 1640 (zie het vorige verbaal) bedraagt fl. 450 en 18 stuivers. Er zal met de ontvanger [Pieter de Beaufort] worden overlegd (fol. 83 t/m 84).
- De aannemers van het onderhoud van de doornenhaag (Michiel Nieulinck c.s.) krijgen wegens een halfjaar onderhoud fl. 18 (fol. 85).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de inwoners (fol. 85).
- Aan de Raad van State zal toestemming worden gevraagd om ondeugdelijke materialen (zoals geschut, kruiwagens en schoppen) in het magazijn te mogen verkopen (fol. 85).
- De zeewerken zijn in goede orde bevonden (fol. 85 v).

Verbaal najaar 1700, inv. 1595

- De inspecteurs reisden op 25 september “per asse” [per koets] naar St. Anna waar hun jacht op de stroom [de Westerschelde] voor anker lag (fol. 104).
- In het fort is nog geen militie aanwezig (fol. 104).
- De verkoop van ondeugdelijke materialen uit het magazijn leverde fl. 9 en 17 stuivers op. Het merendeel bestaat uit brandhout, gekocht door een arme weduwe. Gelet op haar miserabele staat is het door haar betaalde bedrag bij wijze van aalmoes aan haar teruggeven (fol. 105).
- Voor een halfjaar onderhoud van timmer-, metsel- en aardewerken is aan de aannemer attestatie verleend over het derde zesde halfjaar, bedragend fl. 500 (fol. 105 v).
- Ook de doornenhaag is weer goed onderhouden (fol. 105 v).
- Commies Camphuijs verzoekt toestemming voor het verven van nieuwe voorzieningen in zijn huis en voor het plaatsnemen van een nieuwe gootsteen in de keuken, waarmee naar schatting fl. 50 zal zijn gemoeid. De inspecteurs machtigen hem voor een bedrag van fl. 40 (fol. 106 en 106 v).
- De commies verzoekt het volgende. Nieuwe affuiten die in het magazijn liggen dienen met ijzer beslagen te worden en op de wal gebracht te worden. Er zijn 70 tot 80 nieuwe tonnetjes voor kogels en handgranaten nodig. In het magazijn liggen musketkogels ter zwaarte van 1000 pond die vergoten moeten worden omdat ze van een te groot kaliber zijn. Al deze verzoeken zullen aan de Raad van State worden voorgelegd (fol. 107 en 107 v).
- Aan de vroedvrouw Janneken van de Walle zal fl. 35 worden betaald wegens een jaar werk (fol. 108).
- Commandeur Joost van Broeckhuijsen tot Averinck geeft te kennen dat zijn voorgangers ambtshalve de douceur was vergund om gezworene te zijn van de polder van Namen. Hij brengt naar voren dat hij het ongeluk heeft gehad dat de laatst vacerende plaats als gezworene is bezet door majoor Spijckerhof en wijst erop dat hij als commandeur (anders dan de majoor) geen traktement geniet. Hij woont inmiddels met zijn gezin in het fort en is voorts ingelände van de polder sinds hij daar 6 gemeten land heeft gekocht, net zoveel als zijn voorganger Bronckhorst bezat. Hij betoogt verder dat majoor Spijckerhof geen land bezit in de polder en als commies [ontvanger] van de licenten van het gewest Zeeland een traktement heeft van fl. 200 per jaar, nog afgezien van het paspoortgeld dat hij geniet. Het verzoek van commandeur Broeckhuijsen om als gezworene te worden aangesteld is door de Raad van State op 29-7-1700 in handen gesteld van de inspecteurs die erover advies hebben ingewonnen van dijkgraaf De Waeyer. Deze heeft bericht dat geen der voorgaande commandeurs van het fort St. Anna gezworene van de polder van Namen was, uitgezonderd commandeur Bronckhorst. Deze verkreeg die positie echter niet als commandeur, maar omdat hij zwager was van kolonel Perceval, die na de herbedijking eigenaar werd van 174 gemeten in de polder. In april 1697 is Johan Spijckerhof als gezworene in de plaats getreden van Bronckhorst. Op 14 maart 1699 is vervolgens J. Helmighs (inwoner van het dorp Namen) als gezworene aangesteld op de laatst vacerende gezworeneplaats. Commandeur Broeckhuijsen is met zijn gezin pas in de zomer van 1700 in het fort komen wonen. Helmighs was toen reeds meer dan een jaar in functie. De dijkgraaf wijst er vervolgens op dat commandeur Broeckhuijsen jaarlijks een “douceur” van de polder van Namen toucheert van fl. 50. Voorts de opbrengst van de verhuur van gorsingen van de twee rechte dijken strekkende aan beide zijden van het fort aan de contrescarp. Deze verhuur brengt jaarlijks op [het bedrag is niet vermeld]. Er is thans geen gezworeneplaats vacant. De drie zittende gezworenen vervullen hun taak goed. De dijkgraaf meent dat Broeckhuijsen zijn verzoek zou dienen voor te leggen aan de ingeländen die in maart of april 1701 bijeenkomen ter bespreking van de dijkagerekening (fol. 108 t/m 112).
- Cornelia Borsselaer, weduwe van de gewezen predikant Bake, verzoekt toestemming om een huisje in het fort te mogen afbreken en de vrijkomende materialen te mogen verkopen. De inspecteurs laten de beslissing over aan de Raad van State en attenderen erop dat een vergelijkbaar verzoek van Philips Gortebecq is toegestaan (fol. 112 v).
- Het verbaal van de inspecteurs is in de Raad van State behandeld op 10-1-1701 (fol. 112 v).

Verbaal voorjaar 1701, inv. 1594

- De dijkagerekening over het jaar 1700 wordt besproken op 8 april (fol. 74).
- Op het fort bevindt zich [na lange tijd weer] een compagnie infanterie van het regiment van de overste [niet vermeld]. De commanderende vaandrig maakt kenbaar dat er bij de weinige burgers geen inkwartiering van de soldaten mogelijk blijkt zodat deze in het stro op de grond moeten slapen. In andere garnizoensplaatsen zijn “palliasen” [strozakken] en dekens beschikbaar. Hij verzoekt om opdracht te geven aan de commies Camphuijs om dit behoorlijk te regelen. De inspecteurs menen dat zij hiertoe niet bevoegd zijn en brengen het verzoek over aan de Raad van State (fol. 74 v).
- De commandeur heeft opdracht gekregen van de Generaliteitsrekenkamer om aan te tonen dat hij en de majoor recht hebben op bepaalde hoeveelheden turf en kaarsen. Anders wordt de jaarlijkse provisie

geweigerd. De inspecteurs menen dat dit recht bestaat en leggen de kwestie voor aan de Raad van State (fol. 75).

- De commandeur klaagt over de slechte staat van het magazijn; er zijn onvoldoende levensmiddelen en munitie in voorraad (fol. 75 v).
- De zeesluis in de contrescarp op de gracht van het fort is aan beide zijden “seer ondigth” [lek] en onbruikbaar. Het risico is groot dat de contrescarp zal worden doorbroken en dat het fort in een ruïne zal veranderen (fol. 76).
- De commandeur verzoekt om in tijden van nood een wachtpost te mogen stationeren op de redoute buiten de contrescarp. Voorts verzoekt hij om de bouw van drie losse schilderhuizen [wachthuisjes] (fol. 76).
- Idem om de aanleg van een nieuwe vloer in het gevangenhuis (fol. 76).
- Al deze verzoeken van de commandeur worden voorgelegd aan de Raad van State.
- Commies Camphuijs wijst erop dat zich in het fort lange tijd geen militie heeft bevonden. Nu dit weer wel het geval is dienen de barakken in een staat van “logering” gebracht te worden (fol. 76 v en 77).
- De inspecteurs constateren verscheidene defecten aan de metsel- en timmerwerken. Aannemer Josias de Blicke excuseert zich hiervoor en licht toe dat het “onbequaem saijsoen” hem parten heeft gespeeld. Als de werkzaamheden in orde zijn gebracht zijn de commandeur en de commies gemachtigd om er attestatie voor te verlenen (fol. 77).
- De kosten van de aanpassingen van de woning van de commies blijken fl. 48 en ...[niet ingevuld] stuivers te bedragen. Toegestaan was fl. 40. Voor dit bedrag wordt attestatie verleend (fol. 77 v).
- De commies verzoekt om nieuwe aanpassingen van zijn woning: het droog en weer bruikbaar maken van de kelder en het laten verven van enkele zolders en deuren. De inspecteurs geven hiervoor toestemming, maar het mag niet meer kosten dan fl. 50 (fol. 78).
- De inspecteurs stellen vast dat van de leeg staande barakken in de twee oude kwartieren die acht jaar geleden zijn verkocht om afgebroken te worden teneinde ontlast te worden van onderhoud en omdat er geen garnizoen meer in het fort was, nog vier dubbele logementen met muren en daken staande zijn gebleven. Deze kunnen naar hun mening met weinig kosten aan deuren, vensters, ruiten en binnenwerk gerepareerd en geschikt gemaakt worden om soldaten te huisvesten. Zij adviseren de Raad van State hiertoe de inspecteurs te autoriseren die de eerstvolgende inspectie zullen verrichten (fol. 78 en 78 v).
- De doornenhaag is weer goed onderhouden (fol. 78 v).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de arme soldatenvrouwen (fol. 78 v).
- Over de polderrekenig is vergaderd in het logement van de commies. Het geschoot over 1267 gemeten en 170 roeden bedroeg fl. 7. Het nadelig saldo over het jaar 1700 bedraagt fl. 336 en 13 stuivers (fol. 79 en 79 v).
- Voor het jaar 1701 is het geschoot vastgesteld op fl. 6 en 10 stuivers per gemet. Tot de geschatte uitgaven behoren: het verhogen en verzwaren van het middeldijkje ten oosten van het dorp Namen en het repareren van het sluisje. Deze reparaties dienen niet langer uitgesteld te worden (fol. 79 v en 80).
- Tijdens het visiteren van de wallen geeft de commandeur te kennen dat de heer Coehoorn, generaal van 's lands fortificatiën, die het fort heeft bezocht, heeft gesuggereerd om de borstwerken (tegen de polderzijden en vooral gestrekt liggend op de adventie [nadering] van de twee wederzijdse zeedijken) te verdichten en te verzwaren en te voorzien van twee bekwame batterijen. Dit wordt ter kennis van de Raad van State gebracht (fol. 80 v).
- Een van de corps du gardes in het midden van het Hulsterbolwerk is zwaar beschadigd en staat op instorten. De aannemer kan dit van de grond af weer opbouwen, maar dan vraagt hij om een toeslag van fl. 250 op het met hem overeengekomen onderhoudsloon. Dit wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 81).
- De zeewerken verkeren in een redelijke staat (fol. 81 v).
- De inspecteurs verlieten het fort op 9 april en betaalden tijdens de terugreis aan kapitein Otto Obreen ... [niet ingevuld] wegens een halfjaar kostgeld en soldij van het bootsvolk en voor het onderhoud van 's lands meubelen en de leverantie van vuur en licht (fol. 81 v).
- De inspecteurs keerden vanuit Rotterdam met 's lands binnenjacht op 12 april terug in Den Haag en deponeerden hun verbaal bij de Raad van State op 16 april.

Verbaal najaar 1701, inv. 1595

- De inspecteurs vertrokken op 25 september 's morgens vanuit Hulst en kwamen door een “favorabele wint” nog dezelfde dag bij St. Anna aan en maakten nog voor de avond een begin met de visitatie (fol. 70).
- In het fort is een compagnie gelegd van het regiment Ham [Rempt ten Ham van Holtzappel] (fol. 70).

- De timmer-, metsel- en aardewerken zijn goed onderhouden (fol. 70 v).
- Idem de doornenhaag (fol. 70 v).
- Het dichtmaken van de kelder in het huis van de commies en het maken van twee nieuwe bedsteden heeft fl. 47 en 16 stuivers gekost. Dit mocht fl. 50 kosten, zodat attestatie wordt verleend (fol. 71).
- De commies ontvangt fl. 50 voor het leggen van twee nieuwe vloeren in het officierslogement (fol. 71 v).
- De commies krijgt toestemming om in het officierslogement een nieuwe vloer te leggen in het voorhuis, de keuken en de gang. Dit mag niet meer kosten dan fl. 45 (fol. 71 v).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de arme inwoners en soldatenvrouwen (fol. 72).
- De commies krijgt toestemming om enige aarde van de wal die tegen de muur van het magazijn aanligt en vochtigheid veroorzaakt waardoor kruit bederft, ter breedte van zes voeten weg te halen en achter het magazijn een smal grachtje te graven (fol. 72 v).
- Aan de zeewerken zijn reparaties gewenst, vooral bij het lange hoofd recht tegenover het Molenbolwerk, waarvan de [rij]stuinen en het verdere rijswerk geheel zijn afgeslagen en vergaan. Commies Camphuijs en de werkbaas Jan de Broecker worden gemachtigd om de noodzakelijke reparaties uit te voeren (fol. 73). De rijsschippers Jan en Christiaan de Vlieger worden gemachtigd om de benodigde twee pleiten rijshout met de bijbehorende materialen aan te voeren (fol. 73 v). Camphuijs en De Broecker worden voorts gemachtigd om de zeecontrescarp van het fort te bekrammen met wintermatten van stro (fol. 73 v).
- Na de visitatie vertrokken de inspecteurs naar Bergen op Zoom (fol. 74).

Verbaal voorjaar 1702, inv. 1594

- De inspecteurs arriveerden 13 maart 's morgens vroeg bij St. Anna maar konden pas omstreeks 09.00 uur met de sloep naar het scheepshoofd gebracht worden (fol. 55 v).
- De polderrekening over het jaar 1701 wordt vastgesteld. De ontvangsten bedroegen fl. 8710 en 18 stuivers, de uitgaven fl. 9613 en 3 stuivers. Het negatieve saldo is fl. 902 en 4 stuivers (fol. 56).
- De timmer-, metsel- en aardewerken zijn door aannemer Josias Blik niet conform het bestek onderhouden (fol. 56 v). Voor dit onderhoudswerk kan geen attestatie worden verleend. Een verzoek van de aannemer om fl. 43 vergoed te krijgen voor het leveren van tafels, etenskastjes, banken, latten, sparren etc. ten behoeve van de barakken en de andere huizen die behoren tot zijn onderhoudswerk is eveneens afgewezen (fol. 57).
- Aannemer Josias Blik presenteerde ook een rekening van fl. 68 voor werkzaamheden die hij, naar hij beweerde, in opdracht van generaal Coehoorn had verricht. De inspecteurs geven voor betaling geen toestemming; ze willen eerst zien of de betreffende opdracht is verstrekt (fol. 57 v).
- Het weer in een goede staat brengen van de haven van het fort was in opdracht van generaal Van Coehoorn aangenomen door de commies Camphuijs. Dit was krachtens een resolutie van de Raad van State d.d. 3-10-1689 niet toegestaan [de resolutie had klaarblijkelijk betrekking op het mogen aannemen van werk door de commies van het fort; deze functie werd toen vervuld door Roeland Clouck; mogelijk was Van Coehoorn niet bevoegd om een dergelijke opdracht te verstrekken]. De Raad van State machtigde de inspecteurs om naar bevind van zaken te handelen. Na advies te hebben ingewonnen van generaal Van Coehoorn besloten zij om het repareren van de haven publiekelijk aan te besteden [en dus niet aan Clouck te gunnen]. Biljetten werden verspreid in het dorp Namen en in Hulst. Op 15 maart jl. is het werk aangenomen door Jan de Broecker voor fl. 1600 (fol. 57 v en 58). Dit bedrag was fl. 260 hoger dan het bedrag waarvoor het werk eerst was aangenomen door de commies Camphuijs. Door ingenieur Tas waren de kosten geschat op fl. 1340.²²⁶ Na de aanbesteding bleek dat er geen aannemer te vinden was die het werk voor minder dan fl. 1900 wilde uitvoeren. Daarna informeerde Van Coehoorn bij Camphuijs of deze bereid was om het werk voor het geschatte en toegestane bedrag uit te voeren. Daartoe bleek Camphuijs bereid. De inspecteurs vroegen Camphuijs naar de verklaring voor het verschil tussen de door hem aangenomen som en het bedrag waarvoor het werk is aangenomen door De Broecker. Camphuijs verklaarde dat hij geen rekening had gehouden met “de moeijte en hazard” van het werk en evenmin met extraordinaire kosten zoals de kosten van “sollisistation” [de kosten gemoeid met het betalen van sollicitateurs]. Hij vertelde dat hij alleen de kosten had gecalculeerd van materialen, vrachten en arbeidslonen (fol. 59 en 59 v).
- Het onderhoud van de timmer-, metsel- en aardewerken is opnieuw aangenomen door Josias Blik en wel voor fl. 1500 per jaar (fol. 59 v). De inspecteurs tonen zich hierover niet tevreden. Zij hadden graag

²²⁶ Ingenieur Tas is waarschijnlijk identiek met de vestingbouwkundig ingenieur Hendrik Tas (Ringoïr, 1980 b, p. 39).

gezien dat het werk was aangenomen door een “bequaamer werckbaas”. De te onderhouden werken verkeren in een zodanig slechte staat dat geen andere aannemer bereid bleek om verantwoordelijk voor het onderhoud te worden. De inspecteurs achten het noodzakelijk dat iemand stipt toezicht houdt op het werk van Blik (fol. 60) [Vermoedelijk kon de Raad van State zich met deze aanbesteding niet verenigen; zie het volgende verbaal].

- De reparaties aan de zeewerken waartoe tijdens de vorige visitatie opdracht is verstrekt hebben fl. 1996, 8 stuivers en 12 penningen gekost, waarvan reeds fl. 300 is betaald. Voor de betaling van het restant wordt attestatie verleend (fol. 61).
- Commies Camphuijs betoogt dat het regelmatig repareren van de zeehoofden met aangevulde kleiaarde (kloetelingen) kostbaar is. Hij acht het veiliger en minder kostbaar om de zeehoofden te beschermen met brokken steen die in de omgeving van het fort (bij een ruïne) bij laag water overvloedig te verkrijgen zijn.²²⁷ Voor het vervoer daarvan is een boot of schuit nodig. Een schipper heeft zich bereid getoond om zijn boot voor 10 pond Vlaams te verkopen. De inspecteurs machtigen Camphuijs tot deze aankoop (fol. 62).
- In het fort houdt een compagnie uit het regiment van kolonel Prot [Barend Johan van Prott] onder kapitein Sisterman garnizoen. De sterkte is 45 man (fol. 62 v).
- De geweldige provoost Michiel Nieulink verzoekt om aan commies Camphuijs opdracht te geven hem in het vervolg ieder jaar een last turf te geven. Hij heeft vernomen dat de Raad van State de provoost te Hulst heeft “begiftigt” met een jaarlijkse recognitie van een last turf voor de gevangenen, uit te delen door de commies aldaar (fol. 63).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de arme soldatenvrouwen (fol. 63 v).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1702, inv. 1849

- Gedeputeerde Johan Vegelius van Heek, raadsheer van Groningen, arriveerde op 5 juli op het fort St. Anna waar hij, zo schrijft hij, werd verwelkomd door commandeur Bronkhorst [die reeds op 11-7-1696 was overleden en was opgevolgd door commandeur Joost van Broeckhuijsen] (fol. 60).
- Hij inspecteerde het fort inclusief de wallen rondom [maar tekende zijn bevindingen niet aan] (fol. 60).
- Op 5 juli verplaatste hij zich met een sloep naar het dorp Namen waar de verpachting van de tienden in de polder plaatsvond onder de administratie van rentmeester Rouwenoord. De opbrengst was 231 pond Vlaams, tegen 229 pond Vlaams in 1701 (fol. 65).
- Het verbaal bevat een volledig overzicht van de verpachting van de staatstienden in Staats-Vlaanderen in 1702. De opbrengst bedroeg £ 7762:12:6 ofwel fl. 46.575 en 15 stuivers (fol. 61 t/m 65).
- De gedeputeerde geeft de Raad van State in overweging om het priseren [het bepalen van de waarde van de veldvruchten] af te schaffen. De kosten behoren vanouds tot de onkosten van de verpachtingen. Afschaffing levert de staat jaarlijks fl. 243, 6 stuivers en 6 penningen op. Het priseren levert geen voordeel op maar berokkent schade aan de tienden [die meer zouden kunnen opbrengen], terwijl de gedeputeerden met moeilijkheden daarover geconfronteerd worden. Het is diverse malen voorgekomen dat de priseerders de vruchten hoger en minder hadden opgegeven al naar gelang zij de boeren meer of minder gunstig gezind waren. De meeste priseerders stellen de “akte van prisie” gewoonlijk kort voor de verpachting op, alleen op basis van gissingen, zonder op het veld te zijn geweest of de vruchten gezien te hebben. Daarenboven zal geen pachter ooit enige tienden pachten of hij zal zijn gerustheid zelf taxeren. Het priseren wordt door de geestelijkheid [de ontvangers van de geestelijke goederen] nergens anders gepraktiseerd dan sinds enige tijd in deze kwartieren [de kwartieren van Staats-Vlaanderen]. In Hulst en het Hulsterambacht, waar de tienden veel “considerabeler” [beduidender] zijn, is het priseren nooit gedaan. Niettegenstaande is daar de opbrengst van de tienden hoger dan in andere polders. Het is beter om “collusien” en “conventien” [kortom: prijsafspraken] tussen priseerders en pachters onmogelijk te maken. De gedeputeerde geeft de Raad van State in overweging om de ontvangers van de geestelijke goederen op te dragen nimmer meer enige “prisien” te laten doen (fol. 65 v-67).
- Het magistraatscollege wordt samengesteld zoals in juli 1695 met twee mutaties: schepen Lambrecht van Hechten is vervangen door schepen Jacob van Door [Doorn] en bode is wederom Cornelis Mahuij (fol. 67 en 67 v).
- Het verbaal werd door de gedeputeerde bij de Raad van State gedeponerd op 17 juli (hopende dat de leden van de Raad “met mijn geringe devoiren genoegten sullen gelieven te nemen”) en daar besproken op 19 augustus 1702 (fol. 68).

²²⁷ De genoemde ruïne zou het kasteel van Saftinge geweest kunnen zijn (Sponselee en Buise, p. 19).

Verbaal najaar 1702, inv. 1595

- De inspecteurs verlieten fort Lillo op 16 september met het vroege getij en gingen 's middags bij St. Anna ten anker. In de namiddag werden zij met de sloep naar het scheepshoofd geroeid (fol. 71).
- Aannemer Jan de Broecker presenteert het resultaat van het "rijstuijnwerk" langs de berm van de wal en de bedekte weg. Er resteren nog reparaties over een lengte van enkele roeden. Hij krijgt opdracht dit binnen vier weken te voltooien. Pas daarna kan hij om een attestatie verzoeken (fol. 71 v).
- Het onderhoud van de timmer-, metsel- en aardewerken is sinds een halfjaar buiten aanbesteding geweest "omdat die in maart te hoog om te onderhouden waren gelopen". Opzichter Van Bommel werd door de Raad van State gemachtigd om deze werken te [laten] onderhouden. Ze zijn in een redelijke staat aangetroffen. Het werk is opnieuw aanbesteed in Hulst en voor fl. 390 per jaar gedurende een periode van drie jaar aangenomen. Inbegrepen zijn enkele extraordinaire werken. De inspecteurs veronderstellen dat de Raad van State zich hiermee zal kunnen verenigen, nu het onderhoud voor een aanzienlijk lager bedrag is aangenomen (fol. 70 v).
- Aan commies Camphuijs kan fl. 48 worden betaald voor het uitvoeren van reparaties aan de officiersbarak (zie het verbaal van najaar 1701; toegestaan was fl. 45) (fol. 73).
- Nicolaes de Koster zal fl. 10 worden betaald voor het gedurende een halfjaar opwinden en onderhouden van het uurwerk van het fort (fol. 73).
- Commandeur Broeckhuijsen wordt gemachtigd om in plaats van schietmandjes zandzakken te laten maken om op de borstweringen van de batterijen te zetten ten behoeve van de "musquetterie" (fol. 73 v).
- Toegestaan wordt dat de commandeur evenveel turf ontvangt als zijn voorgangers (fol. 74).
- Majoor Johan van Spijkerhof mag zijn voorgevel vanwege doorregen laten repareren, maar dit mag niet meer kosten dan fl. 24 (fol. 74).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de arme inwoners en soldatenvrouwen (fol. 74 v).
- De militie bestaat uit een compagnie van de overste Prott [geen sterkte vermeld] (fol. 74 v).
- Wat de zeewerken betreft: het lange hoofd dient nog verder gerepareerd te worden met rijshout en steen. Idem de nabijgelegen plasberm. Het nieuw gemaakte rijswerk ten westen van het paalhoofd dient nog met steen te worden bezet. De "steenvoerders" Jan en Christiaen de Vlieger krijgen opdracht twee schepen met steen aan te voeren. De stenen dienen te worden gehaald met de schuit die door het land is gekocht [zie het vorige verbaal] (fol. 76). Omdat het werk geen uitstel kan dulden machtigen de inspecteurs de commies Camphuijs en Jan de Broecker als werkbaas om de genoemde werkzaamheden, evenals het bekrammen van de zeecontrescarp, nog vóór de aanstaande winterse vloed, te laten uitvoeren tegen de minste kosten voor het land. De schippers Jan en Christiaen de Vlieger krijgen opdracht om twee schepen met "bladrijs" aan te voeren. (fol. 76 en 76 v).
- De inspecteurs vertrokken de andere morgen naar Bergen op Zoom (fol. 77).

Verbaal voorjaar 1703, inv. 1596

- De inspecteurs arriveerden op 15 maart vanuit Lillo bij St. Anna (fol. 52).
- Aan de zeewerken zijn de reparaties verricht die aan Camphuijs en De Broecker waren opgedragen [zie het vorige verbaal]. Er zijn nieuwe reparaties nodig, uit te voeren tegen daggelden. De rijsschippers Jan en Christiaen de Vlieger krijgen opdracht om nog eens twee schepen met Brabants rijshout met toebehoren (staken en gordes) aan te voeren (fol. 53).
- Directeur Moretin heeft bij brief van 25-9-1702 aan de Raad van State te kennen gegeven om de werken te gaan aanbesteden die in een resolutie van die Raad d.d. 12-9-1702 zijn vermeld. De gecommiteerden die daar [vermoedelijk is Hulst bedoeld] zijn geweest vonden deze aanbesteding niet allemaal verstandig omdat het seizoen reeds tever was gevorderd. Besloten werd alleen twee traversen te laten maken. De andere werken zouden dan in het voorjaar van 1703 [dus nu] aanbesteed dienen te worden. De inspecteurs rapporteren dat zij hiertoe echter niet in staat zijn geweest, omdat zij van de genoemde directeur geen bestekken hebben ontvangen (fol. 54 v t/m 55).
- Wat de onderhoudswerken dienen de borstwering en de banketten over een lengte van enkele roeden nog met zoden te worden opgezet. Pas als dit is gebeurd kan de aannemer [wiens naam niet is genoteerd] om een attestatie tot betaling verzoeken (fol. 55 v en 56).
- Vroedvrouw Janneken van de Walle [Gatteau] ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de arme inwoners en soldatenvrouwen (fol. 56).
- Het repareren van de voorgevel van de woning van majoor Spijkerhof blijkt fl. 22 te hebben gekost (fol. 57).
- Commandeur Joost van Broeckhuijsen verzoekt om een vast traktement als commandeur. Dit verzoek is op 31-1-1703 in handen gesteld van de inspecteurs met het verzoek na te gaan op elke wijze de

commandeur geholpen zou kunnen worden. Van Broeckhuijsen krijgt als commandeur geen traktement. De emolumenten die bij deze functie horen of behoord hebben zijn tegenwoordig door de oorlog en vanwege het afsnijden van de handel met de stad Antwerpen verminderd. Hij is belast met de zorg voor verscheidene kinderen en beschikt over onvoldoende eigen middelen om de kosten van levensonderhoud te financieren. Hij heeft de Raad van State verzocht om hem een pensioen toe te kennen, te bekostigen uit de contributiepenningen. De inspecteurs rapporteren het volgende. Van Broeckhuijsen is door de oorlog en het sluiten van de Schelde verstoken van de emolumenten die hij in vreedstijd ontving van vissers en mosselvangsters. De inspecteurs zien geen andere mogelijkheden om hem financieel tegemoet te komen dan door aan hem het gevraagde pensioen toe te kennen, te financieren uit de contributiepenningen of op een andere wijze [Een bedrag wordt niet vermeld] (fol. 58 v en 59).

- De Raad van State verzocht de inspecteurs op 17-2-1703 om een onderzoek in te stellen naar het verzoek van Cornelis Deumen te Oudenbosch om naast Jan Sijmons Kuijper en Huybert Coenen, rijshout en staken te mogen leveren ten dienste van de fortificatie van het land. De inspecteurs menen dat het verzoek pas kan worden gehonoreerd indien een van de genoemde twee bestaande leveranciers (die het land reeds meer dan 20 jaar dienen) komt te overlijden (fol. 59 v).
- Het garnizoen bestaat uit vier compagnieën van het regiment van baron De Heijde [Johan Diederik baron van Heyden tot Ootmarsum] en een compagnie van de overste Prott [Barend Johan van Prott]. Bijzonderheden zijn de volgende (fol. 60 en 60 v):
- De compagnie o.l.v. kapitein Doetinchem bestaat uit 36 snaphanen [musketiers] en 8 piekeniers; zij zijn present.
- De compagnie o.l.v. kapitein Rensem [Renssen] bestaat uit 39 snaphanen [musketiers] en 8 piekeniers; zij zijn present.
- De compagnie o.l.v. kapitein Haersholte bestaat uit 32 snaphanen [musketiers] en 12 piekeniers; zij zijn present.
- De compagnie o.l.v. kapitein Benting bestaat uit 31 snaphanen [musketiers] en 9 piekeniers; zij zijn present.
- De compagnie o.l.v. kapitein Sigterman uit het regiment van de overste Prott bestaat uit 32 snaphanen [musketiers] en 11 piekeniers; zij zijn present.
- [Op 15 maart 1703 bevinden zich in St. Anna dus 218 soldaten; het is opmerkelijk dat in het verbaal niets wordt vermeld over de logistieke gevolgen daarvan].
- De inspecteurs vertrokken nog dezelfde dag “per asse” naar Hulst. Het jacht lieten zij via de Honte naar Hulst varen, waar het de volgende dag arriveerde (fol. 61).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juli 1703, inv. 1849

- Gedeputeerde is Cornelis de Nassau, heer van Kortgene.²²⁸
- De verpachting van de tienden in het dorp Namen [op een niet genoteerde datum, een donderdag] bracht 150 pond Vlaams en 15 schellingen op, 80 pond Vlaams en 5 schellingen minder dan in 1701. Administrateur is de rentmeester Theodorus Netscher (fol. 2 v en 37).
- De magistraat van de polder van Namen wordt samengesteld zoals in juli 1702 (fol. 3 en 3 v).
- [Over het fort St. Anna is in het verbaal niets genoteerd].

Verbaal najaar 1703, inv. 1597

- Op 18 september vertrokken de inspecteurs 's morgens vroeg per as vanuit Hulst naar St. Anna (fol. 91).
- Het onderhoudswerk (timmer-, metsel- en aardewerken) is goed uitgevoerd (fol. 91 v).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de arme inwoners en soldatenvrouwen (fol. 91 v).
- Voor het onderhoud van de zeewerken in het afgelopen halfjaar declareert de commies Camphuijs fl. 638, 10 stuivers en 8 penningen. De inspecteurs staan toe dat aan hem [alvast] fl. 500 wordt vergoed (gelet op klachten van de arbeiders die wachten op betaling) onder de conditie dat hij over zijn declaratie verantwoording aflegt aan de Raad van State (fol. 92 en 92 v).
- De inspecteurs behandelen het verzoek van Cornelis Gabriels om Pieter van Gijsel op te volgen nu deze de bakermakers- en sluismeesterspost heeft verlaten. Deze post wordt nu door niemand waargenomen, hetgeen hij gevaarlijk acht voor de schepen die naar en langs het fort varen. Het risico bestaat dat zij tegen de uitstekende hoofden en platen varen. Hij verzoekt voorts dat hij in die hoedanigheid naar een

²²⁸ Hij is Cornelis graaf van Nassau (1669-1708), heer van Kortgene, zoon van Willem Adriaan I graaf van Nassau, heer van Odijk, Kortgene, Zeist en Driebergen en van Elisabeth van der Nisse, vrouwe van Heinkenszand.

oude gewoonte van de schippers een vergoeding mag vragen voor het zetten van de bakens en het “schueren” van de haven en wel voor:

- een drimmelaar of rijsschip 12 stuivers.
- een smak 6 stuivers.
- een poon of damschuit 4 stuivers.
- een kromlading of “suije” 4 stuivers.
- een “besaen” minder dan een kromlading 3 stuivers.
- vissers- en mosselschuiten 2 stuivers.

De inspecteurs vernemen van de commandeur dat een herbezetting van de genoemde post gewenst is.

Er varen dagelijks vele schepen langs het fort waarvan schippers met het vaarwater onbekend zijn.

Cornelis Gabriels is naar de mening van de inspecteurs bekwaam om de post te vervullen. De

inspecteurs verzoeken de Raad van State om met de benoeming in te stemmen (fol. 93 t/m 94 v).

- Het verbaal is behandeld in de Raad van State op 8-2-1704 (fol. 94 v).

Verbaal voorjaar 1704, inv. 1596

- De inspecteurs zijn op 14 maart 's morgens met het vallende water vanaf Lillo gezeild en kwamen nog voor de middag bij St. Anna aan (fol. 42).
- Voor fl. 555 is attestatie verleend aan de aannemer van het onderhoud van de timmer-, metsel- en aardewerken (fol. 42).
- Commandeur Broeckhuijsen krijgt toestemming om de oude en vervallen barakken aan de zuidzijde van het fort die daar zijn blijven staan geschikt te maken als paardenstal voor de commandeur. Het mag niet meer kosten dan fl. 30 (fol. 42 v).
- Conform een resolutie van de Raad van State d.d. 26-2-1704 is de commies gemachtigd om de bedekte weg te repareren. Die is nu niet toegankelijk voor wagens en karren. Voor de reparatie dient het steengruis te worden gebruikt van de afgebroken barakken aan de zuidzijde, gemengd met grof plaatsand. Het mag niet meer kosten dan fl. 100 (fol. 43).
- De commies verzoekt om stenen van de afgebroken barakken te mogen gebruiken om een muur te metselen ter afschutting van zijn tuin. Het verzoek wordt toegestaan, maar de commies dient de ermee gemoeide kosten zelf te betalen (fol. 43).
- Ingenieur Tas heeft de commandeur geattendeerd op de slechte staat van de sluis in de contrescarp. Deze valt niet meer te repareren en dient vernieuwd te worden. Dit zou wel fl. 3000 kunnen kosten. Commies Camphuijs meent dat de sluis nog wel te repareren valt. Nog enigszins te repareren zijn z.i. het “schoftgebint”, het “stortebedde” en de vloer. Vernieuwd zouden moeten worden: het zoete einde van de donkere kamer alsmede het zoete “stortebedde” (behalve de kloosterhouten- en schoftgebinten). Dit vereist “12 nieuwe geldet gebinte met de nieuwe sijde plancken van 2 duijm en palinckplancken van een duijm en deckstucken van drie duijmen wel getengelt, getaart en gemat naer den eijsch”. Dan zou de sluis volgens de commies nog wel twintig jaar meekunnen. Hij biedt aan om deze reparatie uit te voeren tegen daggeld dan wel voor fl. 800 of fl. 900. Indien de sluis behoorlijk wordt bediend neemt hij de verantwoordelijkheid op zich voor eventuele perikelen (“pericul”). Het aanbod wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 44).
- De commies acht voor het magazijn het volgende noodzakelijk:
 - Het binden van enige buspulvervaatjes.
 - Het beslaan van drie affuiten.
 - Het maken van een nieuwe bok met toebehoren.
 - Idem van vier nieuwe “crassers” [wissers] voor het kanon.
 - Idem van tien hanglatten voor de matrassen en dekens.
 - 50 ijshakstelen.
 - 50 bijlstelen.

Hij heeft nog geen vergoeding gehad voor hetgeen hij reeds heeft voorgeschoten (fol. 44 v).

- Aan de directeur van de rijswerken Jacob Molendijk en commies Camphuijs wordt toestemming verleend om de contrescarpen met rijshout te beslaan. In het bijzonder is dit nodig bij de grond van het lange hoofd van de vloed af tot het Bergse Hoofd en bij de contrescarp ten zuiden van de redoute bij de haven. Uitstel daarvan is niet verantwoord (fol. 45).
- De commies heeft aan daggelden en voor het inkopen van stro ca. fl. 700 betaald. De inspecteurs geven de ontvanger [Adriaan van] Meurs toestemming om hiervan fl. 600 te vergoeden. Voor het restant dient de commies bij de Raad van State een behoorlijke rekening in te dienen (fol. 45 v).
- Vroedvrouw Janneken van der Walle [Gatteau] ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de arme inwoners en soldatenvrouwen (fol. 45 v).
- Het “opnemen” van de dijkagerekening over het jaar 1703 is opgeschort tot 18 maart wanneer in Hulst verpachtingen [van de gemene middelen] plaatsvinden (fol. 46).

- Het garnizoen van het fort bestaat uit vier compagnieën. De samenstelling en sterkte daarvan zijn als volgt (fol. 46 t/m 47):
 - De compagnie van kolonel Raesvelt [Arent van Raesfelt]: ²²⁹ 22 gezonde soldaten present, 9 zieke absent en 10 ingezet bij Doel. ²³⁰
 - De compagnie van majoor Haersholte [verm. Rudolf van Haersholte]: 23 gezonde soldaten present, 4 zieke present, 3 zieke absent en 10 ingezet bij Doel.
 - De compagnie van kapitein Van Doetinchem: 29 gezonde soldaten present, 3 zieke present, 3 zieke absent en 10 ingezet bij Doel.
 - De compagnie van kapitein Haersholte: 27 gezonde soldaten present, 3 zieke present, 9 zieke absent en 10 ingezet bij Doel.

[Afwezige zieke en gedetacheerde soldaten niet meegeteld verblijven er op 14-3-1704 in totaal 111 soldaten op het fort].
- Met het vallende water verlieten de inspecteurs het fort 's middags. Via de Honte kwamen zij bij Stoppeldijk ten anker. De volgende dag arriveerden zij in Hulst (fol. 47).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juni 1704, inv. 1849

- Gedeputeerde is wederom Cornelis de Nassau, heer van Kortgene.
- Verpachting van de tienden in de polder van Namen bracht 100 pond Vlaams op, £ 50:15 minder dan in juli 1703. Administrateur was Theodorus Netscher (fol. 2 en 49).
- De gedeputeerde merkt op dat de opbrengst van de tienden sinds 1702 is teruggelopen met 131 ponden Vlaams. Hij signaleert als oorzaak een “notoire collusie” [een evidente samenzwering] onder de residerende boeren. Als eenmaal een bedrag is ingezet wordt dit niet door een hoger bod gevolgd. De gedeputeerde suggereert om “vreemde” pachters te mobiliseren (die door de staat worden gegarandeerd) om de pacht prijs te laten opvoeren of anders de tienden rechtstreeks door de ontvanger te laten inzamelen, dorsen en verkopen, mits de tienden, zoals gebruikelijk is geweest, vooraf zouden worden “gepriseert” (fol. 2 v en 3).
- De magistraat van de polder van Namen wordt samengesteld zoals in juli 1702 en 1703, met uitzondering van Hendrik Floor niet die meer als schepen wordt vermeld zonder dat de ontstane vacature is ingevuld (fol. 3 en 3 v).

Verbaal najaar 1704, inv. 1597

- De inspecteurs reisden op 23 september 's morgens vroeg per as vanuit Hulst naar St. Anna, waar hun jacht ten anker lag (fol. 73).
- Aannemer Christoffel de Haen heeft de timmer-, metsel- en aardewerken naar behoren onderhouden; hij krijgt attestatie voor de derde termijn ad fl. 550 (fol. 73).
- Commies Camphuijs krijgt machtiging tot het beslaan van de nieuwe affuiten met ijzer uit het magazijn en tot het laten doorboren van het verstopte laadgat van het ijzeren kanon (fol. 73 v).
- De bedekte weg is gerepareerd zoals in het vorige verbaal aangegeven; de kosten blijken fl. 90 te bedragen (fol. 74).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de arme inwoners en soldatenvrouwen (fol. 74 v).
- De kosten van het repareren van de zeewerken (zie het vorige verbaal) blijken fl. 952 en 14 stuivers te bedragen (fol. 75).
- Jacob Molendijck (directeur en opzichter van de rijswerken te Philippine) en commies Camphuijs worden gemachtigd tot het laten repareren en onderhouden van de kramwerken gedurende de winter (fol. 75 v).
- De inspecteurs zijn de volgende dag, zijnde 24 september, 's morgens vroeg vertrokken en nog voor de middag ten anker gekomen bij het fort Frederik Hendrik (fol. 76).

Verbaal voorjaar 1705, inv. 1596

- De inspecteurs vertrokken 's morgens vroeg vanuit Lillo en arriveren omstreeks de middag bij St. Anna (fol. 47).
- De zeewerken zijn goed onderhouden (fol. 47).

²²⁹ Deze is vermoedelijk per abuis genoteerd als kolonel.

²³⁰ De verplaatsing van soldaten naar Doel hield vermoedelijk verband met de vestiging van de schans “Dwars in de weg”, gelegen tussen het dorp Doel en het fort Liefkenshoek. Zie voor de ligging daarvan: Universiteit Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis, P 78 N 79 en N 81; voorts: Van Gerven, 1977, p. 489.

- Aannemer Christoffel de Haen heeft de timmer-, metsel- en aardewerken naar behoren onderhouden; hij krijgt attestatie voor de vijfde termijn ad fl. 555 (fol. 47 v).
- Voor het beslaan van nieuwe affuiten met ijzer ontvangt de commies Camphuijs fl. 445 (fol. 48).
- Commandeur Joost Broekhuijsen ontvangt fl. 30 wegens het verbouwen van twee oude vervallen barakken tot een paardenstal (fol. 48 v).
- De commandeur wordt gemachtigd tot het inkopen van zes ijzeren platen en het laten uitvoeren van enkele reparaties van zijn woning waarin het reguliere onderhoudsbestek niet voorziet. Dit mag niet meer kosten dan fl. 50 (fol. 48 v en 49).
- Arij Pijl, een arme burger en inwoner van het fort, wordt gemachtigd om in het fort een huisje te bouwen (fol. 49).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de arme soldatenvrouwen (fol. 49 v).
- Het opmaken van de dijkagerekening over het jaar 1704 is opgeschort tot de verpachting van de gemene middelen in het Hulsterambacht in de landshuis te Hulst op 21 maart (fol. 49 v).
- Aannemer Christoffel de Haen brengt naar voren dat hij in opdracht van de commandeur en de commies het dak van de paardenstal achter het huis van de commandeur buiten zijn bestek naar behoren heeft vernieuwd. Voor de schade die hij heeft geleden door de zware storm van 8 december 1704 heeft hij geen stuiver vergoed gekregen. Hij verzoekt om voor het vernieuwen van het genoemde dak en voor de door hem geleden stormschade fl. 115 te vergoeden. De inspecteurs hebben hem meegedeeld hiertoe niet bevoegd te zijn. Ze menen wel dat hem iets “behoorde te worden toegeleij”, reden waarom het verzoek aan de Raad van State wordt voorgelegd (fol. 50 en 50 v).
- De inspecteurs vertrokken per as naar Hulst (fol. 51).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juni 1705, inv. 1849

- Gedeputeerde is wederom Cornelis de Nassau, heer van Kortgene. Hij arriveerde zaterdagmorgen 13 juni op het fort St. Anna waar die dag in het huis van de commies Camphuijs de tienden werden verpacht (fol. 1 v en 2).
- De opbrengst van de verpachting bedroeg 123 pond Vlaams (fol. 2 en 54).
- Conform een opdracht van de Raad van State d.d. 25-5-1705 verpachtte de gedeputeerde enige percelen met opstallen in de polder van Namen en de Speelmanspolder ingaande 1-10-1706 voor een periode van zeven jaren [een bijgesloten bijlage hierover is niet aangetroffen] (fol. 2v en 3).
- Het magistratscollege wordt wederom samengesteld. De vacature Floor is inmiddels vervuld en Jacob van Door is niet langer als schepen vermeld. De twee nieuwe schepenen zijn: Huijbregt Gijsbrechtse en Thomas Camphuijs (fol. 3 en 3 v).
- Commandeur Broekhuijsen wijst erop dat het oude sluisje, liggende in de waterhouwer, dienend om de haven van het fort op diepte te houden, al sinds enige tijd niet meer kan worden gebruikt. De haven die ongeveer 2,5 jaar geleden is uitgediept is wederom opgeslibd tot groot ongemak van de af- en aanvarende schepen. Als het sluisje niet wordt gerepareerd zal de haven binnen twee tot drie jaren wederom uitgediept moeten worden, waarmee grote kosten ten laste van de Generaliteit zullen zijn gemoeid. De gedeputeerde rapporteert dat hij het sluisje bij laag water heeft gevisiteerd. Gebleken is dat het door de oudheid en de “ondeugentheijt” van het hout niet meer te repareren valt. Het sluisje is 5 voeten tekort en niet voorzien van een “schortebedde”. Vernieuwing van het sluisje met de vingerling en andere toebehorens is gewenst, hoe eerder hoe beter. Het zal ca. fl. 900 kosten (fol. 4 en 5).
- Aan Christiaan de la Fonteyne, schipper en burger op het fort St. Anna, wordt door de gedeputeerde ordonnantie verleend voor betaling van fl. 40 wegens door hem in opdracht van generaal-majoor Lauder verrichte vijf reizen met zijn schip heen en weer naar Doel voor het transport van constabels en hun handlangers, te betalen door ontvanger Meurs in Hulst (fol. 5 en 5 v).
- Het garnizoen op het fort St. Anna bestaat uit de compagnie van kapitein [Elbert] Lelion waarvan ongeveer de helft van de manschappen verblijft op een van de uitleggers bij het fort. In hun plaats worden enige manschappen onder een officier van de regimenten van [Johan] Idsinga en van [Maximiliaan] Van Steenhuijsen uit Hulst gestuurd (fol. 5 v).

Verbaal najaar 1705, inv. 1597

- De inspecteurs reisden op 23 september per as vanuit Hulst naar St. Anna (fol. 72).
- Aannemer Christoffel de Haen heeft de timmer-, metsel- en aardewerken naar behoren onderhouden; hij krijgt attestatie voor de zesde en laatste termijn ad fl. 555 (fol. 72 v).
- De inspecteurs menen dat iemand behoort te worden gemachtigd om de zeewerken gedurende de winter te onderhouden en adviseren om in het voorjaar van 1706 dit onderhoud wederom aan te besteden (fol. 73).

- Commandeur Broeckhuijsen zal fl. 50 ontvangen voor de reparaties die hij aan zijn landswoning in het fort heeft laten uitvoeren (fol. 73 en 73 v).
- De commandeur was gemachtigd door de baron Plettenburgh en majoor-commandant Wolfson om een schip te regelen voor het transport van een officier en enige manschappen van de artillerie naar Doel. Schipper Christiaen la Fonteyn bracht hiervoor fl. 10 in rekening. Ontvanger [Van] Meurs krijgt opdracht om dit aan de commandeur te vergoeden (fol. 73 v).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 74).
- De commandeur toont de inspecteurs het oude sluisje in de waterhouwer, bedoeld om de haven op diepte te houden. Dit sluisje is al enige tijd niet meer bruikbaar. Het is 2,5 jaar geleden dat de haven verdiept is. Deze is beduidend “opgeslickt” tot groot ongemak van de af- en aanvarende schepen. Als het sluisje niet wordt gerepareerd zal de haven binnen twee tot drie jaar opnieuw uitgegraven moeten worden, hetgeen een kostbare zaak is. Ingenieur Molendijck heeft het sluisje geïnspecteerd en geconcludeerd dat het sluisje vernieuwd dient te worden (hoe eerder hoe beter) hetgeen met de vingerlingen en andere bijbehorende voorzieningen ongeveer fl. 900 zal kosten (fol. 75).
- Commies Camphuijs meldt dat twee affuiten voor een kanon van 12 pond niet meer te repareren zijn. Er liggen twee nieuwe in het magazijn. Hij verzoekt om toestemming om deze met het ijzerwerk van de oude te mogen beslaan. De inspecteurs leggen dit verzoek voor aan de Raad van State (fol. 75 v).
- Nog dezelfde dag zijn de inspecteurs doorgezeld naar het fort Lillo en de volgende morgen naar fort Kruisschans (fol. 76).

Verbaal voorjaar 1706, inv. 1598

- De inspecteurs (Van Weede en Coehoorn) worden [geen datum vermeld] verwelkomd door generaal-majoor [George] Lauder, commandeur Van Broekhuijsen en de andere officieren van het garnizoen (fol. 98).
- De inspecteurs constateren diverse defecten aan de fortificatie [die niet worden gespecificeerd] (fol. 98).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de soldatenvrouwen (fol. 98 v).
- Commandeur Joost van Broekhuijsen verzoekt om diverse reparaties aan zijn woning en om het maken van een slaappleats voor zijn huisknecht, hetgeen buiten het reguliere onderhoudsbestek valt. Hij krijgt toestemming om dit voor fl. 50 te laten doen (fol. 99).
- Isack de Broecker (“Broucquer”), inwoner van het fort en schipper van beroep, verzoekt om aangesteld te worden als postschipper op Bergen op Zoom. Hij beschikt over een bekwame schuit. Zijn sollicitatie wordt voorgelegd aan de Raad van State (fol. 99).
- Christiaen de la Fontaine en Frans Groothamer, schippers wonend op het fort St. Anna, brengen onder de aandacht van de inspecteurs dat zij vaak door het niet beschikbaar zijn van Bergse postschippers brieven uit Vlaanderen naar Bergen op Zoom (en omgekeerd) hebben vervoerd, ook in de winter bij onbekwaam weer, waardoor zij al vele malen risico’s hebben gelopen. Ook zij verzoeken om toewijzing van de postschippersplaats, hetgeen aan de Raad van State wordt voorgelegd (fol. 99 v).
- Schipper Christiaen de la Fontaine heeft in opdracht van generaal-majoor Lauder verscheidene reizen met zijn schip gemaakt en hiervoor fl. 60 in rekening gebracht. De inspecteurs achten een vergoeding van fl. 36 toereikend en verlenen hiervoor attestatie (fol. 50) [NB: de doorlopende foliëring wordt gewijzigd].
- Commies Camphuijs dient een rekening in van fl. 321 en 3 stuivers voor het repareren van pannen, ruiten, schaliedaken, muren, houten schuttingen, wachthuisjes, regenbakken, pompen en riolen en het repareren van een traverse op de zeedijk in opdracht van ingenieur Mellema, hetgeen door de inspecteurs wordt geaccordeerd (fol. 51 en 51 v).
- Commies Camphuijs dient een rekening in van wat nog betaald moet worden aan reparaties van de zeewerken in opdracht van ingenieur Molendijk sedert 22-9-1705 tot 19-3-1706 [het verbaal bevat geen bedrag] (fol. 51 v).
- De inspecteurs verlieten het fort aan het einde van de middag en vertrokken naar Hulst (fol. 52).
- Hun verbaal is behandeld in de Raad van State op 4-6-1706 (fol. 52).

Verbaal verpachting tienden polder van Namen juni 1706, inv. 1849

- Gedeputeerde is Gerrit Davidt Daendels, burgemeester van de stad Kampen.
- Hij rapporteert dat hem door ingenieur Woestinghove [Maurits van Woestenhoven] is medegedeeld dat de metsel- en timmerwerken van het fort St. Anna tegenwoordig buiten onderhoud zijn.²³¹ Er zijn verscheidene defecten geconstateerd aan de landshuizen, de poort, de brug, de magazijnen, de officiers-

²³¹ Zie voor Maurits van Woestenhoven: Ringoir, 1980 b, p. 39.

en de soldatenbarakken en hetgeen verder onder de reparatie van die onderhoudswerken wordt begrepen. Hernieuwde besteding van deze onderhoudswerken (exclusief de aardewerken) is gewenst (fol. 14 v en 15).

- Het garnizoen van het fort bestaat uit het regiment van de erfprins van Oost-Friesland [George Albrecht, erfprins van Oost-Friesland], gecommandeerd door de kolonel Eggeling [Johan Gothard van Eggelingh] (fol. 15).
- Verpachting van de tienden in de polder van Namen bracht 185 pond Vlaams en 16 schellingen op (fol. 31).
- De totale opbrengst van de verpachting van de tienden in Vlaanderen bedroeg in 1705 fl. 54.348 en 8 stuivers en in 1706 fl. 64.837 (fol. 31 v).
- Over de samenstelling van de magistratuur bevat het verbaal geen gegevens.
- Het verbaal werd bij de Raad van State gedeponneerd op 28 juli en daar behandeld op 29 juli 1706.

Verbaal najaar 1706, inv. 1599

- Hoewel het onderhoud niet is aanbesteed, bevindt de fortificatie zich in een redelijk goede staat (fol. 67).
- De Raad van State heeft de inspecteurs op 29-7-1706 opgedragen om het onderhoud weer aan te besteden, maar de inspecteurs achten het verstandiger om dit uit te stellen. De ervaring leert dat er 's winters nauwelijks reparaties aan aarde- en metselwerken mogelijk zijn. Zij geven in overweging om de commandeur en de commies te machtigen om zo nodig spoedreparaties uit te voeren (fol. 67 v).
- De sluis waartoe bij resolutie van 3-9-1706 opdracht is verleend is nog niet helemaal klaar, zodat hiervoor nog geen attestatie kan worden verleend. Hiertoe wordt (later) door de Raad van State autorisatie verleend aan de directeur Hebbeling (fol. 68).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de soldatenvrouwen (fol. 68 v).
- Commandeur Joost van Broekhuijsen wordt gemachtigd om voor fl. 50 reparaties aan zijn logement te laten uitvoeren (fol. 69).
- Nicolaas de Koster zal fl. 36 ontvangen voor het onderhouden van het uurwerk gedurende een jaar (fol. 69 v).
- De inspecteurs verlieten het fort op 21 september en vertrokken naar Lillo (fol. 70).

Verbaal voorjaar 1707, inv. 1598

- De nieuwe spui[sluis] in de spuidam aan de haven is door aannemer Jaspar la Meeter [Maistre] conform het bestek gemaakt. Hij heeft recht op de laatste termijn ad fl. 943 en 8 stuivers, waarvoor attestatie wordt verleend (fol. 25 v en 26).
- De commandeur Joost van Broekhuijsen is gedwongen geweest om voor de wachten extra turf te kopen sedert 8 maart omdat er in het magazijn geen voorraad meer was. De kosten waren fl. 29. De inspecteurs verlenen attestatie om dit aan hem te vergoeden (fol. 26).
- Commandeur Joost van Broekhuijsen wordt [wederom] gemachtigd om voor fl. 50 reparaties aan zijn logement te laten uitvoeren (fol. 26 v). Voor de eerder uitgevoerde reparaties ad fl. 50 wordt attestatie verleend (fol. 27).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de soldatenvrouwen (fol. 27 v).
- Schipper Christiaan de Vlieter heeft voor twee reizen naar Doel met artilleriebedienden in opdracht van generaal-majoor Lauder fl. 20 (fl. 10 per reis) gedeclareerd. De inspecteurs achten een vergoeding van fl. 16 toereikend, waartoe opdracht wordt verstrekt (fol. 27 v).
- Nicolaas de Koster zal fl. 18 ontvangen voor het onderhouden van het uurwerk gedurende een halfjaar (fol. 28).
- Jacobus de Broeker, schipper op het fort, verzoekt om betaald te worden voor het vervoer van een sergeant en 12 soldaten. Hij declareert fl. 10. De inspecteurs achten een vergoeding van fl. 8 toereikend, waartoe opdracht wordt verstrekt (fol. 28 v).
- Dezelfde achternamiddag vertrokken de inspecteurs naar Hulst, waar zij 's avonds arriveerden (fol. 29).

Verbaal najaar 1707, inv. 1599

- De inspecteurs arriveerden op 16 september vanuit Hulst op St. Anna (fol. 58 v).
- De fortificatie bevindt zich in een loffelijke staat, conform het bestek onderhouden. Aan de aannemer Jan Ribbers wordt attestatie verleend voor zijn eerste termijn ad fl. 505 (fol. 59).

- Commandeur Joost van Broekhuijsen verzoekt wederom om enige reparaties aan zijn woning te mogen uitvoeren die buiten het reguliere onderhoudsbestek vallen. Hij wordt [wederom] gemachtigd om fl. 50 uit te geven. Voor de eerder uitgevoerde reparaties ad fl. 50 wordt attestatie verleend (fol. 59 v en 60).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk ten dienste van de soldatenvrouwen (fol. 60).
- Christiaan de la Fonteyn, burger en tavernier op het fort, maakt kenbaar dat in september 1705 in zijn woning door voerlieden en dragonders met hun paarden tijdens het passeren van de toenmalige inspecteurs van het fort naar Lillo voor een bedrag van fl. 12 en 14 stuivers is gegeten en gedronken. Hij heeft hiervoor nog geen vergoeding ontvangen. Hij verzoekt de inspecteurs om ontvanger Van Meurs opdracht te geven deze vergoeding te betalen. De inspecteurs wijzen dit verzoek af [zonder dat in het verbaal hiervoor een motivering is aangetroffen] (fol. 60 v).
- Michiel Nieulinck, geweldige provoost in het fort, verzoekt toestemming om tot onderhoud van zijn grote familie [gezin] een openliggend erf aan de zuidwestzijde van de binnenwallen van het fort te mogen bestemmen tot een tuin. Dit verzoek wordt afgewezen (fol. 61).
- Op 16 september vertrokken de inspecteurs uit St. Anna naar Lillo waar zij de andere dag arriveerden (fol. 61 v).

Verbaal voorjaar 1708, inv. 1598

- Op 13 maart vertrokken de inspecteurs uit Lillo en kwamen op 14 maart aan bij St. Anna (fol. 45).
- Het onderhoud van de timmer-, metsel- en aardewerken is nog niet naar behoren uitgevoerd. De aannemer heeft tijdens het winterseizoen geen werkzaamheden verricht. Hij krijgt opdracht de opgelopen achterstand binnen zes weken weg te werken. De commandeur en de majoor worden gemachtigd om daarna attestatie te verlenen (fol. 45 v en 46).
- Aan commandeur Joost van Broekhuijsen wordt attestatie verleend vanwege de uitgevoerde reparaties ad fl. 50 (fol. 46).
- Commandeur Joost van Broekhuijsen wordt [wederom] gemachtigd om voor fl. 50 [niet gespecificeerde] reparaties aan zijn logement te laten uitvoeren (fol. 46 v).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt wederom fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 47).
- Het verzoek van Michiel Nieulinck om een onbezaaid erf liggende omtrent de afgebroken soldatenlogementen te mogen gebruiken als tuin (“hoffje off tuijn”) is door de inspecteurs “bij provisie” toegestaan in afwachting van een definitief besluit van de Raad van State. Het toegestane gebruik is naar hun mening niet schadelijk voor de fortificatie (fol. 47).
- Majoor Johan Spijckerhof verzoekt toestemming voor het vernieuwen van de “stelling” van de wijngaarden achter zijn woning omdat die vergaan en verrot is. Dit wordt toegestaan, mits dit niet meer kost dan fl. 25 (fol. 47 v).
- Cornelis Gabriels, “sluijswachter van de havenspuije”, brengt naar voren dat hem voor het dagelijks waarnemen van de havensluis door de Raad van State een traktement is beloofd. Hij vervult die taak nu reeds vier jaar en heeft hiervoor nog nimmer iets vergoed gekregen. Hij heeft de zorg voor een “onereus” [belastend] gezin met vrouw en drie kinderen. Hij verzoekt om een jaarlijks traktement van 4 pond Vlaams [fl. 24]. De inspecteurs leggen dit voor aan de Raad van State (fol. 48) [Uit het verbaal betreffende het najaar van 1713 blijkt dat het verzoek, vermoedelijk pas na enige tijd, is gehonoreerd].
- De inspecteurs constateren dat het magazijn in een goede orde verkeert (fol. 48 v).
- De inspecteurs vertrokken naar Hulst waar zij op 15 maart omstreeks 18.00 uur aankwamen (fol. 48 v).

Verbaal najaar 1708, inv. 1599

- De inspecteur [enkelvoud] stelt [op 26 september] vast dat de aarde-, timmer- en metselwerken niet conform het bestek worden onderhouden, waardoor de aannemer Jan Ribbens er nog geen goedkeuring voor krijgt. De inspecteur suggereert dat dit te maken heeft met de “tegenwoordige conjuncture van tijde” [het is niet duidelijk waarop werd gedoeld; vermoedelijk is gedoeld op weersomstandigheden] (fol. 78 v en 79).
- Reparaties aan de woning van commandeur Broekhuijsen blijken fl. 51 en 8 stuivers te hebben gekost. Toegestaan was maximaal fl. 50. Voor dat bedrag wordt attestatie verleend (fol. 79).
- De commandeur verzoekt om nog meer reparaties aan zijn woning te laten uitvoeren die vallen buiten het reguliere onderhoudswerk. Hiervoor wordt wederom voor een bedrag van fl. 50 toestemming verleend (fol. 79 v).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt wederom fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 80).
- De stellingen van de wijngaarden achter de woning van majoor Spijckerhof zijn vernieuwd voor fl. 25, waarvoor attestatie wordt verleend (fol. 80).

- Majoor Spijckerhof verzoekt toestemming om zijn achtergevel met houten delen te laten betimmeren. De muur regent door waardoor zijn meubelen bedorven worden. Dit wordt toegestaan, maar het mag niet meer kosten dan fl. 48 (fol. 80 v en 81).
- Commies Thomas Camphuijs verzoekt om in de kamers van zijn woning ijzeren plaatjes te laten leggen omdat de haarden zijn vergaan. Dit wordt toegestaan voor maximaal fl. 20 (fol. 81).
- Jan de Broecker, rijsbaas over de zeewerken van Hulst en het fort St. Anna in de polder van Namen, brengt onder de aandacht dat hij al meer dan 17 jaar eerlijk zijn werk heeft verricht. De aan hem door de Raad van State verleende commissie is in het ongerede geraakt. Hij verzoekt om een nieuwe commissie, hetgeen aan de Raad van State wordt voorgelegd (fol. 82).
- Dirck van der Veen, burger en schipper op het fort St. Anna, maakt kenbaar dat hij benadeeld wordt door schippers van postschuiten die zich gedragen als onderkruipers. De kwestie wordt aan de Raad van State voorgelegd (fol. 82 v).
- Het magazijn is in een goede orde bevonden (fol. 82 v).
- De andere dag, zijnde 27 september, is de inspecteur 's morgens vertrokken naar Lillo waar hij omstreeks 12.00 uur aankwam (fol. 83).

Verbaal voorjaar 1709, inv. 1600

- De inspecteurs [nu weer meervoud] voeren op 16 april vanuit Hulst naar St. Anna en kwamen daar tegen de avond aan (fol. 96 v).
- Door de harde en langdurige vorst kon het onderhoudswerk niet conform het bestek worden uitgevoerd. De aannemer krijgt uitstel tot eind mei. De commandeur, de majoor en de dan aanwezige ingenieur worden gemachtigd om het werk te beoordelen (fol. 97).
- De toegestane reparaties aan de woning van de commandeur zijn uitgevoerd. Er wordt attestatie verleend voor fl. 50 (fol. 97 v).
- De commandeur verzoekt om nog meer reparaties aan zijn woning te laten uitvoeren die vallen buiten het reguliere onderhoudswerk. Hiervoor wordt wederom voor een bedrag van fl. 50 toestemming verleend (fol. 98).
- Vroedvrouw Janneken Gatteau ontvangt wederom fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 98 v).
- De voor fl. 48 toegestane reparatie van de achtergevel van de woning van majoor Spijckerhof is uitgevoerd. Er wordt attestatie voor verleend (fol. 98 v en 99).
- Michiel Nieulinck, provoost, maakt kenbaar dat in november jl. een brand heeft gewoed in een soldatenlogement. Alle inwoners, mannen en vrouwen, hebben goed meegeholpen om de brand te blussen. Door het vallen van dakpannen is zijn vrouw ernstig aan het hoofd gewond geraakt. Door Gods zegen is zij in leven gebleven. Hij verzoekt om zijn vrouw voor de geleden smart en pijn en voor de kosten van behandeling door de chirurgijn een vergoeding ("toeleg") te geven. De inspecteurs geven toestemming voor betaling van fl. 25 (fol. 99 v en 100).
- De [twee] ijzeren plaatjes zijn in de woning van de inmiddels overleden commies Camphuijs geplaatst. De inspecteurs geven toestemming om aan zijn weduwe fl. 20 te vergoeden (fol. 100).
- Schipper Christiaan de Vlieger brengt naar voren dat hij tijdens de belegering van Zandvliet in opdracht van de hoogedele heer Van Schagen en van de generaal-majoor [George] Lauder door de commandeur Van Broekhuijsen is verplicht om gedurende 15 dagen schippersdiensten te verrichten. Hij krijgt hiervoor een vergoeding van fl. 30 (fol. 100 v en 101).
- Commandeur Van Broekhuijsen wijst de inspecteurs erop dat de jacht van de Raad van State in de polder van Namen geruïneerd wordt door verscheidene boeren die in strijd met het betreffende plakaat van de Raad van State niet gekwalificeerd zijn en "lange honden" houden. De inspecteurs geven de commandeur opdracht om erop toe te zien dat het reglement op de jacht stipt en naar de letter wordt nageleefd (fol. 101 v).
- De rijsbaas Pieter [waarschijnlijk is bedoeld: Jan] de Broecker krijgt van de inspecteurs opdracht om aan de majoor en rijskerver Spijckerhof te laten zien welke arbeiders door hem aan het werk worden gezet (fol. 102).
- Gebleken is dat de schoolmeester van het fort maar zes maanden per jaar schoolhoudt. De inspecteurs geven hem opdracht dit gedurende het gehele jaar te doen (fol. 102).
- Aan commandeur Van Broekhuijsen wordt toestemming verleend om enige oude en onbekwame schanskorven die beneden de wal liggen in gebruik te nemen (fol. 102 v).
- De inspecteurs maken er melding van dat de overleden commies Camphuijs is opgevolgd door de commies Emmerij. Ingenieur [Arent van] Van Tongeren stelde in hun opdracht een lijst samen met de inventaris van het magazijn (fol. 102 v). Vastgesteld is dat het magazijn in een zeer grote disorde verkeert door de slordige werkwijze van de overleden commies. Verscheidene materialen zoals het kanon dienen in een behoorlijke staat te worden gebracht (fol. 103).

- De inspecteurs verlieten St. Anna op maandag 18 april en kwamen op 20 april aan bij Willemstad voor het inspecteren van de fortificatie aldaar (fol. 103 v).

Verbaal najaar 1709, inv. 1601

- Het fort is in goede staat onderhouden, maar het verfwerk is nog niet voltooid, waarvoor de aannemer uiterlijk drie weken uitstel krijgt (fol. 93 v).
- Voor uitgevoerde reparaties aan zijn woning krijgt commandeur Broekhuijsen een vergoeding van fl. 50 (fol. 94).
- Het magazijn is in goede orde en schoongemaakt aangetroffen (fol. 94).
- De inspecteurs keerden terug naar Hulst en vertrokken in de namiddag van 2 oktober naar Willemstad (fol. 94 v).

Verbaal voorjaar 1710, inv. 1600

- Aannemer Jasper le Maistre heeft de aarde-, timmer- en metselwerken naar behoren onderhouden en verkrijgt hiervoor attestatie voor zijn zesde en laatste termijn ad fl. 505 (fol. 42).
- Het onderhoudswerk is opnieuw voor een periode van drie jaar aanbesteed en wederom aangenomen door Jasper le Maistre en wel voor fl. 960 per jaar (fol. 42 v).
- De commandeur verzoekt om nog meer reparaties aan zijn woning te laten uitvoeren die vallen buiten het reguliere onderhoudswerk. Hiervoor wordt wederom voor een bedrag van fl. 50 toestemming verleend (fol. 43).
- Majoor Johan Spijckerhof heeft de Raad van State verzocht om honorering van de functie van rijkskerver op St. Anna die hij sinds het overlijden van Thomas Camphuijs en sedert 15-4-1709 bij provisie vervult.²³² Hij is er destijds voor voorgedragen door Johan de Hamer, 's lands rijksleverancier over Vlaanderen. De Raad van State machtigt de inspecteurs om hierover met Spijckerhof een regeling te treffen. De inspecteurs vernemen dat diens voorganger Camphuijs als rijkskerver een wisselend inkomen verdiende, soms 4 schellingen per dag, soms fl. 50 per jaar en soms fl. 200 per jaar. Zij geven aan ontvanger [Van] Meurs opdracht om aan Spijckerhof fl. 100 te betalen wegens zijn functioneren als rijkskerver gedurende een jaar tot 15 april 1710. Zij stellen de Raad van State vervolgens voor om aan Spijckerhof steeds een jaartraktament als rijkskerver toe te kennen van fl. 100 in plaats van 4 schellingen per dag (fol. 44 en 44 v).
- Het magazijn is wederom in goede orde en schoongemaakt aangetroffen (fol. 45).
- De inspecteurs keerden terug naar Hulst en vertrokken vervolgens op 17 [of 12?] maart naar Axel (fol. 45).

Monstering garnizoen op St. Anna 5-4-1710²³³

- Op het fort verblijft de compagnie van [Pieter] De la Rocque uit het regiment van Steenhuijsen; de manschappen en het geweer zijn goed en bekwaam bevonden.
- Constabel is Hans Coenraedt Hupscher uit de artillerie-compagnie van kapitein Johan Scholten.

Verbaal najaar 1710, inv. 1601

- Het fort is in goede staat onderhouden, maar het verfwerk is nog niet voltooid, waarvoor de aannemer uiterlijk twee weken uitstel krijgt. De commandeur en de majoor worden gemachtigd om attestatie te verlenen als het werk klaar is (fol. 32 v).
- Voor uitgevoerde reparaties aan zijn woning krijgt commandeur Broekhuijsen wederom een vergoeding van fl. 50 (fol. 32 v).
- Majoor Spijckerhof krijgt toestemming om een schutting te laten maken achter zijn huis ter afscheiding van zijn tuin. Dit mag niet meer kosten dan fl. 40 (fol. 33).
- De commandeur verzoekt om nog meer reparaties aan zijn woning te laten uitvoeren die vallen buiten het reguliere onderhoudswerk. Hiervoor wordt wederom voor een bedrag van fl. 50 toestemming verleend (fol. 33 v).
- Het magazijn is wederom in goede orde en schoongemaakt aangetroffen (fol. 33 v).
- De inspecteurs vertrokken op 23 september naar Lillo (fol. 34).

Verbaal voorjaar 1711, inv. 1600

- De inspecteurs vertrokken op 21 maart uit Axel en kwamen 's avonds aan bij St. Anna waar zij de andere dag begonnen met de visitatie (fol. 43 v).

²³² De rijkskerver was belast met de controle op de uitvoering van de rijswerken bij het fort.

²³³ RvS, inv. 1867.

- Het onderhoudswerk is nog niet voltooid, waarvoor de aannemer Jasper le Maistre uiterlijk vier weken uitstel krijgt. De commandeur en de majoor worden gemachtigd om attestatie te verlenen als het werk klaar is (fol. 43 v en 44).
- Voor uitgevoerde reparaties aan zijn woning krijgt commandeur Broekhuijsen wederom een vergoeding van fl. 50 (fol. 44).
- Voor het laten plaatsen van een schutting bij zijn tuin ontvangt majoor Spijckerhof fl. 40 (fol. 44 en 44 v).
- De commandeur verzoekt om nog meer reparaties aan zijn woning te laten uitvoeren die vallen buiten het reguliere onderhoudswerk. Hiervoor wordt wederom voor een bedrag van fl. 50 toestemming verleend (fol. 44 v).
- De commandeur meldt dat de vroedvrouwplaats vacant is nu Janneke Gatteau is overleden. Hij vraagt toestemming om de vacature te laten vervullen tegen het gebruikelijke traktement van fl. 70 per jaar. De inspecteurs leggen dit voor aan de Raad van State (fol. 45).
- De inspecteurs machtigen de schout Harel om het nodige rijshout te leveren voor de polder van Namen volgens het bestek van de leverancier De Hamer [Johan de Hamer, 's lands rijsleverancier over Vlaanderen] en zij machtigen vervolgens de rijsbaas en de rijskerver om het rijshout van de schout Harel te ontvangen (fol. 45 v).
- Het magazijn is wederom in goede orde en schoongemaakt aangetroffen (fol. 46).
- Commies Emmerij toont 36 matrassen met hun hoofdeluven en dekens die zeer vervuild en beschadigd zijn en hoognodig gewassen en hersteld dienen te worden. De inspecteurs machtigen de commies hiertoe (voor zover reparatie nog mogelijk is) tegen de minste kosten voor het land (fol. 46).
- Commies Emmerij maakt voorts kenbaar dat in het magazijn ca. tienduizend pond kruit ligt waarvan een deel bedorven en een deel geklonterd is. Vrijwel alle hoepels van de kruittonnen zijn vergaan. Voorts dienen 105 tonnetjes met musketlood en 14 met vuurstenen van nieuwe hoepels te worden voorzien. De commies verzoekt machtiging om deze reparaties uit te voeren en voorts om hem toe te staan hiervoor de penningen aan te wenden die bestemd zijn voor de [financiering van de] matrassen van het land. In de marge van het verbaal is aangetekend dat de Raad van State hiermee instemde (fol. 46 v).
- De inspecteurs verlieten St. Anna op 22 maart en arriveerden de andere dag bij het fort Lillo (fol. 47).

Verbaal najaar 1711, inv. 1601

- Vanuit Hulst voeren de inspecteurs op vrijdag 18 september naar St. Anna (fol. 42 v).
- Het onderhoud van de aarde-, timmer- en metselwerken is naar behoren uitgevoerd. Er wordt attestatie verleend aan de aannemer Jasper le Maistre (fol. 43).
- Voor uitgevoerde reparaties aan zijn woning krijgt commandeur Joost Broekhuijsen wederom een vergoeding van fl. 50 (fol. 43).
- Een verzoek van de commandeur om wederom voor fl. 50 reparaties aan zijn woning te laten uitvoeren wordt door de inspecteurs afgewezen (fol. 44).
- Provoost Michiel Nieulinck krijgt toestemming om voor fl. 26 sloten en boeien te laten maken voor de gevangenis (fol. 44).
- Vroedvrouw Janneken Joosten (aangesteld door de commandeur krachtens een autorisatie door de Raad van State op 15-5-1711) ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 44 v).
- Het magazijn is wederom in goede orde en schoongemaakt aangetroffen (fol. 45).
- Commies Emmerij krijgt attestatie voor het laten maken van nieuwe hoepels voor de pulverlood-, vuurstenen- en handgranatentonnen, in totaal 2154 stuks, en voorts voor het laten leggen van balken onder de kruittonnen (fol. 45). Een verzoek van de commies om enige aanpassingen aan het magazijn te laten uitvoeren wordt door de inspecteurs afgewezen; verwezen wordt naar het bestek voor de eerstvolgende aanbesteding van het onderhoud van het fort (fol. 45 c).
- Aannemer van de onderhoudswerken van het fort Jasper le Maistre heeft schade geleden tijdens de extraordinaire hagelbui op 17 mei 1711. Hij verzoekt om een vergoeding daarvan. Door het ontbreken van gespecificeerde bewijsstukken (zoals betreffende gebroken ruiten) kunnen de inspecteurs dit verzoek niet honoreren; het wordt verder voorgelegd aan de Raad van State (fol. 46 en 46 v).
- De inspecteurs verlieten St. Anna en arriveerden op 22 september bij fort Lillo (fol. 46 v).

Verbaal voorjaar 1712, inv. 1600

- De inspecteurs arriveerden op St. St. Anna op 14 maart vanuit Hulst (fol. 27 v).
- Vroedvrouw Janneken Joosten ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 28).

- Commies Emmerij verzoekt toestemming voor het aanschaffen en plaatsen van vier ijzeren platen voor de haardsteden in zijn logement. Hij krijgt hiervoor toestemming, maar het mag niet meer kosten dan fl. 40 (fol. 28 v).
- De inspecteurs vinden dat aannemer Jasper le Maistre het onderhoudswerk niet naar behoren heeft uitgevoerd. Het wordt hem kwalijk genomen dat hij heeft nagelaten om de zuiger van de zeesluis op te graven en te repareren. Hierdoor had bij een hoge vloed en een storm grote schade aan het fort kunnen ontstaan. De inspecteurs machtigen ingenieur Noot om de noodzakelijke reparatie van de sluis op kosten van de aannemer te laten uitvoeren.²³⁴ Van de overige defecten is een lijst samengesteld. De aannemer krijgt voor reparaties zes weken de tijd. Blijft hij in gebreke dan zal aan de bevelvoerende officier van Bergen op Zoom [waar de aannemer woont] opdracht worden verstrekt om de aannemer te arresteren en in arrest te houden totdat de defecten op zijn kosten zijn gerepareerd. Ingenieur Nooth wordt gemachtigd om na goedkeuring attestatie te verlenen (fol. 29 en 29 v).
- Johan Spijckerhof verzoekt om voor twee jaar te worden gecontinueerd als rijkskerver. Hij is in deze functie bij provisie aangesteld op 28-4-1710. Ook commies Arnoldus Emmerij verzoekt om als rijkskerver aangesteld te worden. Hij vervulde deze functie eerder van 15-4-1709 tot 28-4-1710. De Raad van State honoreert het verzoek van Spijckerhof en wijst het verzoek van Emmerij af (fol. 29 v en 30).
- Het magazijn is wederom in goede orde en schoongemaakt aangetroffen (fol. 30).
- De inspecteurs verlieten St. Anna op 15 maart en vertrokken naar Philippine waar zij 's avonds aankwamen (fol. 30 v).

Verbaal najaar 1712, inv. 1601

- De inspecteurs vertrokken uit Hulst naar St. Anna maar waren door storm en tegenwind niet in staat om St. Anna te bereiken. Zij machtigden “onzen” ingenieur [N.N., verm. Pieter Gijsbert Noot] om de visitatie uit te voeren en hierover te rapporteren. Diens opmerkingen zijn de volgende (fol. 48).
- Het onderhoudswerk is door aannemer Jasper le Maistre goed uitgevoerd. Hem kan zijn vijfde termijn ad fl. 480 worden uitbetaald (fol. 48 v).
- Voor de inkoop van vier ijzeren platen voor de haardsteden in zijn woning ontvangt commies Emmerij fl. 36, 16 stuivers en 8 penningen (fol. 48 v).
- Commies De Beaufort te Hulst krijgt opdracht om 12 nieuwe wollen dekens naar St. Anna te sturen. Dan zijn er voldoende in voorraad (fol. 49).
- Vroedvrouw Janneken Joosten ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 49).
- Rijswerkbaas Jan de Broecker maakt kenbaar dat zijn arbeiders op 12 september jl. met zijn schuit vanuit Hulst naar St. Anna zijn gevaren om daar onderhoudswerk uit te voeren. Door een extraordinaire storm is zijn schuit stukgeslagen. Deze kan niet meer worden gerepareerd. Hij moet een nieuwe schuit aanschaffen die ten dienste van het land zal worden gebruikt en verzoekt om een vergoeding van fl. 300. De ingenieur meent dat het land hiertoe niet verplicht is, maar geeft de Raad van State in overweging om aan De Broecker toch iets “toe te leggen” (fol. 50).
- Het magazijn is wederom in goede orde en schoongemaakt aangetroffen (fol. 50).
- Het verbaal is door de Raad van State behandeld op 8-11-1712 (fol. 50).

Verbaal voorjaar 1713, inv. 1600

- De inspecteurs arriveerden op 13 maart vanuit Lillo en werden verwelkomd door de commandeur [Emanuel] Broekhuijzen, de commanderende en de andere officieren van het garnizoen en door de landsbedienden (fol. 37 en 37 v).
- Conform een resolutie van de Raad van State d.d. 31-10-1712 zijn [wederom] voor een periode van zeven jaren ingaande 1-10-1713 de Generaliteitslanden in de polder van Namen verpacht (fol. 37 v).
- De polderrekening over het jaar 1712, samengesteld door penningmeester Voshol, is vastgesteld. De ontvangsten bedroegen fl. 10.501 en 4 stuivers, de uitgaven fl. 11.489 en 2 stuivers. Het negatieve saldo bedraagt fl. 987 en 18 stuivers. Het polderland van de Generaliteit omvat 900 gemeten plus de tienden van de vruchten (fol. 38).
- Conform een resolutie van de Raad van State d.d. 19-11-1712 zijn de “onbequame oorlogsbehoeften” uit het magazijn publiekelijk verkocht, hetgeen fl. 75 en 6 stuivers opbracht (fol. 38 v).
- De aannemer van de aarde-, metsel- en timmerwerken, Jasper le Maitre, heeft deze in het winterseizoen niet in een behoorlijke staat kunnen brengen; er zijn nog diverse defecten. Hij krijgt geen attestatie maar uitstel van zes weken. Ingenieur Noot, commies Emmerij en majoor Spijckerhof worden gemachtigd om daarna attestatie te verlenen (fol. 39).

²³⁴ Noot is waarschijnlijk identiek met de vestingbouwkundig ingenieur Pieter Gijsbert Noot (Ringoïr, 1980 b, p. 36).

- De onderhoudswerken zijn voor een periode van drie achtereenvolgende jaren opnieuw aanbesteed en aangenomen door Anthonij Schimmelpenninck voor fl. 970 per jaar (fol. 39).
- Vroedvrouw Janneken Joossen zal weer fl. 35 ontvangen (fol. 39 v).
- Koster, voorzanger en schoolmeester Anthonij Koecke is 31-10-1712 overleden. Zijn weduwe, Jenneken van Lidt, verzoekt betaling van het laatste en vierde deel van zijn jaartraktament tot en met 31-12-1712. Ontvanger Van Meurs krijgt hiertoe opdracht (fol. 40).
- Commies Arnoldus Emmerij heeft verzocht om N. Helmis (burgemeester van de polder van Namen) [eerder omschreven als J. Helmighs], die is overleden, te mogen opvolgen als gezworene van de polder. De Raad van State heeft op 19-1-1713 een beslissing hierover gedelegeerd aan de visitatie-inspecteurs. Deze stemmen met het verzoek in (fol. 40 v).
- Ingestemd wordt met het verzoek van Johan Hendrick van Heel, schoolmeester, koster, voorlezer en voorzanger in de polder van Namen, om de overleden Anthonij Koecke te mogen opvolgen als boekhouder van de polder van Namen (fol. 40 v en 41).
- Commandeur Broekhuijzen heeft de Raad van State het volgende verzocht (fol. 41 en 41 v):
 - Het repareren van drie asbakken.
 - Idem van een kaak of justitiepaal.
 - Het geschikt maken van een put tot een waterpomp.
 - Het vernieuwen van planken onder de brug.
 - Het vervangen van de afgestorven lindebomen door nieuwe.
 - Het uitdiepen van de binnengracht voor de sluis.
 - Het in voorraad krijgen van de benodigde turf voor de wachten.
 - Het aanstellen van een bekwaam persoon tot auditeur [van de krijgsraad] op het fort.

De Raad van State besloot op 25-2-1713 om deze verzoeken in handen te stellen van de visitatie-inspecteurs met mandaat om erover te beslissen. Deze beslissen nu als volgt (fol. 41 v en 42):

- Ingestemd wordt met het repareren van drie asbakken en het vernieuwen van de planken onder de brug.
- Commies Emmerij wordt gemachtigd tot het inkopen van 18 lindebeomen en het laten planten daarvan op het plein van het fort.
- De overige verzoeken worden niet dringend geacht; de inspecteurs menen dat hierover nader door de Raad van State dient te worden beslist (fol. 42).
- Cornelis Gabriels, door de Raad van State op 8-2-1704 aangesteld als bakenmaker en sluismeester, maakt kenbaar dat hij tegenwoordig niet meer verdient dan fl. 3 tot fl. 4 per jaar omdat er weinig tot geen schepen meer in de haven van het fort komen. De door hem gemaakte kosten voor het onderhoud van de bakens overstijgen deze inkomsten. Hij verzoekt nu om voor het stellen van de bakens en het waarnemen van de sluis een jaartraktament te mogen ontvangen. De inspecteurs vernemen van de penningmeester Voshol dat in de harde winter van het jaar 1709 de mosselbanken zijn doodgevroren waardoor er weinig vaart op het fort is geweest. Het toekennen van enige emolumenten ofwel een douceur aan Gabriels achten de inspecteurs niet onredelijk, maar zij menen dat de Raad van State hierover dient te beslissen. Deze beslist dat Gabriels een “toeleg” [toelage] van fl. 12 per jaar zal ontvangen (fol. 42-43).
- Commies Emmerij maakt kenbaar dat hij in opdracht van de “commandant” [bevelvoerend officier] Drevis 20 tonnen turf heeft ingekocht ten behoeve van de wachten aangezien de wintervoorraad verbruikt was.²³⁵ Hij heeft hiervoor fl. 13 en 1 stuiver betaald en verzoekt om vergoeding hiervan. De inspecteurs menen dat Drevis niet bevoegd was om een dergelijke opdracht te verstrekken, waardoor geen attestatie tot betaling kon worden verstrekt. De kwestie werd voorgelegd aan de Raad van State die het verzoek van Emmerij afwees (fol. 43 en 43 v).
- Het magazijn wordt in goede orde aangetroffen en het geweer is behoorlijk schoongemaakt (fol. 44).
- Commies Emmerij verzoekt om 40 tot 50 nieuwe kruittonnen te mogen inkopen. De inspecteurs menen dat hierover door de Raad van State dient te worden beslist en adviseren om de inkoop van 30 tot 40 nieuwe tonnen toe te staan (fol. 44 en 44 v).
- De inspecteurs vertrokken van het fort naar Hulst waar zij tegen de avond arriveerden (fol. 44 v).

Verbaal najaar 1713, inv. 1601

- Aannemer Anthonij Schimmelpenning heeft het onderhoudswerk niet naar behoren uitgevoerd en krijgt hiervoor geen attestatie (fol. 39 v).
- Het magazijn is wederom in goede orde en schoongemaakt aangetroffen (fol. 39 v).

²³⁵ Commandant Drevis is waarschijnlijk identiek met Jan Drevis (soms omschreven als Dreves) die toen kennelijk als bevelvoerend officier in het regiment van Maximiliaan van Steenhuysen op het fort St. Anna verbleef.

- Aan de commies wordt fl. 43 en 18 stuivers vergoed wegens het inkopen en laten planten van 18 lindebomen (fol. 40).
- Cornelis Gabriels ontvangt fl. 6 wegens zijn traktement als sluiswachter gedurende een halfjaar (fol. 40).
- Vroedvrouw Janneken Joosten ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 40).
- Commies Emmerij wordt gemachtigd om een deurkozijn, een deur en een kruiskozijn met ruiten te laten vernieuwen. Het mag niet meer kosten dan fl. 40 (fol. 40 v).
- De gewezen aannemer van het onderhoud van de aarde-, timmer- en metselwerken van het fort, Jasper le Maistre, klaagde erover dat degenen die gemachtigd zijn om door hem verricht onderhoudswerk op te nemen en te prijzen weigeren om dit te doen [weigeren om goedkeuring voor betaling te verlenen] omdat er enige tafeltjes, kribben, etenskastjes en banken zouden ontbreken. De inspecteurs kregen opdracht van de Raad van State dit te onderzoeken. Blijkens een notariële attestatie van commies Emmerij bevinden zich thans in het fort evenveel van de genoemde goederen als ten tijde van het onderhoud daarvan door Le Maistre. De inspecteurs geven de gemachtigden [wier namen niet worden vermeld] opdracht het verrichte werk alsnog op te nemen en te prijzen (fol. 41).
- Commies Emmerij verzocht om toezending van 40 tot 50 pond kaarsen voor de wachthoudende soldaten in de aanstaande lange nachten. Bij resolutie van 18 juli jl. gaf de Raad van State opdracht aan de commies van 's lands magazijn te Bergen op Zoom om uit dit magazijn 50 pond kaarsen naar St. Anna te sturen. De commies aldaar berichtte dat hij hieraan niet kon voldoen omdat hij nimmer enige zeggenschap had gehad over het uitleveren van turf en kaarsen aan de wachten. Hierover wordt beslist door de magistraat [te Bergen op Zoom]. De Raad van State verzocht vervolgens commies Emmerij om te berichten wie de gebruikelijke leverancier van de kaarsen is. Deze berichtte aan de Raad van State dat hij "alle jaren" kaarsen ontvangt van de commies Van der Dussen te Gouda. De [onderhavige] inspecteurs berichten in opdracht van de Raad van State dat op het fort St. Anna ten hoogste 50 pond kaarsen voor de wachthoudende soldaten nodig zijn en zij adviseren om Van der Dussen opdracht te geven deze hoeveelheid te sturen (fol. 42 en 42 v). [NB: op het fort verblijven dus soldaten].
- De inspecteurs verlieten het fort op 20 september (fol. 42 v).

Verbaal voorjaar 1714, inv. 1602

- Vanuit Lillo arriveerden de inspecteurs op 18 maart op St. Anna en worden begroet door de commandeur, de majoor, de commies en de officieren van het garnizoen (fol. 24 v).
- Aannemer van het onderhoudswerk Antonij Schimmelpenninck krijgt vier weken uitstel om zijn werk op te leveren; er zijn nog diverse defecten (fol. 24 v).
- Het magazijn is wederom in goede orde aangetroffen behalve enige matrassen die oud en versleten zijn (fol. 39 v).
- Een deurkozijn, een deur en een kruiskozijn met ruiten in de woning van de commies zijn vernieuwd voor fl. 40 (fol. 25).
- De commies verzoekt om toestemming voor de volgende werkzaamheden in zijn logement: het laten verven van de zolder, deuren, schoorsteenmantel, vensters en een bedstede en voorts alles in zijn nieuwe keuken. Voorts om in die keuken te laten maken een "botterij of tinnekas" [een kast voor het opbergen van tinnengoed]. Tenslotte verzoekt hij om twee ijzeren platen [ten behoeve van haardsteden] te mogen kopen. Hij krijgt ervoor toestemming, maar hij mag er niet meer aan uitgeven dan tien zilveren ducats (fol. 26).
- Vroedvrouw Janneken Joosten ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 26 v).
- Cornelis Gabriels ontvangt fl. 6 wegens zijn traktement als sluiswachter gedurende een halfjaar (fol. 26 v).
- De inspecteurs verlieten St. Anna op 18 maart en arriveerden bij Hulst op 19 maart (fol. 26 v).

Verbaal najaar 1714, inv. 1603

- De inspecteurs arriveerden op St. Anna vanuit Hulst (fol. 45).
- Aannemer Schimmelpenninck krijgt attestatie voor een halfjaar onderhoudswerk ten bedrage van fl. 485 (fol. 45 v).
- Directeur [Willem] De Bruen laat zien dat in de gracht van het fort door het binnenkomende zeewater "opslikking" voorkomt. De gracht dient te worden uitgediept. De Raad van State verleende hiervoor toestemming (fol. 46).
- Het magazijn is wederom in goede orde aangetroffen (fol. 46).
- Cornelis Gabriels ontvangt fl. 6 wegens zijn traktement als sluiswachter gedurende een halfjaar (fol. 46 v).
- Vroedvrouw Janneken Joosten ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 46 v).

- Commandeur [Emanuel] Van Broekhuijsen krijgt toestemming om de keukenvloer in zijn logement te laten verhogen. Dit mag niet meer kosten dan fl. 50 (fol. 47).
- Commies Emmerij ontvangt fl. 30 en 6 stuivers voor het laten maken van een “tinnekas” in de keuken van zijn logement (fol. 47 en 47 v).
- Commies Emmerij krijgt toestemming om de houten roosters onder de wijngaarden aan zijn logement te laten vernieuwen. Dit mag niet meer kosten dan fl. 25 (fol. 47 v).
- De inspecteurs nemen kennis van een verzoek van het collegium qualificatum van het fort. Dit zou graag zien dat de “jonge jeugt” van het fort wordt onderwezen in de kunst van het lezen, schrijven en cijferen. Het dorp Namen is een half uur lopen. In de winter is de weg er naar toe voor kinderen onbruikbaar. Er wonen 55 kinderen in het fort, verstoken van een schoolmeester.²³⁶ Die is er altijd geweest. In plaatsen binnen het Hulsterambacht waar de predikanten kerkelijke gemeenten combineren zijn aparte schoolmeesters werkzaam. Het collegium verzocht de Raad van State om voor het fort weer een aparte schoolmeester te mogen aanstellen [lees: bekostigen] tegen een traktement dat door de Raad werd goedgekeurd. De Raad van State verzocht vervolgens de inspecteurs hierover te adviseren. Deze stellen vast dat de dijk of weg van het fort naar het dorp Namen bij wintertijd en slecht weer voor kinderen niet te gebruiken valt. Omdat er op het fort zoveel kinderen wonen is het naar hun mening dienstig en nodig dat er een [aparte] schoolmeester wordt aangesteld (fol. 48 t/m 49). [Uit het verzoek kan worden afgeleid dat de scholen van het fort St. Anna en van het dorp Namen toen (en waarschijnlijk sinds het overlijden van Anthonij Koecke) werden gecombineerd].
- De inspecteurs vertrokken naar Lillo (fol. 49 v).

Verbaal voorjaar 1715, inv. 1602

- De inspecteurs arriveerden vanuit Lillo bij St. Anna op 10 maart [NB: op 3 maart 1715 inundeerde de polder van Namen]. Ze werden ontvangen door de majoor en andere bedienden. De commandeur was afwezig (fol. 27 v en 28).
- Het magazijn is wederom in goede orde aangetroffen (fol. 28).
- Door de hoge watervloed van 3 maart heeft het turfmagazijn onder water gestaan waardoor de turf voor het garnizoen nat is geworden. Aan de commies van het 's lands magazijn te Hulst is opdracht gegeven om 100 tonnen turf te sturen (fol. 28 v) [NB: er verbleven dus soldaten op het fort].
- Tot de stormwind en hoge watervloed van 3 maart waren de aarde-, timmer- en metselwerken goed onderhouden, waarvoor de aannemer Anthonij Schimmelpenninck attestatie wordt verleend. Voor zijn vierde halfjaar onderhoud krijgt hij fl. 485 (fol. 29).
- Commandeur Emanuel van Broekhuijsen ontvangt fl. 50 voor de uitgevoerde reparaties aan zijn logement waarvoor tijdens de vorige visitatie machtiging was verleend (fol. 29).
- Commandeur Emanuel van Broekhuijsen wordt gemachtigd om de bakkerij van “het land” [de Generaliteit] op het fort te laten repareren. Dit valt buiten het reguliere onderhoud. Het mag niet meer kosten dan fl. 50 (fol. 29 v).
- De roosters onder de wijngaarden bij het huis van de commies zijn geplaatst; dit heeft fl. 40 gekost (fol. 30).
- Voor het laten uitvoeren van enkele extraordinaire reparaties aan zijn logement wordt de commies Emmerij gemachtigd voor een bedrag van fl. 50 (fol. 30 v).
- Voor het laten uitvoeren van enkele extraordinaire reparaties aan zijn logement wordt de majoor Johan Spijckerhof gemachtigd voor een bedrag van fl. 50 (fol. 30 v).
- Vroedvrouw Janneken Joosten ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 31).
- Cornelis Gabriels ontvangt fl. 6 wegens zijn traktement als sluiswachter gedurende een halfjaar (fol. 31).
- De inspecteurs vertrokken nog dezelfde dag naar Hulst waar zij 's avonds aankwamen (fol. 31 v).

Verbaal najaar 1715, inv. 1603

- De inspecteurs reisden op 13 september vanuit Lillo naar St. Anna waar zij 's avonds aankwamen en verwelkomd werden door commandeur Van Broekhuijsen (fol. 45 v).
- Het magazijn is wederom in goede orde aangetroffen. Het handgeweer is ordentelijk schoongehouden (fol. 46).
- Aannemer Antonij Schimmelpenning heeft de aarde-, timmer- en metselwerken goed onderhouden en krijgt attestatie voor zijn vijfde halfjaar onderhoud ad fl. 485 (fol. 46 v).

²³⁶ Dat er in 1714 55 schoolgaande kinderen in het fort woonden is onaannemelijk. Waarschijnlijk zijn bij dit getal de schoolgaande kinderen inbegrepen die in de polder woonden.

- Commandeur Van Broekhuijsen heeft de toegestane reparatie aan zijn logement laten uitvoeren en ontvangt hiervoor fl. 50 (fol. 46 v).
- Commandeur Van Broekhuijsen wordt gemachtigd om de tuin achter zijn huis te laten herstellen. Deze is door de laatste vloed geheel geruïneerd. Dit mag maximaal fl. 50 kosten (fol. 47).
- Commies Emmerij ontvangt fl. 50 wegens het laten leggen van een nieuwe vloer in zijn logement (fol. 47 v).
- Voor het laten uitvoeren van enkele extraordinaire reparaties aan zijn logement wordt de commies Emmerij wederom gemachtigd voor een bedrag van fl. 50 (fol. 47 v).
- Majoor Johan Spijckerhof ontvangt fl. 50 voor de uitgevoerde extraordinaire reparaties aan zijn logement (fol. 48).
- Vroedvrouw Janneken Joosten ontvangt fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 48).
- Cornelis Gabriels ontvangt fl. 6 wegens zijn traktement als sluiswachter gedurende een halfjaar (fol. 48 v).
- Coenraat Utscher krijgt fl. 12 voor het openen en sluiten van de buis die in opdracht van de Raad van State is gelegd in de dam voor de poort van het fort waardoor het water uit het fort kan worden gelaten (fol. 48 v).
- Commies Emmerij wordt gemachtigd om voor maximaal fl. 50 een schoorsteen te laten maken op de zolder van zijn huis (fol. 49).
- Johannes Nollides, predikant in de polder van Namen, verzoekt het volgende. Zijn huis is door de inundatie zwaar beschadigd. Hij heeft vernomen dat de Raad van State heeft besloten om de herbedijking uit te stellen tot het komende voorjaar. Indien zijn woning niet wordt omringd door een aarden dam zal deze door de ijsgang en hoge watervloeden zeker instorten. Aan zijn voorganger Henricus Voshol is na de inundatie van 1682 fl. 242 en 13 stuivers vergoed voor het laten plaatsen van zo'n dam. Hij verzoekt nu ook om zo'n vergoeding. Op 9 augustus heeft de Raad van State dit verzoek voorgelegd aan de inspecteurs. Deze vernemen van Nollides dat hij verzoekt om een vergoeding van fl. 220. Zij leggen dit voor aan de Raad van State. Deze besliste om het verzoek toe te staan en de vergoeding ten laste te brengen van de rekening van de polder van Namen (fol. 49 t/m 50 v).
- De inspecteurs vertrokken op 15 september naar Bergen op Zoom (fol. 51).

Verbaal voorjaar 1716, inv. 1602

- De inspecteurs arriveerden bij St. Anna vanuit Lillo op 17 maart en werden verwelkomd door de commandeur, de predikant en andere bedienden (fol. 20).
- Het magazijn is wederom in goede orde aangetroffen. Het handgeweer is ordentelijk schoongehouden (fol. 20 v).
- Voor een uitgevoerde reparatie aan zijn huis ontvangt commandeur Broekhuijsen fl. 50 (fol. 20 v).
- De commandeur wordt gemachtigd om zijn buitentuin [in de polder van Namen] die door de inundatie van de polder is geruïneerd te laten repareren voor maximaal fl. 50. Er zal nieuwe aarde in worden aangebracht (fol. 21) [dit deel van de polder, waarin eb en vloed nog vrij spel hadden, lag kennelijk wat hoger].
- Voor het laten repareren van een regenbak in de kelder van zijn huis (waartoe hij was gemachtigd) ontvangt commies Emmerij fl. 50 (fol. 21 v). De commies ontvangt eveneens fl. 50 wegens het laten maken van een schoorsteen en een bedstede in zijn logement (fol. 22).
- De commies krijgt toestemming om voor maximaal fl. 50 de tuin achter zijn huis (die door het zoute water is geruïneerd) te laten herstellen (fol. 22 v).
- Cornelis Gabriels ontvangt fl. 6 wegens zijn traktement als sluiswachter gedurende een halfjaar (fol. 22 v).
- Coenraat Utscher krijgt wederom fl. 12 voor het openen en sluiten van de buis in het laatste halfjaar die in opdracht van de Raad van State is gelegd in de dam voor de poort van het fort (fol. 23).
- Vroedvrouw Janneken Joosten ontvangt weer fl. 35 voor een halfjaar werk (fol. 23).
- De inspecteurs treffen de fortificatie aan in een zeer sobere en desolate staat als gevolg van de inundatie [gedoeld werd op de buitenwerken ook wel omschreven als de zeewerken]. Herdijking van de polder van Namen wordt noodzakelijk geacht. Aan de commandeur is opdracht gegeven om bij de directeur der rijswerken De Moor aarde te bestellen waarmee het gat in de contrescarp kan worden opgevuld. De commandeur wilde dit pas doen nadat hij hiertoe was gemachtigd (fol. 23 v).
- De aarde-, timmer- en metselwerken binnen het fort zijn door aannemer Schimmelpenning naar behoren onderhouden [het fort was dus bewoonbaar]. Hij krijgt attestatie voor zijn zesde en laatste termijn (halfjaar) ad fl. 484 (fol. 24).
- De inspecteurs vertrokken op 18 maart naar Hulst (fol. 24).
- Het verbaal is in de Raad van State behandeld op 23 mei 1716 (fol. 20).

Verbaal najaar 1716, inv. 1603

- Op 17 september reden de inspecteurs vanuit Hulst naar St. Anna (fol. 56).
- Het magazijn is wederom in goede orde aangetroffen. Het handgeweer is ordentelijk schoongehouden, waarvoor de commies een certificaat ontvangt (fol. 56).
- Conform een resolutie van de Raad van State d.d. 7 aug. 1716 hebben de inspecteurs de doorgebroken dijken van de polder van Namen en de beschadigde werken van het fort St. Anna gevisiteerd en overleg gevoerd met de commandeur Broekhuijsen, ingenieur [Cornelis] Van Bommel en de directeur der zeewerken De Moor. Zij sturen over hun bevindingen een rapport met bijlagen naar de Raad van State (fol. 56 v).²³⁷
- Commandeur Broekhuijsen toont zich bezorgd over de schade aan de wallen en de zeecontrescarp van het fort die in het winterseizoen kan ontstaan door hoge vloed en stormen. De inspecteurs gelasten en machtigen 's lands werkbaas om gedurende de aanstaande winter zo nodig in opdracht van de commandeur de schade die wordt veroorzaakt door storm en vloed op basis van daggelden te herstellen en dit te verantwoorden jegens de directeur der zeewerken (fol. 57 en 57 v).
- Cornelia Kerrewits maakt kenbaar dat zij na het vertrek van Janneken Joosten door de commandeur en de regenten van het fort is aangesteld [aangezocht] als vroedvrouw.²³⁸ Zij verzoekt om goedkeuring van dit besluit door de Raad van State. De inspecteurs sturen dit verzoek door (inv. 58). De Raad van State wees het verzoek af op 8-4-1717.²³⁹
- De commandeur wordt gemachtigd om voor maximaal fl. 50 een schutting langs de tuin van zijn logement te laten maken (fol. 58 v).
- Majoor Spijckerhof en commies Emmerij worden gemachtigd om enige reparaties aan hun huizen te laten uitvoeren, elk voor maximaal fl. 50 (fol. 58 v).
- Commies Emmerij zal fl. 50 ontvangen vanwege reparaties aan zijn huis waartoe hij was gemachtigd (fol. 59).
- Coenraat Utscher (Utsert) krijgt wederom fl. 12 voor het openen en sluiten van de buis [nu omschreven als een sluisje] in het laatste halfjaar die in opdracht van de Raad van State is gelegd in de dam voor de poort van het fort (fol. 59).
- Nog dezelfde dag keerden de inspecteurs terug naar Hulst om de andere dag te vertrekken naar Axel (fol. 59 v).

Verbaal voorjaar 1717, inv. 1602

- De inspecteurs arriveerden 16 maart op St. Anna, verwelkomd door de commandeur, de predikant en andere "bedienden" (fol. 26 v).
- Het magazijn is wederom in goede orde aangetroffen (fol. 26 v en 27).
- De wallen encontrescarpen bevinden zich in een slechte staat. Door de kabbeling van het water zijn grote bressen ontstaan. Als de binnencontrescarp [decontrescarp aan de landzijde ofwel de westzijde] niet spoedig gesloten wordt zal het fort in het aanstaande winterseizoen instorten en wegspoelen.²⁴⁰ De inspecteurs hebben voorts de noorddijk van de geïnde polder van Namen [de dijk langs de Schelde] gevisiteerd. Daarvan is al veel aarde weggespoeld en in de slaperdijk achter de Speelmanspolder beginnen grondbraken te komen. Als dit niet spoedig gerepareerd wordt zal de rivier de Honte zodanige schuringen en dieptes veroorzaken dat daarna een herdijking van de polder ondoenlijk zal zijn. De noorddijk zal niet meer "tot communicatie" gemaakt kunnen worden. De consequentie is dat het fort en de polder geabandonneerd moeten worden. Om dit te voorkomen machtigen de inspecteurs directeur De Moor om de grondbraken die in de noorddijk van de polder van Namen zijn gevallen (ook de grondbraken die nog te verwachten zijn) te repareren ter voorkoming van grotere schade (fol. 27 t/m 28 v).
- De inspecteurs adviseren de Raad van State om de ontvanger Netscher te Hulst te machtigen om de bomen op de dijk van de polder publiekelijk te laten verkopen evenals de huizen en schuren in de polder die eigendom zijn van de staat, waarvan de meeste reeds zijn weggespoeld (fol. 28 v).
- Antony Schimmelpenning en Cornelis Boone, aannemers van het verhogen van de binnencontrescarp van het fort en van het vullen en opmaken van de gespoelde gaten in de wallen, hebben aan de Raad van State kenbaar gemaakt dat het vanwege hoge vloed niet mogelijk was om de werkzaamheden tijdig te voltooien. Ze hebben veel schade geleden en nog geen cent ontvangen. Zij verzochten om vergoeding

²³⁷ Tot de bijlagen behoorde een begroting van de kosten die met de herbedijking van de polder van Namen gemoeid zouden zijn; zie bijlage 40.

²³⁸ Met de regenten bedoelde zij mogelijk de leden van de kerkenraad van het fort.

²³⁹ RvS, inv. 195, fol. 408 v.

²⁴⁰ Kennelijk waren er na november 1717 nieuwe bressen in de buitenwal van het fort ontstaan.

van de schade en betaling van het reeds verrichte werk. De Raad van State besloot op 17 februari om dit verzoek voor advies aan de inspecteurs voor te leggen. Deze overlegden met ingenieur [Cornelis] Brants die becijferde dat het opgedragen werk de aannemers aan materiaal en arbeid [inmiddels] fl. 1884 heeft gekost, waarvan zij nog niets ontvangen hebben. Het verzoek van de aannemers is daarna opnieuw aan de Raad van State voorgelegd (fol. 30).

- De inspecteurs verlieten het fort op 17 maart en vertrokken naar Hulst (fol. 30).

Verbaal najaar 1717, inv. 1603

- De inspecteurs arriveerden vanuit Axel bij St. Anna op 17 september en werden verwelkomd door commandeur Broekhuijsen en andere “landsbedienden” [functionarissen in dienst van de Generaliteit] (fol. 55).
- Het magazijn is wederom in goede orde aangetroffen. Het handgeweer is ordentelijk schoongehouden, waarvoor de commies Emmerij een certificaat ontvangt (fol. 55 v).
- Conform resoluties van de Raad van State van 9 augustus en 7 september jl. is in overleg met commandeur Broekhuijsen bezien of het fort, het garnizoen, de ingezetenen en het magazijn in de aanstaande winter wel voldoende tegen de zee kunnen worden beschermd. Vastgesteld is dat door de laatste storm van 1 september jl. weer veel schade aan de wallen achter de woning van de commandeur is aangericht. Directeur zeewerken De Moor heeft opdracht gekregen om het buitentalud van de beschadigde wallen met rijshout te laten beslaan. Om het voortbestaan van het fort veilig te stellen dient de binnencontrescarp van het fort te worden veranderd in een zeecontrescarp rond [grenzend aan] de noorddijk.²⁴¹ Anders dienen de polder en het fort geabandonneerd te worden ter voorkoming van verdere nodeloze kosten (fol. 57).
- Commandeur Broekhuijsen maakt kenbaar dat hij veel schade heeft geleden aan zijn huis, tuin en boomvruchten. Hij krijgt hiervoor een vergoeding van fl. 50 (fol. 57).
- Coenraat Utscher (Utsert, Utsers) krijgt wederom fl. 12 voor het openen en sluiten van het sluisje in het laatste halfjaar dat in opdracht van de Raad van State is gelegd in de dam voor de poort van het fort (fol. 57 v).
- Johan van Spijckerhof maakt als kerkmeester van het geïnundeerde dorp van Namen kenbaar dat door de grote watervloed op 1 september jl. grote schade is toegebracht aan de aarden dam die rondom de kerk aldaar is gelegd. Hij verzoekt om deze dam te laten repareren. De inspecteurs staan dit toe voor een bedrag van fl. 72 (fol. 58).
- Johan Hendrik van Heel, koster en voorzanger van de polder van Namen, maakt kenbaar dat hij door het omvervallen van zijn woning en van de school in het dorp zich heeft moeten terugtrekken in het fort en dat hij sedert de laatste inundatie op zondagen een boot heeft moeten huren om in Namen als koster en voorzanger te kunnen functioneren [daar waren diensten kennelijk nog mogelijk]. Hij verzoekt om hiervoor een vergoeding van fl. 50 te ontvangen. De inspecteurs staan een vergoeding van de reeds gemaakte kosten en van de kosten gedurende het lopende halfjaar van in totaal fl. 20 toe (fol. 58 v).
- Voor het onderhoud van het uurwerk op het fort gedurende het afgelopen halfjaar ontvangt Van Heel een traktement [een bedrag is niet genoteerd; dit blijkt later voor een halfjaar fl. 25 te zijn] (fol. 59).
- Commies Emmerij maakt kenbaar dat de matrassen in het magazijn door ouderdom onbruikbaar zijn geworden. De commies van het landsmagazijn te Hulst krijgt opdracht om naar St. Anna 12 matrassen met toebehoren te sturen (fol. 59).
- Commies Emmerij wordt gemachtigd om voor maximaal fl. 25 schade die door de laatste storm [vermoedelijk is bedoeld op de storm van 1 september 1717] is ontstaan aan zijn keukenvloer en aan ruiten in zijn logement te laten herstellen (fol. 59 v).
- De inspecteurs vertrokken vervolgens naar Lillo waar zij nog dezelfde dag (17 september) arriveerden (fol. 60).

Verbaal voorjaar 1718, inv. 1602

- De inspecteurs rapporteren dat zij geen gelegenheid hadden om St. Anna te bezoeken en dat zij ingenieur [Cornelis] Van Bommel hadden gemachtigd om namens hen het fort te visiteren, hetgeen waarschijnlijk medio maart 1718 gebeurde. Deze maakte het volgende kenbaar [NB: dit werd de laatste inspectie ten behoeve van de Raad van State betreffende het fort St. Anna].
- Noodzakelijk zijn: het opmaken van de buitenmuur van het kruithuis, het repareren van ruiten in de kerk, het bestrijken van de daken van de kerk en van het magazijn, het opmaken van de ingestorte achterkeuken bij het commandeurshuis, het repareren van de goten en de ramen van dit huis, en het

²⁴¹ De binnencontrescarp van het fort grensde aan de polder van Namen. Indien die geïnundeerd zou blijven (dus indien de polder niet herdijkt zou worden) diende de binnencontrescarp zeeverend te worden gemaakt.

herplaatsen van een uitgevallen kozijn in de voorgevel van het turfmagazijn. Dit kost naar schatting fl. 300 (fol. 28 v en 29).

- Het magazijn is wederom in goede orde aangetroffen en het handgeweer is behoorlijk schoongehouden, waarvoor commies Emmerij attestatie krijgt (fol. 29).
- Crediteuren van de polder hebben beslag gelegd op de stenen die bij de voet van de dijken van de polder van Namen liggen. Het betreft een claim namens de weduwe Van Gelre die afbetaling en rentebetaling eist van een obligatie ad fl. 2000 ten laste van de polder, waarmee die stenen [als onderpand] verbonden zijn. Getracht is om de gemachtigden ertoe te bewegen om “eenige afslag” [vermindering] van de uitstaande schuld toe te staan gelet op de ramp die de polder heeft getroffen. De gemachtigden verklaarden zich hiertoe na overleg met de weduwe niet bereid. De weduwe verzocht de Raad van State vervolgens om haar te berichten tot welke afkoopsom die Raad bereid is. Daarna zal zij een finale beslissing nemen. Van Bommel meent dat de stenen meer waard zijn dan de openstaande schuld. In afwachting van een besluit van de Raad van State is de aangekondigde publieke verkoop (de “gedirigeerde executie”) van de stenen opgeschort (fol. 29 v t/m 31).
- Johan Hendrik van Heel, vermeld als koster in het fort St. Anna, krijgt voor het onderhouden van het uurwerk van het fort over een halfjaar fl. 25 (fol. 31 v).
- Gabriel Gabrielse, bakensteller, ontvangt een traktement van fl. 12 voor het stellen van de bakens nabij het fort gedurende het afgelopen jaar, conform een resolutie van de Raad van State d.d. 4-5-1713 (fol. 31 v).²⁴²
- Coenraat Utscher (Utser) krijgt wederom fl. 12 voor het openen en sluiten van de buis in het laatste halfjaar die in opdracht van de Raad van State is gelegd in de dam voor de poort van het fort (fol. 32).
- Voor verrichtte reparaties aan zijn logement ontvangt commandeur Emanuel van Broekhuijsen fl. 50 (fol. 32).
- Antonij Aarnoutse, inwoner van de polder van Namen, maakt kenbaar dat de kerk aldaar sinds de inundatie in het jaar 1715 onbruikbaar is. De predikdiensten worden sindsdien waargenomen in zijn huis. Hij verzoekt om hiervoor een “douceur” te mogen ontvangen. Ontvanger [Van] Meurs krijgt opdracht om hem fl. 20 te betalen (fol. 32 v).
- Johan van Spijckerhof mag als kerkmeester van de kerk in de polder van Namen fl. 40 ontvangen voor het repareren van de aarden dam rondom die kerk, aangelegd om het kerkgebouw te beschermen tegen de slag van het water in het afgelopen winterseizoen, waartoe hij door de Raad van State gemachtigd was (fol. 33).
- Commies Emmerij ontvangt fl. 25 als vergoeding voor reparaties die aan zijn logement zijn uitgevoerd. Hij verzoekt toestemming om nog enkele reparaties te mogen uitvoeren. Deze toestemming wordt verleend voor een bedrag van fl. 25 (fol. 33 v).
- Johan Hendrik van Heel, schoolmeester, koster en voorzanger van de polder van Namen, maakt kenbaar dat hij jaarlijks ten laste van die polder fl. 25 ontving voor het onderhouden van het uurwerk aldaar en fl. 22 wegens huishuur. Nu de polder drijft ontvangt hij deze vergoedingen niet meer. Hij verzoekt de Raad van State om hem deze vergoedingen alsnog uit te keren [het verbaal bevat geen besluit hierover] (fol. 34).
- Johan de Broeker, wonend op het fort St. Anna, heeft verzocht om twee huizen op het fort die zijn eigendom zijn te mogen afbreken en de vrijkomende materialen naar elders te transporteren. Hij vreest dat het fort binnenkort zal wegspoelen. De Raad van State stemde ermee in (fol. 34 v en 35).
- De inspecteurs verlieten Hulst op 22 maart en vertrokken naar Sas van Gent (fol. 35).
- Op 10 april keerden zij in Den Haag terug. Zij deponeerden hun verbaal bij de Raad van State op 11-4-1718, waar het op 5-5-1718 werd behandeld.

Verbaal najaar 1718, inv. 1603

- De inspecteurs rapporteren dat zij niet op het fort St. Anna zijn geweest omdat dit geabandonneerd is en de gebouwen zijn verkocht [dit moet zijn gebeurd tussen 14 mei en 10 september 1718]. Van de commies van het landsmagazijn in Hulst ontvingen zij een lijst met een overzicht van de goederen die vanuit het fort naar dit magazijn zijn overgebracht (fol. 19 v en 20).²⁴³
- Op 10 september vertrokken de inspecteurs vanuit Hulst naar Lillo en Liefkenshoek (fol. 20).
- Zij keerden in Den Haag terug op resp. 29-9 en 2-10-1718. Zij deponeerden hun verslag bij de Raad van State op 31-10-1718.

²⁴² Dit betreft waarschijnlijk hetzelfde traktement dat eerder was toegekend aan Cornelis Gabriels op titel van sluiswachter.

²⁴³ De genoemde lijst ging zeer waarschijnlijk verloren.